THE THRILLING *NEW YORK TIMES* BESTSELLER!

NEANDERTHAL

THEIR TIME HAS COME

JOHN DARNTON

„Stilul alert al lui John Darnton, intriga echilibrată și precizia științifică vă țin cu sufletul la gură încă de la prima pagină. Romanul încîntă și incită."

Patricia Cornwell

În munții din nordul Asiei, un luptător de gherilă dispare, o englezoaică este ucisă, un eminent paleontolog, profesor la Harvard, pare să se fi pierdut fără urmă. Matt Matison și Susan Arnot, cîndva prieteni, în prezent rivali pe tărîm științific, sînt chemați de profesorul lor să-i afle secretul – descoperirea unei comunități izolate de umanoizi.

Aceștia există de peste 40 000 de ani și au puteri nebănuite. Într-o lume dominată de oameni, creaturile din munți sînt pe punctul de a schimba total fața civilizației.

editura fahrenheit

ISBN 973-8121-03-5

9 789738 121034

John Darnton s-a născut în New York, în 1941. Timp de 30 de ani, a lucrat ca reporter, redactor şi corespondent în străinătate pentru *The New York Times*, locuind în Nigeria, Kenya, Spania, Polonia şi Marea Britanie. Pentru reportajele din Africa şi Europa de Est a obţinut medalia George Polk. În 1982, i s-a acordat premiul Pulitzer, pentru articolele realizate în Polonia în timpul legii marţiale. Este căsătorit cu Nina Darnton, care este şi ea jurnaliată.

În primul său roman, *Neanderthal*, John Darnton combină uluitor suspansul şi măiestria de povestitor, pornind de la o serioasă cercetare ştiinţifică.

Cartea a fost vîndută în douăsprezece ţări străine înainte de publicare şi este primul roman după care regizorul Steven Spielberg va face un film. Se întîmplă foarte rar ca un prim roman al unui scriitor să stîrnească atîta interes în rîndul cititorilor şi al lumii filmului. Este suficient însă să citiţi cîteva pagini pentru a vă da seama de ce.

JOHN DARNTON

NEANDERTHAL

fahrenheit

Editura Fahrenheit
Grupul Editorial RAO
C.P. 2-124 Bucureşti, ROMÂNIA

JOHN DARNTON
Neanderthal
© 1996 by John Darnton

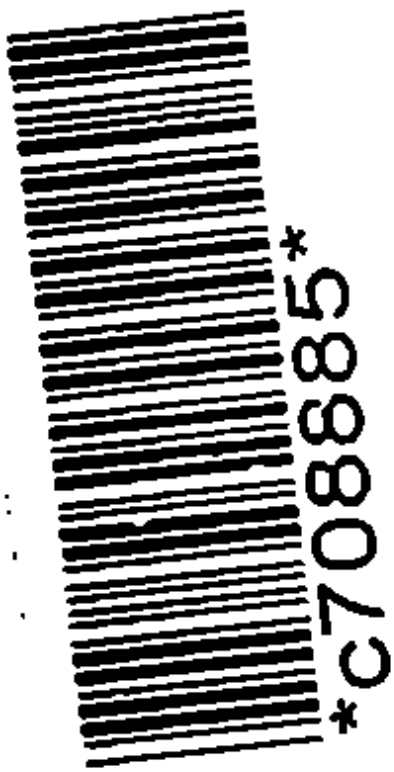

Traducere din limba engleză
LIVIU RADU

Ediţia I

© Editura Fahrenheit, 2000
pentru versiunea în limba română

Tiparul executat de
ALFÖLDI NYOMDA AG
Debrecen, Ungaria

2000

ISBN 973-8121-03-5

Pentru Nina, bineînțeles

Iar Domnul îi spuse ei:
„În pîntecele tău sînt două neamuri
și două popoare se vor ridica din pîntecele tău;
un popor va ajunge mai puternic decît celălalt.“

FACEREA, 25, 23

Beijing, 9 iunie: Savanţii chinezi sînt pe urmele unui misterios om sălbatic păros şi au găsit dovezi indirecte că fiinţa aceea retrasă, umanoidă, nu este un mit – a transmis vineri agenţia de ştiri Xinhua.

Reuters, 1995

MULŢUMIRI

Un redactor principal al editurii Random House a susţinut publicarea manuscrisului acestei cărţi şi a ajutat încă de la început la scrierea lui. Acest om, ajuns o legendă în cercurile literare, a publicat o mulţime de scriitori celebri în timpul celor treizeci şi cinci de ani în care a lucrat la editură. Era respectat de scriitori, pentru că ştia cum să le îmbunătăţească munca şi cum să-i încurajeze; mulţi dintre ei îl iubeau. Dar numele său n-a apărut niciodată în mulţumirile lor. Şi-l ştergea de fiecare dată, făcînd parte din şcoala veche, care susţinea că redactorii de carte trebuie să rămînă anonimi cu orice preţ. În noiembrie a murit subit, în biroul său. Dacă n-ar fi fost atît de modest, numele său ar fi apărut pe sute de cărţi. Dacă totul ar fi fost bine, nu i-ar fi apărut nici aici. Ne exprimăm, aşadar, recunoştinţa şi aducem un omagiu – cuvintele sînt evident insuficiente – lui Joe Fox.

Vreau să-i mulţumesc şi lui Arthur Kopit, prieten, autor şi participant la conspiraţie. A fost primul care mi-a sugerat să istorisesc povestea sub forma unui roman şi care a avut o contribuţie majoră la răsturnările de situaţii din intriga cărţii.

Mai sînt îndatorat şi lui Nicholas Delbanco, pentru citirea critică a textului şi pentru comentarii; lui Michael Koskoff pentru ajutor şi sfaturi; lui Christopher Stringer de la Muzeul de Istorie Naturală al Angliei pentru citirea pasajelor cheie din punct de vedere ştiinţific; lui Myra Shackley pentru excelentul material din două cărţi ştiinţifice despre Neanderthal; lui Walter

Parkes pentru sugestii folositoare; lui Peter şi Susan Osnos pentru sprijin şi pentru folosirea casei lor în timpul mai multor veri, în care am scris cea mai mare parte din carte.

Mulţumiri şi lui Joseph Lelyveld şi Bill Keller, director executiv şi director pentru străinătate al ziarului *The New York Times*, pentru că mi-au acordat timpul liber necesar; lui Marion Underhill, Sue Nestor şi Tony Beard, de la biroul din Londra al *The New York Times*, pentru sprijinul lor logistic; lui Jon Karp, noul meu redactor de carte de la Random House, care a dat formă şi a dirijat manuscrisul în etapele finale; lui Kathy Robbins, prietenă şi agentul meu literar, cel mai bun în domeniu.

Şi, bineînţeles, copiilor mei, Kyra, Liza şi Jamie Darnton, ale căror îndemnuri şi sugestii au fost nepreţuite, şi persoanei care a făcut mai mult decît oricine în încurajare, ascultare, idei, rescriere, editare, ţinut de mînă, ştergere pe frunte, negocieri şi, în general, a fost prezentă tot timpul, Nina Darnton.

Prolog

În 1910, Geoffrey Bakersfield-Smyth, un cercetător-aventurier din Leeds, pasionat de colecționarea și clasificarea florilor alpine, a avut norocul să intre în Muzeul Național de Antichități și Artefacte din Dușanbe, capitala Hanatului Bukharei. În subsolul acestuia, printre lăzi cu ceramică, dosare pătate de ploaie și alte resturi, a descoperit o piatră unică. O tabletă dreptunghiulară, de mărimea unei măsuțe pentru cafea, cioplită cu grijă. Nu era întreagă – din marginea exterioară din dreapta căzuse o bucată – iar o parte din sculptură se erodase. Dar restul rămăsese reliefat, ca niște urme de cizmă în noroi; sculpturile înfățișau un fel de figuri omenești.

Bakersfield-Smyth a descoperit, în camera prăfuită a arhivei, și o notiță, scrisă de-o mînă tremurătoare. Tableta fusese descoperită în 1874 de către un țăran ce-și ara ogorul, într-un sat de munte dincolo de țara tadjicilor. (Bakersfield-Smyth notase că în est fusese un cutremur de pămînt în 1873 și presupunea că tableta fusese scoasă la iveală dintr-una din peșterile subterane, care împînzeau zona.) Țăranul o cărase cu un car cu boi în orașul de provincie Khodznat, unde o lăsase la intrarea unui magazin. Nu se menționa cum a ajuns piatra la muzeul din Dușanbe.

Bakersfield-Smyth a curățat tableta, a scos murdăria din crăpături și adînciturі cu un briceag, a prelevat încrustațiile, apoi a fotografiat-o. A scotocit prin tot muzeul în căutarea bucății lipsă, dar n-a găsit-o.

La Londra, Bakersfield-Smyth a arătat notele sale și fotografia lui P. T. Baylord – ulterior lord Uckston – un adept al științei relativ noi a antropologiei fizice. Baylord a publicat o monografie și un articol în *Journal of the Royal Society for Archaeology*, intitulat „Pictograma din Khodzant". Copiind fotografia, tăind-o în imagini separate și aranjînd bucățile într-o secvență liniară, Baylord a reușit să reconstituie o narațiune istorică. Susținea că tableta povestea istoria unei bătălii din vechime, una atît de importantă, încît supraviețuitorii simțiseră nevoia să înregistreze faptul pentru generațiile următoare.

> Rețineți încercarea de a situa acțiunea în timp și spațiu, scria el. Ca atare, vedem simboluri care reprezintă luni și altele ce reprezintă anotimpuri. Într-o imagine apare ceva ca un munte și o formație ciudată din piatră cu creste ce-o fac să semene cu dosul unui pumn strîns. Nu se știe unde este locul acelui munte, dar să reținem că zonele întinse neexplorate ale Pamirului din Afganistan, Tadjikistan, Jammu și Kașmir conțin numeroase formații de stînci neobișnuite atît prin dimensiunile gigantice cît și prin forma stranie, atribuită erodării de către ghețari.

Povestea lui Baylord despre bătălie era atractivă, dar pînă la urmă nesatisfăcătoare din cauza porțiunii lipsă. Sfîrșitul, dacă existase vreunul, rămînea necunoscut. Povestea sa dispărea în aer, ca să zicem așa. Dar el deosebise două șiruri separate de războinici și delimitase trei ciocniri distincte. Mai descoperise, într-un colț, ceea ce considera el un asasinat, deși cadavrele erau reprezentate ciudat, de către ceva ce semăna cu ochi omenești plasați în copaci. Cercetînd săptămîni în șir cu ajutorul lupei și sculptînd lutul cu atenție, cu un scalpel de chirurg, pentru a reconstitui fragmentul lipsă, reușise să recreeze armele micilor soldați, care erau, scrisese el, „deosebit de primitive".

Dar munca sa era, din punct de vedere științific, pierdere de timp. Fără original, tableta nu putea fi datată. Deci Baylord a

rămas, în final, cu o ipoteză ce consta mai mult din intuiţii: combatanţii aparţineau unor mici clanuri mongole, care se ciocniseră cîndva, între 100 şi 200 î. Ch. Iar el nu remarcase un amănunt ce intriga – războinicii din cele două grupuri nu semănau; unii aveau frunţile ciudat de alungite şi se terminau cu nişte proeminenţe deasupra sprîncenelor. Baylord făcuse doar o referire, în treacăt, la o „banderolă pe frunte".

Munca sa a produs ceva agitaţie în cercurile ştiinţifice, dar aceasta s-a potolit curînd. Unii credeau că-i o escrocherie. Mica lui monografie a supravieţuit în a doua parte a secolului doar printre cîţiva arheologi care o considerau o ciudăţenie. *Enigma din Khodzant* a devenit subiectul predilect al unei prelegeri de specialitate pentru studenţi. Piatra rămăsese în subsolul muzeului, apoi revoluţia rusă a ajuns în Tadjikistan, iar piatra a dispărut...

Prima parte

ENIGMA

DIN KHODZANT

1

Akbar Atilla îşi sprijini AK-47 de trunchiul unui copac şi se depărtă de focul de tabără, căutînd un loc să se uşureze. Abia reuşea să vadă la lumina lunii; straturile de nori se întindeau pe cerul nopţii în şiruri, iar din cînd în cînd îl acopereau cu totul.

Războinicii mujahedini urcaseră tot mai sus în munţii tadjici în căutare de baze sigure. Aici erau apăraţi. Nici un fel de forţe guvernamentale nu puteau ajunge dacă nu făceau parte dintr-o expediţie importantă, iar dacă ar fi încercat aşa ceva, partizanii i-ar fi aşteptat în una dintre miile de crevase şi i-ar fi doborît unul cîte unul. Munţii erau o fortăreaţă de necucerit.

Omul pipăi cărarea cu piciorul în timp ce urca panta stîncoasă, apoi se opri şi ascultă. Auzi vîntul suflînd printre brazi şi vocile camarazilor săi ce pălăvrăgeau liniştiţi. Cineva spunea o poveste.

Îşi descheie tunica şi vîrî mîna înăuntru, să ajungă la centură. Apoi auzi ceva: un sunet de neconfundat, un pas în urma lui. Se îndreptă şi încercă să se întoarcă.

Atacul se dezlănţui fulgerător, nelăsîndu-i timp să reacţioneze. Simţi o lovitură zdrobitoare în cap, apoi privi în sus îngrozit, cînd norii se despărţiră. În lumina lunii văzu o formă vagă, grotescă şi sălbatică, după aceea o figură ce mîrîia, o faţă alungită, cu arcadele sprîncenelor proeminente, osoase. Omul nu avu timp să ţipe, pentru că urmă o a doua lovitură, după care braţele făpturii îl strînseră, frîngîndu-i coastele. Apoi fu cărat în noapte.

A doua zi dimineaţă, ceilalţi îi găsiră arma rezemată de copac. Nimic altceva. Se întrebară dacă nu cumva fugise în vale, să-şi întîlnească familia sau să-şi lucreze ogorul. Dar de ce-şi abandonase arma?

Povestea acestei dispariţii semăna cu alte întîmplări recente, şi în final ajunse într-un sat, iar de acolo într-un oraş de la poalele munţilor. Treptat, basmul fusese înfrumuseţat, cu detalii imaginare, încît abia mai semăna cu ceea ce se întîmplase de fapt. Rămăsese doar misterul principal: un om se aflase într-un loc, iar după un minut dispăruse în neant.

Relatarea fu auzită de un american care călătorea prin Pamir şi căruia, pentru salvarea aparenţelor şi pentru evitarea prea multor întrebări, i se spunea consul. Acesta o transcrise pe o dischetă şi adăugă o relatare dintr-un săptămînal local, care fusese tradusă de secretarul său:

HISKADETH, 8 noiembrie. O femeie de 24 de ani din Surrey, Anglia, care făcea parte dintr-un grup de alpinişti ce urcau pe muntele Askasi, a fost găsită moartă săptămîna trecută. După ce dispăruse timp de patru zile, trupul i-a fost descoperit pe un mic platou, la vreo trei kilometri de culme.

Conducătorul grupului, Robert Brody, din Londra, a spus că au fost îngrijoraţi după ce femeia, Katrina Bryan, a părăsit tabăra. A mai spus că echipa a căutat-o de zor, dar au găsit-o abia după ce oamenii au renunţat şi au început coborîrea.

Grupul a colindat şi a făcut ascensiuni timp de trei săptămîni în regiune, care-i rareori vizitată de străini. Localnicii povestesc despre oameni ai munţilor, făpturi ce atacă oamenii care se aventurează pe acolo. Domnul Brody a relatat că grupul a fost speriat de mai multe apariţii misterioase, dar a refuzat să dea detalii.

Autopsia efectuată de doctorul Askan Katari a descoperit multiple zgîrieturi şi răni mari pe craniu. Au existat şi unele

„incompatibilități", a afirmat doctorul Katari, fără alte explicații. Trupul a fost trimis cu avionul în Anglia, pentru înmormîntare.

Consulul codifică discheta, o puse într-un plic și o adresă colegiului din Bethesda, Maryland, după cum fusese sfătuit să procedeze în asemenea ocazii. Trimise scrisoarea prin servieta diplomatică a ambasadei americane din Duşanbe, capitala Tadjikistanului.

Matt se hotărî să facă o pauză. Ieşi din groapa ca un mormînt, se duse la ulciorul cu apă şi tocmai îl ridica pe un umăr cînd văzu cu coada ochiului o pată. Puse ulciorul jos şi se uită în vale, la norul de praf ce se rotea la distanță. O mașină.

Prima mașină pe care o vedea de patru luni. Ce căuta în mijlocul nimicului? Îşi scoase pălăria cu boruri largi, cu dungi circulare de sudoare şi privi în sus. Imediat simți soarele est-african pătrunzîndu-i în creier. Îşi mişcă umerii şi simți o durere plăcută în muşchii spatelui.

Pe panta stearpă de jos lucrau cinci siluete: studenții lui. Îi plăcea să se uite la ei, să-i vadă cum sapă. Unul împingea o roabă plină cu pietre, altul se vîrîse în şanț şi curăța suprafața unei pietre cu o periuță de dinți. Priveliştea părea exotică, în căldura şi praful ăla, care semăna cu un peisaj selenar.

Se uită la ceas. Era timpul pentru masă. Coborî dealul cu paşi mari, pînă ajunse la cort. Înăuntru era o căldură sufocantă. Trase pînza de la intrare şi porni un ventilator cu o paletă de cauciuc, lungă de vreo zece centimetri, care nu făcea decît să agite aerul încins.

Mustele bîzîiau ascuțit. În oglinda atîrnată de stîlpul cortului, Matt îşi văzu fața. Examină liniile de transpirație ce-i curgeau ca niște rîulețe pe frunte şi obraji, dispărînd în barba nerasă. Părul castaniu îi atîrna pe frunte, acoperea urechile, se

cîrlionța peste guler. Murdăria sublinia creturile din jurul ochilor căprui și ridurile îndreptate în jos, de o parte și de alta.

Își aruncă din picioare cizmele, se întinse pe patul de campanie, cu brațele sub cap, și se uită la pînza luminoasă a cortului, dincolo de care se contură o umbră, pe cînd partea de deasupra se văluri letargic în briză.

– Dormeai?

Vocea lui Nicole avea un ton blînd, amabil, cu un strop de ironie.

– Nu chiar. Doar moțăiam.

– E abia ora unu.

Bărbatul se ridică și se scuză:

– Știi, oasele astea bătrîne...

Nicole zîmbi, dînd din cap cu exasperare. Nu-i plăcea cînd pomenea de vîrsta lui. Era un mod de a ridica o barieră între ei. Își scoase basmaua și-și lăsă părul să-i cadă pe spate. Un păr de culoarea alunei, dungat de praf, care i se mișca pe umeri în curentul ventilatorului.

– Ai văzut mașina, zise ea, mai degrabă o constatare decît o întrebare.

– Mda.

– Cine-o fi?

– Nu știu. Nu așteptam poșta mai devreme de două săptămîni.

– Poate-i ceva important. Poate o piesă pentru calculator...

– Sau o broșură cu instrucțiuni.

Calculatorul lui Matt stătea într-un colț, nefolosit, ca de obicei. Nu reușea să-l stăpînească – era un om al trecutului, nu al viitorului, zicea el – iar incompetența lui făcea subiectul glumelor studenților.

– Poate-i un mesaj de la universitate. Poate finanțează săpăturile încă șase luni...

– Dacă or să ne dea banii, n-or să-i trimită cu cineva la celălalt capăt al lumii. Or să facă un anunț noaptea – într-o cameră goală.

Nicole rîse. Matt se ridică și se scărpină.

– Oricum, oricine ar veni ajunge prea tîrziu pentru prînz, zise el, ducîndu-se spre ușa cortului.

– Sper să nu fie știri rele, spuse Nicole. Îmi place aici. Mi-am găsit munca pe care o doresc de-o viață.

– Are momentele ei plăcute, zîmbi el, apoi îi făcu semn să plece.

Femeia îl privi cu patimă, iar cînd trecu pe lîngă el își plimbă încet degetul pe partea de jos a abdomenului lui, mototolindu-i cămașa și frecîndu-i pielea de sub buric. Fără să vrea, Matt simți un fior.

De ce nu se culcase cu ea? Nu că n-ar fi dorit-o – dorința, slavă Domnului, nu-l părăsise. Își aminti de seara în care Nicole făcuse prima mutare. Se strecurase neobservată în cortul lui și o găsise așteptîndu-l în pat. Era goală sub plasa contra țînțarilor, care atîrna în jurul ei ca o mantie transparentă. Matt simțise un amestec de dorință și groază. Căutase în cutia cu lucruri și scosese o sticluță cu whiskey, apoi se așezase pe o ladă lîngă pat. Băuseră pe rînd din sticlă. Ea se ridicase, ținînd un cearșaf în jurul pieptului, iar o dată sau de două ori, cînd se întinsese să ia sticla, lăsase pînza să atîrne și el îi văzuse sînii mici și tari. Cît trecuse de cînd nu mai făcuse dragoste, zece săptămîni? Trei luni?

Băuseră ca niște camarazi pînă dăduseră gata sticla. Apoi el se împleticise afară și se plimbase pe sub stele, iar cînd se întorsese, după o oră, n-o mai găsise. Femeia fusese furioasă zile în șir. Apoi, ciudat, furia îi dispăruse. Se purta însă ca și cum ar fi avut drepturi asupra lui. La masă se așeza lîngă el, se uita la el și zîmbea, ca o nevastă, la glumele lui.

O dată sau de două ori, Nicole aranjase să fie singuri, dar el făcuse pe orbul și deviase discuția, tachinînd-o atît de nemilos

că păruse aproape plin de cruzime. Se simţise josnic, dar povestea i se părea previzibilă şi plictisitoare – amorul de la focul de tabără dintre studentă şi profesorul dur, obişnuit cu viaţa de safari – ca şi folclorul săpăturilor şi oasele găsite din întîmplare în pămînt. Nu voia să treacă prin toate declaraţiile, revelaţiile, învinovăţirile... Poate am îmbătrînit, se gîndi el, dar simt că prefer abstinenţa ispitelor care mă atrăgeau altădată.

Brusc, la treizeci şi opt de ani, Matt devenise conştient de trecerea timpului. Se învinovăţea că fusese ipocrit în poveştile de dragoste; toate jocurile, loviturile misterioase, maniera de a flirta pe care le perfectase în cursul anilor, ca o sporovăială găunoasă de politician i se păruseră atunci sarbede. O singură dată fusese în stare să înlăture toate acele prefăcătorii, cu ani în urmă. Şi dăduse greş.

Se simţea neliniştit şi nemulţumit, fără chef de nimic. Îşi spunea că preţuieşte singurătatea – lucru adevărat – dar mai era adevărat şi altceva, ceea ce recunoştea în timpul nopţilor neplăcute, fără somn: era singur.

Situaţia cu Nicole rămăsese instabilă. Trebuia să-i accepte într-un fel sentimentele sau acestea vor exploda, iar asta însemna eşecul expediţiei. Îl uimea cît de esenţial era, pentru reuşita săpăturilor, sentimentul de coeziune al grupului.

Ajuns afară, Matt se uită în vale. Maşina de pe cîmpie se apropiase. Praful se ridica în jurul ei ca o explozie, apoi rămînea în urmă ca un panaş.

– Ştii ce-mi place la locul ăsta? întrebă el. Nimeni nu poate să vină pe furiş.

– Îţi lasă timp să-ţi pregăteşti apărarea, replică Nicole, după care plecă pe cărare, iar el privi spatele pantalonilor ei scurţi, roşi.

Franjuri scurte atîrnau ca o tunsoare căruntă peste carnea coapsei şi, în timp ce femeia se îndepărta încet, Matt putu să-i vadă conturul chiloţilor, să-i urmărească legănarea feselor.

Doctor Susan Arnot simţi emoţia obişnuită cînd vorbea în faţa unui auditoriu, chiar dacă era vorba de studenţii de la antropologie, primul an. Era ceva care ţinea de dorinţa a fi în miezul lucrurilor, de a fi focarul tuturor acelor ochi aţintiţi. Şi un sentiment de dominare – trebuia să recunoască cinstit că şi asta îi plăcea. Iar dacă era aşa, ce rost avea să mintă?

Cursul lui Susan Arnot despre omul preistoric era unul dintre cele mai apreciate la universitatea din Wisconsin, deşi ea personal era considerată o profesoară aspră. Exista însă un fior suplimentar în a urma cursurile cuiva foarte cunoscut în domeniu, mai ales ale cuiva controversat, ale cărui teorii zdruncinaseră mediul oficial. Şi, bineînţeles, ea reprezenta un fel de sex-simbol al campusului universitar. Îşi alcătuise o figură izbitoare, avea picioare lungi şi uneori purta blugi sau haine din piele neagră, iar în zilele libere conducea o motocicletă şi atunci părul-i lung, negru ca pana corbului, era înghesuit sub o cască roşie ca o cireaşă. Cînd intra într-o cameră, părea că moleculele se încing.

Prelegerile lui Susan erau celebre în universitate, iar publicul dădea năvală să asiste la ele. Stînd pe un podium din lemn care trosnea, cu o rază de lumină proiectată asupra ei din spate, de pe hol, ca un reflector, vedea doar capete fără trăsături. Una, două bijuterii sclipea în semiîntuneric, iar cîte o pereche de ochelari reflectau lumina ca nişte faruri micuţe.

Îşi îmblînzi publicul cu glume: poantele obişnuite despre descoperiri arheologice rare, comparaţii între omul din Java şi anumite personalităţi eminente din campus, între mistificarea din Piltdown şi cercetările unui profesor. Bancuri ieftine, dar care prindeau, care erau răsplătite cu rîsete şi replici potrivite.

Apoi, brusc, ridică pumnul drept, mişcă degetul mare şi declanşă un soi de zumzet îndepărtat. În spatele ei apăru o hartă uriaşă, trasată în tuş, pe care erau marcate rîurile şi dealurile.

Studenții se concentrară asupra ei, unii apucară stilourile, gata să ia notițe. Nume germane de locuri, din valea Rinului: Oberhausen, Solingen, rîul Düssel. Apoi Susan ridică indicatorul și se întoarse spre hartă, trecînd la treabă.

– Ajungem acum la evenimentul principal. În august, 1856. Cu trei ani înainte ca Darwin să publice *Originea speciilor*. Lucra la ea de vreo douăzeci de ani și nu se grăbea foarte mult. Dar va auzi curînd că un rival lucrează la un manuscris care propunea ceva numit *selecție naturală*, iar asta-l va face să fie cuprins de frenezia unei opere competitive.

Se uită la studenți, să se asigure că o urmăreau, apoi, fără motiv, începu să se simtă nesigură, un sentiment vag, ce-o dezorienta, care apăruse din senin de cîteva zile.

Ridică indicatorul. Vîrful roșu atinse harta, mîngîie centrul cu o mișcare lentă, circulară.

– În această vîlcea, din estul Rinului, s-a întîmplat ceva care a dat peste cap colectivitatea științifică a secolului al nouăsprezecelea. O descoperire. Și, ca în multe descoperiri importante, șansa a jucat un rol important.

Ridică pumnul. Alt clicăit și pe ecran apăru o fotografie color, cu pajiști și poiene.

– E o vale liniștită, plină de flori cu colț și narcise. Trecătoarea aceasta a fost numită, în secolul șaptesprezece, după un profesor din Düsseldorf, Joachim Neumann. Acesta colinda valea în căutarea inspirației pentru poeme și muzică – de altfel groaznice. Dar era un om simpatic, iar sătenii au decis, la moartea sa, să dea numele lui cîmpurilor pe care le adorase. Joachim fusese un individ pedant, prefera să fie numit prin traducerea în greceşte a numelui său, care înseamnă Om Nou. În greceşte se zice *Neander*. După două secole – în 1856 – într-o zi liniștită de august, muncitorii de la o carieră de piatră au descoperit o peșteră în care se afla o mulțime de oase, grămădite prin colțuri și răspîndite peste tot, dar multe fuseseră strînse în

centru. Muncitorii le-au aruncat, cu excepția cîtorva. Dintr-un motiv oarecare, proprietarul terenului, un oarecare Felix Beckershoff, s-a interesat de oasele acelea vechi și a reușit să salveze cîteva: brațe și femururi, o bucată de pelvis, un fragment de craniu.

O altă imagine apăru pe ecran: bucăți de oase, lucind ca gemele lustruite și de-un cafeniu-închis, ca o tablă udă. Unele părți puteau fi identificate – partea de deasupra a craniului, un femur, o tibie subțire. Vîrful indicatorului dansă printre ele și arătă cifra opt.

– Din fericire, Beckershoff îl cunoștea pe J. C. Fuhlrott, întemeietorul Societății de Științe ale Naturii din localitate. Cînd Fuhlrott a văzut fragmentele, nu și-a crezut ochilor. Ce fel de oase erau acelea? Craniul cu bolta joasă și cu o creastă groaznică ce ieșea în afară – cum se explica asta? Membrele arcuite. Cubitusul deformat al brațelor lungi. Ale cui fuseseră? Cu certitudine nu ale vreunui animal, dar nici ale unui om – sau ale unei specii de om – ce trăia încă.

Susan se întoarse spre spectatori. Studenții scriau de zor. Nu trebuia să-și consulte notițele, ținuse prelegerea aceea de peste zece ori. Dar nu putea să scape de sentimentul că era expusă, vulnerabilă. Cine sînt cei care mă ascultă? se întrebă ea. Ce gîndesc ei de fapt? Se sili să păstreze un ton cît mai normal.

– Fuhlrott le-a dus la un anatomist din Bonn, un anume profesor Schaaffhausen. Acesta a fost primul care a emis teoria că specimenul era ceva cu adevărat inimaginabil – nici maimuță, nici om, ci un fel de preom, poate o ființă străveche care colinda prin Europa cu mult înaintea romanilor și celților. Încercați o secundă să vă imaginați ce salt important a reprezentat această idee. Deci profesorul s-a implicat. Teoria evoluției de-abia se dezvolta, strigătele ei amenințătoare răsunau pe coridoarele strîmte ale științei. Mediul științific se divizase: evoluționiștii apucaseră mîna aceea de oase și le agitau ca pe un simbol al

teoriei lor revoluționare. Antievoluționiștii dezlănțuiră atacul. Insistau că oasele erau un fals fără importanță. Taberele fuseseră stabilite. Gînditori celebri dădeau explicații, dar plauzibilitatea nu conta prea mult. Rudolf Virchow, cel mai cunoscut anatomist german din vremea aceea, a ajuns la concluzia că oasele aparțineau unui om obișnuit care suferise de rahitism. Durerile insuportabile, afirma el, l-au făcut să se încrunte, din care motiv fruntea a rămas osificată cu crestele acelea bizare. Mulți savanți renumiți au evitat controversa. În orice caz Darwin, adăugă Susan, dînd ușor din cap. Dar să nu fim prea aspri. Ținеți minte, erau vremuri în care dominau superstițiile, pseudoreligia, conservatorismul îndîrjit. Însemna blasfemie să-ți imaginezi un om cu strămoși ca maimuțele, fără a mai pomeni de un văr cu cap turtit care arăta de parcă l-ar fi călcat camionul. Dar atunci a intervenit providența. Dovezile s-au tot strîns pînă n-au mai putut fi negate.

Susan ridică din nou pumnul, pe ecran apăru altă hartă, reprezentînd Europa, Africa de Nord și subcontinentul indian, pe care se aflau răspîndite cruci negre. Erau mai dese în sudul Franței.

– S-au descoperit tot mai multe fosile. Oase de mamifere uriașe – unele dintre ele dispărute, precum mamutul și cerbul uriaș. Greu de combătut așa ceva, comentă ea, bătînd cu vîrful indicatorului pe ecran. Oasele apăreau peste tot, precum ciupercile după ploaie: în Gibraltar, Italia, Belgia, Rusia, Irak, Israel.

Zîmbi. Teama se redusese un pic. Se întoarse către spectatori, urmărind încă ecranul, de parcă ar fi așteptat să se întîmple ceva magic, iar glasul ei sugeră că se apropia de momentul de vîrf al expunerii.

– Astfel, dovezile se tot adunau. Știința a cîștigat. William King, un anatomist irlandez, a identificat fosila ca o nouă specie umană. S-au pus bazele paleoantropologiei – un domeniu de cercetare. Creatura a fost recunoscută, botezată, analizată. I s-a

dat un nume ce provenea de la valea cu flori de munte şi de la profesorul cel iubit şi cu rime insuportabile, Joachim Neumann. Şi iată, oameni buni, cum arată starul spectacolului nostru, zise ea cu un ton de prezentator de bîlci, pe cînd ridica pumnul deasupra capului şi apăsa butonul cu degetul mare. *Homo sapiens neanderthalensis*, cunoscut de obicei ca omul din Neanderthal!

Sala se întunecă din cauza siluetei gigantice. Era imensă, păroasă, ocupa tot ecranul. Avea figura prea lată, ciudat de familiară din sute de schiţe şi din vise pe jumătate amintite: arcadele sprîncenelor ieşite bizar în afară, fruntea bombată, groaznic de ridată; nasul proeminent, uşor coroiat şi o bărbie mică, rotundă. Îngrozitor de deformat, urît, suficient de aproapiat de om pentru a fi recognoscibil şi pentru a face diferenţa mai grotescă. De parcă o mînă de gigant ar fi luat un cap din ceară şi l-ar fi apăsat puternic, alungindu-l.

Susan părea o pitică în faţa omului de Neanderthal şi, pe cînd se plimba pe podium prin faţa pieptului păros, atentă la silueta gigantică din spatele ei, contrastul producea un efect ameninţător: King Kong uitîndu-se pe fereastră la Fay Wray.

Schiţa, făcută de desenatorul ceh Zdenek Burian, era favorita ei. Îi plăcea felul în care artistul prinsese aura umană distinctă. Ceva în liniile gurii dădea impresia de surîs, iar ochii mîndri, inteligenţi, păreau a privi în depărtare, de parcă ar fi urmărit ceva memorabil – poate chiar stingerea creaturii. Erau atît de înţelegători, atît de lipsiţi de speranţă. Şi exista o undă de oboseală inexprimabilă în poziţia umerilor. Nu era o fiară, era egal întru totul omului.

2

Matt nu credea în prevestiri – era prea sceptic ca să-şi închipuie că universul putea fi organizat, chiar de forţe rău-

voitoare – dar nu reușea să scape de convingerea că panașul acela de praf anunța ceva rău. Senzația creștea pe măsură ce mașina se apropia, dar în fața studenților se mulțumi să dea din umeri.

– Poate că a venit pizza pe care am comandat-o, glumi el, pe cînd terminau prînzul din carne de capră, gătit noaptea trecută și încălzit, udat cu bere călîie Tusker.

Își luă băutura și merse de-a lungul rîpei, unde se așeză pe un bolovan și privi porțiunea de jos a săpăturilor: groapa alcătuită din tranșee în straturi, roaba plină cu site, rulota veche care le servea de laborator, cutiile cu scule aruncate pe sol, ca niște sicrie mici din lemn. Uimitor faptul că alte locuri nu mai contau pentru el.

Se gîndi la toate descoperirile lui, din atîtea decenii: bucăți de oase și dinți, răzuitoare din cremene și vîrfuri de săgeți – toate niște piese de puzzle. Cunoașterea omului din paleoliticul inferior crescuse exponențial în ultimele decenii, dar ce se știa cu adevărat despre universul lui, despre mentalitatea și sufletul lui, despre felul în care încerca să înțeleagă lumea înainte să adoarmă seara sau despre modul în care reacționa cînd vedea soarele apunînd sau o căprioară alergînd?

Șezînd acolo, Matt își imagină un om preistoric stînd chiar în locul acela. Probabil că fusese malul unui lac întins, judecînd după depozitele de sedimente. Peșteri adînci se înfundau în dealul din spate, deschizîndu-se aproape de malul apei. Un loc foarte sigur, asta conta înainte de orice. Matt știa cîte ceva despre mediul și credințele acelei făpturi și încerca să invoce o cît de mică schiță din sufletul acesteia: o parte războinic, altă parte umbră plină de teamă, căutînd siguranța peșterii. Încercă, după cum încercase de atîtea ori, să se golească și să primească în el acele temeri, mirosul de sînge, grăsime și păr, creierul chinuindu-se cu o capacitate de a înțelege care depășea cele cîteva mormăituri de care dispunea făptura aceea. Totul era atît de vag. Era posibil ca, măcar o

fracțiune de secundă, să simtă o legătură cu ceva atît de primitiv și atît de solid, care trecuse pe drumul ăla cu multe ere înainte?

Zgomotos, Land Roverul coti, năvăli în centrul taberei și se opri brusc. Praful îl ajunse din urmă și-l învălui într-un nor care se îndepărtă după oprirea motorului.

Un bărbat sări din spatele mașinii și se îndreptă spre ei cu pași repezi. Arăta ciudat. Părul îi atîrna în smocuri. Era dolofan, dar surprinzător de agil, un alb de vreo patruzeci de ani. Purta cizme noi, o jachetă de safari pentru republicile bananiere și ochelari de soare.

– Doctorul Mattison? întrebă el ducîndu-se direct spre Matt și întinzîndu-i amabil o mînă cărnoasă.

Matt o apucă. Strîngerea fu mai puternică decît se așteptase.

– Ar fi trebuit să spun: Domnul doctor Mattison, presupun. La urma urmei, sîntem în Africa. Sau, cel puțin așa cred eu. Nu-s sigur – poate am cotit într-o direcție greșită, prin praful ăsta.

– Dumneavoastră sînteți...

– Van Steeds. Frederick, se prezentă el, adăugînd după o pauză: mi se spune Van.

Numele părea familiar, dar Matt nu reușea să-și amintească de unde-l știe. Vizitatorul își scoase ochelarii de soare și-i șterse cu poala cămășii. Pielea de pe obraji era pufoasă din cauza grăsimii, iar ochii lui cenușii, ce priveau curioși în jur, păreau, după ce-și scosese ochelarii, curioși, dar și iscoditori. Se aplecă și-și scutură pantalonii plini de praf.

– Ia te uită! Nu știu cum te-ai obișnuit cu asta.

Privirea lui Van se îndreptă spre masă.

– Vrei să mănînci ceva?

– Nu refuz.

Studenții îi făcură loc, în timp ce unul căută în dulap și aduse cîteva felii de carne, pîine și o bere.

Şoferul se aşează sub un acacia şi adormi imediat, cu mîinile întinse pe pămînt, cu palmele în sus. Van se uită la el.

– Nu ştiu ce-i cu individul ăsta. Cum coboară din maşină, cum adoarme. De parcă ar fi o chestie stabilită prin contract.

– *Khat*, zise un student. A mestecat *khat*.

– Ei nu! De unde ştii?

– După ochi. Are pupilele dilatate. Toată lumea de pe aici mestecă.

– Ticălosul!

Matt se plictisi de pălăvrăgeala aia fără rost.

– Ascultă, Van, apreciez faptul că ai venit de la Djibouti, patru ore cu maşina sub soarele amiezii, dar...

– Mai exact, zece. Am aterizat la Hargeisa, am mers la Djibouti şi de acolo am venit cu maşina asta. Individul s-a rătăcit de două ori. Spunea că ştie drumul.

– Bine, dar acum, pentru că ai ajuns aici, poate ne spui de ce-ai venit.

– Bineînţeles, zise Van, zîmbind enigmatic, iar Matt îşi dădu seama că omului îi făcea plăcere să fie misterios. Singura chestie este..., se întrerupse el, privind în jur, că trebuie să-ţi vorbesc între patru ochi.

– În regulă.

Van termină de mîncat încet, în tăcere, apoi se ridică, lingîndu-şi grăsimea de pe degete. Matt îl conduse la cortul său. De îndată ce intrară, Van scoase un plic lung, cafeniu, fără a spune un cuvînt. Pe cînd Matt deschidea plicul, grăsanul dădu la o parte perdeaua cortului, aprinse o ţigară şi vorbi:

– Nu pot să răspund la orice întrebare. Probabil că ai o mulţime. Aş vrea să pot, dar nu ştiu prea multe.

Antetul scrisorii era discret şi părea important: Institutul pentru Cercetări Preistorice, Brandywine Lane 1290, Bethesda, MD 09763.

Dragă domnule Mattison,

Am convingerea că scrisoarea mea va ajunge la dumneavoastră în momentul cel mai nepotrivit, de aceea mă scuz dinainte pentru această coincidență nefericită. Dar vă asigur că este vorba de o problemă de-o importanță deosebită, cu adevărat urgentă, care mă îndeamnă să vă deranjez cu o cerere pe care, sînt convins, bunăvoința dumneavoastră nu vă va permite s-o respingeți.

După cum probabil știți – sau poate nu știți – am contractat serviciile doctorului Jerome Kellicut, pe care cred că-l cunoașteți foarte bine și care a vorbit deseori favorabil despre dumneavoastră. Din acest motiv consider că pot avea încredere în dumneavoastră. Doctorul Kellicut este în Tadjikistan, conform unui proiect atractiv, pe care-l sponsorizăm. Proiectul este de-o importanță capitală pentru comunitatea științifică și pentru domeniul paleontologiei și al cercetărilor preistorice. Nu avem nici o știre de la el de cîteva luni, în afară de un mesaj pe care vi l-a trimis prin intermediul nostru și pe care vi-l oferim. Mesajul pare o chemare urgentă și sîntem convinși că veți răspunde favorabil, după ce veți cunoaște faptele. Trebuie să adaug că avem motive să credem că viața doctorului Kellicut este în pericol.

Din acest motiv vă rog să plecați imediat după primirea acestei scrisori și să vă prezentați la biroul nostru din Bethesda, Maryland, la adresa de mai sus. Anticipînd răspunsul dumneavoastră pozitiv, au fost făcute rezervări pentru avion și hotel, și s-a aranjat și preluarea de către alții a proiectului la care lucrați acum.

Închei scuzîndu-mă pentru natura obligatorie a cererii pe care v-am făcut-o. Sînt convins că înțelegeți nevoia absolută de rapiditate și secret.

Urma o semnătură apăsată, iar sub ea numele și titlul, bătute la mașină: *Harold Eagleton, director.*

Matt rămase cu gura căscată. Se gîndise deseori la Kellicut, mentorul lui de la Harvard, dar nu-l mai văzuse de cel puţin cinci ani şi nu mai auzise nimic despre el de... de cînd? Cel puţin de doi ani. Kellicut... Nimeni nu influenţase viaţa lui Matt mai mult decît omul acela. Conducea puternicul departament arheologic ca un prinţ, iar studenţii erau supuşii săi, trăiau cu speranţa că vor fi selectaţi pentru săpăturile lui, că se vor alătura elitei. Kellicut colinda barurile din Cambridge cu ei pînă noaptea tîrziu, după care reveneau în apartamentul său, unde le punea Fats Waller sau Maria Callas, iar după aceea le gătea o grămadă de ouă bătute cu mirodenii într-o tigaie de tablă pe care n-o spăla niciodată.

Matt fusese impresionat – nu-şi cunoscuse tatăl, care murise cînd el avea doar doi ani – iar Kellicut îl bombardase cu revelaţii, cu idei subversive, cu poezia lui Blake, cu compozitori de care nu auzise niciodată. De ce eu? se întrebase deseori Matt, simţindu-se încîntat, dar nedemn. Fusese doar o problemă de timp pînă cedase fascinaţiei lui Kellicut pentru „antici" – nu grecii şi romanii, care lăsaseră în urma lor scrieri, deci puteau fi cunoscuţi, ci adevăraţii antici, făpturile pe cale de a deveni oameni.

În timpul celei de-a doua participări a lui Matt la săpături, cu mulţi ani în urmă, la Combe Grenal, într-o vale îngustă săpată de Dordogne în sudul Franţei, dezgropaseră peste două mii de fragmente de oase de neanderthalieni şi chiar o parte dintr-un schelet. Stratul de stîncă era ridicat de o macara şi se legăna periculos, în timp ce Kellicut ţopăia, înjurînd şi ţipînd într-o franceză stricată. Macaragiul francez răsucise stînca astfel încît era gata să alunece din legături şi să se zdrobească de sol. În cele din urmă Kellicut sări în cabină şi reuşise să oprească rotirea rocii şi s-o aşeze într-o basculantă. Matt îşi amintea imaginea: Kellicut împingînd manetele, încă înjurînd, apoi rîzînd. Mai tîrziu, seara, scosese patru sticle de şampanie răcită, Dumnezeu

ştie de unde, şi se îmbătaseră. Apoi, întotdeauna gata să încalce regulile, Kellicut le dăruise fiecăruia cîte un fragment de craniu de neanderthalian, găurit şi montat pe un lănţişor de argint. Matt îl ţinuse la gît ani de zile înainte să-l scoată şi să-l poarte în buzunar. Chiar şi acum îl considera aproape un talisman.

Cinstit vorbind, Matt se supărase puţin pentru că profesorul nu păstrase legătura cu el. Acum dăduse de-un necaz – asta era clar. Dar care era pericolul? La ce proiect lucra şi care era mesajul lui? Matt auzise de Institutul pentru Cercetări Preistorice, o instituţie nouă, dar bine înzestrată pentru cercetări interdisciplinare, dar nu cunoştea prea multe. La ce proiect lucrase Kellicut? De unde ştia acest Eagleton unde se afla Matt şi cum de-şi închipuise că o să vină doar pentru că-l chema?

Se uită la Van, care fuma şi se chinuia să sufle fumul prin deschizătura cortului.

– Despre ce-i vorba, Van?

– Îmi pare rău, nu pot să-ţi spun.

– Nu poţi sau nu vrei?

– Crede-mă, dacă aş putea să adaug ceva la ce-i în scrisoare, aş face-o. Kellicut a dispărut în timpul unor săpături în Tadjikistan şi avem nevoie de tine ca să-l găsim.

– Mi-ai înmînat scrisoarea asta şi te aştepţi să las totul baltă şi să plec?

– Da.

– De ce?

– Pentru că viaţa lui e în pericol, declară Van, care trase apoi fermoarul cortului şi scuipă afară un proiectil de salivă.

– De ce-mi spui asta?

– E un loc periculos. Trebuia să păstreze legătura. Şi, după cum vezi din scrisoare, n-am auzit de el de luni de zile.

Urmă un moment de tăcere. Apoi Van grăi din nou:

– Deci o să vii?

Matt simţi că i se face rău.

– Şi cînd trebuie să vin?

– Eu plec azi. O să vii peste două zile.

– Şi ce fac cu săpăturile? protestă Matt. Nu pot să plec şi să le abandonez. Puştii aştia depind de mine.

– Am avut grijă, am găsit pe cineva. Un tip de la Universitatea Columbia. Va fi aici mîine, marţi, cel mai tîrziu.

– Se pare că v-aţi gîndit la toate.

– Nu sîntem convinşi. De aceea avem nevoie de tine.

– De ce eu?

– Îl cunoşti pe Kellicut, cunoşti domeniul. Eşti singurul – practic singurul – care ştie.

Pe lîngă alarmare, Matt mai remarcă o senzaţie pe care o recunoştea. Un uşor bîzîit de excitare în urechi, o furnicătură în extremităţi, vechiul sentiment pe care-l avea cînd se anunţa o aventură.

Făcură toate pregătirile. Van mai rămase doar o jumătate de oră. Cînd Matt îl conduse spre Land Rover, Van trezi şoferul care moţăia, iar acesta îşi scutură capul, sări în sus şi se duse la maşină.

Matt privi în ochelarii negri ai lui Van şi spuse:

– Încă ceva. Numele tău mi-e cunoscut, dar nu-mi amintesc ce-ai făcut. În ce domeniu lucrezi?

– Eu? Am început cu psihologia, am trecut apoi la paleoantropologie. Acum m-am implicat în psiholingvistică.

– Sigur. Van Steeds. Am citit cîte ceva din ce-ai scris, e ceva fascinant, ca toate cercetările noi despre comunicarea fără limbaj. Scuză-mă.

– E în regulă. Sînt impresionat că cineva atît de important se osteneşte să citească publicaţiile obscure ce găzduiesc lucrările mele.

Van zîmbi larg şi se strecură pe scaunul din spate fără să mai scoată o vorbă, iar maşina porni, declanşînd alt nor de praf.

Mai tîrziu, după ce se înapoie în cort, Matt se uită afară. Pe sol rămăsese scuipatul lui Van. Nu-i veni să creadă. Era verde. Ticălosul, gîndi el, mestecase *khat*.

Susan ridică indicatorul ca să arate bărbia omului de Neanderthal.

– Iată-l. Ştiţi ce se zice despre el: „gluma naturii"; „fundătura evoluţiei"; sărmanul nostru văr ca o maimuţă, un idiot care şi-a irosit ora în care a fost pe scenă. Însă toate astea-s departe de adevăr. Am aflat multe în ultimii zece, cincisprezece ani, iar ceea ce ştim contrazice toate stereotipurile defăimătoare.

Pe ecran apăru o fotografie veche, cea a unui bărbat cu înfăţişare remarcabilă, cu papion şi barbişon alb, cu ochi apropiaţi, cu gura strîmbată într-un zîmbet de om mulţumit de sine. Semăna un pic cu Sigmund Freud.

– Ăsta-i ticălosul, Marcellin Boule, renumitul paleontolog francez. E responsabil mai mult decît oricine, de concepţia eronată despre neanderthalieni, care e continuată şi-n zilele noastre pretutindeni, de la literatură la desene animate.

Susan schiţă mediul lui Boule, dorinţa acestuia de celebritate, obsesia sa de a păstra descendenţa umană pură prin respingerea strămoşilor primitivi. Aminti de ziua fatală din 1908 cînd un schelet găsit într-o peşteră mică de lîngă La Chapelle-aux-Saints a ajuns în mîinile lui. Apoi Susan arătă reconstituirea făcută de el – o treabă intenţionat greşită, menită să facă neanderthalianul să arate cît mai mult a maimuţă, cu vertebrele gîtului îndreptate în sus ca la gorilă, cu oasele degetului mare de la picior depărtate, pentru a forma un deget opozabil.

– Nu-i de mirare că generaţii în şir au privit neanderthalianul ca pe un tîmpit. Hai să vedem ce se întîmplă dacă vom corecta distorsiunile domnului Boule.

Imaginea de pe ecran se schimbă, scheletul stătu drept.

– Priviți. Un pic mai maiestuos. Nu-i la fel de înalt ca noi, dar nu-i foarte deosebit. Cu certitudine nu arată a simian. Oamenii de azi spun că, dacă l-ai rade și l-ai îmbrăca în costum, cu cravată, nu l-ai deosebi de ceilalți de pe Madison Avenue. E posibil. Dar dacă-i veți fi prezentat, vă veți da seama. Cînd veți da mîna cu el vă va rupe oasele.

Susan văzu o sclipire de lumină în fundul sălii și zări o siluetă întunecată furișîndu-se lîngă studenți. Avu impresia că o văzu așezîndu-se în ultimul rînd, dar ușa se închise și lumina slăbi. Simți din nou anxietatea aceea.

Încercă să se concentreze asupra expunerii și traversă podiumul, strîngînd puternic indicatorul.

– Știm că neanderthalianul cunoștea focul. Îl folosea de zeci de mii de ani, fără el n-ar fi supraviețuit ultimei glaciațiuni. Producea foc, nu doar îl păstra. Folosea pirite feroase și cremene pentru a-l aprinde și, probabil, ciuperci uscate ca iască. De fapt, era destul de casnic și ținea la vatra lui.

Susan era sigură că în rîndul din spate se afla un intrus, un bărbat. Cine-o fi? Cine ar fi intrat astfel în mijlocul expunerii?

– Își îngropa morții. Interesant, multe dintre mormintele descoperite sînt de copii. Un loc de înmormîntare bine păstrat se află la Teșik-Taș, o peșteră pe valea Gissarului, la sud de Samarkand. O încăpere întreagă, care conține șase perechi de coarne de țap de munte siberian. O pereche este ușor arsă. Totul indică un ritual elaborat, poate pentru a readuce copilul la viață în viitor. Moartea însemna ceva aparte pentru neanderthalian. De fapt, cred că avea un cult al acesteia. Putem considera că practica o religie, deși, bineînțeles, nu avem idee ce fel de religie ar fi putut fi. Focul făcea parte – lucru aproape cert – din ceea ce venera neanderthalianul. În unele peșteri existau camere pentru foc, fie din motive practice – pentru a păstra focul arzînd tot timpul – sau în scopuri rituale. Poate că împrumutînd focul de la furtunile cu fulgere, cînd cerurile se deschideau și-i loveau sărmanul univers, neanderthalianul, ca și Sisif, își depășise

condiția. Poate uzurpase puterea zeilor, iar aceștia, precum zeii greci sau chiar Iehova, cereau ispășire sub forma unor sacrificii. Acele oase de copii ne vorbesc despre Abraham și Isaac? Nu știm și nu vom ști niciodată.

Susan făcu o pauză, apoi reluă:

– Deci să ne rezumăm la ceea ce cunoaștem. Știm că omul de Neanderthal trăia în grupuri și avea grijă de cei în vîrstă și de infirmi. Am descoperit schelete cu fracturi vindecate și urme de boli grave, care dovedesc că în această privință nu-i nici o îndoială.

Pe ecran apăru un schelet.

– Iată ce-a descoperit Ralph Solecki în marea peșteră Șanidar din Irak. Acest om preistoric a fost ucis de o prăbușire de stînci. Era bătrîn, probabil de vreo patruzeci de ani, ceea ce, pentru un neanderthalian, însemna enorm. Vedeți ruptura craniului? Probabil a fost provocată de prăbușirea din peșteră. Dar uitați-vă la brațul drept. A fost amputat cu mai mulți ani în urmă – vedeți? – chiar deasupra cotului. Avea artrită. Acum uitați-vă la partea stîngă a feței. Observați această urmă pe țesutul osos? Era orb de ochiul stîng. N-avea cum să supraviețuiască singur. L-au ținut în viață ceilalți. Tribul își întreținea membrii mai slabi, care nu puteau vîna sau lucra. În acest sens, neanderthalianul era *uman* – poate mai uman decît noi. Cei care ați vizitat un azil știți ce vreau să spun. Și mai am ceva pentru cei care consideră omul de Neanderthal ca pe un personaj idiot de desene animate. Domnul Boule a făcut un mulaj endocranian al capului găsit în La Chapelle și a considerat că deținătorul acestuia fusese redus mintal. Astăzi știm că dimensiunea craniului nu-i un indicator al inteligenței. Creierul lui Anatole France, scriitorul francez, reprezenta cam două treimi din creierul unui neanderthalian adult. Și mai știm și altceva despre craniile neanderthalienilor: din măsurătorile craniene a rezultat, fără nici o îndoială, că nu aveau creierele mai mici decît ale noastre. Dimpotrivă. Erau cu zece procente mai mari. Mai mult, unii spun că raportul dintre

dimensiunea creierului şi mărimea trupului – aşa-numita cefalizare, o măsurare a inteligenţei mai potrivită decît simpla mărime a creierului, cînd se referă la o întreagă specie – este mai optimă cu zero virgulă doisprezece.

Afişă un tabel cu cefalizarea a douăsprezece specii. Nivelul superior era al omului de Neanderthal, cel inferior purta denumirea: VACA DE AZI.

– Nu putem să interpretăm aceste date fără să admitem că omul de Neanderthal era egalul nostru în privinţa puterii creierului – sau poate chiar superior.

Susan se plimba pe podium, făcu o pauză pentru efect dramatic, apoi ridică mîna.

– Hai să analizăm omul modern.

Pe ecran se ivi fotografia unui bărbat arătos, de vreo şaizeci de ani. Purta un costum kaki, de vînătoare, şi se rezema de un fel de monument funerar. Chel, cu barbă pe jumătate încărunţită, cu sclipiri zburdalnice în ochi, cu un zîmbet uşor, avea aerul semeţ, şi deşi era relaxat –, cu spatele proptit de un zid vechi, dărăpănat, cu un pai între dinţi –, părea gata să sară către aparatul de fotografiat. Avea ochi negri, pătrunzători. Nu puteai să nu te uiţi la ei.

– Aici e paradoxul. Dacă omul de Neanderthal era atît de inteligent, ce s-a întîmplat? Cum de-a ajuns individul din spatele meu în frunte? Ce s-a întîmplat cu omul nostru din valea cu flori de munte? De ce sîntem noi aici, el unde a dispărut? Ca să-l citez pe Jack Nicholson din *Onoarea familiei Prizzi*: „Dacă-i atît de al dracu' de deştept, de ce-i mort?"

Se auziră chicoteli.

– De ce a apărut omul de Neanderthal acum vreo două sute treizeci de mii de ani, a înflorit mileniu după mileniu şi s-a răspîndit din Europa de vest către Asia Centrală şi Orientul Mijlociu, prin zone diferite ca floră şi faună, apoi a dispărut deodată din vedere?

Susan bătu cu indicatorul în ecran atît de tare că acesta începu să tremure.

– Vedeți aici unul dintre cei mai eminenți gînditori și paleoantropologi ai vremurilor noastre – urmă o pauză de reverență – doctorul Jerome Kellicut. În două cuvinte, a revoluționat domeniul pe care-l studiem.

După care se uită la fotografie. Îi plăcuse de cînd o făcuse, cu ani în urmă, în Creta. Poate că am cam exagerat, gîndi ea. Se surprinsese, recent, punîndu-și întrebări asupra unor realizări ale lui Kellicut, demitizînd omul. Trebuia să se întîmple așa ceva. Fusese un personaj strălucit, genul de profesor care schimbă viețile studenților săi. Cine n-ar fi venerat un om care gîndea în ere?

– Cu ajutorul unei metode unice pentru datarea pietrelor, numită termoluminiscență – n-o să vă plictisesc cu detalii despre cum funcționează – doctorul Kellicut a examinat cremene din peșterile oamenilor de Neanderthal, din sudul Franței, și a reușit să stabilească vîrsta lor mai precis decît oricine înaintea lui. Concluzia sa uluitoare este că neanderthalianul a trăit mult mai tîrziu decît se credea – pînă acum treizeci de mii de ani. Mai înainte, dispariția sa fusese plasată acum patruzeci de mii de ani. Diferența este doar de zece mii de ani, dar nu-i vorba de orice fel de zece mii de ani, pentru că exact în perioada aceea a apărut pe scenă omul modern, mai întîi în Africa, apoi migrînd prin Orientul Mijlociu către Europa. Cu alte cuvinte, Kellicut a reușit să dovedească în mod convingător că omul modern – *Homo sapiens sapiens* – și *Homo sapiens neanderthalensis* – au coexistat. Au coexistat! Gîndiți-vă la posibilități! ridică vocea Susan. A existat vreo legătură între cei doi membri ai aceleiași specii, atît de apropiați din multe puncte de vedere? Au schimbat idei? Au făcut comerț cu scule? Au vînat împreună? S-au încrucișat? Au purtat războaie? Poate că, în cele din urmă, am descoperit începutul unei soluții a marii enigme: ce s-a întîmplat cu *Homo sapiens neanderthalensis?* Acum știm că ieșirea sa din scenă

corespunde, mai mult sau mai puțin, cu momentul intrării pe aceeași scenă a lui *Homo sapiens sapiens*, o subspecie aproape similară omului de Neanderthal, dar deosebită în unele privințe importante, care ne-au permis să supraviețuim și să devenim copiii aleși ai Pământului. Trebuie să descoperim cheia acestei enigme. Dacă nu-i o problemă de inteligență – și nu avem nici un motiv să credem că ar fi, ținînd seama de cele mai bune estimări ale capacității craniene – atunci ce-i? Dacă vom descoperi răspunsul la această întrebare, vom ști totul. Vom cunoaște exact ce ne deosebește de alte animale. Vom cunoaște ce ne face pe noi, dintre toate făpturile, speciali: deosebiți, conștienți, înzestrați cu o istorie, conștienți de moarte. Vom cunoaște ce ne face *sapiens*. Vom ajunge, în cele din urmă, la camerele ascunse care conțin secretul existenței noastre.

Lumina se aprinse imediat. Se auziră aplauze puternice, voci, sunetul scaunelor, al cărților strînse, apoi încăperea începu să se golească.

Susan își adună hîrtiile, făcu cîțiva pași, se opri și discută cu un grup de studenți, apoi se îndreptă spre fundul sălii. Se afla la jumătatea drumului cînd observă silueta din ultimul rînd.

Inima îi bătu mai iute. Bărbatul arăta ciudat, rotund și musculos, cu o jachetă nepotrivită și ochelari negri de soare atîrnînd de un șnur prins de gît. Rămase pe scaun pînă ajunse în fața lui.

– Doamna doctor? zîmbi el. Mă numesc Van Steeds.

Susan răspunse la zîmbet și plecă, aproape imperceptibil, capul. Mîinile îi înghețară. Bărbatul îi întindea ceva, un plic lung, cafeniu.

3

Avionul lui Susan coborî către monumentul Washington, apoi spre Elipsă și spre Lincoln Memorial. Mașini micuțe goneau cu mișcări precise, miniaturizate.

Detesta Washingtonul. Locuise aici un an, cu o bursă de la Institutul Smithsonian, după ce terminase facultatea la Harvard. Se cutremura şi acum la amintirea după-amiezelor fierbinţi, în care cataloga oase în subsol şi visa la ţări îndepărtate. Şi, bineînţeles, îngrijind o inimă sfârîmată, cum spunea prietenul ei, bîrfind-o.

Îşi recuperă servieta ticsită. La ieşire o aştepta şoferul unei limuzine, cu un panou: DR. ARNOT. O conduse într-o zonă rezidenţială, alcătuită din case din lemn cu două sau trei etaje şi din conace solide, din cărămizi. În faţa acestora se jucau copii.

Îi amintea de orăşelul din lemn, din Oregon, în care crescuse, un tîrg de provincie pe care abia aşteptase să-l părăsească. Avusese o copilărie mizerabilă. Era fiica unui alcoolic ce-şi părăsise nevasta anemică şi se făcuse căpitan de feribot. Singuru-i sprijin fusese biserica, iar Susan păstrase amintiri plăcute despre clădirea albă, din scînduri, de pe vîrful dealului.

Îşi moştenise tăria de la bunica ei, o unguroaică frumoasă, care-i transmisese pielea oacheşă, pometii înalţi şi picioarele lungi. Bunica ei plecase din Budapesta la vîrsta de douăzeci şi trei de ani şi făcuse o călătorie lungă prin Canada, iar de acolo spre Oregon. Susan mai moştenise de la ea şi firea independentă – nu de la sărmana ei mamă. Cînd începea săpături sau o aventură ca asta, se gîndea că şi ea era o deschizătoare de drumuri.

Primise mesajul lui Van cu doar două zile în urmă, dar se simţa vinovată că avusese nevoie de atît de mult timp pentru a-şi face ordine în treburi. Visconti, conducătorul departamentului, nu fusese prea încîntat, dar o lăsase să plece, după ce reuşise să-i trezească şi ei curiozitatea cu privire la Institutul pentru Cercetări Preistorice, ridicînd din sprînceană şi declarînd că majoritatea savanţilor ar ucide ca să aibă onoarea de a vorbi acolo. Susan găsise multe referinţe în bibliotecă – începînd cu 1987 – şi se minună că nu ştia mai multe despre institutul acela.

Van nu fusese un mesager comunicativ. Destăinuise puține despre el sau Kellicut, despre felul expediției de cercetare în care se afla acesta și nu-i spusese la ce să se aștepte la institut, în afară de un interogatoriu științific de mîna a doua. Individul păruse să știe multe despre ea – nu atît prin ce spunea, cît prin ceea ce nu spunea, prin întrebări pe care nu le punea și prin presupunerile pe care le făcea.

Apoi în dreapta apăru un campus universitar, iar un indicator arătă spre Institutul pentru Cercetări Preistorice. Înăuntru se aflau două secretare, care lucrau la birourile lor. Susan fu îndrumată către altă încăpere, mai mică, unde o aștepta Van. Acesta se ridică încet de pe scaun și se plecă ușor.

– Bine ai venit!

– Mulțumesc, răspunse Susan, uitîndu-se în jur, la camera mobilată cu lucruri vechi, de valoare, confortabile și discrete. Ce-i aici, un colegiu?

– În parte. Considerăm că promovează o sinergie folositoare.

O conduse pe altă ușă, într-un coridor, iar cînd ajunseră la o ușă dublă din stejar, o deschise și se dădu într-o parte, lăsînd-o să treacă.

Dezorientată și cam ametită, Susan pătrunse într-o sală mică de consfătuiri, cu mochetă pe jos și scaune capitonate, pe care stăteau vreo zece persoane. Acestea se întoarseră să se uite la ea cu interes, dar fără surpriză. Și, chiar în centru văzu pe cineva care o făcu să i se oprească răsuflarea. Acolo, dominîndu-i pe ceilalți, stătea Matt.

Eagleton își răsuci scaunul pe rotile pentru a sta cu fața spre șirul de ecrane și verifică dacă se înregistrează. Momentul era important. Voia să fie sigur că surprinde atît expresia lui, cît și pe a ei, că le surprinde ochii în clipa în care surpriza trage cortina, lăsînd să se vadă adevărul. Urma să le analizeze mai tîrziu, cînd va avea timp liber. Se mîndrea cu abilitatea sa de a descoperi

indicii sugestive, spioni fără tact ai sufletelor, cum le spunea el, şi care nu erau băgate în seamă de un analist mai puţin atent.

Mattison ştia de sosirea ei, ceea ce înseamnă că se pregătise. Idiotul ăla bătrîn de Schwartzbaum avusese grijă de asta, dînd totul pe faţă în cursul dimineţii. Eagleton l-ar fi omorît. Dar ce-ar fi putut face altfel? Dorise ca membrii principali ai personalului şi consultanţii să-i întîlnească în persoană pe cei doi, să-i chestioneze personal. Descoperise că interogatoriul de către experţi reprezenta cea mai bună metodă pentru extragerea informaţiilor ştiinţifice valoroase. Chiar dacă experţii nu aveau idee la ce urmau să fie folosite informaţiile. Cunoştea avantajele separării subordonaţilor şi a ţinerii lor în beznă. Acum asta devenise a doua lui natură – prima, de fapt.

Eagleton era conştient cît de mult însemna iniţiativa aceea măruntă. Simţea presiunea. Dar mai simţea ceva, acea creştere tipică a aţîţării, palmele umede. Doamne, cît detesta sudoarea! Dar trăia acum aţîţarea. Ca-n zilele de altădată. Ştia ce porecle i se dădeau: căpitanul Queeg, cobra de metal. Ăsta era necazul cu supravegherea internă: aflai mai mult decît doreai. Dar niciodată nu ştii prea multe. Informaţia e putere, aşa se spune. O doză zdravănă de paranoia nu face rău nimănui. Îşi aminti gluma cu definiţia opusului paranoiei; credinţa ofensatoare că *nu* eşti persecutat.

Pentru Harold Eagleton, care avea şaizeci şi doi de ani, înconjurat de duşmani şi de o lume răzbunătoare, plină de bacterii, expediţia reprezenta revenirea sa. Dar lucrurile trebuiau să meargă precis. Povestea cu Kellicut era îngrijorătoare. Nu avea încredere în Van. Avea nevoie de Mattison şi de Arnot, trebuia să se asigure că vor funcţiona aşa cum dorea el.

Aprinse o ţigară şi acţionă comenzile. Un prim-plan bun al ei. Şi al lui. Tipa nu arăta rău, trebui el să recunoască – deşi de obicei se gîndea la o femeie în termenii valorii ei de stradă. Dar vedea atracţia, ceva în răsucirea buzelor, a părului lăsat pe umeri,

în modul în care-l netezea cu o mînă cînd era nervoasă – şi era evident nervoasă, de cînd îl văzuse pe Mattison. Dar îşi revenise iute şi intrase calmă în cameră. Eagleton fusese încîntat să vadă acest lucru.

Făcuse ocolul încăperii, strîngînd mîini. Bărbaţii se ridicaseră, într-o demonstraţie ostentativă de politeţe, iar femeile rămăseseră aşezate, zîmbindu-i cu acea complicitate a celor ce fac parte din aceeaşi societate de surori, din care pretindeau că fac parte savantele din vremea aceea. Se afla acolo o colecţie de talente diferite: un morfolog, un neurolog, un fizician, un matematician, un astrofizician, doi geneticieni, un geolog, un antropolog, un psiholog, un parapsiholog, un arheolog, un ecolog, un sociobiolog al evoluţiei, un paleontolog, un anatomist şi un arheoistoric. Susan recunoscu multe nume, chiar îi cunoştea personal pe unii dintre ei. Cînd fu prezentată doctorului Ugo Brizzard, care publicase studii privind comunicarea telepatică, pe care mulţi savanţi le considerau o escrocherie, abia clipi, uşor surprinsă.

Eagleton o observă atent cînd se apropie de Mattison. Acesta întinse mîna, iar ea i-o luă.

– Ne cunoaştem, zise Susan.

– Aşa-i, replică el.

Îşi zîmbiră, iar femeia trecu mai departe.

Excelent, gîndi Eagleton. Începea să fie optimist. Se puteau descurca, îşi spuse el, în timp ce punea dosarele într-un sertar pe care scria NUMAI PENTRU DIRECTOR.

– Avem norocul să-i avem în aceeaşi cameră atît pe doctorul Arnot cît şi pe doctorul Mattison, spuse doctorul C.B. Simpson, un antropolog cărunt, ce acţiona ca moderator. În acest fel, vom avea două răspunsuri la fiecare întrebare.

Rîseră cu toţii. Apoi, în timp ce beau ceai sau cafea, cei din grup puseră întrebări. La început uşoare, apoi din ce în ce mai

de specialitate. Mai tîrziu se ajunse la tema către care discuţia se îndrepta inexorabil: dispariţia omului de Neanderthal.

– Puteţi să ne expuneţi cele mai bune păreri actuale despre cînd şi de ce s-a întîmplat aşa ceva? se interesă un profesor matematician, Eugene Pringle, un om cu aspect bolnăvicios, cu ochelari cu lentile groase, ce-i măreau ochii, transformîndu-i în globuri holbate, albastre şi albe.

– E mai uşor de spus cînd, decît de ce, răspunse Susan. Opinia curentă este că omul de Neanderthal a dispărut cu treizeci de mii de ani în urmă. Cele mai bogate descoperiri au fost făcute în ţări din fosta Uniune Sovietică. Datarea cu carbon radioactiv ne duce cam pe-acolo...

– Pe de altă parte, interveni Matt, avem şi semne ce indică o tranziţie, nu o dispariţie, în paleoliticul superior. Există indicaţii că ar fi existat o producţie regională, Châtelperronianul, în sud-vestul Franţei şi în Spania...

– Scuză-mă, îl întrerupse cineva din spate, ce-i o producţie regională?

– Producerea de scule pe o zonă largă. Dacă aici au trăit neanderthalieni – iar lamele bine ciobite mă fac să cred asta – data poate fi ceva mai tîrzie. Există chiar şi semne de asociere între omul de Neanderthal şi cel de Aurignac. Din acest motiv nu putem exclude amestecul de populaţii...

– Unii dintre noi o exclud, interveni Susan.

– De ce?

– Pentru că rămăşiţele respective, cele de la Vindija, sînt neconvingătoare. Au fost descoperite pe un nivel cu doar un singur os aurignacian. Nu-i suficient pentru a împleti o dantelărie teoretică, mai ales una cu pretenţii atît de semnificative. Rămîn prea multe întrebări.

Matt se strîmbă. Susan era întotdeauna meticuloasă cînd era vorba de ştiinţă, gîndi el. Se uită pentru prima oară atent la ea. Putea încă să-i taie răsuflarea. Anii nu fuseseră răi cu ea, deşi

avea pielea plină de riduri mărunte, rezultatul atîtor bronzări. Trupul i se îngroşase un pic, dar nu-i stătea rău. I se umpluse figura, i se rotunjiseră curbele coapselor. Ca întotdeauna, trăsătura ei cea mai izbitoare rămăsese părul negru, deşi acum nu mai era lung şi drept, ci ridicat din toate părţile, ca un nor de furtună. Privirea îi era mai profundă. Semn al vieţii de una singură, sau un nou mister, produs de despărţirea lor? Cît trecuse de atunci, cincisprezece ani? Nu-şi vorbiseră, tot timpul ăsta. Se atacaseră pieziş, prin aluzii şi note de subsol. O zărise de mai multe ori, o dată la celălalt capăt al unei săli de conferinţe, dar cînd se îndreptase într-acolo, înghesuindu-se prin mulţime, ea dispăruse.

– Să recunoaştem, ripostă Matt. Există multe lucruri pe care nu le ştim. Nu ştim cînd au trăit majoritatea neanderthalienilor. Stratul de fosile e prea subţire. Probabil că au murit ca muştele cu optzeci, nouăzeci de ani înainte, iar noi am nimerit peste scheletele mai recente.

– Optzeci sau nouăzeci de ani în urmă! exclamă matematicianul Pringle.

– Scuzaţi, am făcut o prescurtare, din neatenţie. Am vrut să spun optzeci sau nouăzeci de mii de ani.

– Bine, ajunge cu „cînd", zise Pringle. Să vedem „de ce"?

– Aici e şi mai mult de discutat, începu Susan. După cum vă aşteptaţi, teoriile abundă. Au în comun o greşeală evidentă: sînt emise, toate, de supravieţuitori. După cum se zice, istoria este scrisă de către învingători.

– Nu se găsea altcineva s-o facă, ripostă Pringle.

– Corect. În general toată lumea e de acord că fizionomia neanderthalianului îi permitea să reziste unui climat rece, mult mai rece decît am putea suporta noi. În timpul ultimei glaciaţiuni, Würm I, s-a simţit mai în largul lui avînd o peşteră în care să se ghemuiască şi un foc la care să-şi încălzească picioarele. Apoi s-a întîmplat ceva.

– A fost, cu certitudine, ceva traumatizant, presupuse un bărbat scund, îndesat, al cărui nume Susan nu-l reținuse. Omul de Neanderthal n-ar fi fost oprit de nimic care corespundea informației sale genetice.

Oh, nu, se sperie Susan, sper că nu-i un sociobiolog ultradarwinist, unul dintre cei care monopolizează discuțiile la petreceri, debitînd inepții de felul: turbarea trăiește în salivă, deci cîinele turbat mușcă, dar nu poate înghiți.

– Unii susțin o teorie a catastrofelor, interveni Matt, un fel de big-bang care a produs o dispariție în masă. O modificare substanțială a mediului, o erupție vulcanică. O schimbare în ecosistem pentru care neanderthalianul nu a fost înzestrat și nu i-a putut supraviețui. Problema acestei teorii constă în faptul că nu poate menționa felul catastrofei. Trebuia să fie ceva destul de puternic pentru a rade de pe suprafața globului neanderthalianul, dar, în același timp, suficient de localizată pentru a cruța *Homo sapiens*. Ceva greu de susținut. Iar forările în gheața Groenlandei și studiul cenușii din Sahara nu indică vreun eveniment aparte acum treizeci de mii de ani.

– Poate că încălzirea treptată a pămîntului i-a distrus zona de locuit, propuse Pringle. Poate a fost obligat să se retragă în zone tot mai reduse – să zicem în munți, iar mai tîrziu rezervele de hrană de acolo au fost consumate...

– Nu merge, îl contrazise Susan. Nu se potrivește pe scara timpului. Și s-ar fi adaptat.

– Poate a încercat și n-a reușit.

– Probabil. Dar țineți cont că tot ce știm despre omul de Neanderthal ne indică o ființă creativă, adaptabilă. Folosea focul. Locuia în peșteri. Se îmbrăca în piei de animale. Părea mai degrabă cineva care se folosea de mediu, decît cineva care să-i cadă victimă.

– Ce vreți să spuneți?

– Că sute de mii de ani omul preistoric a fost prins în mlaştina unei subzistenţe brutale, imuabile. Apoi apare o variantă a sa care-şi croieşte drum afară din mocirlă. Acel om îşi foloseşte intelectul. Trăieşte în grupări sociale, rezolvă problemele. Iar această făptură a fost aleasă de natură pentru gluma ei crudă? Nu are sens – din punct de vedere ştiinţific. Dacă ştiinţa ne învaţă ceva, atunci ne învaţă că natura este consecventă şi logică.

– Adevărat, o aprobă bărbatul îndesat. Ca în cazul holerei.

– Vă rog? îşi exprimă nedumerirea Susan.

– Holera se răspîndeşte prin excremente, deci holera ne face să excretăm.

Ştiam că-i ultradarwinist, îşi spuse Susan.

– Deci, care-i răspunsul? întrebă eminentul paleontolog, doctorul Victor Schwartzbaum.

– Cu scuze pentru Gertrude Stein, dar care-i întrebarea?

– Întrebarea care ne-a strîns pe toţi aici: ce-a ucis *Homo sapiens neanderthalensis?*

– Răspunsul este în faţa noastră.

– Ce?

– Noi. Noi toţi.

– Ce?

– Răspunsul e foarte simplu, preciză Susan. Noi l-am eliminat.

– N-o lua atît de repede, interveni Matt.

– După cum vedeţi, remarcă Susan, cei care l-am urmat pe doctorul Kellicut am nimerit în două tabere opuse şi nu ne agreăm reciproc.

– Asta se subînţelege, comentă Schwartzbaum.

– Tabăra mea se numeşte *Arca lui Noe* sau *Plecînd din Africa*, seria a doua, continuă Susan. Noi credem că la mult timp după ce *Homo erectus* a migrat din Africa, a avut loc o a doua migraţie, acum vreo sută de mii de ani. Făcută de noi – de oameni moderni din punct de vedere anatomic. I-am învins pe

neanderthalieni fie cu ajutorul unei noi invenţii, fie cu o nouă formă de organizare socială. O luptă darwinistă la scară extrem de mare, un război între specii. A fost, literalmente, un război pînă la capăt. Dar mai există şi şcoala pe care eu o numesc „fă-dragoste-nu-război", condusă de doctorul Mattison, prezent aici. Reprezentanţii acestei şcoli cred că n-a existat o a doua migraţie din Africa, iar diferitele forme au evoluat mai mult sau mai puţin independent, în diferite regiuni, după care s-au amestecat. Iar genele omului modern le-au înlăturat, pur şi simplu, pe cele ale omului de Neanderthal.

– N-aş folosi termenul *înlăturat*, zise Matt. Mai degrabă asimilat, „înghiţit". Din nu se ştie ce motive, *Homo sapiens* este făptura cea mai înclinată spre sex pe care a produs-o planeta.

– Şi spre război, adăugă Susan.

– Da, iar războiul a dus la alte încrucişări. Subspeciile separate au devenit una singură. Noi am cîştigat prin înclinaţia spre pat, nu prin minuni pe cîmpul de bătălie.

Declaraţia o scoase din ţîţîni pe Susan, care interveni:

– Oricine poate să-şi bată joc de teoriile altcuiva.

– Adevărat. Dar, conform teoriei voastre, trebuie să acceptaţi ideea celui mai sîngeros masacru din istorie – un holocaust din pleistocen, cum i-au zis unii. Unde sînt mormintele? Unde sînt craniile sfărîmate? Mi-e mai uşor să-mi imaginez că omul de Neanderthal se continuă prin fiecare dintre noi.

– Greu de crezut, dacă te uiţi la arcadele netede ale doctorului Mattison, declară sarcastic Susan.

– A fost nevoie de patruzeci de mii de ani să ajungă aşa. Fiecare dintre noi are o urmă a acelei moşteniri genetice.

Privirile li se întîlniră o clipă, apoi Susan continuă:

– Am descoperit în ultimul timp lucruri pe care le consider semnificative. M-a interesat în mod special ceva găsit în Uzbekistan, lîngă Marea Caspică. Acum doi ani am descoperit un depozit de oase de neanderthalieni. Le-am găsit, literalmente,

sub dejunul meu într-o după-amiază. Mi-am vărsat cafeaua peste ele. Încă le cataloghez. Deşi nu le-am examinat pe toate, se pare că mulţi neanderthalieni au murit împreună. Se poate ca acolo să se afle rămăşiţele unui cîmp străvechi de bătălie. Locul acela mă intrigă pentru că în jur sînt o mulţime de peşteri ale neanderthalienilor, în care se află mii de oase de animale. Unele sînt evident umanoide. Multe oase au fost despicate, evident cu o unealtă. Am ajuns la o concluzie ce nu putea fi evitată: fuseseră sparte pentru a li se extrage măduva.

Susan se opri o clipă, pentru a-i lăsa pe ceilalţi să priceapă întreaga semnificaţie a celor povestite.

– Am mai descoperit şi cranii cu dovada clară a intervenţiei oamenilor de Neanderthal: o mutilare uşoară, dar inconfundabilă la bază, unde pătrunde măduva spinării. Mutilări similare au fost descoperite la craniile găsite în peşterile neanderthalienilor cel puţin începînd din 1931. Nimeni nu ştia ce-i cu ele. Noi credem că am aflat.

Şi continuă, privindu-i pe cei din grup:

– Doamnelor şi domnilor, dovada pare incontestabilă: omul de Neanderthal obişnuia să mănînce creier!

Cînd Van îi conduse afară din încăpere, Matt se întoarse spre Susan şi-i spuse:

– Cît timp...

– Ţi s-a părut mult? Am avut impresia că a durat destul de puţin.

Bărbatul clătină din cap auzind „neînţelegerea" intenţionată, o şmecherie veche.

– De unde ţi-a venit ideea chestiei aleia cu faceţi-dragoste-nu-război? întrebă el.

– Am crezut că-ţi place, replică ea. Vremurile de altădată şi toate celea.

– Chiar crezi în treaba aia cu mîncatul creierului?

– Poate că se săturaseră de atîta sex.

Matt deveni serios:

– Susan, ce se întîmplă? Ai idee ce căutăm aici?

Van se vîrî neinvitat în vorbă:

– Aveţi răbdare încă un minut şi vă veţi lămuri!

După care îi conduse pe un coridor antiseptic. Susan îi şopti lui Matt:

– Nu ştiu mai mult decît tine. Am primit un mesaj să vin aici, că-i ceva în legătură cu Kellicut, că-i în pericol.

Van se opri în faţa unei uşi grele din stejar, bătu, aşteptă răspuns, apoi intrară. Camera era neaşteptat de întunecată. Avură nevoie de cîteva secunde să li se obişnuiască ochii şi să vadă silueta aşezată în spatele unui birou, lîngă perete, departe de fereastra acoperită de jaluzele. Bărbatul fuma, plutea un nor deasupra capului său.

– Ah, poftiţi... bine aţi venit.

Vocea era nazală, dar seducătoare, autoritară. Se apropiară. Bărbatul nu se ridică, dar le întinse mîna peste birou.

– Doamna doctor Arnot, domnul doctor Mattison, sînt Harold Eagleton. Bine aţi venit la Institutul pentru Cercetări Preistorice.

Tonul lui sugera că este obişnuit să i se recunoască numele. Ţinea ţigara în maniera est-europeană, între degetul mare şi arătătorul mîinii stîngi, cu celelalte degete răşchirate, ca un evantai.

În timp ce Matt se apleca să dea mîna cu el, Susan îl privi atent pe Eagleton. Arăta bizar, adus de spate, strîmb, avea pielea palidă, şi capul într-o parte, purta ochelari cu ramă de oţel. Sub birou se vedea o lucire metalică, oţelul rotunjit şi cauciucul negru al scaunului cu rotile. Deci de aceea părea turtit, parcă prăbuşit în sine. Susan mai simţi şi un miros ciudat, pe care nu-l identifică. Vreun dezinfectant, probabil. Eagleton se întoarse spre ea:

– Îţi sîntem recunoscători, draga mea, pentru că ai venit atît de iute. Kellicut are nevoie de ajutorul tău. Ca şi noi.

– Se pare că nu prea am avut de ales, zise Matt. Despre ce-i vorba?

– Bine, să nu mai pierdem vremea cu ceremoniile, spuse Eagleton, uitîndu-se la el şi aruncînd alt nor de fum. Institutul... aţi auzit de noi, da? Bine. (Greu de spus dacă era încîntat cu adevărat.) Ne-am implicat în multe aspecte ale cercetării preistorice – în multe domenii. Domenii în care alte instituţii nu pot să intervină. Avem finanţare amplă şi punem mare preţ pe munca de teren. Avem proiecte pe tot globul şi vrem doar ce-i mai bun. Oameni ca doctorul Kellicut. Avem nevoie de ei.

Matt fu şocat de folosirea cuvintelor: avem nevoie. Întrebă:

– De ce aveţi nevoie de ei? Pentru ce?

– Pentru orice, răspunse Eagleton, făcîndu-i semn să nu insiste.

Matt se uită la Susan, care-l privea fascinată pe Eagleton. Van stătea pe canapea, fără să scoată o vorbă. Pereţii erau acoperiţi cu hărţi şi cu ceea ce păreau a fi fotografii de recunoaştere prin satelit. Într-un colţ, un mic Degas. Matt descoperi nişte diplome înrămate şi trasă curba pe care o reprezentau: Universitatea din Tennessee, Columbia, Harvard, Edinburgh, St. John din Oxford.

Eagleton îi urmări privirea. Nu pierdea nimic.

– Ah, vechiul drum însemnat de hîrtii! Are atît de puţină importanţă, nu-i aşa?

Tăcu, gînditor.

– Unde rămăsesem? întrebă el, aruncînd un nor de fum. Ei bine, am sponsorizat recent cîteva expediţii şi unele au fost mai... ortodoxe ca altele. În ultimul timp am decis să ne specializăm în omul de Neanderthal – sau, mai degrabă, ni s-a impus această decizie. Ne-am ţinut de treabă. Foarte interesant. Nu toţi aveam

pregătirea necesară, înțelegeți, dar am reușit să strîngem o echipă de experți, după cum sînt convins că...

– Nu înțeleg, îl întrerupse Matt. De ce v-ați implicat în cercetările privind omul de Neanderthal? Ce sperați să obțineți?

Tonul lui Eagleton se schimbă, deveni mai tăios.

– De ce... pentru că se putea schimba totul. Putea schimba tot domeniul, nu înțelegi? De fapt prietenul dumitale, doctorul Kellicut, ne-a implicat. Era foarte entuziast și l-am finanțat să meargă în Caucaz. Pare o escrocherie, dar nu se știe niciodată....

Aruncă țigara, se aplecă sub birou și apăsă un comutator. Fumul dispăru printr-o deschidere în tavan, pe unde intră apoi o ceață ușoară.

– Un agent antibacteriologic, explică Eagleton. Sper că nu vă deranjează.

– Continuați, vă rog, zise Susan. Unde-i acum doctorul Kellicut?

– Asta-i problema. Nu știm. Știm în mare, dar nu știm exact. De aceea v-am chemat. De aceea avem nevoie de voi, ca să ne ajutați să-l găsim. E nevoie de un paleontolog ca să găsești un alt paleontolog, știți...

Eagleton părea agitat. Cu mîna dreaptă trasă un arc prin aer și și-o puse apoi pe frunte, cu degetele îndreptate în jos. Și-o trecu încet prin păr și se răsuci ușor. Matt începu să se întrebe dacă aerul acela profesoral nu era doar un rol.

– Adică este unde l-am trimis – sau, mai degrabă unde voia să se ducă, avînd binecuvîntarea noastră. Chestia e că n-am mai auzit de el mult timp – pînă de curînd. Pînă a trimis după voi.

– După noi!

– Da.

– După amîndoi?

– Da. În asta a venit, zise Eagleton, după care trase sertarul pupitrului și scoase o bucată hărtănită de hîrtie cafenie de ambalaj, pe care se vedea scris, în mîzgăleala familiară a lui Kellicut:

Dr. S. Arnot / Dr. M. Mattison
Prin bunăvoința Institutului pentru Cercetări Preistorice
1290 Brandywine Lane
Bethesda, MD 09763
SUA

– Unde-i mesajul? întrebă Susan. Unde-i scrisoarea?

– Nu-i nici o scrisoare, răspunse Eagleton, dar presupun că veți recunoaște că *există* un mesaj. Iată ce a fost în pachet.

Făcu semn din cap către Van, care se duse la un dulap și se înapoie cu o cutie pătrată, jerpelită, din lemn, cu latura cam de treizeci de centimetri. O puse pe biroul lui Eagleton, trase capacul, căută în ea și scoase un obiect acoperit cu o cîrpă albă, murdară.

– Este exact așa cum a sosit, zise Eagleton, apoi se aplecă și îndepărtă cîrpa.

Sub ea, lucind, surprinzător de alb, se afla un craniu. Părea că le rînjește de pe birou. Van îl ridică, cu un gest hamletian. Urmă un fior de recunoaștere: fruntea lungă, în pantă, bărbia redusă și, bineînțeles, fîșia groasă, impenetrabilă, ca o streașină, a osului de deasupra ochilor.

– E perfect! exclamă Susan, întinzîndu-se și luînd craniul cu ambele mîini, ca pe un cadou de Crăciun. Un specimen perfect. N-am văzut niciodată unul atît de complet, atît de bine păstrat. E descoperirea secolului!

– Este, mormăi Eagleton.

– E prea perfect, interveni Matt. Pare ireal. L-ați datat?

– Bineînțeles, răspunse Eagleton și-și aprinse altă țigară.

– Și?

– Aici intervine chestia cea mai ciudată.

– Care? Cît de vechi este?

– Douăzeci și cinci, declară Eagleton, aruncînd fum.

– Douăzeci şi cinci? întrebă neîncrezător Matt.

– Imposibil! exclamă Susan. Neanderthalienii nu mai trăiau acum douăzeci şi cinci de mii de ani.

– Nu douăzeci şi cinci de mii de ani, replică Eagleton, care fu apoi cuprins de-un acces de tuse că abia mai înţelegeau ce spune. Douăzeci şi cinci de ani.

Dădu din mîini, iar norul de fum de deasupra capului său se văluri.

Susan dormea lîngă el. Avea capul dat uşor spre spate, scoţîndu-i gîtul în evidenţă. Sînii urcau şi coborau în ritmul respiraţiei. Matt se uită la genele ei, care tremurau din cînd în cînd. Poate visa...

Ceilalţi pasageri stăteau liniştiţi. Matt auzea vaietul slab al muzicii prin căşti, ca un bîzîit de insecte. Un *blues* oarecare, probabil Otis Redding sau Coltrane. Lui Susan îi plăcea să-i asculte. În minte îi apăru o imagine din trecut: un aparat stereo zbierînd în apartamentul lor încîntător din Cambridge.

Se întoarse şi privi pe fereastră, iar dincolo de aripile avionului văzu pentru prima oară culmile acoperite cu zăpadă ale Pamirului. Vîrfurile, fîşii ascuţite, colţuroase de stîncă, străbăteau albeaţa ca un metal ce pătrunde prin carne. Inima îi bătu mai tare. Un teren neiertător, îşi spuse, fără Dumnezeu, nelocuibil şi irezistibil.

Matt nu-şi revenise încă din şocul avut cînd văzuse craniul. Nu-i venea să creadă că are doar douăzeci şi cinci de ani, chestia asta era prea incredibilă. Ideea că un neanderthalian ar fi putut supravieţui pînă-n secolul XX era exploatată de multă vreme de escroci, iar savanţii ca el o respingeau fără să se mai gîndească. Şi totuşi craniul exista. Părea autentic. Văzuse destule cranii de

neanderthalieni ca să-şi dea seama imediat că-i autentic. Fusese oare prelucrat, curăţat într-o baie de acid? Chiar şi aşa, se păstrase prea bine. Putea fi un mulaj dintr-un tip de plastic nou, care imita osul. Dar, dacă era o imitaţie, atunci era una perfectă. Şi cine ar fi avut cunoştinţele necesare ca să-l facă? Şi de ce să-l facă?

Susan era mai dispusă să-i accepte valoarea. În drum spre aeroport se contraziseră. Matt citase înşelătorii istorice faimoase, de la monstrul din Loch Ness la omul din Piltdown.

– Toate chestiile astea au fost convingătoare, la vremea lor, spusese el.

Dar Susan voia să creadă povestea, ochii îi ardeau la gîndul posibilităţilor ce se deschideau....

– Dar dacă e adevărat? întrebase ea. Imaginează-ţi că există un grup întreg de neanderthalieni undeva, iar dacă-i vom găsi, o să-i putem studia ca pe nişte fiinţe vii. N-o să ne mai limităm la ipoteze patetice bazate pe o piatră cioplită sau un fragment de os. O specie umană complet diferită, iar noi putem lua contact cu ea! Imaginează-ţi ce înseamnă asta!

Recunoscu că simţise un fior cînd o auzise. Părea o fantezie şi, pentru un moment, se lăsă cuprins de această fantezie. Puţin probabil să fie adevărat, dar dacă nu profita de ocazie, se va întreba tot restul vieţii; şi dacă era adevărat? Trebuia să facă acea călătorie măcar pentru a dovedi că povestea nu avea vreo bază reală. Avea şi un scop mai imediat: să-l găsească pe Kellicut. Nu mai exista vreo îndoială că dispăruse. Iar dacă îşi dăduse cineva atîta osteneală să pregătească un asemenea fals, probabil că bătrînul se afla în pericol.

Se uită din nou la Susan. Nu apucaseră să vorbească despre trecutul lor. La o oră după ce părăsiseră aeroportul Kennedy, comandaseră băuturi tari: scotch pentru el, votcă pentru ea. Ciocnind paharele, într-un toast fără cuvinte, apropiindu-se ca nişte conspiratori, simţiseră un moment ceva ce putea fi considerat

aproape intimitate. Dar momentul acela trecuse. O dată, Matt încercase să discute despre ei, dar Susan se împotrivise ferm, aşa că vorbiseră despre carierele lor şi despre trecutul mai apropiat.

– Şi ce-ai făcut după Harvard? întrebase Matt.

– Diverse. Mi-am luat doctoratul. Am fost la Berkeley timp de trei ani.

– Am auzit.

– A fost destul de plăcut, dar prea mult soare, hrană sănătoasă, oameni întotdeauna de partea cea bună... Începusem să simt lipsa cerului întunecat.

Matt zîmbi.

– N-am publicat mult. Dar Kellicut a fost minunat. Era ataşat cu adevărat de noi, ştii, îl îngrijora situaţia noastră. Mi-a furnizat informaţii. Am auzit despre nişte săpături în Irak, aşa că m-am dus acolo. Doamne, a fost ca un vis: munca, praful, oboseala, toate aventurile neaşteptate, chiar şi muştele... Noaptea, cînd în deşert se făcea frig, mă ghemuiam să dorm în hamac. Mă uitam la cerul negru, uriaş, la stele, şi mă gîndeam *Asta e, nu doresc nimic mai mult.* Dar, bineînţeles, voiam. Săpăturile au avut succes. Am descoperit oase, am găsit primul craniu, un fragment atît de mare – şi depărtă degetul mare de arătător, arătînd vreo zece centimetri.

– Şi apoi?

– M-am dus la Madison. Mi-am găsit o preocupare. Alte săpături, alte oase, alte hîrtii. Pulbere peste pulbere. Asta-i povestea vieţii mele.

Nu amintise de partea cea mai importantă – intenţionat. Uimitor cît de searbădă poate părea o viaţă, gîndi ea.

– Şi nu te-ai gîndit să te măriţi?

– Nu, se îmbăţoşă ea.

– Nici n-ai fost pe-aproape?

– Ascultă, Matt – fusese prima oară cînd îi spusese pe nume, iar acest lucru îi păru atît de straniu şi de familiar totodată – n-avem

de ce să discutăm despre asta. Avem alte lucruri despre care trebuie să vorbim. Eu nu te-am întrebat despre Anne, adăugă ea, cu voce mai scăzută.

– Anne. N-am văzut-o – se opri să calculeze, pentru că era important să fie precis acum, cînd se aventuraseră pe gheață subțire – de treisprezece ani.

Apoi tăcură. Susan ceru altă băutură. Își învinsese teama că ar putea deveni alcoolică? Comandă și el alt scotch. Stewardesa flirtă cu el, ignorînd-o pe Susan, privindu-l jucăuș în ochi.

Deci aici ajunseseră – nici confesiuni ce dezvăluiau sufletul, nici descărcări emoționale. Poate era mai bine așa, își spuse Matt, pentru că, într-un fel, și-ar fi dorit altceva, dar se și temea, în același timp. Cum ar fi putut să-i explice ce se întîmplase și ce simțise? Se întîmplase cu mult timp în urmă. Și nu se pricepuse niciodată să mînuiască vorbele... Așa că, de fapt, mersul lucrurilor îl făcuse să se simtă ușurat.

Și Susan preferase ca lucrurile să se desfășoare astfel. Fusese zguduită de șocul revederii și pentru că nu putuse să se pregătească dinainte. Fusese atît de diferit de sutele de întîlniri întîmplătoare pe care și le imaginase. Era încă frumos, gîndi ea tristă. Dar ce ciudat să vadă firele cărunte pe tîmplele atît de bine cunoscute! Măcar nu se îngrășase.

În unele fantezii răzbunătoare îl făcuse să arate obez, iar gîndul îi produsese o bucurie triumfătoare. Dar realitatea arăta altfel. Era încîntată că Matt era încă zvelt însă era și tristă să descopere că Matt încă reprezenta ceva pentru ea, că-l urmărea cu ochii minții cînd se afla prin preajmă. Îi trebuiseră ani de zile să-i suporte trădarea. Sentimentul nu dispăruse, ci fusese acoperit de mîlul acumulat zi de zi. Prietenii se plictisiseră s-o asculte, așa că încetase să vorbească despre el. Își ascunsese sentimentele adînc în sine, pînă cînd, în cele din urmă, le tăinuise într-un colțișor. Se dusese în alte locuri, avusese alți iubiți, dar chiar și așa sentimentele apăreau destul de des, iar în momentele

acelea simţea toată durerea, chiar dacă nu la fel de puternic ca înainte. Ştia deci că, pentru binele ei, trebuia să se ţină la distanţă.

Susan îşi puse căştile şi se ghemui în scaun. Fusta i se ridică pe coapse, cînd adormi. Matt rămase să-şi soarbă băutura, privind pe fereastră.

Van scotocea printr-un maldăr de hîrtii. Mapele maronii de hîrtie groasă, grămădite pe scaunul de lîngă el, alunecau dintr-o parte în alta o dată cu mişcările avionului. Lucrase întotdeauna aşa, într-un ritm forţat. Poate de aceea era un savant atît de bun, care se descurca bine în misiuni. Întotdeauna trudea, citea, studia, analiza din toate punctele de vedere. Se mîndrea cu dosarul lui – unul dintre puţinele lucruri cu care se putea mîndri. Munca însemna viaţa lui, nu rămînea loc pentru altceva.

Van se simţise superior de cînd îşi amintea, încă de cînd era mic. Existaseră întotdeauna băieţi mai mari, mai arătoşi, mai iuţi. Ajunseseră bărbaţi şi arătau la fel, indivizi ca Matt, care făceau totul cu uşurinţă, care rezolvau totul fără să se străduiască. La Van lucrurile mergeau altfel. Trebuia să trudească pentru fiecare fărîmă. Nu obţinea nimic uşor. Dar avea un avantaj: era deştept – mai deştept ca toţi – şi putea să privească lucrurile din toate unghiurile.

Mama lui murise în circumstanţe ciudate – o explozie a unui aragaz – pe cînd Van avea doar patru ani. Accidentul nu-i fusese explicat niciodată – în orice caz, nu de tatăl lui, un om distant, aspru, ofiţer de carieră. Van nu-şi amintea să fi stat vreodată pe genunchii lui, nici ca acesta să-l fi mîngîiat vreodată. Îşi amintea doar figura însemnată de vărsat, tunsoarea foarte scurtă, răsuflarea fierbinte. Van şi fratele lui mai mic erau copii de militar, se mutau de colo-colo. Tatăl pleca, iar după o lună sau două trimitea după ei. Copiii luau trenul. O dată, mergînd de la Fort Dix la Fort Bragg, au fost atît de speriaţi că s-ar putea să greşească staţia, că au rămas treji peste noapte, cu rîndul, ca

să citească panourile din gări. Cînd au ajuns, tatăl lor abia le-a vorbit.

Apoi Van descoperise știința. Începuse cu matematica, în care a găsit ordinea ce-i limpezea spiritul, apoi trecuse la chimie și fizică. În colegiu descoperise științele sociale – mai puțin sigure decît științele naturale, dar mai atractive, pentru că presupuneau manipularea comportării umane. Căzuse sub vraja psihologiei experimentale și, la Chicago, a behavioriștilor. Gonise șoareci prin labirinturi, îi operase, îi gonise din nou, după care urcase pe scara evoluției, ajungînd la maimuțe, apoi la oameni, lucrînd cu pacienți cu creierul afectat din spitale. Tehnica era aceeași, glumea el, o bucată de brînză la un capăt, șocuri electrice la celălalt. Gustul pentru domeniile de graniță îl condusese spre acela ce tocmai apăruse, cel al psiholingvisticii.

Van nu avea viață de familie. Nu era făcut pentru așa ceva. N-avusese multe legături. Era tot timpul pe drumuri și-și iubea munca. Îi făcea plăcere să se afle în miezul lucrurilor, să cunoască aspecte ale problemelor pe care alții nu le știau. Și era bun, chiar dacă nu se bucura de suficient credit din partea lui Eagleton, un om cu care se lucra greu.

Ciudată chestie, expediția asta după omul de Neanderthal! Nu cunoștea suficient, nu se simțea în largul lui, dar putea fi expediția pe care o așteptase, cea care putea fi.... ce? Destinul său, ar fi zis el, dacă n-ar fi fost un cuvînt atît de răsuflat.

– Pot să iau loc? întrebă Matt, arătînd scaunul de lîngă Van.

Van mîrîi, dar închise dosarul în care se uita și privi pe fereastră, munții. Jos se vedeau stînci goale și punți imaculate de zăpadă.

– Probabil că-i cea mai puțin explorată zonă din toată lumea, zise Matt. Mă întreb dacă poate supraviețui cineva acolo.

– Cred că nu poate. Dacă-i om.

Matt se uită dincolo de Van, spre culmi, şi-şi aminti informaţiile despre Pamir pe care le obţinuse dintr-un dicţionar geografic săptămîna trecută: şapte sau opt lanţuri separate pe un teren necartografiat din Kaşmir, Afganistan şi republicile din Asia Centrală care făcuseră parte din Uniunea Sovietică. Cunoscut din cele mai vechi timpuri ca *acoperişul lumii* – nu din cauza înălţimii munţilor, care erau cu adevărat înalţi, ci pentru zonele ascunse ale văilor, cîmpiilor şi lacurilor. Primul care a folosit cuvîntul Pamir a fost călugărul budist chinez Hsuan Tsang, care a traversat regiunea de la Badakhşan la Taşkurghan, în secolul şaptesprezece. Dar cel mai bine l-a descris Marco Polo, ca pe un labirint interzis de munţi şi gheţari, cu morene încărcate de grohotiş şi văi ascunse, pline cu depozite de lazurit.

– Pe de altă parte, replică Matt, dacă supravieţuieşte ceva aici, ar fi ferit de lumea exterioară ani de zile.

– Decenii. Secole, îl întrerupse Van, întorcînd brusc capul de la fereastră. Ştii, a existat un sat ferit undeva mai jos. Leztinecia. Complet izolat. Cine ştie de cînd era – şaptezeci, o sută de ani. Fără nici un contact cu lumea de afară. A fost descoperit în 1926 de o expediţie rusă. Sătenii reveniseră la barbarie, aproape că uitaseră folosirea focului. Savanţii au fost consideraţi zei, li s-a dat tot ce aveau sătenii. S-au dus la culcare şi ce crezi că s-a întîmplat?

– Ce? întrebă Matt.

– Dimineaţa, cînd au deschis uşa colibei, au descoperit doi copii morţi pe prag. Fuseseră ucişi.

– De ce?

– O făcuseră cei din sat. Nu se ştia clar ai cui copii erau. Nu poţi acuza oamenii că au încălcat o lege de care n-au auzit. Aducerea de sacrificii zeilor este unul dintre cele mai vechi instincte din istoria omenirii, chicoti el.

– Şi satul?

– Vechea poveste. Distrus de-o boală. Unii dintre locuitori au plecat sau s-au căsătorit cu străini. Restul au pierit. Probabil că erau oricum osîndiți. Așa se-ntîmplă, orice cultură care-și omoară copii nu-i de perspectivă.

Tăcură un timp, apoi Van adăugă, jenat:

– Știi, ți-am citit lucrările.

– Da?

– Îhî. *New England Journal of Archaeology, The Fossil Review,* totul. Am citit și *Omul de Neanderthal: ucigaș sau văr iubitor?*

Matt nu întîlnea prea des oameni care citeau reviste ezoterice și publicații obscure în care apăreau articolele lui, și era ușor stînjenit de titlul cărții, o concesie făcută vînzării și editorului dezamăgit ulterior. Remarcă faptul că Van nu-i făcuse nici un compliment.

Van îl întrebă la ce lucra pentru moment, iar Matt îi spuse că examina morfologia traseului vocal al neanderthalianului, în special faringele.

– De ce?

– S-ar putea să fie primitiv. De aici putem deduce că vorbirea neanderthalianului era limitată. Probabil nu putea scoate unele consoane – g, de exemplu, sau c. Nici toate vocalele.

– Și unde ne duce asta?

– E prea devreme să-ți spun, dar există o teorie pe cale de a se naște. Limbajul este esența gîndirii. Constituie atît leagănul, cît și poarta inteligenței. Neanderthalianul nu avea abilitate lingvistică deplină, deci capacitatea sa pentru gîndirea abstractă n-a fost dezvoltată. Pe măsură ce interacțiunea socială devine tot mai importantă pentru supraviețuire, neanderthalianul pierdea teren. Nu putea să se descurce în activități precum vînătoarea în grup, în care comunicarea și gîndirea anticipativă erau cruciale. S-a abătut din drum.

– A dispărut din cauza lipsei unei epiglote corespunzătoare? mîrîi Van.

– Cam aşa ceva, răspunse Matt, în defensivă.

– Ai probleme, profesore.

– Ce fel?

– Exagerezi. Comunicarea poate avea loc şi în cazul unei vocalizări foarte limitate. Cunoaştem triburi din Noua Guinee şi Amazonia care supravieţuiesc foarte bine, cu un limbaj bazat doar pe douăsprezece sunete distincte.

– Şi altceva?

– De ce-ar trebui gîndirea abstractă să fie legată de-o mulţime de sunete? Sau de ce ar trebui complexitatea limbajului să depindă de aşa ceva? Intuim că ar trebui să fie adevărat, dar am putea să ne înşelăm. Şi, bineînţeles, există o a treia posibilitate, iar aceasta-i cea mai interesantă.

– Care?

– Comunicarea fără sunet.

– Te referi la comunicare extrasenzorială?

– Cam aşa ceva. Nu-mi place termenul. Presupune că percepţia care nu foloseşte simţurile noastre este neobişnuită.

– Şi nu-i aşa? întrebă Matt.

– Nu cred, altfel nu mi-aş fi devotat viaţa acestui lucru.

– Deci acesta-i domeniul tău?

– Da. Poate nu-s un profesor apreciat la universitatea din Chicago, ca tine, dar am un doctorat. N-am nevoie să mi se ţină lecţii, ca unui student.

– Îmi pare rău, n-am avut o asemenea intenţie.

Matt era intrigat de spusele lui, încercă să afle mai mult, dar Van refuză să discute despre ultimele sale cercetări.

– Nu-s încă publicabile, zise el, şi cu asta opri discuţia.

Urmă o tăcere încordată, apoi Van spuse:

– Vreau să te întreb ceva.

– Dă-i drumul.

– De ce n-ai emis ideea că s-ar putea ca neanderthalienii să existe încă?

– Pentru că posibilitatea e atît de redusă încît ar fi fost absurd.

– Oh, da? Cum poţi fi atît de sigur?

Van aproape se răstise la el cînd spusese ultimele cuvinte. Ce figură! gîndi Matt. Atît de neîndemînatic. Pentru cineva evident inteligent, individul exploda în izbucniri de iraţionalitate.

Apoi Van citä informaţii, iar acest lucru îi făcea plăcere.

– Există pe pămînt, spuse el, circa paisprezece milioane de specii, dintre care doar un milion şapte sute de mii – mai puţin de cincisprezece la sută – au fost identificate şi clasificate. Specii noi apar tot timpul. În ultima sută de ani s-au descoperit, în medie, cam cinci sute în fiecare deceniu, pînă în 1920; acum doar o sută pe deceniu. Şi nu mă refer la mamifere mărunte, vorbesc de vînat mare. Leneşul cu nas turtit, cimpanzeul african pigmeu. Ai auzit de *Meganuntiacus vuquangensis?* Sigur că nu. E o căprioară destul de mare. *Pseudoryx nghetinhensis?* Un animal care seamănă cu boul. Ambele au fost descoperite în Laos, în 1994. O expediţie franceză în Tibet a descoperit în 1995 un strămoş al calului, înalt de vreun metru douăzeci. Arăta de parcă ar fi ieşit dintr-o pictură rupestră. Specii noi apar tot timpul. Carnea lor e găsită la un tîrg local, o piele nouă, cu dungi bizare, e descoperită pe pieptul unui băştinaş. În secolul trecut, nimeni nu credea în existenţa gorilei de munte, chiar dacă existau o grămadă de basme, pentru că n-o văzuse nimeni, în afară de vreo trei mii de africani.

Mai aminti de panda gigantic din Szechwanul de vest, care a fost căutat şaptezeci de ani pînă a fost prins unul.

– Întotdeauna se întîmplă la fel. La început apar mituri şi zvonuri. Oamenii nu cred pînă nu văd cu ochii lor. Apoi făptura apare şi nimeni nu-şi mai aminteşte că nu s-a crezut în existenţa ei. Asta-i soarta. Ne gîndim la noi ca la cei aleşi, ca la fiinţa

supremă de pe planetă. Credem că stăpînim globul terestru, dar nu ştim mare lucru despre el. Să luăm suprafaţa pămîntului, să scădem oceanele, deşerturile, munţii şi regiunile arctice. Ştii cu cît rămînem? Cu vreo douăzeci la sută. Locuim o cincime a globului şi credem că sîntem pretutindeni, că n-a rămas loc şi pentru alţii. Nu ne imaginăm că ar exista concurenţi. E la fel de stupid să credem că sîntem singurii umanoizi de pe glob ca şi să credem că pămîntul e singura planetă din univers cu viaţă pe ea.

Acum Matt se simţea ca un student şi nu-i plăcea.

– Stai o clipă, protestă el. Nu *locuim* pretutindeni, dar *călătorim* pretutindeni. Dacă avem concurenţi, de ce nu i-am întîlnit?

– Din acelaşi motiv pentru care majoritatea americanilor n-au întîlnit indieni.

– Adică?

– E o lege a naturii. Învingătorul îl izgoneşte pe învins, îl face invizibil. Îl împinge în zonele puţin dorite: în deşerturile în care nu creşte nimic, în tundre, în zonele arctice. Acelaşi lucru se întîmplă cu eschimoşii – poate preferi să le spui inuiţi – care se mută tot mai spre nord.

– Dar am văzut amerindieni şi inuiţi.

– Da, dar acum imaginează-ţi că grupul de învinşi nu-i un trib sau o rasă, ci o subspecie complet diferită. Practic dispărută. Gîndeşte-te la această minoritate sărmană, jalnică, deposedată, redusă la o mînă de indivizi. Şi la faptul că aceştia sînt speriaţi şi Dumnezeu ştie că au motive să fie speriaţi. N-ar fi o prostie să se lase văzuţi? N-ar lua-o la goană la primul semn al speciei dominante, al duşmanului îngrozitor? Hai să facem un pas mai departe. Dar dacă acea minoritate particulară are anumite posibilităţi speciale de adaptare? De exemplu, omul de Neanderthal e capabil să supravieţuiască într-un climat unde noi am îngheţa într-un minut. Nu reduce şi asta posibilitatea unui contact – măcar a unui contact semnificativ?

Matt asculta în tăcere.

– Uite ce-i, continuă Van, nu știu cine are dreptate, tu sau Arnot. Poate că a existat un genocid sau poate ne-am încrucișat cu ei, eliminîndu-i. În ambele cazuri, e ușor de imaginat că unii dintre ei trăiesc încă. Ca acei soldați japonezi care au supraviețuit în junglă. Dacă a fost război și un fel de victorie apocaliptică, cine a împiedicat o ceată mică să se retragă? Chiar dacă asta însemna să trăiască în peșteri și să stea în jurul focului, povestind necontenit despre zilele întunecate ale înfrîngerii lor, generație după generație. Sau ce-ar fi dacă un grup a rezistat asimilării, pur și simplu plecînd? Și-a păstrat puritatea subspeciei întorcînd spatele curentului evoluției. Sihaștri. O ceată relicvă trăind în creierii munților, unde nu se duce nimeni. Din timp în timp, descoperă cîte unul dintre noi apropiindu-se. Zvonul se răspîndește – un intrus! – și atunci se retrag mai sus, lumea lor îngustîndu-se iarăși. Dar rămîn nedescoperiți, în siguranță. Știi, și azi descoperim triburi noi în Amazonia – iar acolo se duc oameni. În culmile Pamirului nu se duc oameni.

Matt o văzu pe Susan agitîndu-se, cu cinci rînduri mai în față.

– Bine, zise el. Să zicem că există o ceată relicvă, din... specia aceea paralelă. De ce ne văd ei pe noi? De ce nu-i zărim noi? De ce nu vedem un neanderthalian umblînd pe o cărare... undeva... Chiar legea probabilităților...

– Hai, profesore! zise Van, aruncînd titlul sarcastic, ca pe o insultă. Ce crezi că ne-a adus aici? Ce crezi că am în mapele astea? întrebă el, apucînd cîteva și deschizînd unul. Oamenii *i-au zărit*. Numai că i-au identificat greșit.

Mat se uită și văzu pagini tipărite, descrieri subliniate, date, hărți. Le răsfoi și extrase o compilare de știri, zeci de pagini de știri. Alese una la întîmplare, din *The Hong Kong Record*, 1948:

Chinozchia, 12 decembrie. Dr. Peter Armstrong și echipa sa de trei asistenți s-a întors dintr-o excursie de pe continent cu știrea despre

descoperirea uimitoare a unui om sălbatic înalt de un metru optzeci, acoperit complet cu păr lung, roşu. Dr. Armstrong spune că a întîlnit fiara pe o cărare lîngă un izvor...

Răsfoi paginile. Mai erau o mulţime, în engleză, franceză, germană, chineză.

– Aceste rapoarte nu-s noi, profesore. Se găsesc de mult timp. Manuscrisele medievale sînt pline de referiri la oameni sălbatici bizari, ce trăiau în afara lumii civilizate. Cunoşti autorii latini? Lucretius, în *De rerum natura*, descrie perfect o rasă primitivă, cu trup mai mare, cu oase mai solide. Caută în Plinius şi vei găsi blemmiesul, care trăia în deşertul Libiei. Purta un ciomag şi avea capul aşezat direct pe trunchi, adică aşa cum ţi-ar părea că arată un neanderthalian dacă te-ai trezi cu el pe neaşteptate în faţă, noaptea. Dacă vrei menţiuni istorice, le găseşti pe toate aici. O grămadă, sute, din toate locurile, mărturii din partea a tot felul de oameni. Trebuie doar să urmăreşti toate poveştile alea de trei rînduri din ziarele locale. Trebuie doar să faci legătura.

Alese o mapă şi răsfoi paginile prin aer atît de aproape, că Matt simţi curentul.

– Nu-mi pasă cum i se spune. Picior mare. Sasquatch în America, yeti în Tibet, alma în Tarbagati, chuchunaa în Verkoiansk...

– Stai o clipă, îl întrerupse Matt. Vrei să spui că toţi ăştia sînt neanderthalieni? Ieri mi-a fost greu să cred că ar exista în Mongolia Exterioară. Acum vrei să cred că există în statul Washington?

– Bineînţeles că nu, răspunse Van, coborînd tonul, de parcă ar fi vrut să convingă un copil recalcitrant. Nu spun că toţi sînt neanderthalieni, nici vorbă! Spuneam că există o similitudine notabilă între aspectele şi descrierile de primate mari, păroase, ce trăiesc dincolo de limita zăpezii. Depăşeşte legea probabilităţii

sau coincidența. Aproape în fiecare țară există povești ce se istorisesc noaptea, la focul de tabără, povești despre făpturi bizare, iar dintr-un motiv străniu, făpturile acelea arată aproape la fel. Ce-ți sugerează asta?

– Că-s numai legende.

– Poate – de fapt, fără îndoială. Aici vreau să ajung. Amintește-ți ce-ai citit din Taylor, din Rosenthal. *Semnificația folclorului. Tărîmul nerealului și sufletul colectiv.* Noi doi știm că legendele înseamnă ceva. Nu apar spontan. Sînt un mijloc de comunicare între generații, se referă la ceva. Iar acestea sînt legende universale, care apar în toată lumea – cu variante locale, bineînțeles. Deci par să includă o realitate obiectivă, ceva ce s-a întîmplat. Miturile originii. Potopul. De ce apare potopul în zeci de culturi? Din cauză că a fost un eveniment istoric, care a avut loc înainte ca istoria să fie scrisă. Creaturile acelea au fost zărite pretutindeni. Deci mitul se regăsește pretutindeni, asta înseamnă că-i bazat pe realitate.

– Bine, zise Matt. Am să accept punctul tău de vedere, un minut. Poate că s-a întîmplat de-adevăratelea, dar cu mult timp în urmă – mii de ani, zeci de mii de ani – iar povestea a fost păstrată în subconștientul nostru colectiv.

– Aha, atunci e cazul să trecem de la legendă la dovezi. Dovezi științifice.

– Bine, prezintă-mi dovezile.

Van zîmbi viclean și începu:

– La nivelul cel mai simplu există urme de pași. Nu una, nu cinci, nu zece. O mulțime. O sută și șaptezeci și una autentificate, ca să fiu precis. Și mult mai multe sub semnul întrebării.

Deschise o mapă și răsfoi paginile într-o parte, să le vadă Matt. Pagini după pagini de fotografii, schițe, hărți și planuri – o carte doar despre urme de pași. Multe erau mari și plate, cu degetul mare distanțat într-un mod curios. Unele aveau plasate alături rigle gradate din lemn. Mai erau fotografii ale descope-

ritorilor, ţinînd mulaje imense, albe, sau arătînd spre sol. Mulţi erau bărbaţi şi femei cu înfăţişare ciudată, traşi la faţă, cu haine jerpelite, cu zîmbete fanatice, triumfătoare.

Matt se opri la o pagină. Un obiect autentic,: o urmă de pas dintr-o peşteră cunoscută a neanderthalienilor, din Toscana. O compară cu celelalte. Erau identice. Pentru orientare, exista şi o urmă de pas a unui om modern, ce avea doar trei sferturi din dimensiunea celeilalte.

– Şi mai sînt alte lucruri. Smocuri de păr. Multe sînt roşcate, cel puţin cele descoperite în China. Multe au fost găsite pe trunchiurile arborilor, la o înălţime de un metru douăzeci, un metru cincizeci.

– Probabil că s-au scărpinat pe spate, zise Matt, ironic, dar Van nu băgă în seamă tonul.

– Şi mai există fecale – tot felul de fecale.

– Scuteşte-mă de fotografiile astea!

– Dar cele mai palpitante sînt reperările. Numai în Caucaz au avut loc o sută şaizeci între 1923 şi 1951. Multe au fost făcute de ţărani analfabeţi, de aceea n-au fost luate în serios. În ultimul timp nu sînt prea multe – de fapt, al naibii de puţine. E posibil ca fiinţele alea să fi început să dispară de acolo...

– Bine, dacă făpturile alea se fîţîie de colo-colo, de ce n-a fost capturată nici una? Sau de ce n-a fost găsită vreuna moartă?

– Interesant că ai întrebat....

Van îi înmînă altă mapă. În ea, copii dintr-o carte de Myra Shackley, o cercetătoare britanică, în care erau descrise numeroase întîlniri, inclusiv unele în care fiara asemănătoare omului fusese ucisă.

Matt se uită la Van. Bărbatul acela bizar, cu frunte înaltă, pătrată, cu părul ce-i atîrna în smocuri în părţi şi cu ochi holbaţi, nu lăsa o impresie plăcută din punct de vedere fizic, dar exista ceva formidabil în el.

– Nu încerc să fac prozeliți, continuă Van. După cum am spus, nu-mi pasă dacă mă crezi sau nu. Vreau doar să fii deschis pentru așa ceva, pentru că, dacă principalul argument împotriva existenței acestor făpturi este că nu există dovezi, atunci acest argument nu-i corect. Există o mulțime de dovezi.

– Dacă există, cum se face că doar tu și cîțiva țicniți ați auzit de ele?

Van strînse brațul fotoliului, apoi întrebă, după un moment:

– Vrei cu adevărat să știi?

– Bineînțeles.

– Pentru că strică reputația. E o escrocherie. Merge împotriva curentului. Ai idee cît de ticălos poate fi mediul științific – indivizii ca tine – cînd apare ceva amenințător? Se manifestă ca orice birocrație interesată în păstrarea statu-quo-ului, ba chiar mai rău. Dacă apare o nouă teorie care contrazice teoria acceptată, aceasta e doborîtă – bang! – de îndată ce se ivește pe radar. Doamne ferește să treacă, să ajungă la mase! Dacă amenințarea e redusă, atunci e ridiculizată. Ziarele își dau cu părerea, mediul universitar o batjocorește, presa populară scrie povești amuzante. Dar dacă-i ceva cu adevărat revoluționar, ca în cazul ăsta, atunci se joacă dur și ai parte de tot tacîmul. Sînt ruinate cariere, sînt izgoniți oameni, nu se tipărește nimic. Nimeni nu vrea să pară prost.

– Bine, replică Matt. Sigur că există rezistență la nou. Chestia e adevărată în orice domeniu. Dar dacă dovezile se strîng și devin convingătoare, atunci noua teorie va fi ascultată.

– Hai să-ți spun o poveste. În 1906, un explorator rus, Badzdare Baradiyan, a condus o expediție în deșertul Alacian. Într-o seară, cînd caravana s-a oprit pentru a înnopta, oamenii au văzut o creatură păroasă pe o dună de nisip. Au urmărit-o, dar le-a scăpat. Însă o văzuseră toți, de aproape. Observația a creat ceva vîlvă la întoarcerea acasă, dar cînd Baradiyan a scris raportul oficial al expediției, președintele Societății Geografice Impe-

riale a Rusiei l-a pus să excludă incidentul. Președintele, nu altcineva! Iar Baradiyan s-a supus. De ce? Dacă ar fi acum cu noi, ne-ar da o mulțime de motive. Dar acea reperare a fost cel mai important eveniment al expediției. Poanta poveștii constă în modul în care a reacționat mediul științific – modul în care reacționează întotdeauna. Preferă să anuleze ceva pentru care nu există o explicație pregătită. O poveste veche, mai veche decît Galileo. Știința va recurge la superstiție și tortură pentru a-și apăra dreptul de a greși.

– Dar pînă la urmă, interveni Matt, teoriile care nu-s susținute cu date dau greș. Totul se reduce la dovezi.

– Iar eu susțin că există dovezi, dar nu-s luate în seamă. Și, bineînțeles, chiar tu ai văzut o dovadă de primă mînă, chiar ai atins-o. Craniul.

Matt se gîndi la spusele individului, își lăsă fantezia să zboare. Și dacă existau cu adevărat alte specii, încă nedescoperite, o ceată relicvă ce trăia într-o regiune de nelocuit pentru oameni? Totul i se păru, brusc, posibil. Își imagină cum ar fi lucrat ei trei împreună – el, Kellicut și Susan. Ar fi văzut ce nu mai văzuse vreun om, ar fi răspuns la întrebări considerate fără răspuns, ar fi publicat cărți ce-ar fi uimit lumea. Nu numai că ar fi schimbat ceea ce știm despre omul de Neanderthal, gîndi Matt, dar ar schimba și ceea ce știm despre noi. Van amintise de Galileo. Schimbarea asta ar fi mai mare decît cea produsă de ceea ce văzuse el prin telescop.

Dar interveni realitatea. Mintea sa, cea de savant, nu putea concepe încă existența acelor făpturi, deși recunoștea că rezistența sa începuse să scadă.

Stewardesa veni cu un scotch gratuit, nesolicitat, și zîmbi cînd îl puse pe tava lui Matt. El îi întinse paharul gol.

– Spune-mi ceva, se adresă el lui Van. De ce Kellicut ne-a trimis nouă pachetul?

– Presupunem că știa că o să vă dați seama ce-i de făcut.

– Şi de ce nu ne-a spus totul? De ce jocul ăsta?

Van rămase tăcut.

– De ce n-a trimis nici o scrisoare?

– Nu-ţi pot fi de nici un ajutor.

Van tăcu o clipă, apoi spuse încet:

– Cred că ai primit mesajul pe care voia să-l primeşti. La urma urmei, eşti aici. Şi căutăm făptura aia blestemată, adăugă el, privind pe fereastră.

– Credeam că-l căutăm pe Kellicut.

– Şi pe el. Îi căutăm pe amîndoi.

Matt termină băutura. Văzu capul lui Susan mişcîndu-se. Se ridică, mormăind, şi ridică scaunul. Femeia îşi întinse braţele, arătînd ciufulită, adormită şi uimită pentru moment. Cînd îl văzu, îi zîmbi, pentru prima oară.

Îşi scosese pantofii. Matt se uită la picioarele ei, în ciorapi negri. Arătau atît de fine, cu forme perfecte, cu curbe line, cu arcuiri sculpturale, în comparaţie cu fotografiile de urme de paşi pe care le văzuse.

5

Bănuielile lui Matt şi Susan crescură cînd intrară în Tadjikistan. Călătoria fusese bună, avionul aterizase zgomotos în Duşanbe din a doua încercare. Ţara îşi proclamase independenţa de curînd şi se cufundase în război civil. Soldaţi adolescenţi, cu piele măslinie şi pometi de mongoli stăteau pe scaune metalice, în uniforme de camuflaj, cu AK-47 aţintite spre sol.

Funcţionarii vămii, care purtau însemne noi, strălucitoare, pe uniformele vechi, le examinară amănunţit bagajele, mai mult din curiozitate, apoi manevrară cu respect magnetofonul mic al lui Matt şi casetofonul lui Susan. După care-l duseră pe Van într-o

cameră din spate, unde începură să se certe. Ţipetele se auzeau prin uşa închisă.

– Are o armă, spuse Susan.

– Ce? De unde ştii?

– Am recunoscut cutia, cu semnele pe ea. Nu-mi place chestia asta.

– Nici mie, mărturisi Matt.

– N-am mai auzit de-un savant înarmat.

– N-am auzit nici de o expediţie ca asta, încercă Matt să-i potolească teama.

– Ce-i, vînător de animale mari? Sau vrea să-şi croiască drum cu arma?

– E un cowboy. Cunoşti genul.

– Un cowboy cu ochelari de soare. E ceva ciudat la el, dar nu-mi dau seama ce.

– Înţeleg ce vrei să spui. Am citit articole de-ale lui şi am discutat cu el în avion. Crede cu adevărat în paranormal şi nu acceptă nici o îndoială.

– Mă tot întreb de ce Kellicut nu ne-a scris nouă direct, dacă voia să venim aici.

– Poate că nu ştia cum să dea de noi, răspunse Matt. Nu-mi cunoştea adresa, n-am mai păstrat legătura.

– Poate că ai dreptate. Dar ce făcea cu indivizii ăştia? Ştii cît de snob este. I-ai văzut pe cei de la Institut, nici unul de prima mînă, cu excepţia lui Schwartzbaum, care nu s-a remarcat în ultimul timp. Majoritatea celorlalţi sînt complet străini de problemă.

– Mă întreb ce-i cu tot institutul ăla. De ce este afiliat la un colegiu de care n-a auzit nimeni?

Susan cîntări întrebarea.

– M-am gîndit la posibilitatea de a fi nimerit peste un fel de cult – că mi-am părăsit cercetările, că mi-am abandonat cariera pentru o himeră. Realitatea e că nu contează cine sînt indivizii.

Dacă au dat de ceva, premiul e prea mare ca să-l pierdem doar pentru că există riscul de a greși.

– Să ținem ochii deschiși, să fim atenți, și o să ne putem respecta planurile, ca să facem doar ce trebuie să facem, zise Matt.

Van apăru din încăpere, ducînd cutia sub braț. Avea ștampile noi și etichete roșii.

– Amuzant cîte poți rezolva cu un mic bacșiș, rînji el.

– Ce fel de pistol e ăsta?

– Magnum 345.

– Și pentru ce-ți trebuie?

– Siguranță.

– Cam mare siguranța asta!

Din Dușanbe luară un avion mic, care-i duse sus, la poalele munților. Pe culoarul avionului stăteau capre, priponite de fotolii. O stewardesă cu voal împărți bomboane tari. Avionul zbură deasupra pistei – care era o șosea asfaltată în mijlocul pajiștei – și ateriză cu o serie de țopăituri, ca o piatră ce ricoșa.

Cînd ieșiră din avion, altitudinea păru că le suge respirația din plămîni. Fură întîmpinați de Rudy, ghidul și factotumul lor, un rus ale cărei servicii fuseseră comandate în avans. Îi aștepta la poartă și le făcu semn de îndată ce-i văzu, după care se grăbi să le iasă în întîmpinare, strîngînd mîini, bătîndu-i pe spate. Se îndreptă spre Land Cruiser cu pași care aminteau de Chaplin.

– Vă rog, pe aici, domnișoară. Pe aici! răcnea el peste umăr.

Rudy era un individ solid, cu figură cinstită și nas de boxer. Părul blond îi atîrna peste urechi. Avea mîini imense. Susan îl plăcu de cum îl văzu. Se așeză lîngă el. Individul conducea nebunește, ținînd volanul cu ambele mîini și ridicînd coatele ca pe niște aripi de pui de găină. Mașina se bălăngănea dintr-o parte în alta a drumului, pe cînd Rudy răcnea observații peste zgomotul motorului, dînd din cap cu un entuziasm violent și privind în oglinda retrovizoare ca să-i privească în ochi pe Matt și pe Van.

Rudy întinse mîna păroasă peste parbriz, cuprinzînd cu un gest disprețuitor bolovanii, smocurile de iarbă cafenie, colinele sterpe.

– În țara mea avem copaci adevărați. Nu lucrușoarele astea stupide. Și iarbă. O simți sub tălpi. Vaci care dau lapte adevărat. Ridichi mari cît...

Se încurcă.

– Pumnul tău, îi suflă Susan.

– ... pumnul tău. Și apă în rîuri, tot timpul. Nu torentele astea nebunești cînd se topește zăpada și după aia nimic. Toate chestiile astea de tip da-și-nu.

– Atunci de ce-ai venit aici?

Omul dădu din umeri.

– Viața-i ciudată.

Le schiță povestea sa. Tatăl lui construise un dig pe Kzazhastak, se căsătorise cu o tadjică și devenise funcționar al corpului diplomatic. Ajunsese în New York. Rudy urmase acolo liceul.

– Pe East Side, Julia Richmond, în 1976.

– Ei nu!

– Da, da! Promiteam. Am învățat mult. Am învățat engleza. Am citit cărți noi. Am învățat muzică nouă. Am învățat ce înseamnă asta.

Susan izbucni în rîs. Matt se aplecă în față, să privească peste spătarul scaunului. Rudy ridicase mîna dreaptă în spate, cu degetul mijlociu ridicat.

– Cîntece. Știam toate cîntecele din anul acela. Top zece. WABC. Dați-mi zece minute, vă dăm lumea!

Începu să cînte o strofă din *Don't Go Breaking My Heart*, cu accent exagerat și fals. Van mîrîi, dar păru să-l amuze spontaneitatea aceea zănatică.

Rudy îi ducea la un hotel unde trebuiau să-şi petreacă noaptea şi unde urmau să-l întîlnească pe ghidul lui Kullicut, ultima persoană care-l văzuse pe acesta.

– Spune-ne tot ce ştii despre oamenii munţilor, îi ordonă, brusc, Van.

– Tadjicii de pe-aici ştiu o groază de poveşti despre ei. Le spun alma sau czecicai, adică oamenii zăpezilor – nu, nu oamenii ci locuitorii zăpezilor. Nu i-a văzut nimeni. Cel puţin nici unul din cei pe care-i cunosc eu. De fapt, nu prea au încredere în mine pentru că sînt rus. Ştiu că nu le place să vorbească despre asta. Stau şi cască ochii. Nici nu înţeleg prea bine ce-mi spun. Categoric, oamenii cred că există. Unii pretind chiar că fac un soi de comerţ cu ei. Urcă sus în munţi şi le lasă, într-un loc anume, sare, zahăr şi mărgele. După o săptămînă, două, cînd se întorc, nu mai găsesc sarea, dar găsesc în schimb piei de animale, de urs, iepuri, chestii d-astea.

Van sări!

– Cine face asta? Ai vorbit cu vreunul?

Rudy răspunse că nu şi că nimeni nu i-ar putea spune unde este acel loc. Nici nu era sigur că povestea-i adevărată.

– Oamenii dispar uneori dacă depăşesc linia zăpezii. Dispar fără urmă şi atunci toată lumea este necăjită şi dă vina pe czecicai. Se spune că e din ce în ce mai rău, că se întîmplă tot mai des. Nimeni nu ştie de ce. Am vorbit cu un om al cărui fiu a dispărut. Băiatul a plecat la vînătoare în munţi. Asta era ocupaţia lui. Într-o zi nu s-a mai întors. L-au căutat şi s-a zvonit că i-au găsit corpul fără cap. Cine ştie? Tatăl nu vrea să vorbească despre asta. Oamenii sînt foate superstiţioşi, nu le place să audă cuvîntul czecicai. Copiii fug. E ca monstrul ăla din Amercia, cum îi zice? Cel cu care îşi sperie părinţii copiii.

– Bau-bau, răspunse Susan.

– Cum?

– Monstrul care se ascunde sub paturile copiilor.

– Cam aşa ceva.

Drumul deveni brăzdat de hîrtoape, semn că se apropiau de-un sat. Matt se întoarse spre Susan, cu vocea însufleţită:

– Ştii unde sîntem? În ce oraş sîntem?

Ea clătină din cap.

– Am văzut un indicator. Sîntem în Khodzant!

Dură un timp pînă recunoscu numele.

– Cel din „Enigma din Khodzant"? întrebă ea.

– Exact.

– Fir-ar să fie!

– Ce-i „Enigma din Khozdant"? se interesă Rudy.

Van îi răspunse:

– Un fel de pictogramă. Se crede că-i foarte veche, dar nimeni nu ştie exact de cînd, pentru că originalul a dispărut. O parte din el lipsea. N-a fost descifrat.

– Şi era de aici? întrebă Rudy.

– Aşa se pare, dacă nu mai există vreun Khodzant.

Matt fu surprins. Despre enigmă ştiau doar cîţiva arheologi.

– De unde ştii toate astea? îl întrebă el pe Van.

– Strîng lucruri de felul ăsta. Nu ştii niciodată peste ce dai.

Maşina trecu pe străzi înguste, pe lîngă case din piatră şi mortar, apoi pătrunse într-o curte. Pe arcada uşii era scris, cu vopsea albastră decolorată, un singur cuvînt: HOTEL.

Rudy ieşi primul din maşină, răcnind ordine către băiatul care deschisese poarta hotelului. Îi conduse să se înregistreze la o tejghea îngustă, din lemn. Proprietarul, un bărbat cu fes, sprîncene negre şi doar cu cîţiva dinţi, purta un pulover Duke, cu un diavol albastru în dreptul inimii. Nu văzuse niciodată un paşaport american şi răsfoi lent paginile înainte să le arate camerele.

Mîncarea – o friptură suportabilă – fu udată cu un potop de votcă procurată de Rudy. De îndată ce se golea un pahar, rusul întindea braţul lung şi-l umplea pînă la margine.

După aceea s-au mutat la bar, o cavernă mică, decorată cu viţe şi plante ce creşteau din blocuri de zgură, fără fund. Proprietarul veni cu o tavă cu ceşti cu cafea, din porţelan, şi-i şopti ceva la ureche lui Rudy: venise băiatul care fusese ghidul lui Kellicut.

Cel anunţat intră în încăpere. Avea treisprezece sau paisprezece ani, păr de-un negru curat, cu ochi mari, căprui, care-i privi pe fiecare. Purta o bluză largă, un fel de halat şi tenişi.

Van vru să-i vorbească, dar Susan îl opri. Se duse la băiat şi-i strînse mîna puternic, zîmbind. El i-o strînse solemn, apoi făcu o plecăciune.

– El e Şarafidin, îl prezentă Rudy.

Îi strînseră mîna şi ceilalţi. După fiecare strîngere de mînă, băiatul făcea o plecăciune.

Rudy îl invită să se aşeze, dar băiatul rămase în picioare. Cei doi schimbară cîteva cuvinte în persană, după care băiatul îşi începu istorisirea calm şi fără ezitări, într-un şuvoi continuu. În cele din urmă, Rudy îi făcu semn să facă o pauză, ca să traducă.

– Spune că Învăţătorul – aşa-i spune domnului Kellicut – a venit aici acum multe luni. Că a tras chiar aici, la hotel. Oamenii nu ştiau ce dorea sau de ce a venit. Mulţi nu-i vorbeau, dar erau curioşi, aşa că, puţin cîte puţin, au început să se apropie. El vorbea persana, nu foarte bine.

În timp ce Rudy relata, băiatul se uita la Susan, iar ea se uita la el.

– Treptat, oamenii s-au obişnuit cu el. Făcea plimbări lungi, la poalele colinelor, uneori chiar în munţi. Cunoştea medicina şi a vindecat cîţiva oameni. Încet, încet şi-au deschis casele pentru el. Într-o seară, a venit la noi acasă, la cină. Noi am tăiat o capră. A adus un cadou pentru tatăl meu, o farfurie minunată. Pe ea era poza unei femei, o statuie a unei femei uriaşe ce ţinea în mîini o făclie şi o carte, cu apă în jur. Oraşul New York. Tatălui meu i-a plăcut atît de mult că a agăţat-o deasupra cuptorului.

Van îl întrerupse:

– Ce i-a povestit tatăl tău despre alma?

Rudy traduse. Băiatul nu înțelese. Cînd Rudy încercă din nou, băiatul se uită într-o parte.

– Spune că n-a fost de față, explică Rudy.

– Continuă, îl îndemnă blînd Matt.

De data asta, băiatul vorbi îndelung. Rudy îl încuraja dînd încet din cap. Istorisi cum într-o zi Învățătorul le-a destăinuit dorința sa de a merge în munți să vadă alma și cum au încercat de mai multe ori să-l convingă să renunțe.

– Așa că într-o noapte tatăl meu a spus: dacă trebuie să te duci, du-te! Dar îți spun să-l iei cu tine pe primul meu fiu.

Era, zice el, modul în care tatăl său oferea protecție Învățătorului. Apoi băiatul a descris pregătirile și ascensiunea – zile întregi de cățărat.

– Într-o zi am ajuns într-un loc unde nici copacii nu se duc. Acolo ne-am clădit coliba. În fiecare zi mergeam, tot mai sus. Oriunde ne duceam, Învățătorul examina pămîntul. Apoi am ridicat o tabără. Noaptea înghețam. Aveam un pătuț pe care-l făcuse pentru mine, dar tot mi-era frig. Învățătorul a început să plece singur. Nu mă lăsa să vin cu el. Mergea mult. Într-o noapte nu a venit, după aceea a lipsit nopți la rînd. Zile și zile. Se întorcea și scria. Se purta ciudat. Pe urmă s-a îmbolnăvit și tremura. Era foarte slăbit. S-a făcut bine și a plecat iar. Iarăși a lipsit mult timp. Nu ne rămăsese multă mîncare. Trebuia să cobor mai jos pe munte și să prind iepuri și păsări și să le aduc. Nu știu dacă Învățătorul se întorcea cînd eu eram plecat. M-am uitat după urmele lui. Uneori le vedeam. Apoi Învățătorul s-a întors. Arăta rău. Arăta altfel. Nu mi-a acordat multă atenție, de parcă nu m-ar fi cunoscut. Vorbea tare mult, dar în altă limbă, așa că n-am înțeles ce spunea. Aproape nu mai aveam hrană, dar nu voia să plecăm. L-am întrebat de ce și n-a vrut să-mi spună. Vorbea mult despre alma. L-am întrebat ce înseamnă. A rîs mult.

Lipsea tot mai mult. Într-o zi m-am întors de la vînat şi era acolo. Barba îi era mai lungă şi arăta foarte agitat. A zis că trebuie să mă duc acasă şi să iau ceva cu mine. Mi-a dat o cutie. Era grea şi avea scris ceva pe ea. A zis să i-o dau tatălui meu şi tatăl meu s-o trimită prin poştă. Aşa am făcut.

– Te-ai întors? întrebă Susan.

Rudy traduse, iar băiatul clătină din cap.

– L-ai mai văzut?

Din nou a clătinat din cap.

– Ai văzut şi tu alma? întrebă Matt.

– Nu, răspunse băiatul şi-şi muşcă buzele. O dată căutam urmele Învăţătorului şi nu le-am găsit, dar am văzut alte urme. Mai mari.

Schimbară priviri între ei, iar Rudy trase o duşcă de votcă.

– Alte întrebări?

– Întreabă-l, ceru Matt, dacă a deschis pachetul.

Van se uita în sus, întunecat la faţă. Băiatul făcu semn că nu, apoi se uită la Susan şi zise ceva. Rudy se răsti la el.

– Ce-a spus? vru să ştie Susan.

– Nimic, domnişoară, ceva fără importanţă.

– Vreau să ştiu ce-a spus.

– Vrea să ştie dacă dumneavoastră şi Învăţătorul vă cunoaşteţi.

– Dacă ne cunoaştem?

– Întrebarea exactă... n-am înţeles. Nu înseamnă nimic, sînt convins.

Van părea uluit.

– De ce naiba vrea să ştie?

– Răspunde-i că da, zise Susan.

– Nu înţeleg, mormăi Rudy.

– Vrea să afle cine sîntem, îl repezi Susan.

Cînd Rudy îi traduse răspunsul, băiatul se uită la Susan, apoi, făcînd plecăciuni în toate părţile, ieşi, dîndu-se înapoi, din cameră.

Afară se înserase. Susan stătea rezemată de fereastră, pielea ei smeadă lucind la lumina lumînărilor, cu ochii ca nişte caverne negre. Spuse, cu voce măsurată:

– Van, ce plănuieşti?

– Măcar ştim de unde să începem. De la tabără.

– Să-l conving pe Şarafidin să ne conducă acolo?

– Am aranjat totul, răspunse Van.

– Ai mai aranjat şi altceva? Mai ai alte surprize? se interesă Susan.

– Nu.

– Deci o să mergem în tabăra lui Kellicut, zise Matt. Şi după aceea?

Urmă o tăcere. În cele din urmă, Van răspunse:

– Văzînd şi făcînd. Depinde ce găsim acolo. O să căutăm un mesaj. O să căutăm urme.

– Şi dacă nu găsim nimic?

– Aici începe rolul vostru. Îl cunoaşteţi şi ştiţi ce căuta. Poate veţi încerca să faceţi ce a făcut el, să gîndiţi cum a gîndit el, să faceţi ce-a făcut, să mergeţi unde a mers el. După cum am spus, văzînd şi făcînd...

– Ce-i cu pistolul, Van? întrebă Matt. Ce vrei să faci cu el?

– Nimic, dacă se poate.

– Atunci de ce l-ai adus? se interesă Susan.

– Pentru că s-ar putea să avem nevoie de el.

– Ai vreun motiv să crezi că s-ar putea să avem nevoie?

– N-am nici cea mai mică idee ce vom descoperi acolo.

– Căutăm fiinţa aceea sau o vînăm? vru să ştie Matt.

– Ce naiba, ai auzit ce-a spus copilul! În zona aia au dispărut oameni! Dacă vrei să încerci cu rahaturile tale antropologice, n-ai

decît. Scoate-ţi casetofonul şi înregistrează-le cele mai intime gînduri. Şi o să vezi ce-or să-ţi facă. Ţie, nu mie.

– Ţine minte că sîntem savanţi, nu vînători.

– Da, dar vreau să mă întorc acasă întreg.

Van era îngrijorat: poate că sînt spionaţi, gîndi el, poate că nu vor merge pînă la capăt...

Rămaseră tăcuţi în întunericul ce se lăsase, fără să aibă nimic de spus. Deodată, Susan îşi trase scaunul şi se ridică, murmură nişte cuvinte de noapte bună, apoi plecă. Matt o urmă.

Matt şi Susan se duseră la o ceainărie din piaţă, unde se vedea lumină. Vreo zece bărbaţi stăteau la mesele din metal risipite într-o curte interioară, sorbind ceai verde, fumînd şi vorbind liniştiţi, cu voci cîntate. Unii şedeau cu picioarele încrucişate, lîngă nişte paturi acoperite cu covoare persane, şi jucau şah. Pe uşa deschisă se auzea muzică turcească. Oamenii se uitară la Susan şi Matt cu o curiozitate nedisimulată.

Aceştia se aşezară la o masă şi comandară cafea, prin semne.

– Ia uită-te, îi zise Susan, făcînd semn către piaţă.

Deasupra acesteia, chiar peste zidul întunecat al clădirilor, se vedea luna plină. Atîrna pe cer de parcă s-ar fi odihnit pe acoperişuri, atît de limpede se vedeau craterele cenuşii, ca nişte pete pe o piersică abia curăţată de pieliţă.

– Iisuse, exclamă Matt, nimic nu seamănă cu luna asta peste....

– ... Khodzant.

– Khodzant. Nu-i de mirare că nimic n-are înţeles. De cînd am ajuns aici mă simt ca o ghicitoare învăluită de-o enigmă...

– Gîndeşte-te, zîmbi Susan, că undeva în munţi, micuţul nostru umanoid se uită şi el la lună.

– Probabil urlă la ea.

– Ei, lasă...

– De ce?

– Iar o să începi că nu-s civilizaţi.

– Şi ce-i necivilizat în urlat? Eu fac chestia asta tot timpul.

– Ceea ce dovedeşte că am dreptate. De fapt, tu ar trebui să fii individul care crede că sînt la fel de buni ca şi noi.

– Nu la fel de buni – egali, compatibili.

– Şi sexy.

– Ei, hai, n-am spus niciodată asta! protestă Matt.

– Da, dar ai sugerat-o. Altfel, cum de ne-ar fi apucat frenezia... cum i-ai spus?

– Imperialism reproductiv?

– Da, imperialismul reproductiv faţă de ei. Şi ce termen ai mai popularizat? Toţi puştii mei şi-au notat, pentru examen.

– Fluxul de gene.

– Fluxul de gene, asta-i! Sună frumos. Ca o reclamă pentru Calvin Klein.

– Foarte amuzant! Şi tu? De unde ai scos toată povestea cu războiul? Oameni vînaţi, hăituiţi, fugăriţi pe culmi. Şi nonsensul ăla cu mîncătorii de creier! De parcă ar fi avut de-a face cu Alberto Blanc în anii cincizeci. Chiar crezi în aşa ceva?

– Nu cred neapărat, răspunse ea, în defensivă. Sînt deschisă la idei noi.

– Unde-s dovezile?

– Nu-i vorba de dovezi. Doar de indicaţii. Găurile alea din cranii.

– Poate există altă explicaţie.

– Da, poate au fost mitraliate!

Bărbatul făcu semn chelnerului.

– Matt, pot să te întreb ceva? Cu toată seriozitatea.

– Dă-i drumul.

Susan făcu o pauză, apoi zise:

– Cînd eram împreună, ai avut vreo legătură cu o fată de Neanderthal?

Bărbatul rîse. După atîţia ani, reuşea încă să-l surprindă.

– Nu m-a vrut. A zis că am brațele prea scurte și arcadele sprîncenelor prea turtite. De ce mă întrebi?

– Din curiozitate. Mă gîndeam că toată teoria ta despre sex și încrucișări a fost o extrapolare bazată pe experiență personală.

– Așa-i, Susan. La fel ca și teoria ta despre război.

Chelnerul veni cu două cești mici cu cafea turcească și-i întrerupse, fără să se grăbească, întorcînd cestile cu mînerul spre dreapta. Susan tăcu cît timp rămase lîngă ei, apoi se arătă încurcată.

– *Homo sapiens sapiens*. M-am întrebat întotdeauna de ce ne-am categorisit cu două sapiensuri.

– Răspunsul este foarte simplu.

– Care-i?

– L-ai dat chiar tu. Noi am stabilit denumirile.

– Ce aroganță din partea noastră!

– Și cum ar fi trebuit să ne numim?

– Ce zici de *Homo duplicitous*? propuse ea, după care se gîndi o secundă. De fapt, există o denumire care se potrivește celor mai mulți bărbați pe care i-am cunoscut, o denumire care a mai fost folosită: *Homo erectus*. Ce zici?

– Ce să zic? Nu cred că jocurile astea de cuvinte sînt foarte amuzante.

– Nici eu nu cred.

Susan deveni brusc serioasă, iar Matt se uită la ea. Nu mai zîmbea. Pielea ei părea întunecată, din cauza rochiei de bumbac albă, cu decolteu. Matt știa că nu purta sutien. Se uită la mîna ei care stătea pe masă și simți impulsul de a o lua. Dar Susan și-o trase....

– S-a făcut tîrziu. E timpul să ne întoarcem, spuse femeia.

Merseră în tăcere pînă la hotel.

Ușa era încuiată și sunară mult timp, pînă veni băiatul, în cămașă de noapte largă, și le deschise. Cheile de la camerele lor, grele, din bronz, atașate de bucăți de lemn, atîrnau alături. Urcară

scările fără să spună nimic. Vîrîră cheile în broaşte simultan şi apoi se uitară unul la altul, iar asta îi făcu să zîmbească.

Camera lui Susan era mică, dezolantă. O lampă cu găuri în abajur arunca umbre pe perete.

Se duse la dulap şi deschise uşa. Înăuntru se găsea o oglindă înaltă. Se privi, surprinsă: părea tristă, dar arăta încă bine. Îşi trase rochia peste cap. Avea figura încordată, sînii încă tari. Îşi scoase chiloţii şi-şi privi în oglindă trupul gol.

Îşi aruncă pantofii din picioare, se întinse pe pat şi se uită în tavan. Avea senzaţia că încăperea se învîrteşte. Închise ochii. Desfăcu uşor picioarele, încet, şi începu să-şi mîngîie burta cu vîrful degetului. Auzea vocea lui Matt dictînd evenimentele zilei în casetofon. Ce-o să spună despre ea?

Prea multe lucruri năvăliseră deodată. Observă diverse lucruri mărunte – o crăpătură în tavan, un nod în lemnul uşii, un pantof răsturnat într-o parte – dar acestea nu-i înlăturară anxietatea. Nu se putea ancora de ele. Deschise ochii şi ridică iute capul, simţind că încăperea stă locului, apoi se întinse la loc şi se relaxă. Mişcă mîna mai în jos, lent, închise ochii...

Auzi brusc un sunet, un fîşîit lîngă uşă, zgomot uşor de paşi. Se ridică şi privi. Sub uşă se vedea un plic.

Sări din pat, îşi puse rochia, se grăbi spre uşă şi o deschise. Coridorul era gol. Desfăcu plicul. Recunoscu scrisul de mînă familiar, cu linii puternice, greu de descifrat.

O scrisoare de la Kellicut.

6

Van găsise un loc bun, o zonă sigură, cum i-ar fi spus Eagleton. Cartonul gudronat de pe acoperişul hotelului se încălzise deja de la soarele dimineţii. Van stătea în spatele căminului, în afara cîmpului vizual. Se duse în colţ, să verifice uşiţa închisă ce

dădea pe acoperiş. Se zăreau doar cîţiva norişori spre est. Nu vor influenţa transmisia.

Deschise rucsacul, scoase o cutie neagră, trase cîrligele laterale şi ridică apoi capacul. Tastatura era murdară de la degetele celor ce-o folosiseă înaintea lui. Indivizii ăia l-au pricopsit cu un model învechit de NOMAD la mîna a doua, în locul unui model la zi, care ar fi cîntărit cu vreo două kilograme mai puţin. Ăsta era un adevărat tanc!

Porni aparatul, trase ecranul la un unghi de patruzeci şi cinci de grade, bătu CTERM pentru software şi selectă IOR, pentru Regiunea Oceanului Indian, unul dintre cei patru sateliţi care înconjurau globul. Bara de putere a semnalului apăru pe ecran – paisprezece virgulă opt, cea mai puternică pe care-o văzuse vreodată – apoi accesă discul şi tastă codul său de identificare din nouă caractere. Mai mult litere. Urmă un bîzîit uşor şi o tăcere îndelungată, cît timp aparatura cerceta cerul, iar el aşteptă strîngerea magică de mînă prin stratosferă. Ciudat că simţi un contracurent de tensiune în timpul aşteptării. Nu era ca în cazul folosirii unui radio sau telefon. Probabil avea vreo legătură cu spaţiul pe care-l traversau impulsurile de electroni, o distanţă mai mare decît cea colindată de el în toată viaţa. Simţi iar pofta veche de-o ţigară.

În timpul micului dejun, Van detectase suspiciune la Matt şi Susan. Nu în ceea ce făceau şi spuneau. De fapt, încercau să se poarte natural, chiar prietenește. Se obişnuise să surprindă înţelesuri în gesturi minore şi să citească limbajul trupului. Într-un moment i-a surprins schimbînd priviri semnificative. Se întrebase dacă pînă la urmă cei doi căzuseră la pat. Se meritau, erau ai naibii de potriviţi.

Brusc auzi bîzîituri subţiri, cîntecelul care indica stabilirea legăturii, iar după o secundă ecranul se goli şi apăru comanda TRANSMIT. Van tastă codul. Un raport de rutină. Nu prea avea ce transmite, în afară de localizare. Transmisese deja un mesaj cu informaţiile aduse de băiat. Eagleton dorea rapoarte detaliate

– cu siguranţă că era curios în privinţa lui Matt şi Susan – iar Van simţea o plăcere perversă în a furniza tot ce putea să strîngă. Ştia că Eagleton era dispus să-l vîndă oricînd, de aceea simţea un strop de putere doar cînd lucra pe teren. Apoi revenea la normal. Să se bucure deci cît putea.

Primi o confirmare obişnuită: CONF-OK. Închise NOMAD-ul şi opri curentul, trecînd comutatorul pe OFF. Fusese avertizat de un ofiţer de comunicaţii, un beţivan bătrîn, că dispozitivele fuseseră astfel reproiectate, încît poziţia OFF activa sistemul automat de căutare prin satelit, astfel că putea fi descoperit oriunde în lume. Tipic din partea lui Eagleton să încerce să-l înşele. Van păstră poziţia OFF pentru moment – dacă n-o făcea, i-ar fi alertat, le-ar fi arătat că ştia. Apoi puse calculatorul la loc în rucsac şi coborî scările pe furiş.

Matt fusese speriat de nota lui Kellicut: conţinutul, faptul că bătrînul considerase necesar să o trimită, că alesese o rută ocolitoare pentru a ajunge în mîinile lui – în mîinile lui Susan, de fapt, pentru că ei îi fusese adresată. Presupunea că fusese trimisă de pe munte, prin intermediul lui Şarafidin, iar băiatul le-o transmisese. Asta justifica întrebarea lui ciudată: dacă Susan şi Kellicut se cunoşteau – fără îndoială înţelesese greşit un ordin al lui Kellicut, care dorise să se asigure că doar ei îi va fi transmis mesajul.

Cînd Matt auzise ciocănitul uşor în uşă, noaptea trecută, ştiuse imediat că era Susan. Oprise casetofonul şi deschisese uşa, cu sufletul la gură, dar de îndată ce-i văzuse expresia confuză, îşi dăduse seama că nu venise din motivul pe care-l sperase el. Fără un cuvînt, femeia îi întinsese scrisoarea. O avea şi acum, scoase hîrtia murdară şi o reciti.

Susan,

Trebuie să vii urgent. Doar tu şi Matt veţi aprecia enormitatea descoperirii mele. Nu zăbovi. Şi încă ceva: nu le spune şi

celorlalți. Ține secret. Doar noi, savanții, trebuie să stabilim contactul. Mulți nu sînt reprezentanți potriviți ai speciei noastre. Grăbește-te, pentru numele lui Dumnezeu! Ceea ce vom trăi împreună depășește orice din istoria omenirii.

Pe toți zeii, mîine va fi o zi a socotelilor!

Kellicut nu semnase. Tipic, își spuse Matt, uitîndu-se la notița mîzgălită de mînă, egotistă și la sfîrșit enigmatică. Fără dată, fără loc. Hîrtia mototolită și murdară, dovedea că a fost scrisă în sălbăticie. Scopul ei era de a avertiza să nu vorbească despre expediție. De ce? Voia să fie singurul care să uimească lumea? O chestie destul de tipică pentru el. Iar rîndul cu „mulți nu sînt reprezentanți potriviți ai speciei noastre" – ce mod ciudat de exprimare!

Grozav! Ne anunță că-i pe cale să facă marea descoperire din istorie, dar ne spune că n-avem voie să vorbim despre ea. Ne avertizează, cînd noi nu putem face nimic. De ce nu s-a obosit să ne caute adresele, dacă pregătea ceva monumental? Kellicut, cîntărețul din fluier, ne conduce încă în necunoscut, după atîția ani... Numai că acum nu-i vorba de teoria cuantică și de Jung, ci... naiba știe ce!

Și-l mai tulbura ceva: nota sugera că ar fi existat o scrisoare anterioară, în pachet. Nu spunea lucrul ăsta în cuvinte clare, dar tonul părea cel al unui post scriptum, „și încă ceva", după cum se exprimase. Ceea ce se potrivea. Kellicut iubea drama și nu era mai prejos de străvechii acaparatori ai atenției, dar în sufletul lui rămăsese un savant. N-ar fi trimis un craniu de neanderthalian de douăzeci și cinci de ani fără nici o explicație. Erau prea multe în joc, existau prea multe riscuri. Implicațiile scrisorii dispărute erau înspăimîntătoare: Eagleton sau Van, poate amîndoi, ascundeau ceva. De ce? Și ce nu trebuiau să știe Susan și Matt?

Fără îndoială, scrisoarea venea de la Kellicut. Era stilul lui, pălăvrăgeala lui. Matt îl și vedea scriind acea promisiune pasionată a descoperirii care „depășește orice din istoria

omenirii". Şi înfloritura din final, un citat din anticii greci: Pe toţi zeii, mîine va fi o zi a socotelilor! Susan îl identificase: Ahile vorbind după uciderea lui Patrocle în faţa zidurilor Troiei.

Chiar şi într-o situaţie ca aceea, cînd credea că se află în pragul unei mari descoperiri, cînd conducea pe doi dintre colegii cei mai apropiaţi către pericol, trebuia să rămînă pedant, îşi spuse Matt. Amărăciunea pe care o simţi îl surprinse.

În curte, Van împrăştiase tot echipamentul, şi stătea cu o agendă în mînă. Îi dădea ordine lui Rudy, care împacheta vesel fiecare lucru verificat. Matt era exasperat de atîtea bagaje: corturi, saci de dormit, cizme, jachete din polipropilenă, o trusă medicală, lanterne, instrumente de gătit, topoare, cuţite, gamele, videocamere. Şi tot felul de mîncare: conserve şi felii de carne, dar mai ales legume deshidratate, neatrăgătoare, împachetate în vid.

– Doamne! exclamă Matt, privind grămada. Ne ducem să vedem alma sau deschidem un magazin?

Susan veni cu o cană de cafea fierbinte, cu părul ciufulit. Matt arătă o pungă mică din pînză:

– Ce-i acolo? îl întrebă el pe Van.

– Rachete de semnalizare.

– La ce ne trebuie?

– În caz că trebuie să fim evacuaţi.

– Şi cine o să ne evacueze?

– Nu se ştie. Mai bine să te asiguri, decît să-ţi pară rău.

Susan întîlni privirea lui Matt, se încruntă, clătină din cap şi plecă.

Merseră pe şoseaua Pamir, o fîşie neagră de asfalt care se strecura printre munţi pînă la Khorog, la graniţa afgană, apoi către străvechiul oraş Oş, cîndva capăt de drum pentru caravane. Rudy şofa, distrîndu-i cu un potpuriu de cîntece din anul său în New York. Van, care stătea lîngă el, era inexplicabil de tolerant.

Trecură pe lîngă vreo două sate fantomă, grupulețe de colibe din lut pe terase în coastele munților, la umbra copacilor, în care nu apăru nici un semn de viață. În vecinătate se vedea ceva ce fusese cîndva un lan, văzură chiar și o gospodărie colectivă abandonată, cu barăci imense, scunde, din piatră, cu tavanul dărîmat. Căruțele și plugurile fuseseră părăsite pe cîmp.

– Ce s-a întîmplat? se interesă Matt. Molimă? Foamete?

– Nici una, nici alta, explică Rudy. Aici a fost colonizarea guvernamentală de pe rîul Vakș. A fost abandonată forțat în 1981, după trei cutremure. Au murit aproape douăsprezece mii de oameni. Aici a fost epicentrul. Întreaga zonă este încă instabilă.

Mai tîrziu pătrunseră mai sus, către poalele munților, unde văile erau pline de torente de la zăpada ce se topea. Iarba cafenie devenise verde.

La prînz opriră să mănînce. Rudy parcă mașina lîngă un pîrîu și, după-masă, Matt merse pe firul lui pînă într-un loc unde apa se transforma într-un lac mic. Lăsîndu-se pradă unui impuls de moment, își scoase hainele și se aruncă în unde. Descoperi fundul nisipos, se lăsă pe spate și se cufundă, lăsîndu-și doar capul afară din apă.

Pluti ca o frunză. Toată dimineața avusese fantezii sexuale legate de Susan, se lăsase cuprins de ele. Pe drum către pîrîu se întorsese s-o aștepte, privindu-i doar trupul. O lăsase s-o ia înainte și se uitase la mărgelele de sudoare ce se scurgeau pe coapsele ei. Se imaginase deschizînd acele coapse, înfundîndu-și capul în ele, cum obișnuia să facă...

Reveria îi fu întreruptă de strigăte, trebuiau să plece. Pe cînd ieșea din apă și se ștergea, simți aerul cald care-i înconjura trupul și-și dădu seama că tremura.

În după-amiaza aceea conduse Matt. De obicei îi făcea plăcere, dar de data asta era dificil. Părăsiseră șoseaua și țopăiau pe un drum prăfuit, iar dacă mergea prea repede mașina tremura

de le zguduia oasele. Din cauză că soarele se afla chiar deasupra capului, distingea cu greu calea prin lumină şi pietrele strălucitoare. Îşi mijise ochii atît de mult, că-l dureau sprîncenele.

Seara trecu la volan Susan, în timp ce Van şi Rudy dormeau în spate. Aerul se răcea iute. Vîntul năvălea ca un curent submarin rece, dar lăsară fereastra deschisă pentru că le plăcea. Lumina farurilor sălta şi distingeai cu greu obstacolele din drum, de aceea Matt servea ca observator, strigînd de fiecare dată cînd zărea ceva. Se distra. Şi ea.

Deseori întîlneau cîte un scorpion tîrîndu-se în lumina farurilor, cu acul ridicat în aer, agil şi cu aspect obscen.

– Ne trebuie muzică, muzică de şofat, spuse Matt.

– Aşteaptă o clipă.

Susan opri maşina, scotoci în spate şi se întoarse cu o cutie din piele, o puse pe bord, apăsă un buton şi porni casetofonul. Muzica lui Bruce Springsteen umplu noaptea. Cînd Susan apăsă pe accelerație, rînjeau amîndoi.

După trei ore opriră să înnopteze pe un deal ierbos, înconjurat de culmi şi stînci. Făcură un foc zdravăn şi săpară un şanţ în jurul taberei, în care vărsară benzină, ca să ţină la distanţă scorpionii.

Lîngă foc, Van se aplecă peste hartă.

– Am mers bine, ţinînd seama de drum. Am făcut vreo patru sute de kilometri.

Matt se uită peste umărul lui, pe cînd trasa ruta.

– Îmi imaginez că vom ajunge la poalele muntelui pe la amiază, îi spuse Van, aproape prietenos.

După ce mîncară, întinseră sacii de dormit. Susan îl desfăcu pe al ei lîngă Matt. Şarafidin îşi întinse pătura într-o parte şi se rugă în genunchi, atingînd solul cu fruntea, cu faţa spre Mecca. Cînd se apleca, bluza de bumbac alb se ridica şi-i dezgolea spatele osos. Se ridică brusc şi scoase din legătura sa ceva care arăta ca o cutie mică. O ridică spre cerul nopţii, o duse încet la buze şi o

sărută de patru, cinci ori. Rudy se uită la el, apoi la Matt şi Susan, zîmbi, duse arătătorul la tîmplă şi trasă cercuri ce indicau nebunia.

Matt încercă să doarmă, dar drumul se tot descolăcea în faţa ochilor, făcîndu-i sîngele să fiarbă. Auzi răsuflarea lui Susan, puternică şi profundă, după care se prăbuşi abrupt în somn, de parcă ar fi căzut de pe o culme.

Plecară dimineaţa devreme. Van conducea tăcut, mecanic. Urcau iute şi se simţea schimbarea de altitudine în urechi. Topografia se schimbă. Tufărişul mărunt rămase în urmă, drumul era mărginit de pini uscăţivi. Apoi copacii se răriră, drumul începu să facă nişte cotituri înşelătoare, bruşte, în unghi redus. Van trecu în viteza a doua, apoi în prima. În cele din urmă, drumul se reduse la o cărare de piatră.

Van opri lîngă un copac, la marginea unei pajişti.

– Capăt de linie! anunţă el, oprind motorul.

– Nu pot să spun că-mi place expresia, zise Susan.

Descărcară bagajele şi le puseră în rucsacuri, sub îndrumarea lui Van. Acesta îşi ţinea sacul, mai mare, separat de ceilalţi. În cele din urmă ridică şi capota Cruiserului şi deconectă bateria.

– Nu ştiu cît o să stăm, anunţă el, punînd cheile deasupra lunetei. Sînt aici, dacă va fi nevoie.

– De ce să fie nevoie?

– Dacă ne vom despărţi.

Pe cînd traversau pajiştea către pădure, priviră culmile zimţate care păreau înalte şi apropiate, încrustate cu gheaţă. Pe cerul cu nori mişcători se răsuceau voaluri de ceaţă, dînd impresia că se întindeau şi fandau.

Urcară ore în şir pe panta cu stînci şi mărăcini, pe un drum indicat de Şarafidin. Băiatul mergea cu hotărîre, cu ochii negri urmărind continuu semne după care se ghida. Nu exista nici o cărare. O dată sau de două ori greşi, trebuiră să se întoarcă şi să se odihnească, în timp ce el se duse înainte şi-i strigă după ce

găsi drumul. Soarele dogorea, Şarafidin se dezbrăcase pînă la brîu, arătîndu-şi coastele trupului osos.

Partea din faţă a cămăşii lui Van era scăldată de sudoare. Rucsacul lui, mai greu ca al celorlalţi, îi încetinea mersul. Matt şi Susan se deplasau lent, în mod deliberat, făcînd economie de energie. Rudy era cel mai gălăgios. Împingea ramurile tufişurilor la o parte, de parcă ar fi deschis uşile unui *saloon*. Arăta caraghios cu pălăria cu boruri late şi pălăvrăgea fără încetare cu oricine se afla în apropiere.

Ajunseră la o deltă, trecînd de ruinele unui *kişlak*, ale mai multor case şi canale de irigaţii, pe lîngă cîmpuri cîndva cultivate. Totul fusese părăsit. Zidurile din piatră se dărîmaseră. Solul arăta negru, fertil, iar zona părea să fi fost ocupată timp de secole.

După mai multe ore, ajunseră la o pajişte alpină străbătută de un rîu iute. Îşi lăsară jos sacii – Van avu nevoie de ajutor să şi-l scoată – şi băură însetaţi din apa rece. Rudy lua apă cu pălăria şi-şi turna pe cap, arătînd atît de comic, că îi făcu pe ceilalţi să izbucnească în rîs.

Susan se duse singură pe pajişte. Văzu într-o parte tufişuri tîrîtoare de ienuperi şi chiparos şi, ici, colo, mănunchiuri de măceş, caprifoi , iarbă neagră. Aerul leneş mirosea a trandafiri de munte.

– Frumos, nu? se auzi vocea lui Rudy în spatele ei.

Bărbatul rămase privind gînditor peisajul, înainte de a vorbi din nou:

– Ăsta-i unul dintre motivele pentru care m-am întors în ţara asta ţicnită.

Pe cînd privea culmile formidabile, trăsăturile lui copilăreşti se relaxară. Este un tip arătos, îşi dădu seama brusc Susan.

– N-ai mai fost în Tadjikistan? întrebă Rudy.

– Nu, niciodată. De ce?

– Am crezut că ai mai fost cu grupul anterior.

– Ce grup?

– Cel care a venit anul trecut, înaintea doctorului Kellicut. Ştii, cel în care a fost Van.

7

Tot restul după-amiezei continuară să urce. Panta devenea tot mai abruptă, mersul tot mai greu. Şarafidin era mult în faţa lor.

Spre seară, plopii pitici, cornul-de-cerb verde şi mestecenii începură să se rărească, apoi dispărură complet. Acum se mai vedeau tufişuri mici, iarbă ţepoasă şi, rareori, copăcei de salcie, printre stîncile erodate. Îşi făcură tabără pe un teren pietros şi-şi pregătiră aşternuturile. Matt şi Rudy se duseră să strîngă lemne pentru foc. Trebuiră să coboare mult panta pe care abia o urcaseră. Se întoarseră cu şase buşteni şi un braţ de vreascuri, tocmai la timp ca să alimenteze focul pe care-l aprinsese Susan cu nişte iarbă.

– Luaţi, le zise ea, întinzîndu-le cîte o ceaşcă. Cafea dătătoare de viaţă.

După masă, Şarafidin îşi făcu rugăciunea de seară. Cînd termină, Susan îl chemă pe Rudy, se duseră la băiat şi discutară. La un moment dat, Şarafidin căută în legătură, scoase obiectul care le trezise curiozitatea în noaptea anterioară şi i-l dădu lui Susan. Ea îl examină cu atenţie şi, cînd i-l înapoie, spuse ceva, iar Rudy traduse.

Matt se aşezase pe o stîncă la marginea platoului. Simţea o durere plăcută în muşchi. În razele portocalii ale amurgului vedea linia în zigzag a copacilor pe pantă, dispărînd de-o parte şi de alta a văii. Ceaţa serii se ridica precum aburul. Teritoriul de jos părea a fi la o distanţă infinită.

Susan se aşează lîngă el. Îl bucură prezenţa ei. Peisajul atît de sublim îl făcuse să simtă nevoia unei tovărăşii. Rămaseră tăcuţi pînă cînd Matt se întoarse spre ea:

– Te-am văzut uitîndu-te la talismanul lui Şarafidin. Ce este?

– Un coran în miniatură. Spune că a fost folosit împotriva lui Kitchener, în bătălia de la Omdurman. Asigură paradisul celui ce-l deţine. E destul de ros – de la frecat, probabil.

– Ţi-a spus dacă-l ajută?

– N-a fost nevoie. Îl ocroteşte. Îl pune în legătură cu Allah şi cu spiritele muntelui.

– Nu mai are unul?

Dar cînd Susan vorbi din nou, tonul ei era serios. Îţi povesti ce-i destăinuise Rudy din întîmplare, despre călătoria anterioară a lui Van.

– Cu cine a fost şi de ce a venit aici?

– Şi de ce a ascuns-o de noi? se întrebă Matt.

Nu prea aveau ce face. Dacă-l înfruntau pe Van, acesta putea să nege totul. Pe de altă parte, trebuiau să găsească tabăra lui Kellicut. Aşa că deciseră să-l urmărească pe Van cu toată atenţia, aşteptînd vreo scăpare a acestuia care să le permită să afle adevărul. Şi se simţiră dezamăgiţi că nu aveau un plan mai bun.

Se făcuse aproape întuneric, iar Susan zise, uitîndu-se în vale:

– Ştii ce mă îngrijorează? Cu cît stau mai mult aici, cu atît cred mai mult că omul de Neanderthal există încă. Kellicut crede asta, la fel şi Van. Cînd mergeam prin pădure mă gîndeam la craniu. E din os adevărat.

– Şi eu am început să cred la fel.

– Dacă-i autentic, probabil că toate poveştile ce se istorisesc în nopţile lungi de iarnă în satele de jos sînt adevărate.

– Probabil.

– Iar noi am venit aici sperînd să găsim un neanderthalian. Sau doi. Sau douăzeci. Dar dacă-s periculoşi? Ce-ar trebui să facem, să le zîmbim şi să le strîngem mîna?

– Poate-i putem observa fără să fim văzuţi.

– Da, sau poate nu...

– Nu uita, zise Matt, ei sînt cei care s-au retras aici, deci sînt mai speriaţi de noi decît sîntem noi de ei.

– Vorbeşte în numele tău! se supără Susan. Altceva; ştiu că-i doar imaginaţia mea, dar pe cînd mergeam prin pădure mă gîndeam că neanderthalienii ne pîndesc. Am început să-mi zic: şi dacă sînt aici? Şi am terminat crezînd că sînt. Le simţeam privirea. Tu n-ai simţit-o?

– Nu.

– Eu da. N-am crezut complet, dar m-am autoconvins.

Matt se uită la culmile de jos, acum aproape negre.

– Nu uita ce te afli la înălţime, probabil la peste patru mii de metri. Altitudinea poate provoca stări ciudate.

– Precum ce? întrebă ea sarcastică. Halucinaţii? Paranoia?

– Vorbesc serios. Hiperventilaţie. Insomnie. Anxietate fără motiv. Un simţămînt de panică din senin. Apă în plămîni.

– Grozav! Acum mă simt mai bine.

– N-am vrut să zic că ai luat-o razna. Face doar ca lucrurile care te sperie să pară mai îngrozitoare. Nu le lua prea în serios.

– O să-mi aduc aminte de sfatul tău cînd o să fiu în oală, iar cineva va face din creierul meu o friptură.

Matt zîmbi. Combinaţia ei de încredere totală în sine şi de vulnerabilitate nedisimulată reprezenta o parte din ceea ce-l atrăsese la ea cu ani în urmă.

– Nu te-ai schimbat prea mult, zise el, cu căldură sinceră.

– În bine sau în rău?

– În bine.

Susan clătină din cap imperceptibil, enervată de afirmaţia lui. Petrecuse atîţia ani întreţinîndu-şi furia împotriva lui Matt,

o supărare de modă veche, care ajunsese acum rutină, de nu mai ştia dacă o simte.

Trădarea – acesta era păcatul ce le depăşea pe toate, care strîngea toate greşelile lui Matt şi dezamăgirile produse de el într-un singur cuvînt. Repetînd cuvîntul, cu ani în urmă, ca pe o mantra, redusese relaţia lor la esenţă. Nu exista nici o îndoială: fusese trădare, o înşelase cu prietena ei cea mai bună. Nu-şi dăduse seama, nu ştiuse de Anne pînă la sfîrşit, ceea ce-i mărise ruşinea şi făcuse ca fapta lui să fie de neiertat. Matt o cunoştea şi ar fi trebuit să ştie cît de tare o umilea. Atunci a început să-l considere demn de dispreţ, cu toate minciunile lui. Abia cînd respectul pentru el a dispărut şi-a dat seama că nu-l mai iubea.

Avusese şi ea povestea ei de dragoste secretă. Dar exista o diferenţă, îşi spunea ea, pentru că la un anumit nivel fusese conştientă că Matt o înşela – imposibil să fii atît de apropiat de cineva şi să nu-ţi dai seama – deci, într-un fel, se apărase egalîndu-i păcatul. Ştia că-şi justifica propria trădare, dar asta nu-i redusese convingerea că ea nu se distrase. Fusese adevărată şi necesară ei, pentru că ea nu se dovedise suficientă pentru el. Era o formă de autoapărare.

– Hai să ne întoarcem, zise ea.

În dimineaţa următoare se treziră devreme şi urcară fără să vorbească, cu muşchii dureroşi, cu picioarele tremurînd. Fiecare pas producea durere. Se mişcau ca nişte somnambuli, iar pe măsură ce soarele-i încingea, monotonia mersului înlătură orice simţ al timpului.

Doar Şarafidin se căţăra fără efort, alunecînd ca un pisoi dintr-o parte în alta, căutînd un loc mai bun de pus talpa. Picioarele lui subţiri îl împingeau în sus, se mişcau fără încetare.

La altitudinea aceea, iarba dispăruse, se treziră într-un peisaj sterp, alcătuit din praf, pietre, stînci şi grohotiş. Spre mijlocul după-amiezii ajunseră la o şa dintre două culmi. Cît a fost

netedă, mersul a fost mai uşor. De acolo puteau vedea valea aflată la vreo optzeci de kilometri sub ei.

Apoi descoperiră un petec de umbră sub o grămădire de stînci. Cînd se apropiară, auziră un foşnet, iar solul se cutremură. În spatele unei pietre, ascunsă în umbră, era o gaură. Dedesubt, la o lungime de braţ, curgea un izvor subteran.

Matt se aplecă şi încercă apa rece ca gheaţa. Umplu bidonul, îl ridică, îl trecu celorlalţi.

– Am putea să ne oprim aici pentru prînz, propuse Susan.

Rudy îi spuse ceva lui Şarafidin, acesta îi răspunse. Tonul lui încordat şi faptul că privea în jos atraseră atenţia lui Matt.

– Ce-a spus? vrue el să ştie.

– L-am întrebat unde sîntem şi a zis... ca să fiu exact, a zis: am ajuns în locul în care oamenii nu trebuie să se ducă.

– Da? Spune-i că vom schimba numele locului! mîrîi Van, apoi se duse să cerceteze izvorul ce ieşea la suprafaţă la vreo patruzeci de metri mai departe.

Deodată, îl auziră ţipînd. Îl găsiră pe malul nisipos, extins în semicerc, pe care-l săpase apa în stîncă. Bidonul lui Van era răsturnat lîngă el. Se părea că începuse să-l umple cu apă. Scotea gemete scurte, ascuţite, un fel de guiţat. Îngenunchease într-o poziţie ţeapănă, nenaturală, iar cu mîna arăta ceva, mişcînd-o în sus şi-n jos, ca pe un piston.

Primul gînd al lui Matt a fost că făcuse un atac de cord.

– Te simţi bine? strigă el.

– Priveşte!

Van arăta ceva pe pămînt, între picioarele lui, cu mişcarea aceea ciudată de piston, în timp ce ceilalţi veneau în goană.

Susan ajunse prima şi exclamă:

– Doamne!

În nisip, lîngă izvor, se vedea o singură urmă de talpă, adîncă şi anormal de groasă. Matt se aplecă şi-o examină mai de aproape. Părea omenească, dar avea căputa prea lată.

Cercetară zona şi găsiră alte urme de picior şi, ciudat, urme de cizmă cu zimţi... Acestea păreau a fi de mărimi diferite şi mai bine conturate, mai recente.

Se luară după urmele de cizme cît de departe putură, dar acestea dispărură pe solul tare. Păreau să fi fost făcute de trei persoane. Trei oameni şi, înaintea lor, o creatură asemănătoare omului, un umanoid, nu un om. După felul în care urmele de cizmă se strînseseră în jurul celor de picior, se vedea că oamenii încercau să dea de creatură.

– Ia uitaţi-vă aici! spuse Rudy, ţinînd un chiştoc de ţigară în mînă, mirosindu-l. E rusesc, anunţă el.

Van se prăbuşea. Respira greu şi avea senzaţia că rucsacul îi era plin cu pietre. Cînd se îmbrăcase dimineaţa, îşi pusese tocul de pistol. O fîşie de piele îl ţinea sub braţul drept, iar apăsarea ei în carne îl făcea să simtă puterea armei. Ştia că începuse să simtă efectul lipsei de oxigen. Toţi anii de fumat şi toate substanţele şi chimicalele pe care le luase se răzbunau acum: DMT, STP, medicamente al căror nume nu le mai ţinea minte, ca nişte litere de apel ale staţiilor radio din copilăria sa. Cunoştea simptomele bolii altitudinii: accese de slăbiciune, nu neapărat neplăcute, dar amestecate cu săgetări de paranoia, iar deasupra tuturor senzaţia ce te umplea de panică a gîfîirii pentru a-ţi umple plămînii cu aer şi a nu inspira nici un strop. Dacă senzaţia se înrăutăţea, n-o mai putea suporta.

Încercă să-şi stăpînească mintea, dar asta-l făcea să se simtă şi mai anxios, aşa că o lăsă să hoinărească în voie. Deci ruşii ajunseseră aici. Ar fi trebuit să ştie. Nu avusese niciodată încredere în ruşi, deşi lucrase direct cu ei. Glasnostul era o aiureală. Afacerea asta era prea mare pentru ca ruşii s-o ignore. Dăduseră unele informaţii, ascunseseră altele, iar pînă la urmă îşi organizaseră propria expediţie. Poate că vor ca noi să facem treaba de cercetaşi, ei să rămînă în urmă, iar la momentul potrivit

să ne sufle vînatul, gîndi el. Eagleton avusese îndoielile sale, Van putea garanta chestia asta, dar le respinsese pe baza argumentului pe care-l numea *factorul anarhic* din Moscova. Eagleton jucase întotdeauna tare, mai ales cu lucruri care nu-i aparţineau, precum vieţile altor oameni.

Spre seară, Şarafidin grăbi pasul, iar după ce ocoliră un stei, ceilalţi văzură că aproape alerga. Strigară după el, dar băiatul nu încetini, nici nu se uită înapoi, şi dispăru după creasta culmii.

Se repeziră după el. Cînd ajunseră pe creastă şi se uitară la panta lungă din faţa lor, văzură un cîmp şi un fel de construcţie. Avură nevoie de oarecare timp ca să-i înţeleagă semnificaţia: tabăra lui Kellicut.

Nu era un loc rău, îşi spuse Matt. Se vedea bine în toate direcţiile şi se cobora pe un drum uşor. Ca să fugă repede? Puţin probabil. Kellicut nu era omul care să se gîndească la fugă. Mai degrabă fusese atras de locul acela minunat pentru ca seara să se uite la muntele pe care-l cercetase şi la colinele aflate mult dedesubt. Peisajul îi reconfirma simţul de omnipotenţă.

Ajunseră la marginea taberei. În amestecul de forme din faţa lor zăriră o urmă de mişcare. Van o înregistră în vederea sa periferică încă înainte de a fi pe deplin conştient de ea. Se aruncă pe burtă, mîna dreaptă se strecură în toc şi, descriind iute un arc de cerc, scoase pistolul, apoi se ridică încet, aţintind arma. Cînd se uită mai bine, simţurile i se relaxară brusc, se lăsă cuprins de uşurare. Era doar o pasăre, un şoim mare, cafeniu, căţărat în vîrful unui par, dînd din aripile îndoite. Van se ridică şi exclamă:

– Rahat! Nu mă aşteptam la aşa ceva!

Şoimul e semn rău, îşi zise Susan. Simţi deodată, cu o certitudine pe care n-o putea explica, că nu-l vor găsi pe Kellicut în tabără. Aceasta părea nelocuită, neîngrijită, dărăpănată de ploi şi de zăpadă.

Locul arăta spartan, în comparație cu tabăra bine aprovizionată, pe care și-o imaginaseră în timpul ascensiunii lor. Construcția principală era un șopron înalt de vreun metru douăzeci și lung de vreo patru, pornind din fața unei stînci înalte pînă la umăr. În paralel cu ea fusese ridicat un zid din pietre, cam de o jumătate de metru, care oferea protecție contra vîntului.

La cincizeci de metri se afla o platformă așezată pe unul dintre copacii sfrijiți care creșteau la altitudinea aceea. Părea un fel de cămară. În direcție opusă se zărea ce mai rămăsese din vatra focului taberei, iar în altă parte o fîntînă rudimentară, cu o funie roasă legată de o cană de metal ce atîrna în praf. Pe o cărare laterală se afla un fel de latrină, o groapă cu doi pari peste ea.

– Nu-i mare lucru, zise Van.

Matt gîndise la fel și-l completă:

– Locul pare nelocuit de mult timp.

Susan se duse la șopron și se aplecă, să poată intra, apoi strigă:

– Matt, vino aici!

Bărbatul se grăbi, se aplecă și intră. Abia aveau loc amîndoi. Înăuntru era prăpăd. O saltea pneumatică fusese sfîșiată pe toată lungimea. Oale și cratițe zăceau pe podea, una dintre ele turtită. Ibricul de cafea era și el lovit, iar felinarul cu benzină spart. O pereche de cizme ale lui Kellicut, murdare de noroi, stăteau neatinse pe un raft improvizat, din lemn.

Uluită, Susan se aplecă să adune niște hîrtii și se uită pe ele. Foile erau albe. Se uită la Matt.

– Ce crezi? Cine o fi făcut asta?

– Greu de spus.

– A fost făcut deliberat! De... vreo făptură? Sau a fost ceva natural, vreo furtună?

– În nici un caz o furtună, o contrazise el, arătînd cioburile unei cești albastre din plastic. Poate un animal, adăugă el, îndoindu-se.

– Dar n-a fost stricat totul. Unele stricăciuni puteau fi făcute de vînt sau de ploaia puternică. La urma urmei, adăpostul a fost părăsit cu luni în urmă.

– Nu şi în cazul saltelei pneumatice. Uită-te la ea, e făcută fîşii! Nu se văd semne de gheare, adăugă el, luînd o bucată de jos, dar a fost făcut în mod deliberat. Gaura asta poate fi o urmă de colţ. Ceva a sfîşiat salteaua.

– Dacă o făptură mare a făcut prăpăd în adăpost, de ce nu l-a distrus complet?

Susan se întinse, apucă o grindă, o zgîlţîi.

– E încă solidă, ca atunci cînd a fost construit şopronul. Dar putea fi ruptă în două minute, dacă... dacă voia cineva cu adevărat.

Matt o privi cercetător. Ştia că femeia se agăţa de orice.

– Hai să ne uităm afară.

Ieşiră şi se îndreptară. Ce uşurare să ieşi la aer curat! Şopronul scund producea claustrofobie şi avea un miros greu, bizar.

Începură să examineze solul. Fără să-şi spună, căutau amîndoi urme de cizme. Nici una. Terenul era prea tare.

Van, care cercetase marginile taberei, veni lîngă ei.

– Nu-l găsesc, bombăni el, lăsîndu-se în genunchi să privească în şopron, după care vîrî un deget între două grinzi. Asta trebuia să aibă un fel de acoperiş gudronat sau ceva care să oprească ploaia. Dar nu-i nimic în preajmă.

Spiritul vînătorii păru să-l trezească pe Van. Îşi întoarse capul şi-i privi pe rînd.

– Să vă întreb pe voi, din moment ce-l cunoaşteţi pe Kellicut mai bine decît mine.

– Ce?

– L-aţi considera nepăsător? Arogant?

– Ce vrei să spui? zise Susan.

– Adică i-ar fi dificil să-şi imagineze că i s-ar putea întîmpla ceva rău? Ştiţi genul – tipul de individ care nu-şi face testamentul.

– N-aş zice că e aşa.

– Lasă, Susan, interveni Matt, eu zic că a nimerit exact.

– Unde vrei să ajungi? întrebă Susan, plictisită de aerele de detectiv ale lui Van.

– Vrea să ştie de ce nu ne-a lăsat Kellicut un mesaj, o lămuri Matt.

– Poate ne-a lăsat. Nu înseamnă că nu ne-a lăsat doar pentru că nu-l găsim.

– Poate nu ştia că o să plece, presupuse Van.

Susan ştia unde bate el, dar făcu pe proasta:

– La ce te referi?

– Poate a fost atacat şi ucis. Sau răpit. Sau surprins într-o ambuscadă, zise Van, făcînd un gest către lanţurile de stînci din jur.

– Nu se vede nici un semn de luptă, îl contrazise Susan. Şi cred că ar fi făcut provizii pentru cei care veneau aici să-l caute. Nu uita că ne-a cerut să venim.

– Poate a lăsat un bilet, poate nu, mormăi Van.

– Poate a fost distrus. Sau luat. Sau aruncat, interveni Matt. Se putea întîmpla orice.

– Sau poate l-a ascuns, sugeră Susan. Asta ar fi mai potrivit cu firea lui.

Van se încruntă.

– Din moment ce am ajuns la asta, zise Matt, ai spus că noi îl cunoaştem mai bine decît tine. Cît de bine îl cunoşti? Nu ştiam că-l cunoşti.

– Puţin. Drumurile noastre s-au încrucişat pe cînd lucra ceva pentru noi, asta-i tot.

Matt îşi dădu seama că Van ascunde ceva şi-şi propuse să afle mai multe la momentul potrivit.

Continuară să caute urme de paşi şi alte informaţii, împărţind terenul în patru sectoare, ca pe nişte felii de plăcintă ce porneau radial din centru către periferie. Terenul pietros nu dădu nimic la iveală.

Matt se alătură celorlalţi lîngă ceea ce fusese focul de tabără, acum un cerc sfărîmat de pietre, în care se afla o movilă de cenuşă împrăştiată, udă. Van îngenunche şi luă o bucată de cărbune, pe care o sfărîmă între degete.

– Acum şase luni vremea era mai friguroasă ca acum, deci e de presupus că a dorit să menţină focul aprins, indiferent cum, zise el, apucînd un băţ pe jumătate ars. Arată de parcă ar fi fost udat, şi dacă nu ploua atunci, ceea ce e posibil, dar puţin probabil, înseamnă că l-a pus pe foc deliberat.

– Asta înseamnă, interveni Susan, că a fost, poate, ultimul lucru pe care l-a făcut aici. Un pic de gospodărie. Nu pare să fi fost atacat sau speriat. Deci tot prăpădul a fost făcut după plecarea lui.

Matt scotoci prin cenuşă, care alcătuia un noroi umed.

– E veche. Depinde de cum a fost vremea, dar cred că focul n-a fost aprins de două, trei luni, poate mai mult.

– Da, mormăi Van. A plecat de mult. Indiferent ce i s-a întîmplat, nu s-a întors.

– Probabil că n-a revenit de cînd a trimis pachetul prin Şarafidin.

– Acum ce facem? întrebă Rudy.

– Îl căutăm, răspunse Susan.

– Pun pariu, zise Van, din tot sufletul, surprinzîndu-i pe ceilalţi, că dacă-l găsim *pe el*, o să-i găsim şi *pe ei*.

La altitudinea aceea, soarele apunea mai tîrziu ca în vale, dar crepusculul nu aducea nici un fel de căldură. Curînd soarele se ascunse în spatele unor nori joşi, începu să bată un vînt îngheţat şi smocuri de ceaţă prinseră a se rostogoli de pe pantele supe-

rioare ca o avalanşă fantomatică, învăluindu-i complet, încît uneori nu mai vedeau dincolo de tabără.

Puseră alimentele pe platformă, făcură focul şi se înfăşurară cu sacii de dormit, aşteptînd să se facă mîncarea. Rudy le împărţi cafea neagră.

Van se simţea ceva mai bine, deşi obosea uşor şi cîteodată îi curgea sînge din nas, picurînd în jos, lăsînd o dîră într-o parte a feţei. Medita, privind scînteile care zburau prin ceaţă.

– Poţi să spui multe despre un om după felul în care şi-a aşezat tabăra, afirmă el. Mai multe decît dacă-i vezi casa. Casa se afla acolo înaintea lui, dar o tabără o construieşte singur, în mijlocul nimicniciei, şi-şi pune amprenta pe ea.

– De exemplu? se interesă Matt.

– Uită-te la latrină. Doi pari peste o groapă. Ceva grosolan, nu crezi? Iar platforma pentru alimente, ceva rudimentar. Cred că profesorul nu-i un om care să-şi piardă vremea cu plăcerile.

– Nu eşti departe de adevăr, recunoscu Matt.

– Nici cu şopronul nu s-ar putea lăuda. De ce nu s-a îngrijit să construiască ceva mai solid? Îngheaţă rahatul în tine aici! Sau nu credea că o să stea mult timp acolo, sau nu-i păsa.

– Nici acum nu te contrazic. Eu aş zice că nu-i păsa, zise Matt.

– Apoi locul în sine. Dacă voia să fie ferit, ar fi căutat o peşteră, trebuie să fie zeci pe aici. Dar a ales cel mai vizibil loc din jur. Un lucru nu prea înţelept.

– Sau poate dorea să fie văzut, se repezi Susan.

– Probabil, o aprobă Matt. Să-şi anunţe prezenţa. Să-i facă pe ei să vină la el.

– Sau poate îşi închipuia că ei ştiu oricum de prezenţa lui, continuă Susan.

Van întoarse capul şi o privi ciudat, cercetător. Părea că încerca să-şi imagineze ceva. Susan continuă:

– Persoana care a construit această tabără nu era speriată – şi, ştiindu-l pe Kellicut, zic că i se potriveşte.

– Dar nu a văzut urmele de paşi? întrebă Matt. Noi le-am văzut, deşi nu le-am căutat. Crezi că asta l-o fi făcut să se oprească aici?

– Dimpotrivă, răspunse Susan.

– Dar crezi că nu i-a fost frică.

– Nu.

– Atunci de ce nu s-a gîndit că s-au speriat ei de el? De ce s-a oprit în spaţiu deschis? De ce n-a încercat să se furişeze?

– Nu ştiu. Probabil că nu credea în teoria că neanderthalienii s-au retras, fugind de *Homo sapiens*. N-a susţinut-o niciodată în ce-a publicat. Dimpotrivă, îi considera posibile fiinţe superioare.

– Sau poate există ceva ce nu ştim, continuă Matt. Poate a descoperit ceva ce-l făcea să considere că lor nu le e frică.

În jurul focului se aşternu tăcerea. Rudy moţăia. Van se gîndi un minut, apoi clătină din cap şi privi iar în jur.

– Altă chestie. Uitaţi-vă la felul în care a întins tabăra. N-are sens. Focul e aici, fîntîna e dincolo. De ce n-a aşezat focul lîngă apă? Ar fi fost mai potrivit. Şi de ce platforma pentru alimente e tocmai acolo? Gîndiţi-vă la asta. Ca să faci de mîncare trebuie să mergi de colo, dincolo. Este...

– Stai o clipă, îl întrerupse Susan. Şi sări în picioare. Ai dreptate! E un triunghi. Un triunghi perfect, Matt!

Acelaşi lucru îl izbise şi pe el. Se ridică.

– S-ar putea?

– Adu-mi o funie!

Rudy deschise ochii. Matt scotoci în rucsac şi scoase un colac de frînghie. Apucă de un capăt şi-l dădu pe celălalt lui Susan, care începu să măsoare distanţa între foc şi fîntînă.

– Vreţi să-mi spuneţi şi mie secretul vostru? zise Van.

Încercase să vorbească nonşalant, dar în glas i se citea enervarea.

– E doar o posibilitate, răspunse Susan. Nu ştiu dacă avem dreptate.

Măsura frînghia şi o marcă ţinînd-o în mînă. Apoi se duse să măsoare distanţa de la fîntînă la platformă.

– E un fel de semn folosit de paleontologi – sau folosit de Kellicut. A devenit un ritual la săpăturile noastre. Înainte de orice, parcurgem toată zona şi o cercetăm, uitîndu-ne la locurile potrivite pentru săpături – judecînd după deplasarea glacială, aşezare, erodare, chestii din astea. Acolo unde credem că trebuie să săpăm, facem un triunghi echilateral din pietre. Apoi ne întoarcem şi săpăm în centru.

Măsura acum a treia latură, iar Matt continuă explicaţia.

– Kellicut, vulpe bătrînă, ştia că trebuie să găsească o ascunzătoare sigură. Unde? Pietrele nu-s bune. Pot fi mutate sau se poate întîmpla ceva care să le deplaseze.

– Deci a folosit chiar tabăra! exclamă Van.

– Evrika! zise Susan, arătînd funia. Un triunghi echilateral.

Împărţi linia de bază în două şi însemnă locul cu o piatră, întinse funia şi merse alături de ea pînă în centrul triunghiului, unde-şi înfipse călcîiul în sol.

Matt aduse o lopăţică portabilă şi începu să sape. Pămîntul era tare, scotea de fiecare dată doar o mînă de pietre şi pămînt ca iasca. Rudy îl ajuta fărîmînd pămîntul cu o secure.

– Nu-mi vine să cred că a făcut asta, zise Matt. Chiar şi pentru el e prea complicat.

Curînd, lopata izbi ceva. Săpă în jur, făcu loc cu marginea lopeţii, scoase o cutie din metal şi curăţă murdăria de pe capac. Trebui să tragă puternic ca s-o deschidă. Înăuntru se găsea un caiet gros, roşu, unsuros şi ros.

8

Lui Eagleton nu-i plăcea bărbatul în uniformă care stătea în faţa lui, dar ştia că era cel mai bun în domeniul lui şi avea nevoie de el. Deci acceptase să-i prezinte colonelului Kane o informare

completă – relativ completă, pentru că Eagleton nu spunea nimănui totul.

Ca un gest de bună credință, Eagleton întinse peste birou mesajul de patru rînduri transmis de Van. Oricum, un mesaj nefolositor. Bărbatul se aplecă din umbră ca să-l citească și mormăi.

– Unde rămăsesem? întrebă Eagleton.

– La Kellicut.

– Da, Kellicut. După cum am spus, l-am finanțat ani de zile. Cîte puțin, ici, colo, nimic important. N-am visat că o să dea lovitura. Oricum a avut întotdeauna o prioritate redusă.

– Prioritate redusă? Mă surprinde. Mai ales acum.

Eagleton se lăsă pe spătarul scaunului și trase, cu eleganță, un fum din țigară.

– Criptozoologia n-a însemnat niciodată ceva important în institut, explică el. Am avut vreo doi oameni ce-au lucrat în domeniul ăsta de la început, dar mai mult ca un hobby. Nimic serios, nimic care să atragă atenția șefilor – pînă acum.

– Continuă.

– Cea mai mare parte a activității consta în ținerea la zi a dosarelor. Lucruri ciudate zărite ici, colo. Știri din ziare, chestii din astea, arătă el către un teanc de dosare de pe pervazul ferestrei. Făceam treaba pentru că știam c-o fac și rușii. Ca să nu rămînem în urmă în nici un domeniu, așa era jocul pe atunci. Activitatea lor era pe scară largă, Dumnezeu știe de ce. Greu de văzut pe atunci vreun avantaj militar. Poate că semăna cu ceea ce făceau serviciile noastre de spionaj, care lucrau cu delfini – vremuri idioate cînd cineva, de undeva, manifesta interes pentru cercetare teoretică, dar birocrația îi stătea în cale.

Eagleton îi povesti despre expedițiile anterioare ale rușilor, începînd cu Badzare Baradiyan în 1906, iar mai tîrziu cea a unui buriat-mongol, un profesor cunoscut doar sub numele de Yamțarano. Au fost arestați și exilați pentru „greșelile" lor, iar

dosarele voluminoase au dispărut undeva, în pîntecele secției din Leningrad a Institutului de Studii Orientale a Academiei de Științe.

În 1958, o expediție în Pamir, condusă de Boris Porșnev a sfîrșit prin a fi ironizată de întreaga lume, mulțumită unor povești amuzante apărute în presa britanică, bine plasate de MI6.

– Nimic personal, doar Război Rece, chicoti Eagleton.

După căderea zidului Berlinului, îl trimisese pe Van să ia contact cu Rinchen, expertul, care fusese descoperit într-o iurtă din Mongolia. Rinchen îl condusese pe Van către arhivele pierdute ale academiei, clasase sub un cuvînt mongol care se traducea prin „invizibilul care există".

– O mină de aur. Șapte sute optzeci și unu de articole. Mai mult decît în toată colecția noastră. Am luat tot ce-am vrut. Am introdus datele în calculator, am făcut legături și am obținut ceva grozav. *Presto!* O comoară de date și analize – muncă marxistă și tehnologie capitalistă, dacă vrei. Ideea noastră – a mea, de fapt – a fost să renunțăm la operațiuni mari, la căutare prin sateliți, infraroșu și toate celea. Cum să folosești o armată în terenul ăla, în condițiile alea, împotriva unor creaturi care știu unde te afli înainte să știi tu însuți? Mai bine să stabilești o prezență continuă, la nivel redus, ceva care să n-atragă prea mult atenția. Să trimitem pe cineva care știe ce să caute. Să stea acolo luni de zile, ani, dacă-i nevoie. Să ajungă să-i cunoască pe localnici, să audă tot felul de povești. Așa am ajuns la Kellicut. A fost o alegere firească și, bineînțeles, îl interesa. Este un egotist. A trebuit doar să-i agităm succesul în fața nasului.

– I-ai spus de Operațiunea Ahile?

Eagleton ezită o fracțiune de secundă. Nu-și dăduse seama că acest Kane știa de Operațiunea Ahile, cel mai secret dintre secrete, intervenția divină care dăduse peste cap toată povestea. Iisuse! Dacă știa el, știau și ceilalți!

– Nu. Nu i-am spus. N-am considerat necesar să... complicăm cercetările.

– Înțeleg.

– Nu eram convinși că va reuși, nici măcar pe termen lung. Oricum, nu atît de iute. Nu i-am dat prea mult sprijin, nici provizii. Se pare că s-a descurcat și așa. Am primit un mesaj, două, la început, nimic important. Apoi tăcere, luni de tăcere, de parcă se prăbușise într-o gaură neagră. Am început să fim îngrijorați. Și atunci a sosit pachetul.

– Pentru doctorii Arnot și Mattison.

– Da. Dar asta-i o chestiune tehnică. Noi finanțăm operațiunea.

– Operațiune sau expediție?

– Expediție.

– Mda, zise bărbatul în uniformă, ridicîndu-se. Mulțumesc pentru informare. N-o să spun nimănui, bineînțeles. Dacă trebuie să-i sprijinim, trebuie să-mi alcătuiesc o echipă și s-o pregătesc. Cînd vom fi gata, putem ajunge în patru ore. Mai e ceva ce-ar trebui să știu?

– Nu, nimic.

Bărbatul salută milităreşte, grăbit, înainte să plece. Gestul i se păru lui Eagleton lipsit de eleganță. Măcar nu mi-a pus întrebarea cheie – dacă rușii organizează și ei o expediție în Pamir. M-a salvat de obligația de a-l minți, chicoti Eagleton.

12 februarie. Nori, frig. Petrecut toată ziua construind tabăra. Complet istovit. Al naibii de greu de ridicat un șopron cînd există atît de puțin material. Tăiat patru copaci și tîrît 12 sau 15 metri. Șarafidin nu-i de mare ajutor. E binevoitor, dar nu știe ce să facă. Trebuie să-l îndrum mereu. Probabil că mă crede nebun. Poate are dreptate. Oricum, o dată cu noua gospodărie am început acest jurnal, îndeplinind promisiunea pe care mi-am făcut-o cu săptămîni în urmă – că voi lua stiloul cînd voi ridica

tabără de bază, cu nici o clipă înainte. Am decis şi unde voi lăsa jurnalul. Dacă-l citiţi, Susan şi Matt, mă felicit şi vă sugerez să beţi un pahar în cinstea isteţimii mele şi a voastre. Dacă nu-l găsiţi, în urma mea nu rămîne nici un testament, cuvintele acestea nu vor ieşi la lumină. Poate-i la fel de bine... Prea obosit să mai scriu. Mîine voi continua povestea.

Matt citea jurnalul cu voce tare, pe un fond de şuierat de vînt, stînd în jurul focului pe măsură ce noaptea înainta, iar ceaţa reflecta umbrele aruncate de foc şi le făcea să danseze în jur ca nişte spirite. Propusese să sară peste unele fragmente de la început, pentru a ajunge la sfîrşit şi a vedea dacă aruncă vreo lumină asupra dispariţiei lui Kellicut, dar ceilalţi nu acceptaseră. Mai ales Susan, care dorea să-l parcurgă secvenţă cu secvenţă, aşa cum îl trăise autorul.

Notiţele începeau într-un stil elaborat şi literar. Kellicut descria primele zile: ascensiunea pe munte, pregătirile, echipamentul, care era surprinzător de redus. Descria flora şi fauna; dînd şi numele latin al unor flori. Scrisese despre şoimi, care-şi umflă pieptul şi zboară deasupra de parcă li s-ar fi spus că-s vulturi. Mai erau şi unele aluzii tăioase şi cîteva citate obscure. Apoi stilul deveni ceva mai grăbit şi realist, de parcă oboseala, singurătatea şi aventura îi reduseseră pretenţiile.

Kellicut făcuse cumva rost de o hartă sumară a pantei superioare. În fiecare zi se aventura pe un traseu prevăzut, care-l ducea în altă zonă. Ideea era să fie văzut, să atragă atenţia făcînd zgomot, mutînd obiecte sau acţionînd ca o fiinţă umană normală, antipatică, prădalnică, după cum zicea el. Hänsel şi Gretel pe dos, mormăi Matt, atrăgînd căpcăunii pe o urmă de paie de grajd. Strategia lui se baza pe cîteva premise fundamentale. Una era că acele creaturi, indiferent ce-ar fi, nu vor coborî pur şi simplu peste el în timpul nopţii, să-i crape ţeasta. Alta era că ele nu se vor speria foarte tare, deci nu se

vor retrage într-un loc şi mai inaccesibil. Care dintre cele două premise era greşită?

Matt ajunse la notiţa critică din data de 27 februarie. Pînă în acest moment, Kellicut renunţase, ocazional, la folosirea pronumelui la persoana întîi, ceva care părea să corespundă cu o schimbare semnificativă. Puterile îi slăbiseră, iar sensul general al frazei se pierdea. Matt citi cu voce tare:

27 februarie. Avut vizitatori noaptea trecută. Sînt sigur că au fost ei, ştiu că au fost. Văzut ceva care a dispărut din tabără de îndată ce m-am trezit. Greu de spus ce era. Al şaselea simţ, poate. Am simţit un miros ciudat, greu de descris – acru ca pielea udă de animal sau ca o urmă de sconcs. Singurul lucru deranjat a fost platforma pentru alimente, dar într-un fel neobişnuit. Au fost luate bucăţi din hrana rămasă, nişte iepure afumat şi alte cărnuri. Au fost luate din centru, cum face un cumpărător într-un magazin. Mîncarea din jur – gem, zahăr, condimente etc. – neatinsă. Pur şi simplu nici un animal nu s-ar fi putut ridica ca să se aplece peste celelalte fără să le răstoarne. N-am văzut nici un fel de urme de paşi, deşi am cercetat zona din jur ore în şir. Ştirea bună e că ei nu-s departe. Dacă mă pot urmări, pot şi eu să-i urmăresc. Curiozitatea e o momeală puternică. Cine ştie? Poate vizitatorii nocturni îşi ascut dinţii şi mă spionează chiar acum!

Mai tîrziu, aceeaşi zi. Întors în tabără pe întuneric. Epuizat. Fără noroc. Nu am văzut nimic anormal. Nu vreau să-l sperii pe Şarafidin.

28 februarie. Căutat toată ziua, din zori în noapte. Fără succes. Şara încîntat să mă vadă. Cred că m-a crezut pierdut.

1 martie. Nimic.

2 martie. Opt kilometri sus (careu patru, sector 5E) întîlnit cărări. La început am crezut că am urmat curbe naturale de-a lungul culmilor. Apoi observat tufişuri rupte, pămînt scormonit, stînci fărîmate. Pot fi berbeci, ţapi, chiar urşi. Dar sper că acele cărări au fost făcute de ei. Am o nouă tactică. Mă aşez pe cărare şi aştept. Puterile mă părăsesc – mă tem că nu mănînc suficient.

4 martie. Nimic. Stat toată ziua lîngă ceea ce am considerat o cărare importantă şi nu am văzut nimic, cu excepţia unui rozător bizar. Nu l-am putut prinde. M-am simţit rău.

5 martie. Nu mai merge aşa. Trebuie să fac excursii mai departe, mai lungi, dar n-am putere să mut tabăra sau s-o reconstruiesc. Încerc să iau hrană cu mine şi să călătoresc trei, patru zile. Am încercat să-i explic lui Şara, dar nu cred că am *reuşit*. N-am zărit nimic important.

8 martie? (nesigur de dată, pierdut şirul). Petrecut noaptea în locuri marcate pe hartă (careu 4, sector 12F). Acoperit suprafaţă mare, văzut puţin. Încă ameţit. Mi-e teamă că sufăr de deshidratare. Poate lipsă de oxigen. Nu-s sigur că-i calea bună de continuat cercetarea.

14 martie. Întors după expediţie lungă. Nimic de notat. Am nevoie de odihnă. Mi-e teamă.

15 martie. Rămas în tabără. Febră.

19 martie (aproximativ). Un pic mai bine. Pot să mă ridic şi să beau. Şarafidin e minunat. Îi datorez viaţa. Sper să capăt puteri.

În unele zile nu notase nimic. Uneori note din timp în timp, viziuni bizare, crize de panică. Apoi pasaje lungi, ce deveneau brusc ilogice, ba chiar fragmente fără sens. Deseori scrisul ieșea din pagină și abia putea fi descifrat. Uneori Matt avea impresia că citește cuvintele unui nebun. După aceea Kellicut făcu, se pare, o descoperire cheie, un fel de punte, deși nu se înțelegea dacă era naturală sau făcută de ființe inteligente. Se referea la ea ca la „legătura" între lumi și nu-i dădea coordonatele, nici măcar pe harta care nu exista. Părea să-și fi pierdut echilibrul încît uita că scria un manuscris destinat altora. Acum devenise numai pentru el, o înregistrare a unei minți în declin, cu un eu încă puternic ce se împrăștia pe pagini ca sîngele. Pomenea iar de febră. Susținea că-i cel mai mare explorator din istorie, Balboa uitîndu-se la Oceanul Pacific, Galileo privind prin telescop. Mai mare decît ei.

Datele și simțul timpului dispăruseră, iar Kellicut se referea la el la persoana a treia. Matt se trezi citind un șuvoi de cuvinte cifrate, cuvinte amestecate cu fragmente chinuitoare de descrieri. Dar ce însemnau? Răsfoi ultimele pagini. Zări un paragraf în centrul paginii:

> ...un foșnet în crevasă, întuneric și vînt... unde este Cerebus?... El intră în tunelul lung, are cotul zgîriat, țîșnește sîngele – semne pentru călătoria de întoarcere, dacă va fi una... beznă și mai multă beznă și, deodată, lumină orbitoare... Cunosc secretul lor și puterea pe care o posedă – suficient pentru a învinge moartea, adevărata viață de după moarte, eternă... Ei știu că eu știu, știu că-i urmăresc. Mă urmăresc fără să mă privească.... extraordinar... valea vieții, o întreagă lume, un univers, copiii goi, păroși ai lui Dumnezeu. Legături înfășurate sus în copaci, coconi ale unor molii uriașe și oase risipite pe jos... oh, ce cimitir, iar ochii, *ochii te urmăresc*.

Urmă o pagină albă, apoi ultima notiță. Tonul era calm, rațional.

Tabăra de bază, 7 aprilie. Mă întorc la ei. Mă voi anunța, mă voi prezenta în fața lor.

Aici textul se termina. Următoarea pagină era albă, ca și cele care-i urmau.

Matt închise încet jurnalul. Ceea ce citise îi confirmase temerile și-i trimisese un val de adrenalină în trup. Din cauza atîtării sau fricii? Nu știa, simțurile îi fuseseră zguduite. Deci ei existau! Dacă nu, Kellicut o luase razna. Matt se gîndi la lumea exterioară, atît de pătrunzătoare, atît de puternică. Atît de mulți oameni, peste tot. Orașe, aeroporturi, televiziune, mașini, calculatoare. Asta însemna realitatea. Cum reușea acest anacronism, acest curent invers din trecut, să continue să existe? Un puhoi de scepticism îl inundă, ca apa ce dărîmă digurile. Dar cînd se uită la foc, la figurile celor din jurul lui, cînd văzu peisajul sterp, izolat, din Pamir și simți jurnalul în mînă, în el se ivi o convingere ce respinse puhoiul. Inexplicabil, din senin, o săgetare de paranoia: nu se putea ca întreaga chestie să fie un truc elaborat, o capcană.

Tăceau toți. Susan își ținea mîna la frunte. Pieptul i se zbătea, de parcă ar fi respirat cu dificultate. Exprimarea emoțiilor părea aproape teatrală.

Matt deschise din nou jurnalul. Nici o hartă. Se uită la paginile albe de la sfîrșit, de parcă ar fi conținut vreun secret, apoi răsfoi paginile înapoi și se uită la data ultimei însemnări. În urmă cu două luni. Și nu se mai întorsese de atunci. Ce șanse sînt să fie în viață? Că n-a fost sfîșiat în bucăți? Sau să fi murit undeva, în fundul unei prăpăstii? Sau prăbușit lîngă o grămadă

de pietre, mort de frig şi de foame? O perioadă prea lungă ca să supravieţuiască, gîndi Matt.

– S-a întîmplat *ceva*, a văzut ceva, spuse el, în cele din urmă.

– Sau l-a văzut cineva, îl completă Susan. Ce-i cu toată vorbăria despre ochi?

– Şi despre cimitir? întrebă Rudy.

– Este, evident, la limita puterilor, răspunse Matt. A mers zile în şir fără suficientă mîncare, singur. A avut febră. Poate că asta i-a afectat mintea. Poate că-i totul amăgire.

Fu surprins auzindu-se folosind trecutul. Nu i se păru potrivit.

– N-a fost amăgire, îl contrazise Van, intervenind în cele din urmă. Ştia ce scrie.

Ciudat că toţi părem atît de atenţi în alegerea cuvintelor, îşi zise Susan.

– De unde ştii? se repezi ea.

– Este evident, replică Van, cu o condescendenţă atît de vădită, încît era degajată, aproape inofensivă. A descoperit un drum către lumea lor, o legătură. I-a căutat şi i-a găsit. Totul e descris în jurnal – un fel de trecătoare, chiar şi un cimitir. De unde naiba credeţi că a luat craniul?

– Şi ochii – ce-i cu ei? întrebă Susan.

Van dădu din umeri.

– Problema e că nu există nici o hartă, zise Matt. Pomeneşte de una, chiar dă coordonate – dar noi n-o avem. Fără ea, cum să-l urmăm? N-avem nici o idee încotro s-a dus, doar că a plecat.

– Chiar dacă am avea harta, remarcă Susan, n-a indicat poziţia acelei... trecători, crevase, ce-o fi fost. De ce n-a descris-o? întrebă ea, clătinînd din cap.

– Mă exasperează, mărturisi Matt. De ce s-a încăpăţînat să fie atît de enigmatic? O chestie tipică, întotdeauna o avut o latură perversă.

Susan rămase tăcută un timp, apoi vorbi încet, de parcă ar fi gîndit cu voce tare:

– Deci se pare că i-a văzut, sau cel puţin i-a observat într-un fel, înainte să găsească acel craniu. În care caz a avut mult mai multe dovezi concrete. Ştia că există, n-a făcut prea multe speculaţii în privinţa asta. Atunci de ce-a fost atît de misterios? De ce-a trimis craniul fără nici o scrisoare? De ce n-a anunţat marea sa descoperire? Însemna să-şi asume un risc mare. Şi dacă pachetul nu ne parvenea, şi dacă noi nu veneam? Într-o asemenea problemă nu trebuia să riste nimic. Era ceva prea important pentru el. Pentru ştiinţă. Nimeni, mai ales cineva egoist ca el, n-ar fi păstrat tăcerea într-o asemenea situaţie.

Se uitară cu toţii la Van. Acesta privea focul, după aceea tresări şi-şi şterse faţa cu mîneca. Cînd vorbi, vorbi fără sentiment sau remuşcare.

– Exista o notiţă, una scurtă, zise el, apoi tăcu.

– Continuă, îi ceru Matt, cuprins de furie, dar reuşind să se stăpînească.

– Nu prea am ce să vă spun.

– Continuă, repetă Matt.

– A sosit o dată cu pachetul. O pagină. Arăta ca şi cum ar fi fost ruptă din jurnalul ăsta, e acelaşi fel de hîrtie.

Matt răsfoi caietul. La sfîrşit se vedea marginea ruptă a unei pagini ce lipsea.

– Şi?

– Vă era adresată vouă. Făcea o scurtă descriere, sau asta părea să fie. O aiureală, ca în jurnal. Încerca să anunţe că-i întîlnise şi se întorcea să-i vadă mai bine.

– Continuă.

– N-am înţeles prea bine ce spunea. Acolo nu scria chestia aia cu „prezentarea în faţa lor", indiferent ce-o însemna. N-ar fi introdus aşa ceva într-o scrisoare. Sună prea melodramatic.

– Mai departe.

– Nu mai am multe de zis. Am analizat notiţa, bineînţeles, în toate felurile: cerneală, hîrtie, psihiatri, tot ce vreţi.

– Şi care a fost concluzia?

– Nici o surpriză. Era autentică.

– Nici o surpriză! izbucni Matt. Adică v-a informat despre existenţa altui umanoid pe planeta asta şi zici că n-a fost nici o surpriză?

– Doctore, eu n-am fost niciodată atît de sceptic ca tine, răspunse Van, rînjind ca un copil, iar Matt avu chef să-l bată.

– N-a mai scris altceva? insistă Susan. Nimic altceva, care n-a fost în jurnal?

– Nu-mi aduc aminte de altceva.

– Vreo hartă?

– Nu. Dacă aş fi avut harta, n-aş fi avut nevoie de voi.

– Observaţii din teren?

– Nimic.

– Nimic?

– Nu avem alte informaţii. N-avem de unde şti ce-a văzut, sau dacă a văzut ceva în afară de viziuni produse de febră – cu excepţia faptului că a nimerit peste un soi de cimitir. La sfîrşit spunea să vă grăbiţi. *Pentru numele lui Dumnezeu, veniţi cît de iute puteţi.* Cred că acestea au fost cuvintele pe care le-a folosit.

Matt şi Susan se priviră. Suna exact ca în biletul pe care li-l dăduse Şarafidin.

– Bine, zise Matt ameninţător, acum spune-ne de ce ne-ai ascuns asta pînă acum.

– Nu ne gîndeam că o să credeţi, oftă Van.

– Tu ai crezut, spuse Susan.

– Da, dar eu credeam de ani de zile, rîse scurt Van. Şi mai e ceva. Nu-s sigur că ar fi fost de acord să vin şi eu. N-a avut niciodată încredere în noi.

– Mă întreb de ce! îl ironiză Matt.

Van îl ignoră, apoi declară:

– Kellicut n-a ştiut cu adevărat ce urmăream.

– Ai spus că ne-a scris, se interesă Susan. A menţionat ceva despre voi?

– Da.

– Ce?

– A zis: *Să nu aveţi încredere în ei. Veniţi singuri dacă puteţi.*

– Foarte clar, comentă Matt.

Apoi tăcură cu toţii. Matt era încă furios, dar Van îşi regăsise echilibrul şi zîmbea într-un fel ciudat, ca un copil prins că a mînţit. Susan se aplecă spre Van şi întrebă:

– Cine sînteţi voi, de fapt? Cu ce vă ocupaţi?

– Sîntem ca şi voi, răspunse Van. Exploratori ştiinţifici, mai mult sau mai puţin.

Ceaţa se îngroşase, se făcuse tîrziu, dar erau prea atîţaţi ca să doarmă.

– Avem nevoie de Şarafidin, spuse deodată Matt.

Se uitară în jur. Băiatul dispăruse. Se împrăştiară prin tabără şi-l găsiră singur, înfăşurat în pătura lui de lînă. Probabil că-l impresionase neplăcut cearta lor, îşi spuse Susan.

– Întreabă-l dacă a văzut o hartă, îi ceru Matt lui Rudy.

Rusul traduse. Băiatul se strînse sub pătură, tremurînd uşor, şi vorbi încet. Rudy se întoarse spre ei.

– Zice că exista una, dar că Învăţătorul o ţinea la el.

– Unde o punea cînd pleca?

– O lua întotdeauna cu el.

– Întreabă-l dacă Învăţătorul îngropa caietul înainte să plece.

– Spune că nu l-a văzut niciodată îngropînd caietul.

– Se potriveşte, zise Matt. L-a îngropat ultima oară. Cînd a plecat a avut un motiv să creadă că s-ar putea să nu se mai întoarcă. Şi se mai temea de ceva – că ar putea să vină altcineva în tabără înaintea lui.

– Se pare că ai dreptate în ambele privinţe, mormăi Van.

Pe cînd focul se micşora, Matt se trezi auzind un zgomot uşor şi o văzu pe Susan aşezată, strîngîndu-şi genunchii şi privind la flăcările firave.

Bărbatul se ridică, aruncă nişte crengi noduroase pe foc şi se aşeză lîngă ea. Susan îi zîmbi cu tristeţe, iar el o întrebă:

– Nu poţi să dormi?

Femeia dădu din cap.

– Jurnalul te-a întors pe dos?

– Jurnalul, Kellicut, faptul că făpturile alea pot fi reale, toată chestia. Şi tu, adăugă ea, după o pauză.

– În ordinea asta?

Altă jumătate de zîmbet.

– Matt, spuse ea, solemnă, îţi dai seama că putem fi pe cale să facem cea mai mare descoperire a omenirii? Găuri negre, spaţiul cosmic, telescopul lui Hubble – toate sînt paşi mari spre cunoaşterea lumii exterioare. Dar asta se referă la lumea interioară. Ca şi ADN-ul – se referă la originea noastră ca specie. Cine şi-ar fi imaginat? Toate teoriile noastre vor fi aruncate în aer şi mă bucur, pentru că vor fi înlocuite de adevăr.

Bărbatul se întinse şi-i luă mîna. Ea îl lăsă să i-o ţină un timp, apoi îl împinse de lîngă ea.

– O să mă culc, spuse ea, se dezbrăcă şi se strecură în sacul de dormit.

Matt nu reuşi să adoarmă imediat. Îi auzi pe ceilalţi respirînd şi tot felul de sunete venind din întuneric. În cele din urmă începu să picotească, visînd şi fiind totodată treaz. Îşi imagină o siluetă stranie, ghemuită, mergînd prin tabără. Se învîrtea în jurul platformei pentru alimente, întinzîndu-se să ia bucăţi de carne din centru. Scotocea prin rucsacuri şi se uita în ele. O dată sau de două ori, Matt deveni aproape conştient. Ceaţa curgea peste jar, pînă cînd focul se stinse, întunericul acoperi totul, iar bărbatul adormi profund.

Dimineaţa, ceaţa dispăruse, ziua era strălucitoare. Se treziră toţi în acelaşi timp, de parcă s-ar fi ridicat o vrajă.

Pe cînd pregăteau micul dejun, observară că Şarafidin dispăruse. Îl căutară pretutindeni, dar pătura lui şi cîteva provizii lipseau.

– Aş fi jurat că aşa o să facă, zise Van, furios. Era speriat, am observat cînd am discutat cu el, azi-noapte. Ştiam că o să fugă.

– Nu-s convins, îşi manifestă îndoiala Rudy, scărpinîndu-se în cap.

– Sînt convins că are legătură cu jurnalul ăla blestemat, continuă Van. Băiatul ştia mai multe decît ne-a spus. Ascundea ceva.

Susan se ghemuise în locul în care-şi făcuse culcuş Şarafidin. Privi solul, apoi întinse mîna, luă ceva şi se duse la Matt; părea zdruncinată rău.

– Băiatul n-a fugit!

Deschise pumnul drept. În el ţinea Coranul micuţ. Suprafaţa lui, din piele uzată, lucea în lumina soarelui dimineţii.

9

– Ce facem acum? întrebă Rudy.

Nu răspunse nimeni. Tăcuseră cu toţii, după o dimineaţă de discuţii şi certuri în legătură cu dispariţia lui Şarafidin. La început, fiecare rămăsese singur. Matt stătea liniştit, Rudy îşi găsise de lucru făcînd curăţenie după gustarea de dimineaţă, Van tîndălea, ostentativ netulburat, iar Susan scrise un mesaj lung pentru Kellicut, pe care-l îngropă în cutia de scrisori, cum îi spusese Matt, pentru eventualitatea că profesorul s-ar întoarce.

Căutaseră prin tabără semne de luptă sau ale celor pe care-i numiseră eufemistic vizitatori, dar nu găsiseră nimic. Matt verificase rucsacurile. Două fuseseră răsturnate într-o parte, dar nu-şi amintea cum fuseseră seara. Nu putea spune dacă se umblase la ele sau nu. Pe platforma cu alimente, totul părea în ordine. Nu povesti nimănui despre coşmarul lui.

– Nu zic că-i laş, se justifică Van. Ne-a condus aici. Probabil şi-a închipuit că şi-a îndeplinit obligaţiile, deci nu mai avea nici un motiv să mai zăbovească alături de noi.

Susan se întoarse furioasă spre el:

– Nu ne-ar fi părăsit aşa, fără să spună un cuvînt! Nu ştii ce vorbeşti!

Matt încercă să înlăture tensiunea.

– Cred că ar trebui să ne grăbim. De aici ne vom descurca singuri. Şarafidin nu ne mai poate ajuta. Nu are cum să ne conducă mai departe.

– Şi unde o să mergem? întrebă Rudy.

– O să urcăm, replică Matt, cu o încredere pe care n-o simţea de fapt. N-avem hartă, dar jurnalul ne spune, în mare, ce trebuie să căutăm: mai întîi o ravenă, apoi un fel de trecătoare, după aceea o crevasă. Găsirea crevasei va fi partea cea mai grea.

Începură să urce panta de la capătul taberei. La jumătatea drumului spre o terasă, Susan se întoarse şi privi în urmă. Văzu cărarea pe care veniseră, locul în care Van stătuse cu pistolul. Asta se întîmplase cu mai puţin de douăzeci şi patru de ore în urmă, dar i se părea că trecuseră zile. Jurnalul lui Kellicut schimbase totul. Existenţa unei cete de umanoizi relicvă apărea foarte posibilă. De sus, şopronul părea mărunt, ceva mai mare decît o grămăjoară de pietricele şi crenguţe faţă de întinderea nelimitată de cer şi stînci.

Soarele se ridicase sus, dar cînd se porni vîntul, frigul le pătrunse pînă la oase. Înaintau cu greu, în şir indian. Efortul pen-

tru fiecare pas era mare, de parcă altitudinea le atîrnase greutăţi de picioare.

Susan nu ştia ce să creadă despre Şarafidin. Ce i se întîmplase? Van greşea, băiatul nu fugise. Era sigură. Cu siguranţă că exista o altă explicaţie, dar greu de descoperit, aşa că renunţă să se mai gîndească.

Ocoliră o culme şi zăriră în faţă, sus, un peisaj spectaculos. O albie de torent, apoi o pantă lungă, cu pete de zăpadă îngheţată la umbră. În spate, ridicată ca un val înţepenit, o altă culme, iar la distanţă o alta. Pe vîrful celei mai îndepărtate lucea o cunună diamantată de zăpadă. Lumea părea să se întindă cît vedeai cu ochii.

Matt se simţi microscopic. Ciudat, dar senzaţia nu era apăsătoare, ci înveselitoare, chiar eliberatoare în primul moment. Dar simţămîntul se risipi curînd şi lăsă loc zăpăcelii, născută din descoperirea pragmatică a faptului că în tot spaţiul acela maiestuos posibilitatea de a descoperi ceea ce căutau era extrem de îndepărtată.

Cînd atinseră cununa culmii, Susan veni lîngă el şi merseră alături. Din părul ei, strîns sub o glugă, atîrnau şuviţe ce-i mîngîiau obrazul.

– Iată căpiţa de fîn. Mă întreb unde-i acul, zise ea, făcînd semn către peisajul din faţă. Să te întreb ceva.

– Dă-i drumul.

– În momentul ăsta putem să ne întoarcem şi să găsim drumul înapoi, nu?

– Probabil.

– Dar după trei, patru zile, s-ar putea să nu-l mai găsim.

– Exact.

– Deci?

– Ce vrei să spui?

– Că ar trebui să ne gîndim bine şi să luăm o decizie în privinţa a ceea ce vom face.

– Susan, tu ştii deja ce vrei.

– De unde ştii?

– Te cunosc prea bine.

Avea dreptate, bineînţeles. Nu s-ar fi oprit, iar dacă altcineva ar fi sugerat să se întoarcă, ar fi luptat ca o tigroaică. Nu degeaba era nepoata unei unguroaice aventuroase, care colindase Canada. Dar îi plăcea ideea de a discuta şi de a găsi putere în consens.

– Dar ceilalţi? Poate au ceva de zis.

– Glumeşti! Uită-te la Van, ar trece peste bunică-sa, numai să meargă mai departe. Abia mai respiră, dar nu se opreşte.

– Dar Rudy?

– Greu de spus, dar s-a angajat pe durată lungă. În ceea ce-l priveşte, merge oriunde vrei.

Susan oftă şi zîmbi fără vlagă.

– Foarte bine. Exact cum mi-am imaginat că mi se va sfîrşi viaţa! Plimbîndu-mă pe la uşa raiului, căutînd un profesor zăpăcit şi pe Îngrozitorul Om al Zăpezilor!

Cînd ajunseră în vîrful culmii, spectacolul îi făcu să se oprească. Un stol de păsări argintii-negre îi ocoli, iute şi jos, şi dispăru în spatele unui norişor, des ca aburul. Era ameţitor să te trezeşti pe cer, înconjurat din toate părţile de nori care se roteau şi coborau.

Matt lăsă jos rucsacul şi răcni, ridicînd braţele în felul lui Cagney:

– Am reuşit, mamă! Sînt în vîrful lumii!

Cînd Susan izbucni în hohote de rîs, Matt se răsuci, o prinse cu un braţ şi o trase lîngă el. Femeia îşi ridică faţa spre el, iar Matt o sărută iute. Ea ţinu ochii deschişi. O sărută pe obraji. Susan îşi mişcă uşor capul, revenind la buzele lui, iar de data

asta se sărutară îndelung, profund, după care ea se ghemui în brațele lui.

Rudy apăru din urmă, bătu din palme, țopăi un pic și se grăbi să-i strîngă în brațe.

– Știam eu! Aș fi pus pariu! Simt lucrurile astea!

Lăsă jos rucsacul și se învîrti în jur, sincer fericit pentru ei.

– Rudy, există o expresie nouă: răcorește-te!

– Răcorește-te? Și ce înseamnă? se interesă rusul, încîntat.

– Potolește-te. Numai că sensul este mai puternic.

– Răcorește-te. Ce grozav!

Se așezară și-l așteptară pe Van. Matt și Susan tăceau, brusc stînjeniți, dar Rudy pălăvrăgea fără încetare. Așteptară foarte mult timp, iar cînd Van urcă în cele din urmă panta, gîfîia din greu. Era palid și avea ameteli din cauza efortului de a respira. Se prăbuși lîngă ei și-și prinse fruntea în mîini.

– Credeam că fumatul te-a pregătit să te descurci fără oxigen, zise Matt.

Van se uită la el, dar nu respira suficient ca să-i răspundă.

Deciseră să împartă bagajul lui Van, iar Matt se apucă să-i descarce rucsacul și descoperi NOMAD-ul.

– Ce avem aici? întrebă el, ridicîndu-l.

Susan luă aparatul într-o mînă și-l examină.

– Interesant, zise ea. Am mai văzut așa ceva. E pentru transmisie prin satelit.

– Ai folosit asta? se răsti Matt, abia stăpînindu-și furia.

Se dovedea încă o dată că Van îi luase de proști. Van clătină din cap, deschise gura să vorbească, apoi lăsă privirea în jos, ascunzîndu-se în tăcere.

– Nu-i o idee rea să avem o legătură prin satelit, spuse Matt, dar nu înțeleg de ce ai ținut-o secretă. Iar aparatul e prea greu. N-o să-l cărăm mai departe.

Puse dispozitivul pe o platformă, așeză alături alte bagaje și grămădi pietre deasupra.

– Am dorit întotdeauna să înmormîntez un calculator, se hlizi el.

Înainte de a-l acoperi complet, Matt verifică butoanele. Comutatorul fusese trecut pe poziția OFF. Nu avea cum să știe că asta însemna că transmițătorul emitea un semnal automat de localizare, iar Van nu-l lămuri.

Matt scoase o lopată din sac și o adăugă grămezii. În cele din urmă, Van reuși să vorbească:

– Am considerat că-mi trebuie pentru mormînt, zise el.

– Rahat! O să trăiești mai mult decît noi, replică Susan.

Van știa că are o stare proastă. Simțea că se sufocă. Din cînd în cînd, îl copleșea un val de panică. Simțea cum vine, cum trece prin el ca un curent electric. În același timp transpira și înghețа. În Barbados văzuse un grup de oameni pescuind din ocean un om pe moarte. Un scafandru care avea aeroembolie și care zăcuse un timp pe plajă, apoi murise, uitîndu-se direct spre soare, cu ochii mari. Aflase că omul fusese un scafandru calificat, care făcuse sute de scufundări, coborîse sute de metri și explorase nenumărate peșteri submarine. Nimeni nu știa ce se întîmplase de data asta, la doar optsprezece metri sub nivelul apei. Un coleg de-al lui presupunea că fusese cuprins de-o panică de nedepășit și ieșise brusc la suprafață.

Van înțelegea acum lucrul acesta foarte bine, numai că n-avea nici o suprafață către care să se repeadă. Își coborîse garda și-i treceau prin minte tot felul de gînduri nebunești. La un anumit nivel își dădea seama de asta, dar cunoașterea nu diminua puterea lor. Știa, cu o siguranță greu de explicat, că ceilalți erau împotriva lui. Mergeau intenționat iute, ca el să obosească și să se prăbușească în urma lor. Abandonarea calculatorului emițător fusese o greșeală pe care o vor regreta. N-au decît să ia totul. N-aveau cea mai mică idee, nici o fărîmă, de ce se întîmpla. Vedea ce urmăreau. Nu-l prosteau pe el. Lăsați-mi timp, gîndi el, o să egalez eu scorul!

Noaptea făcură tabăra pe fundul unei albii de torent, apărați în două părți de stînci prăbușite. Nu mai bătea vîntul, dar frigul îi străpungea ca niște săgeți de gheață.

Capul lui Van bubuia, individul simți că-l cuprinde un nou acces de panică. Din cine știe ce motiv, începu să se gîndească la tatăl lui.

– Boala e o slăbiciune și slăbiciunea e o boală, obișnuia să spună tatăl lui.

Mai tîrziu, pe cînd încerca să doarmă, se sufocă în somn din cauza altitudinii. În momentul în care aluneca din starea de trezie în cea de somn, respirația i se opri. Cînd centrul de urgență din creier preluă comanda; trupul lui fu cuprins de tremurături pe cînd trăgea în piept înghițituri zdravene de aer și se trezi copleșit de panică, avînd trupul scăldat de sudoare. I se întîmplă de trei ori în noaptea aceea.

Merseră toată dimineața, iar după-amiază mintea lui Matt începu din nou s-o ia razna. Parcă visa cu ochii deschiși, dar un vis mai lung și mai intens, iar linia dintre fantezie și realitate devenise mai fluidă.

– Matt, Matt!

Susan îl striga din urmă. Se întoarse încet, mergînd încă prin ceață.

– Uită-te în jos!

Nu văzu nimic deosebit – roci și grohotiș risipite peste tot, vîrfurile ghețelor lui înaintînd inexorabil, una după alta, prin praf.

– Uită-te în jur! Nu vezi?

Vocea lui Susan suna mai mult atîtată decît alarmată. Străbătea indolent aerul rarefiat, părînd că vine de departe.

Își dădu seama brusc: Mergea pe o cărare! Rudimentară, ici, colo dispărea sub petece de praf, dar, fără îndoială, era conturul unui fel de drum.

Se aplecă. Nu se vedeau urme de paşi, doar o nuanţă mai închisă a pămîntului. În faţă, unde solul urca uşor, cărarea cobora, curbîndu-se pentru a ocoli suprafaţa pietroasă. Susan veni lîngă el, răsuflînd greu.

– Ce crezi? întrebă ea.

– Greu de zis. Nu-s de loc urme.

– Poate e făcută de animale, de caprele de munte. Pe de altă parte, nu-s excremente.

– Ciudat, pare să înceapă din senin.

– Exact cum a scris Kellicut.

Rudy li se alătură şi, după mult timp, Van. Rudy se înveseli din cauza descoperirii, dar Van vedea lucrurile în negru.

– Ei bine, zise el cu un oftat de resemnare şi epuizare, măcar ştim că sîntem pe terenul lor de joc.

În seara aceea îşi construiră tabăra într-o scobitură rotundă din panta stîncoasă.

Fusese o zi grea. Cărarea se lărgise un pic şi devenise mai distinctă. După patru ore intersectase altă cărare, apoi alta. Matt stătuse minute întregi la fiecare intersecţie, încercînd să decidă pe care să continue drumul. În cele din urmă apăruseră atît de multe cărări noi, că hotărîse pur şi simplu să meargă continuu în aceeaşi direcţie.

Cerul se întunecă iute. Rudy, care părea mai puţin obosit decît ceilalţi, se apucă să pregătească masa, paste făinoase semipreparate şi legume deshidratate. Avu nevoie de o jumătate de oră ca să adune suficiente bucăţi de lemn pentru un foc mărunt.

– Cel mai bun focuşor, veniţi aproape, să vă-ncălziţi, le zise el.

Matt şi Susan nu se atinseseră de cînd se sărutaseră pe culme, în dimineaţa precedentă. Nu pentru că Matt nu s-ar fi gîndit la asta. Fantezii despre sex cu Susan continuau să-i apară

în minte cînd şi cînd, dar interveniseră oboseala, foamea şi frigul. Acum Van şi Rudy dormeau în sacii lor, cu spatele la foc. Nu se auzea un sunet, cu excepţia vuietului îndepărtat al vîntului. Chiar şi focul era tăcut, exceptînd şuieratul jarului ce ardea.

Calm, Matt îşi desfăcu sacul. Simţi pe umăr aerul rece, dar nu îngheţat. Se întinse, pipăi după fermoarul sacului lui Susan, îl trase încet. Vîrî mîna înăuntru. Avu răbdare, mişcîndu-se încet, în sus şi-n jos, pînă simţi trupul ei. Cînd degetele îi atinseră tricoul, le apăsă pe carnea de dedesubt.

Era trează, îşi dădu seama bărbatul. Respiraţia ei era iute, neregulată. Dar Susan nu se mişcă. Matt îi mîngîie burta prin tricou, cu mişcări lente, circulare, trecu apoi la sînul drept, apoi coborî mîna încet către pîntece. Simţi o uşoară modificare a respiraţiei, dar femeia tot nu se mişcă.

Îşi mişcă din nou mîna şi simţi sfîrcurile întărindu-se între degetele lui. Încetişor, coborî mîna şi o strecură către movila de păr pubian. Susan tresări şi se întoarse spre el. Îl cuprinse în braţe, trăgîndu-l spre ea, iar Matt simţi că dorinţa ei îl copleşeşte şi pe el.

Atunci se auzi strigătul, atît de puternic şi de inuman, că-l inundă pe Matt de adrenalină. Acesta trase mîna din sacul lui Susan şi sări în picioare, înainte încă să-şi dea seama de sursa lui. O umbră se tîrî către el – Van, în sac, care se rostogolea, ţipînd.

– Ce s-a întîmplat? întrebă Matt, repezindu-se şi ţinîndu-l locului între genunchi.

Cînd desfăcu sacul, Van se rostogoli afară, ţinîndu-se de burtă. Apoi Matt auzi un geamăt greu, venind de le Rudy.

– Otravă, gîfîi Van. Am fost otrăviţi.

– Bea iute asta! ordonă Susan, ducînd un bidon la buzele lui Van, iar acesta sorbi.

– Încă o dată, ceru ea. Chiar acum!

Se duse la Rudy şi făcu acelaşi lucru, după care-i dădu apă şi lui Matt, iar la urmă bău şi ea. Treptat, Van şi Rudy simţiră durerile din stomac potolindu-se.

– Nimic serios, explică Susan. Din cauza legumelor. N-ai pus suficientă apă. Nu s-au hidratat suficient, aşa că, după ce le-am mîncat şi am băut ceai, au început să se umfle.

– Iisuse! exclamă Matt.

Se ridică şi se duse lîngă Rudy, care-i zîmbi ruşinat printre gemete.

Dimineaţa, soarele fiind ascuns în spatele unei pături groase de nori, aerul era şi mai rece. Îmbrăcară veşminte din fibre de polipropilenă sub hanorace.

Mergeau de trei ore cînd ajunseră la ravenă, ascunsă vederii de o pantă. La început li se păru o adîncitură în suprafaţa stîncii din faţa lor, care se întindea pînă-n partea cealaltă. Matt aproape căzu în ea.

– Pare lată de zece metri, zise Matt.

– Prea mult pentru funii, chiar dacă am putea să le prindem de ceva din partea cealaltă, îşi exprimă părerea Van.

– Crezi că-i ravena lui Kellicut? întrebă Susan.

– Imposibil de spus. Pot fi zeci pe aici. Dar, deoarece a menţionat una în călătoriile sale, poate am nimerit peste ea.

Mersul devenise mai dificil şi mai lent după ce părăsiseră cărarea. Matt îi conduse prin praguri stîncoase şi în jurul unor mormane de bolovani. Curînd transpirară, în ciuda frigului, şi-şi dezbrăcară o parte din veşminte. De cîteva ori Van alunecă şi căzu, înjurînd. În timpul mersului, se ţineau în apropierea ravenei.

După două ore se opriră pentru prînz – pastramă de vită, cu ceai slab, dar fierbinte.

Van stătea imobil, de parcă orice mişcare ar fi însemnat o risipă.

– Ai observat că aici plăcerea înseamnă puţin mai mult decît privaţiunea totală, o uşoară reducere a durerii? întrebă el.

– Nu-s convinsă, rîse Susan, aruncînd iute o privire către Matt.

– Mă duc să fac pipi, zise Rudy şi plecă.

După cîteva minute îl auziră strigînd şi-l văzură apărînd de după un colţ de stîncă, descheiat la pantaloni, dînd din ambele mîini. Se repeziră spre el, iar cînd ajunseră aproape, Rudy le arătă ceva.

Chiar dincolo de colţ, la o zvîrlitură de piatră, se întindea o structură ciudată, care cuprindea, ca o fîşie groasă, toată lăţimea ravenei.

– Asta-i! răcni Susan. Cum i-a zis? O legătură cu cealaltă lume.

– Un pod, spuse Matt.

Alergară mai aproape, apoi încetiniră instinctiv şi merseră cu grijă, privind în jur, căutînd semne de viaţă.

Puntea era primitivă, lungă de peste zece metri, construită din crengi şi frunze înfăşurate, legate la un loc cu viţe groase. Un fel de cilindru mai lat de o jumătate de metru, atîrnînd în centru şi ridicîndu-se către o platformă stîncoasă în cealaltă parte, unde fusese legat de pari înfipţi în pămînt.

Matt şi Susan priveau uluiţi, dar Van fu pragmatic:

– Ăsta nu-i Brooklyn Bridge, zise el. Cum se poate traversa pe chestia asta?

– Te tîrăşti, îi răspunse Matt.

– O să reziste?

– Putem afla doar într-un singur fel.

– Există patru feluri de a afla, pentru că sîntem patru.

– Cine trece primul? întrebă Rudy.

– Să tragem la sorţi, propuse Van.

– Nu sîntem la bîlci, spuse Matt.

Susan examina legăturile de viță de la capătul dinspre ei, încruntîndu-se din cauza concentrării.

– Matt, ia uită-te aici! N-am mai văzut așa ceva. Depășește tot ce știam despre cultura musteriană. Uită-te la complexitatea nodurilor!

Matt se ghemui lîngă ea.

– Nu știu. Dacă ar fi folosit funii sau vițe ca astea cu mii de ani în urmă, toată chestia ar fi putrezit de multă vreme. N-ar fi existat pînă astăzi.

Susan se ridică brusc și decise:

– O să trec eu prima. În primul rînd, pentru că sînt mai ușoară și în al doilea rînd pentru că doresc cel mai mult să trec dincolo.

Nimeni n-o contrazise.

Își scoaseră rucsacurile și aleseră lucrurile, ca să reducă greutatea. Printre cele pe care deciseră să le lase locului, depuse într-o crevasă mică, erau cutii cu conserve și două corturi mici. Apoi acoperiră crevasa cu pietre, să ascundă rezervele.

Susan își puse jacheta în sac și strînse șireturile în jurul brațelor și ale picioarelor, pentru flexibilitate. Înfășură o funie în jurul mijlocului și, aplecîndu-se deasupra ravenei, o trecu pe sub pod și o legă fără s-o strîngă. Legă altă funie de curea și-i întinse capătul lui Matt, care-l prinse de o stîncă.

– Gata, nu mai e nimic, zise ea, zîmbind fără vlagă. Ține minte, dacă se întîmplă ceva, vreau să fiu coautor al articolului.

– O să fii, replică Matt.

– Cînd o să să ajung la jumătatea drumului, strigă-mă, iar eu o să dezleg funia, s-o tragi înapoi. Nu-i suficient de lungă ca să ajungă pînă dincolo.

Apoi Susan începu să înainteze pe cilindrul de beție și resturi, ridicîndu-se și tîrîndu-se cîțiva centimetri, apoi întinzînd funia de siguranță în față, mișcîndu-se ca un tăietor pe un trunchi de copac. Înainta lent.

După ce Susan parcurse vreo trei metri, puntea începu să se balanseze într-un arc larg, ca un pendul. Femeia se opri şi se ţinu strîns, pînă încetă legănarea. Apoi îşi continuă înaintarea. Puntea se răsuci uşor din spate, dar rezistă. O dată, Susan se uită în jos. Închise iute ochii şi rămase locului un timp.

La jumătatea drumului mări viteza şi menţinu un anumit ritm. Matt se uita la funie, iar cînd aceasta se întinse, strigă. Fără să privească în urmă, femeia întinse mîna la centură şi dezlegă frînghia. Capătul căzu iute în gol, iar Matt simţi o greutate neaşteptată trăgînd-o.

Cînd Susan ajunse în partea cealaltă, se ridică în picioare şi făcu semnul victoriei.

O urmară Rudy, apoi Van. La jumătatea drumului, Van apucă funia de siguranţă şi o aruncă spre Susan. Încercă de patru ori pînă reuşi.

Fiind ultimul, Matt trebuia să se descurce singur. Nu avea nici o funie de care să se ţină.

După un sfert de drum, simţi că-l cuprinde un val de ameţeală. Se opri şi se ţinu de crengi. Se făcuse frig, iar vîntul îi biciuia degetele. Auzea ţipetele păsărilor – deasupra sau dedesubt? Se odihni, îşi strînse puterile şi merse mai departe. Pe cînd se apropia de capăt, simţea sîngele alergînd prin el şi o zăpăceală care-i cuprinse tot trupul.

– Plăcut, nu? remarcă Van.

Rămaseră locului mult timp, revenindu-şi. În cele din urmă, Susan deschise discuţia:

– Cel care a făcut chestia asta a fost om?

– Cum au întins puntea, prima oară? întrebă Matt.

– Imaginează-ţi efortul implicat, comentă Van.

– De ce au construit-o? Ce i-a împins s-o facă? continuă să se întrebe Susan.

– Au avut o motivaţie, replică Matt. Ceva i-a silit să părăsească ascunzătoarea lor preţioasă. Dar ce?

– Negoțul? Primeau mîncare în schimbul pieilor de animale? sugeră Van.

– Mă îndoiesc, zise Susan. Insuficient pentru a învinge secole de ascundere și exil voluntar.

– Căutau ceva.

Matt îngenunche lîngă punte, privi dedesubt și fluieră uimit. Îi chemă pe ceilalți și arătă un par ce ieșea dintr-o grămadă de stînci care susțineau pilaștrii.

– Uitați-vă la asta! E o pîrghie. Dacă o apeși, stîncile se prăbușesc și toată construcția cade în prăpastie.

– Ca un dispozitiv de ejectare, adăugă Van. Cine a construit chestia asta dorea să fie în stare s-o distrugă într-o clipă.

– Deci voiau să iasă în lumea exterioară, dar se temeau de ea, spuse Susan. Nu se leagă.

– Să ne gîndim puțin, interveni Matt. Să presupunem că sînt conștienți de prezența noastră – și cred că-i o presupunere corectă. De ce n-au distrus puntea ca să ne țină la distanță?

Tăcură cu toții un timp. În cele din urmă Van zise:

– Există o singură explicație. Voiau să venim.

Uitîndu-se la pămîntul moale, aflat la trei metri, Rudy făcu a doua descoperire a după-amiezei:

– Nu sîntem singurii, arătă el urme imprimate în pămînt. Uitați-vă, sînt multe urme de cizme.

10

Matt traversa un mic platou cu grohotiș risipit ca niște bulgări de ipsos, cînd observă primul fulg de zăpadă. Îl șocă prin faptul că era neobișnuit de mare. Curenții de aer îl duseră încet către sol. Se lăsă pe o piatră la picioarele lui și rămase acolo ca o bucată de vată de zahăr. Apoi văzu altul.

Încercă să nu se lase pradă fricii, să nu acorde prea multă atenție faptului. Poate că era doar o întîmplare. Puțin probabil, recunoscu el, dar s-ar putea să fie doar o ninsoare scurtă, trecătoare. Fulguiala însemna ceva obișnuit la altitudinea asta. Dar bunul-simț și cerul noros îi spuneau altceva.

Imediat după ce trecuseră puntea simțiseră o veselie ciudată, amețitoare. Erau în același timp veseli și speriați, mergeau atenți, de parcă ar fi colindat pe o planetă străină, ținîndu-se la un loc și privind scrutător în jur. Cine știe ce se ascundea în spatele bolovanilor? Trecu o oră, ajunseră într-un peisaj sterp, lipsit de viață, iar nervozitatea lăsă loc unei monotonii obositoare.

– Kellicut nu ne-a spus nimic de partea asta, zise Susan, cînd se opriră să se odihnească. Dar n-am de unde să știu, din moment ce n-am citit scrisoarea, adăugă ea, uitîndu-se jucăuș spre Van.

Acesta făcu un lucru ciudat: zîmbi.

– Gata, replică el, aproape încîntat. Mi-am cerut scuze pentru asta.

Dar curînd buna dispoziție dispăru. Se opriră să mănînce și petrecură momente mizerabile din cauza frigului. Lui Rudy îi înghețaseră atît de tare degetele, că abia reuși să aprindă focul. Un foc jalnic de mic, în jurul căruia se strînseră, ca să păstreze căldura. Chiar și ciorba de vită era doar călîie.

Vîntul sufla printr-o strungă din apropiere, șuierînd bizar, ca o orgă. Deciseră să plece mai departe, și prin mișcare să combată oarecum frigul.

Cădeau tot mai mulți fulgi de zăpadă. Ce ciudat, își spuse Matt, dacă te uiți în sus ai impresia că se concentrează asupra ta! Asta din cauză că-s egocentric? se amuză el. Cad individual, ca niște parașutiști. Se uită la cer pentru a suta oară în ziua aceea. Arăta la fel ca înainte, o albeață cenușie, joasă, răspîndită în toate direcțiile, ca o baie de aburi gigantică înghețată.

Prin minte îi treceau tot felul de scenarii. Lopata pe care-o lăsaseră în urmă – evident o greşeală. La fel şi în cazul corturilor, prea grele. Nu aveau nici un adăpost. Matt avea cuţitul, dar nu-i folosea prea mult la săpat. Van avea pistolul – nici un folos. Poate sacii de dormit puteau fi cusuţi împreună, măcar doi dintre ei, poate mai mulţi, să servească drept acoperiş. Mai bine îi lăsau separaţi, să se încălzească, oricum colţurile n-ar fi rezistat dacă vîntul ar fi devenit mai puternic.

Matt se opri şi-i aşteptă pe ceilalţi. Se mişcau lent şi dură ceva timp pînă-l ajunseră.

– Ce credeţi? îi întrebă el, cînd se strînseră cu toţii – şi se trezi că strigă, de parcă ar fi bătut vîntul.

– Va fi nasol, zise Van. Nu-mi place. Am încurcat-o.

– Uitaţi-vă la cer, îi îndemnă Rudy. Nici o gaură!

Numai Susan înţelese că Matt întrebase ce ar trebui să facă.

– Nu-mi imaginez altceva în afară de ceea ce facem. Să continuăm să mergem. Trebuie să existe un adăpost undeva!

– Necazul este, replică Matt, că ne găsim pe un fel de platou. De ore întregi n-am trecut pe lîngă nimic, nici măcar pe lîngă o groapă.

– Evident că nu ne putem opri aici, interveni şi Van. Am fi prea expuşi. N-avem altceva de făcut decît să mergem mai departe.

– Toţi sîntem de acord? verifică iute consensul Matt, iar ceilalţi dădură din cap. Trebuie să stăm împreună. Şi să ne grăbim. La tine mă refer, Van. Trebuie să te descurci.

Van voi să spună ceva, apoi se uită într-o parte.

Între timp, „paraşutiştii" se înmulţiseră, avea loc o adevărată invazie născută din aer. Cît vedea Matt cu ochii, fulgii coborau în forţă. Ocupaseră tot cerul. Un simţămînt de groază i se ridică din stomac.

Zăpada se așeză la început în denivelările stîncii, în crăpături și cavități, apoi începu să formeze mici cornișe în părțile de dedesubt ale ieșiturilor.

Vîntul devenea tot mai puternic, aruncînd uneori zăpada în vîrtejuri, care se roteau în jurul stîncilor și culmilor. Matt își strînse mai bine gluga. Căută în buzunar și-și puse o pereche de ochelari de protecție, după care se întoarse spre Susan, aflată la șase metri în urmă. Mergea cu mișcarea delicată, forțată, a cuiva care se luptă cu durerea. În jurul ei se întindea un peisaj selenar în alb și negru. Vederea ei îl emoționă profund, un sentiment pe care nu-l mai cunoscuse de ani de zile. Îi făcu semn, se întoarse și merse mai departe, cu pașii amortizați de zăpadă.

La începutul studiilor lui de paleontologie, Matt fusese captivat. În prima călătorie îi plăcuse totul, în special începutul, săpatul, dezgolirea de strat după strat din toate perioadele. Care erau perioadele glaciare? Simțea că se întorseseră zilele de școală: Wurm, Riss, Mindel, Günz. Dar cele pluviale? Gamblian, Kanjeran, Kamasian, Kageran. Să sapi prin ere, pînă rămîneau dezgolite, la suprafața unui perete vertical. Se simțise ca un scufundător de mare adîncime coborînd de-a lungul nivelelor, în timp ce pămîntul își arăta comorile ascunse. Ce-o să găsească mai jos? Sau era doar emoția descoperirii, a scormonirii prin oase, prin fragmentele cafenii de cranii? Chiar cuvîntul folosit era corect, nu excavare, ci săpare. Simplu, de bază. Se pierduse în amănunte, căutînd cu lupa, în genunchi, ca un Sherlock Holmes în deșert. Îi plăcuse să stea pe burtă pe o scîndură și să folosească scalpelul ca să înlăture un pic de pămînt sau să curețe cu periuța de dinți falange de degete. Dar cel mai mult îi plăcea începutul – prima ridicare de tîrnăcop, prima săpătură. Un simțămînt indescriptibil, care-l îmbărbăta și-l speria, de parcă s-ar fi reîntors la locul sacru al copilăriei de demult.

Acum abia auzi, prin urletul vîntului, strigătele celorlalți. De parcă strigătele ar fi trecut prin mai multe rînduri de geamuri. Cei trei nu se vedeau în albeața totală. Cînd se întoarse din drum, descoperi că urmele lui fuseseră aproape acoperite.

– Zăpada e prea deasă, zise Rudy. Nu ne vedem unii pe alții.

– Ne-am despărțit, adăugă Susan. Van a luat-o în direcție greșită și a trebuit să-l căutăm.

– Bine. Scoateți funiile și să ne legăm unii de alții.

Fulgii de nea crescuseră, deveniseră bulgări mici, tari, ce le izbeau obrajii ca niște insecte care mușcau. Zgomotul în sine te copleșea și dură o veșnicie pînă legară funiile.

Van vorbi pentru prima oară.

– Matt – Matt avu impresia că numele lui suna ireal în mijlocul albeții – furtuna nu se va potoli. Am încurcat-o. Categoric.

În glasul lui se simțea o urmă de panică.

– Singura noastră speranță rămîne să găsim iute un adăpost, îl întrerupse Susan. Nu putem rezista prea mult.

– Am impresia că ne apropiem de capătul platoului, spuse Matt. Nu-s sigur, dar mi s-a părut că văd o formă. Poate-i o suprafață de stîncă.

– Atunci să ne grăbim.

– Să ajungem acolo, e singura noastră speranță.

– O să cînt, zise Rudy.

Pe cînd Matt se îmbleticea mai departe, auzi vocea lui Rudy din urmă:

Nu poți avea întotdeauna ce vrei,
Nu poți avea întotdeauna ce vrei.
Dar dacă încerci
Poți găsi
Exact ce-ți trebuie.

După cîteva minute, Matt ajunse la o stîncă ce apărea din senin. Stătea în furtună, o ieşitură întunecată, fantomatică. Matt trase de funie să-i grăbească pe ceilalţi şi se îndreptă spre stîncă.

Se ghemui la baza ei şi începu să arunce zăpada cu mîinile. Curînd sosiră şi ceilalţi, să-l ajute. Neaua era uşoară, parcă zvîrleau aer.

Ajunseră la piatră şi o curăţară. Apăru o crăpătură. O urmară şi scoaseră tot mai multă zăpadă, pe măsură ce aceasta se lărgea şi se adîncea. Munca deveni dificilă, Matt transpirase, zăpada deveni densă. Crevasa ajunse lată de vreo jumătate de metru. Mai scoaseră zăpadă, apoi ajunseră la marginea crăpăturii.

Nimeni nu scoase o vorbă.

Matt încercă să coboare în crevasă, dar atinse fundul la doar cincizeci de centimetri. Încercă să disloce o piatră, care se rostogoli şi-i lovi braţul. Îşi ridică mîneca şi se uită: cîteva picături de sînge căzură pe zăpadă, pete de-un roşu-aprins pe vîrtejul alb.

Susan ţinu o mînă de zăpadă pe rană, iar sîngerarea încetă. Matt nu simţea durere.

– N-avem ce face, trebuie să mergem mai departe, zise femeia.

Se aşezară să se odihnească un pic în groapa pe care o făcuseră, dar începură să picotească. Alarmaţi, se ridicară şi plecară mai departe. Zăpada le ajungea la genunchi, mersul devenise dificil, mai mult se împleticeau decît mergeau.

Matt simţea că i se uscase gîtul de sete, dar nu voia să se oprească să-şi caute bidonul ce atîrna undeva, pe armura îngheţată care-i încrustase trupul. Deşi mergea, simţea că-l cuprinde somnul.

Matt nu-şi dădu seama că se oprise. Acelaşi lucru îl făcuseră şi ceilalţi. Susan şi Rudy stăteau în zăpadă pînă la mijloc, iar Van se tîra lîngă ei, pe coate şi genunchi. Nu mai simţeau frigul cu adevărat, ci îndepărtat, vag şi trăgînd plăcut la somn. Undeva,

în străfundurile minții lui Matt apăru ideea că vor muri. Dar chiar și această certitudine părea amortizată, exterioară, înmuiată de albeața din jur. Nu-l alarma.

Însă îi era sete. Căută bidonul și-l ridică la buze. Un fir de apă trecu printr-un dop de gheață și Matt tresări, apoi se îndreptă, începu să-și simtă iar membrele. Se împletici spre Susan, care rămăsese înclinată, amețită. Avea pupilele mărite, iar pe buze o urmă de zîmbet. Van moțăia, aproape adormit.

Matt dezlegă funiile și le prinse în una singură, mai lungă. Un capăt îl vîrî prin cingătorile celor trei, celălalt capăt înnodîndu-l de cureaua lui.

– Stați aici, țipă el fără să fie nevoie, și porni singur înainte.

În urmă auzi vocea lui Rudy, pițigăiată și un pic isterică.

Vocea încetă, dar nu-și dădu seama dacă Rudy încetase sau glasul lui fusese acoperit de vînt.

Troienele îi ajungeau, în unele locuri, pînă la talie. Căzu de două ori și cînd porni pică într-un cocon atît de alb, de rece și de pur, că fu tentat să se odihnească un pic, dar se ridică și merse mai departe. Partea de sus a cîmpului său vizual era acoperită de întuneric, ca o dungă peste o fotografie.

Brusc, vîntul își schimbă direcția și Matt reuși să vadă o clipă. Chiar în față, pe zăpadă, se afla o formă întunecată care semăna cu Susan, dar cînd se apropie văzu că nu purta hanoracul ei. Purta o rochie de vară, ca atunci cînd o văzuse prima oară, cu mulți ani în urmă. Cum supraviețuise îmbrăcată așa? Părul îi flutura în vînt, ca în filmele vechi melodramatice. Îi făcea semn să se apropie, iar cînd Matt ajunse lîngă ea, se întinse și o atinse, o trase spre el, dar ea nu se lăsă.

Matt se trezi rezemat de un zid de piatră. Rafalele din spate îl ajutară să se tîrască de-a lungul lui, urmă zidul pînă simți întuneric deasupra, iar vîntul încetă deodată. Cunoștința îi reveni și-și dădu seama că se afla în gura unei peșteri.

Dezlegă funia, dar o păstră trecută prin centură, o înfăşură în jurul unei stînci şi o legă. După care, se întoarse şi se luă după funie, ieşind din peşteră, revenind în furtună, trăgînd de frînghie prin zăpadă ca de o undiţă, pînă ajunse la ceilalţi.

Lumina apăru la capătul unui tunel lung. Susan o văzu apropiindu-se, ca un tren, numai că era alt fel de lumină, iar ea, Susan, era cea care se mişca. Se apropie tot mai mult, dar în momentul în care ajunse în lumina orbitoare a zilei, auzi voci în jur.

– Hai, vino! Ridică-te! ţipa Matt.

Bărbatul o trase în picioare şi o tîrî către peşteră. Fu surprins să descopere că se afla atît de aproape. Apoi se duse după Rudy, iar la urmă după Van. După care se prăbuşiră toţi în interiorul peşterii.

Cînd se trezi Susan, nu ştia cît timp dormise. Avea o senzaţie agreabilă de căldură şi stare bună, iar cînd deschise ochii văzu un foc. Rudy trebăluia în jurul lui, făcînd de mîncare. Flăcările luminau pereţii de piatră, aruncînd umbre. Rusul zîmbi, îi aduse o ceaşcă de cafea, o mîngîie pe păr.

Lîngă ea, Matt începu să se agite.

– Aha, eroul se trezeşte, zise Rudy.

Matt se uită în jur buimac o secundă, clipind. Mai dură un timp pînă putu vorbi.

– Tu eşti eroul. Cîntecul tău m-a împins înainte.

– Asta am şi vrut.

Susan se întinse, puse mîna pe ceafa lui Matt şi-i zîmbi:

– Nu ştiu ce-ai făcut, dar ai reuşit.

Bărbatul îşi aduse aminte de viziunea pe care o avusese, cu părul ei în bătaia vîntului. Se uită la Van.

– Se simte bine, îl linişti Rudy. S-a trezit deja. Eşti singurul care ai dormit pînă tîrziu. Acum să mîncăm.

Matt se ridică şi se duse la gura peşterii. Marginile fuseseră acoperite de zăpadă, dar furtuna încetase. Dincolo de intrarea mărginită cu alb, văzu un peisaj primitiv, strălucind alb, ce se întindea cît vedeai cu ochii. Atît de paşnic şi de minunat, că nu-ţi venea să crezi că aproape le fusese mormînt.

Mîncară zdravăn cu toţii – carne de vită cu fasole şi cafea fierbinte. Van căpătă o culoare mai vie în obraji, spuse că se simţea mai bine. Continua să-şi maseze piciorul stîng.

– Cred că a degerat, zise el.

Stăteau liniştiţi în jurul focului, cînd Rudy întrebă:

– Nu vă interesează unde am găsit lemne?

Se uitară la el, iar rusul arătă spre un colţ al peşterii:

– Chiar aici!

– Ciudat! exclamă Matt. Iar fumul se duce drept în sus. Probabil că-i un cămin natural.

– Şi asta nu-i tot! continuă Rudy. Sînteţi gata? Focul nostru nu-i primul făcut aici. Am găsit cenuşă.

Matt se duse la rucsac şi scoase o lanternă. Van făcu acelaşi lucru şi verificară laturile peşterii, evitînd cu grijă stalactitele şi stalagmitele.

Atenţia lui Matt fu atrasă de ceva şi se apropie.

– Doamne!

Van alergă şi-şi îndreptă raza lanternei lîngă cea a lui Matt.

În centrul razelor se afla o pictură simplă, colorată în ocru, roşu şi cafeniu. La început le-a fost greu să-şi dea seama ce reprezintă, după care remarcară contururile: unele păreau reprezentări de oameni, altele de animale, unele erau scene de vînătoare, altele de luptă.

– Doamne! exclamă Van în cele din urmă. Picturile astea... sînt preistorice. Ca în peşterile din Lascaux.

– Uită-te aici, zise Matt. La figurile astea. Vînează. O vezi pe asta? Ţine un ciomag.

După aceea ţinu lanterna mai aproape şi întrebă:

– Vezi ce văd şi eu? Uită-te la frunte.

Figura avea o creastă masivă de-a lungul sprîncenelor. La fel erau şi celelalte personaje.

Van atinse pictura, după care-şi privi degetele. Se pătaseră cu roşu.

– E proaspătă, şopti el.

Chiar în momentul acela auziră un ţipăt abia reţinut în spatele lor, felul de sunet ce-ţi scapă involuntar cînd se întîmplă ceva inimaginabil.

Susan şi Rudy se duseseră la gura peşterii. Se uitau afară. În zăpadă văzură siluete întunecate, umanoide, dar nu omeneşti, apărînd din zăpadă. Veneau către peşteră.

Eagleton îşi împinse fotoliul cu rotile către fereastră şi ridică jaluzelele cu degetul. Amurgul cuprindea suburbiile Washingtonului. Becurile de pe străzi se aprinseră deodată, luminile din clădirile campusului universitar deveneau mai palide, maşinile ieşeau din parcare, ducînd salariaţii obosiţi acasă. Funcţionarii ăştia nu prea zăbovesc la birou, îşi zise el. Ei au familii la care să se ducă. El nu avea.

De fapt, nu avea pe nimeni. Un gînd pe care încerca să-l evite. Ştia că-l urmăreşte şi se întîmpla de obicei pe vremea asta. Ca tînăr, entuziast să lupte în Războiul Rece, de parcă ar fi fost un meci gigantic de fotbal, îşi imaginase că toţi sînt la fel de angajaţi ca el. Şi păreau să fie, numai că în timp strînseseră neveste, copii, case de vacanţă, rulote şi cîini de vînătoare, să le lingă mîinile cînd se întorceau acasă. El nu avea aşa ceva şi se simţea înşelat. Nimeni nu-i spusese care-s regulile, că era mai mult decît meciul ce se desfăşura sub ochii lui, care-l captivase.

Ciudat că-şi dăruise viaţa companiei. Ajunsese o legendă, îşi biciuise calul douăzeci şi cinci de ani ca director adjunct răspunzător de contraspionaj. Dar Războiul Rece se sfîrşise, el îşi făcuse prea mulţi duşmani, cariera i se irosise. Ce ştiau echipele noi despre blocada Berlinului, despre Golful Porcilor,

despre Vietnam? Ce le păsa lor de onoare? Aşa că-l împinseseră într-o chestie secundară, afacerea asta bizară de investigare a fenomenelor paranormale. Dar o să rîdă el la urmă! Dăduse peste ceva atît de mare, că o să le sară dinţii! „Lupta" cu Kremlinul va părea, pe lîngă asta, un joc de copii.

Trase din nou din ţigară. Sigur, o viaţă normală n-ar fi fost uşoară. Era infirm, se temea să întîlnească oameni necunoscuţi, mai ales femei. Se simţea umilit cînd dădea de o scară la operă sau de o treaptă prea înaltă. Petrecuse jumătate din viaţă pe scaunul cu rotile şi nu se obişnuise încă. Nu semăna cu cei din noua generaţie, activişti care cereau lifturi, rampe speciale şi tratament egal. Aveau prea multă încredere în ei. Îi ura şi-i invidia.

Sexul însemna ceva dificil, ţinînd seama de starea lui. Nu era complet lipsit de experienţă. Plătise prostituate, dar numai cînd disperarea depăşea ruşinea. Cu ele nu se simţea sigur; faptul că nu simţeau nimic pentru el, momentul groaznic cînd se ridica de pe scaun şi se vîra în pat, simţămîntul că le era milă de el, că nu le era teamă de el – toate astea făceau erecţia problematică. Iar asta devenea o teamă în sine, depăşind celelalte griji şi aruncînd o umbră de oroare peste orice.

Apoi apăruse Sarah. La început păruse un înger al milei. Fusese secretara lui. În ziua în care intrase în birou, parfumul ei umpluse încăperea, iar el uitase de teama de microbi. Trecerea spre intimitate păruse naturală. Venise într-o după-amiază de sfîrşit de vară, pusese mîna pe cotul lui, se aplecase şi-l sărutase uşor pe obraz de-i aprinsese toată fiinţa, făcînd să i se iuţească pulsul. Nopţile din apartamentul ei, rînjetul uşor al şoferului cînd îl lăsa să plece. Chiar gătise pentru el. După aceea apăruseră dubiile, şoaptele satanice ce-i treceau prin minte şi care proveneau, spusese ea, de la propriul dispreţ de sine. Oricum, îndoielile crescură, deveniră certitudini. Ei nu-i păsa de el, totul fusese o murdărie, o chestie de dragul carierei. Pusese un ofiţer tînăr pe urma ei, s-o spioneze. Nu descoperise mare lucru – o

frază neglijentă la telefon, o scrisoare cu interpretare dubioasă – dar fusese deajuns pentru Eagleton. Mîndria fusese întotdeauna punctul lui slab.

Lăsă jaluzelele şi răsuci scaunul. *Aşa începe nebunia.* Vorbise cu voce tare? Crezu că o făcuse. Îşi imagina că auzise un ecou slab dintr-un colţ întunecat.

Se întoarse la pupitru şi încercă să se concentreze. O afacere neplăcută. Deschise dosarul de deasupra, fără chef. Conţinutul era încă redus: cîteva hărţi, verificări ale antecedentelor lui Matt şi Susan, buletine meteo, cele cîteva mesaje ale lui Van, ordinele către Kane. De ce staţia radio computerizată a lui Van trecuse pe urmărire automată de cinci zile şi stătea pe loc? Examinase toate posibilităţile şi cea mai credibilă dintre ele era că grupul fusese obligat să stea în tabără, iar Van nu putuse să se strecoare deoparte şi să transmită un mesaj. Poate se îmbolnăvise. Poate calculatorul se stricase şi-l abandonase.

Eagleton simţi un fior. Nu avea pic de simpatie pentru Van, se înfruntaseră prea mult timp şi nu mai era loc pentru aşa ceva, dar fără el, echipa nu avea nici cea mai mică idee ce să caute. De unde să aibă? Cine şi-ar fi imaginat aşa ceva? Şi fără nici o informaţie despre natura extraordinară a creaturilor pe care le căutau, dădeau greş. Misiunea urma să fie distrugerea lui, nu salvarea.

Eagleton se aplecă şi deschise, pentru a nu se ştie cîta oară, mapa pe care scria OPERAŢIUNEA AHILE.

II

Susan şi Rudy priviră afară. Soarele lucea pe suprafaţa zăpezii, era greu să vezi prin albeaţa orbitoare, dar în apropiere siluete întunecate traversau neaua ca nişte umbre.

– Iisuse! exclamă Susan.

În vocea ei se simțea respectul. Rudy bombăni ceva în rusește. Matt tăcea. Van își ținu răsuflarea.

Afară, siluetele întunecate se mișcau lent, mormane cenușii ce se adunau prin albeața deplină. Se apropiau încet de peșteră din toate direcțiile – patru indivizi, șase, zece, mai mulți de-o duzină.

După ei am venit, își zise Susan. I-am găsit, în cele din urmă. Există. Kellicut a avut dreptate. Savantul din ea exulta. Imaginează-ți că aceasta-i prima ocazie de contact între specii după treizeci de mii de ani. Apoi se ivi un gînd sumbru: va afla cineva?

Tabloul din fața ei era minunat și detașat, ca o pînză de Brueghel, contururi clare pe o cortină de alb. Dar modul în care creaturile se răspîndiseră și se apropiau de gura peșterii era amenințător. Un fior de teamă o străbătu, un simțămînt atît de copleșitor, încît păru că vine dintr-un izvor profund de scîrbă instinctuală.

Matt și Van priviră peste umerii ei. Gura peșterii se îngustase din cauza zăpezii depusă pe margine și abia aveau loc să se uite afară. Van dădu drumul răsuflării și scoase un oftat scurt, involuntar. Matt clătină din cap.

– Doamne, nu-mi vine să cred, zise el, nu-mi vine să cred.

Nimeni nu-i răspunse, erau prea captivați de spectacolul din fața lor. Erau copleșiți. Ăsta-i lucrul cel mai prețios din viața mea, gîndi el. Să fii aici, să asiști la asta. Indiferent ce s-ar întîmpla, merită.

Creaturile se tot apropiau. Păreau să vină din toate direcțiile, de parcă și-ar fi coordonat sosirea. Ne vor vîna? se întrebă Matt. Soarele sclipitor împiedica să fie văzuți bine. Întreaga scenă avea ceva nepămîntesc: nămeții, soarele orbitor, gura neagră a peșterii...

Chiar și ca siluete negre, se deosebeau evident de oameni: mai îndesate, cu umerii mai rotunjiți, cu membre mai groase,

mai scurte. Cînd veniră mai aproape, un nor acoperi soarele, strălucirea dispăru, iar trăsăturile lor deveniră complet vizibile. Nu se mai punea la îndoială diferența. Făpturile purtau ciomege făcute din crengi groase, late la capăt și îngustate la mîner. Erau îmbrăcate în piei de animale, croite grosolan în pantaloni și poncho-uri. Brațele păroase rămăseseră descoperite. În picioare aveau împletituri bizare din piele și bețe, care le permiteau să meargă cu o mișcare de ușoară tîrșîire pe crusta groasă de zăpadă. Nu se cufundau, în ciuda greutății lor evidente. Zăpada le atîrna de pantaloni și de părțile superioare ale torsurilor, din partea în care bătea vîntul.

Vocea savantului din ea îi șopti lui Susan: uită-te cît de bine s-au adaptat la mediul neospitalier! Alese una dintre făpturi și o examină cu atenție.Trupul nu era uriaș, dar părea foarte îndesat. Mijlocul și pieptul erau late, mușchii de pe antebrațe păreau de două ori cît cei ai unui om normal. Părul lung, negru, atîrna într-o coamă în șuvițe în jurul gîtului masiv. Dar cel mai mult impresiona figura, supradimensionată, cu ochii prea distanțați, cu nasul turtit, cu trăsăturile lățite, ca o poză pe un balon umflat. Avea falca groasă și bărbia îndreptată înapoi, de parcă ar fi fost împinsă. Iar pe frunte ieșeau în evidență arcadele sprîncenelor, o protuberanță osoasă ca o tumoare întinsă. Împingea fața în jos și făcea ca ochii să pară adînciți în orbitele uriașe. Fruntea arăta grotesc. Era imposibil să nu-ți atragă atenția. Creaturile stăteau drepte, dar țineau capul într-un mod ciudat, de parcă ar fi fost tras de fire invizibile. Arătau ca niște oameni care privesc la distanță.

Pentru ochi omenești, efectul era incredibil de urît. În timp ce-i priveau, erau șocați de aspectul cu adevărat deosebit al creaturilor, de faptul că arătau bizar și, în același timp, natural. Similaritățile făceau ca diferențele să pară și mai exagerate. Nu semănau cu nici o schiță, cu nici o încercare de a extrapola în

laborator o înfățișare, pornind de la fragmente de craniu. Nu arătau cum își imaginaseră oamenii.

Matt fu uimit că simte repulsie. Privi orizontul. În rest, totul părea normal: zăpada, cerul. Deodată, tot ce se întîmplase, chiar de la început – craniul din biroul lui Eagleton, lunga ascensiune în munți, furtuna – totul i se păru nepămîntesc. De ce venise aici? Ce urmărise?

– N-am crezut. N-am crezut cu adevărat pînă acum, șopti Susan.

– Știu, răspunse Matt. Nici eu n-am crezut. Nu-s sigur că acum cred.

– Mă simt ca și cum aș fi prezentă la începuturile timpului.

– Nu par prietenoși și știu că sîntem aici. Vin după noi, spuse Van cu o voce slabă, fără inflexiuni.

– Vin *spre* noi, îl corectă Susan. Nu știm dacă vin *după* noi.

Una dintre creaturi se afla în fața celorlalți. Era mai masivă și în urma ei se înșirau restul ca un evantai uriaș.

În mîna dreaptă avea o bîtă groasă, iar pe creștetul capului purta o bandă de blană alb cu negru.

– Ăla-i șeful; spuse Matt. Uitați-vă cum îl privesc ceilalți. El dă tonul.

Van se aplecă după pistol. Avu puțin de lucru cu tocul care se acoperise cu o crustă de zăpadă înghețată, dar reuși, în sfîrșit, să-l deschidă. Apucă revolverul și se pregăti să ochească.

– La naiba, exclamă.

Le arătă celorlalți arma acoperită toată de gheață.

Matt simți că se prăbușește.

– Iisuse, spuse el.

– Poate e mai bine așa, fu de părere Susan. Sînt foarte mulți și un pistol tot n-ar fi reușit să-i oprească.

– Măcar i-ar fi speriat, zise Van.

– Și acum ce facem? întrebă Rudy.

Nu primi nici un răspuns.

Creaturile se apropiau, dar mergeau mai încet. Se aşezaseră într-un semicerc pentru a bloca ieşirea.

Matt sparse tăcerea.

– Singurul lucru în favoarea noastră este că, pentru ei, noi sîntem la fel de ciudaţi pe cît sînt ei pentru noi. Nu ştiu nimic despre noi – nici ce sîntem, nici ce putem face.

– În nici un caz nu trebuie să le arătăm că ne este frică, spuse Susan. Trebuie să fim paşnici şi calmi.

– S-o vedem şi pe asta, fu de părere Rudy.

– Susan are dreptate, interveni Matt. Trebuie să-i convingem că avem intenţii onorabile. Am venit să-i căutăm, sîntem emisari din marea lume de dincolo. Acolo de unde venim, există foarte mulţi ca noi. Dacă ne tratează bine, nu vor avea decît de cîştigat. Dacă ne fac rău, vor plăti.

Van se uită în peşteră, cercetînd.

– Trebuie să le dăm ceva, să facem schimb cu ceva. Ce le-am putea da?

– Haina? sugeră Rudy. Bidonul?

– Nu, spuse Matt. Nu imediat. Ceva care li se pare ciudat i-ar putea înrăi. Ar trebui să încercăm cu mîncare.

Susan se duse la foc şi se întoarse cu nişte pastramă de vită.

– Cred că-i mai bine asta.

– Unul dintre noi trebuie s-o ducă afară, fu de părere Van.

Îl priviră.

– De ce?

– Ei ştiu unde sîntem, aşa că nu avem de ce să ne ascundem. Şi trebuie să le arătăm că vrem să-i cunoaştem, că am revenit pînă aici să-i întîlnim. Ăsta-i scopul nostru.

Ceilalţi tăceau. Ştiau că are dreptate.

– Şi încă ceva, continuă Van. Nu ne putem permite să aşteptăm pînă vin ei aici.

Matt o privi pe Susan. Ea dădu din cap, şi el rosti întrebarea pe care şi-o puneau cu toţii.

– Cine merge?

– Nu se oferă nimeni, zise Van. Să tragem la sorți.

Dădură din cap, în tăcere.

– Rudy, nu, spuse Susan. Nu e corect. El nu e implicat în asta. Trebuie să fie unul dintre noi trei.

– Nu, protestă Rudy. Cînd am fost de acord să vin, am știut că risc. Fac parte din grup. Și adăugă, pe un ton de glumă: „Toți pentru unul și unul pentru toți".

Van dădu din umeri, bagă mîna în buzunar și scoase o cutie de chibrituri. Luă patru și rupse cu dinții vîrful unuia dintre ele. Le acoperi cu mîna stîngă și le prinse între degetul mare și cel arătător.

Aleseră solemni, fiecare ținînd ascuns chibritul în mînă. Matt scoase un oftat, fața lui Susan era încordată. Se priveau. Rudy zîmbi stins. El luase chibritul scurt.

– Asta e! zise el. Nu prea am noroc astăzi.

Parcă-l lovise ceva în cap. Își plimbă încet privirea de la unul la altul, îi ceru lui Van o țigară și începu să tragă cu sete.

– S-ar putea să renunțe, zise el, cu o voce subit slabă.

Îi dădu chibriturile lui Matt, apoi se duse la foc și luă feliile de pastramă în mîna stîngă.

– Mai bine ți-ai lăsa gluga jos, zise Van. Ca să le arăți că nu ascunzi nimic.

Rudy fu de acord, apoi începu să spună ceva în rusă, un șuvoi de cuvinte. După un moment, Matt își dădu seama că recita Tatăl Nostru.

Rudy se duse la deschizătură și coborî capul, să iasă. La jumătatea drumului, se întoarse și se uită la fiecare.

– Să te apere Dumnezeu, îi spuse Susan.

Rusul păru că vrea să spună ceva, dar deschise gura și o închise la loc.

În clipa în care ieşi afară, creaturile înţepenirăşi se uitară la el la fel de intens pe cît se uitaseră ei patru cu cîteva minute înainte. Apoi cîteva făpturi ridicară ciomegele deasupra capului, iar două, trei, făcură un pas înapoi. Conducătorul rămase liniştit, la o distanţă de vreo zece metri. Ochii lui, înfundaţi sub proeminenţa imensă, păreau a fi verzi şi priveau cu atenţie.

Lui Matt i se păru că a auzit sunete, un fel de mormăit jos, gutural, dar fusese prea vag ca să fie sigur. Uitaseră de zăpada care îi ajungea lui Rudy pînă la brîu. Crusta subţire cedase şi acesta se zbătea să iasă, pierzînd orice urmă de demnitate. Arăta jalnic, ca un animal rănit, nu ca reprezentantul unei rase superioare.

La zece paşi de gura peşterii, Rudy se întoarse şi privi înapoi, dînd din umeri, neajutorat. Pălise complet. Arăta groaznic, iar pe Susan o cuprinse mila. Poate-i în avantajul lui, gîndi ea, pentru că nu pare ameninţător. Dar nu credea asta cu adevărat. După cum îl priveau creaturile, îşi dădu seama că era nevoie de o demonstraţie de forţă şi putere, nu de slăbiciune.

Cînd Rudy se opri să se odihnească, conducătorul făcu doi paşi mari înainte, păşind uşor pe zăpadă cu tălpicile lui primitive. Apoi se opri şi aşteptă, echilibrîndu-se şi întorcîndu-se uşor într-o parte, ca un arcaş. Ţinea ciomagul întins spre sol, în spatele lui. Încerca să-l ascundă?

Între ei era acum doar o distanţă ceva mai mare de un metru, pe care Rudy se străduisă-o parcurgă. Deşi înalt, se cufundase atît în zăpadă că ajungea doar la brîul creaturii. Părea un copil care se uită la un adult. Încet, ridică mîna stîngă. Feliile de carne de vită se mişcară uşor în bătaia vîntului. O ofrandă ciudată; din peşteră părea un copil care dă cuiva o mînă de panglici. Ţinea mîna dreaptă în sus, cu palma deschisă, într-un gest improvizat de pace.

Capul creaturii se mişcă lent, uitîndu-se spre mîinile lui Rudy. Se mişcă bizar pe gîtul lung, ca un cap de şopîrlă. Privi figura lui Rudy şi trupul cufundat în zăpadă. O clipă, făptura

păru nesigură, ezitantă. În ochi i se citea inteligență. Avea dinții dezveliți, îndoiți, galbeni.

Apoi, cu o mișcare atît de iute că nu putu fu anticipată, se răsuci din mijloc, scoase la iveală ciomagul, cu o încordare puternică din șolduri și izbi capul lui Rudy dintr-o parte. Se auzi un sunet de frîngere incredibil de puternic. Rudy căzu într-o parte. Capul lui arăta ca un dovleac despicat. Imediat, un șuvoi roșu țîșni din pletele lui blonde și se răspîndi peste zăpada albă.

Van țipă. Susan îl prinse pe Matt de braț, iar acesta simți că i se oprește respirația.

Văzură cu oroare cum creaturile se strînseră în jurul trupului, ascunzîndu-l vederii. Una cufundă o mînă în sînge. Alta apucă o felie de carne și o ridică deasupra capului, examinînd-o atent.

Cei trei se retraseră în peșteră.

– Nu... pot... să... cred... gîfîi Susan.

– Nu putea supraviețui unei asemenea lovituri, zise Van, tremurînd.

Se uitară, cuprinși de panică, în semiîntuneric.

– Trebuie să încercăm ceva, strigă Matt. Luați-vă sacii. Van, încearcă să-ți dezgheți pistolul. Ține-l lîngă foc.

Van fugi la foc și ținu țeava chiar deasupra flăcării. Își pîrli degetele, dar ținu arma pînă cînd din ea se scurseră cîteva picături de apă.

– Hai, hai, îndemna el.

– Grăbește-te! țipă Matt.

În spatele lor, o umbră se mișcă pe perete. O creatură intrase înăuntru. Avea buzele strîmbate în ceva ciudat, pe jumătate mîrîit, pe jumătate zîmbet.

– Degeaba! răcni Van. Prea încet! E încă înfundat.

Altă umbră intră, apoi alta. Curînd, un șir de făpturi acopereau gura peșterii, blocînd ieșirea, foarte aproape, îngrozitoare.

Un miros vag, grețos, umplu aerul.

Kane se lăsă pe spate în fotoliul din pîntecele C-130-ului, simțind vibrațiile motorului în șira spinării. Se uită la oamenii așezați pe scaunele înșirate de-a lungul coastelor de metal din interiorul avionului. Pregătirea ajunsese doar la jumătate, nu erau încă gata. După cum arătaseră exercițiile de paraşutare, nu acționau ca o echipă. Iar acest lucru conta cel mai mult într-o expediție atît de incredibil de bizară ca aceasta.

Locotenentul Sodder se aplecă, strigînd peste zgomotul motorului, de parcă-i citise gîndurile:

– Domnule, pot să vă întreb ceva?

Lui Kane nu-i plăcu vocea omului. Prea plîngăcioasă.

– Zi, răspunse el.

– Unii oameni se întrebă.

– Ce?

– În legătură cu misiunea.

– Ce-i cu misiunea?

– Domnule, greu de spus exact. Dar pare ciudat...

– Hai, spune!

– Domnule, oamenii se întreabă care-i natura misiunii. Trebuie să capturăm ceva?

O deducție destul de bună. Nici nu era greu de făcut, avînd în vedere materialele transportate la baza din Turcia – plase, cuști, puști cu tranchilizante, toate în containere speciale, fără însemne. Bineînțeles că era imposibil să păstrezi un secret în armată.

Pentru o secundă, Kane jonglă cu ideea de a-i destăinui totul locotenentului Sodder. I-ar fi făcut plăcere să urmărească figura individului, liniile de neînțelegere, neîncredere și, în cele din urmă, de teamă, pe măsură ce omul ar fi înțeles adevărata natură a acțiunii.

– Locotenente, ce te face să spui asta?

– Domnule, avem echipament neobişnuit şi ne-am întrebat pentru ce-i.

– Arată ca o vînătoare, nu, locotenente? temporiză Kane.

– Da, domnule. Dar asta nu-i totul.

– Ce mai e, locotenente? fu cuprins de exasperare Kane.

– Ochelarii aceia bizari de protecţie, domnule. Ochelari de văzut noaptea sau ce-or fi. Cînd îi porţi, abia poţi să vezi ceva.

– Locotenente, eşti de suficientă vreme în armată, ca să-ţi dai seama că o să ştii ce trebuie să ştii, la timpul potrivit.

Ochii lui Sodder fulgerară, oglindind resentimente, iar Kane se bucură. Desfăcu centura, se duse în cabină şi ţipă la copilot, care scoase planul de zbor şi o hartă cu un cerc roşu ce înconjura zona de paraşutare.

– Peste cîteva minute! răcni pilotul.

Kane se întoarse în avion şi făcu semn oamenilor. Aceştia se ridicară şi-şi verificară paraşutele. Kane deschise uşa. Jos se aflau cîmpiile uscate ale Turciei. Îi făcu semn lui Sodder, care se apropie şi se prinse cu ambele mîini de uşă, uitîndu-se la lumina de deasupra. Cînd aceasta se aprinse, sări şi dispăru. Îl urmă alt om, apoi altul...

În scurt timp, în avion rămase doar Kane. Se întrebă ce s-ar întîmpla dacă ar rămîne acolo sau ar aştepta pînă avionul se va întoarce spre bază şi ar sări atunci, în sălbăticiile Turciei. Îi plăcea ideea să dispară pentru totdeauna.

Apoi lumina se aprinse. Cu un gest reflex, trase aer în piept şi se împinse în vid. Vîntul îi sufla în obraji. Văzu sub el paraşutele deschise, ca nişte ciuperci plutind în aer. Saltul se desfăşura ca de obicei – o străfulgerare scurtă de teroare, apoi zborul lung în jos.

Creaturile blocară intrarea. Lumina focului le arunca umbrele pe pereţii peşterii, făcîndu-i să pară şi mai ameninţători.

Van ridică pistolul defect. Era încă greu de gheață, îi curgea apă pe țeavă. Cînd îl îndreptă către conducător, mișcarea lui nu impresionă pe nimeni, de parcă Van ar fi ridicat o bucată de lemn.

– Stați împreună, șopti Matt. O să sting focul.

Aruncă praf peste el, lăsînd peștera în beznă, cu excepția razelor zilei ce pătrundeau prin intrare.

Apoi Matt ridică lanterna și o aprinse. Raza lovi podeaua, iar efectul fu instantaneu. Creaturile se traseră din fața razei înguste. Chiar și conducătorul se retrase și se feri.

Matt se jucă un pic cu raza, mișcînd-o lent pe podea, apoi o împinse spre ei, respingîndu-i spre gura peșterii.

Van scoase și el lanterna și o aprinse, o a doua rază lovi podeaua, încrucișîndu-se cu prima. Matt începu să strige la el să se oprească, dar înainte să spună ceva, Van ridică lanterna și îndreptă raza către pieptul creaturii celei mai apropiate.

Aceasta scoase un chelălăit ascuțit și se apucă de burtă, cuprinsă de panică. Dădu din brațe cînd se împletici înapoi și-și pierdu echilibrul. Ceilalți se repeziră spre ea, văicărindu-se.

– Să mergem, propuse Susan. Poate există altă cale de ieșire. Repede, înainte să ne prindă!

În confuzia produsă, fugiră către fundul peșterii, unde descoperiră un tunel îngust. Alergară prin el cît de iute putură, mișcîndu-se prin întuneric cu ajutorul lanternelor. Auzeau deja zgomotul vînătorii pornite în urma lor.

– Vin! se văită Van.

Pe podea exista o cărare bătătorită, ce cobora panta. Zidurile erau oblice în ambele părți, ca o pîlnie. Aveau impresia că gonesc către miezul pămîntului.

În față, tunelul se despărți în două. Matt lumină iute cu lanterna ambele drumuri. Ramura din stînga părea mai puțin umblată, deci o luară într-acolo. După vreo șase metri, tunelul coti și se ramifică iar. De data asta aleseră coridorul din dreapta,

care-i conduse într-o cameră mică, strîmtă, cu tavan înclinat. Cînd Matt îndreptă lanterna, raza dispăru într-un puţ negru dintr-o parte. Tavanul era atît de jos, că trebuiră să se oprească. Abia aveau loc pe podeaua murdară.

– Să ne oprim şi să ne gîndim ce facem, propuse Susan.

– Nu ne putem opri, răspunse Van. Să mergem mai departe.

– Nu, replică Matt. Trebuie să ne tragem răsuflarea.

Descoperiră o adîncitură într-o parte, se ghemuiră în ea, stinseră lanternele şi se aşezară pe jos, încercînd să audă prin întuneric dacă se apropiau urmăritorii.

La început auziră doar sunetul propriei lor respiraţii. Ascunzătoarea îi făcea şi mai vulnerabili, se lăsaseră cuprinşi de teroare.

– Ascultaţi, şopti Van.

Se auzi o zarvă îndepărtată, care tot creştea. Apoi, foarte aproape, se auzi bocănit de picioare alergînd, ţipete guturale, amestecate cu strigăte stranii, stridente. Sunetele se reduseră, se îndepărtară, iar timp de cîteva minute se aşternu tăcerea. Matt se uită la Susan. Avea figura crispată. Van ţinea ochii închişi.

După aceea auziră iar zgomot de picioare alergînd, pe un tunel din spatele lor. Mersul lor părea ciudat, săltăreţ. Văzu o gaură nu mai mare decît mîna, iar cînd Matt privi prin ea, zări un tunel şi pîlpîirea unor torţe, diminuîndu-se pe măsură ce zgomotul dispărea.

Păreau să fi fost trei sau patru, îşi zise Matt. Alergau în toate direcţiile. Făceau tăraboi, ca un cuib de viespi trîntit de pămînt. Nu ştia cum era mai rău, o căutare rece, metodică, sau felul acela haotic, cu o mulţime de indivizi care vînau peste tot. Mai devreme sau mai tîrziu, unul dintre ei va nimeri peste noi, gîndi el.

Urmă din nou tăcere, timp îndelungat, iar respiraţia li se linişti. Van ţinea ochii bine închişi.

12

În ascunzătoare, Van pălise de teamă şi de furie. La colţurile gurii i se prelingea saliva. Se confirmase ceea ce bănuise despre creaturi în ultimii trei ani.

– Am avut dreptate, şopti el. Sînt nişte ticăloşi răi.

– I-ai văzut ochii cînd l-a omorît pe Rudy? întrebă Susan, tremurînd. Nici o ezitare, nici urmă de ceva omenesc.

– Singurul lucru bun a fost că s-a întîmplat subit, zise Matt. Sărmanul Rudy a murit înainte să atingă pămîntul.

– N-ar fi trebuit să-l lăsăm să se ducă, spuse Susan.

– Poate că el e cel norocos, bombăni Van.

– Nu-mi place că-i lăsăm trupul aici. Ce credeţi că o să-i facă? întrebă Susan.

– Nu ştiu, răspunse Van. Oricum, lui nu-i mai pasă.

Din nou, Susan simţi repulsie faţă de Van. În momente de criză, partea lui urîtă ieşea la lumină.

– Un lucru e sigur, afirmă Matt. Dacă ne găsesc, sîntem morţi.

Ascultară din nou, să audă zgomote de urmărire, dar nu auziră nimic.

Van tuşi şi zise:

– Chestia aia cu lantema... Ai avut dreptate. De îndată ce l-am atins cu raza şi n-a păţit nimic, şi-a pierdut... magia. Nu m-am gîndit.

– Acum trebuie să ne gîndim, replică Matt. Cum naiba ieşim de aici?

– Ce mai avem? întrebă Susan.

– Pistolul meu. E singura noastră speranţă.

– Trebuie să-l uscăm, zise Matt.

– Avem nevoie de foc. Părea că merge, cînd am încercat.

– Nu putem să facem focul, nici măcar unul mic. Ne vor descoperi imediat.

– Nu, trebuie să-l găsim pe al lor, replică Matt. Ştim că există, pentru că au aprins torţe.

– Atunci să mergem, propuse Van. Asta nu-i o ascunzătoare bună.

Intrară în încăpere. Cînd Matt plimbă lumina lanternei în toate direcţiile, văzură un alt tunel, unul mai mic, care părea să aibă crăpături şi ieşituri ce puteau servi de ascunzători. Îi conduse, aprinzînd intermitent lanterna, iar ceilalţi îl urmau, sprijinindu-se instinctiv de pereţi.

În faţă văzură intersecţia a două tuneluri, care păreau identice, numai că unul se îndrepta în jos. Matt şopti:

– N-am idee unde sîntem. Am pierdut orice simţ al direcţiei.

Susan îl trase de mînecă şi-i arătă tunelul în pantă, şi o luară pe acolo, bîjbîind prin întuneric, pentru că nu voiau să li să termine bateriile. După cinci minute ajunseră la altă intersecţie. Din nou, Susan indică drumul.

– Ai idee unde mergem? o întrebă Matt.

– Nu, răspunse ea, dar mi se pare o direcţie bună.

După o cotitură la stînga şi o bucată netedă zdravănă, zăriră o lucire slabă la distanţă.

– Poate că-i ceea ce căutăm, zise Susan.

Tunelul coti şi urcă un pic, apoi coborî din nou. Matt aprinse lanterna şi la lumină văzu ceva pe perete, o adîncitură. Plimbă raza în faţă şi în spate. În perete erau săpate nişe, acoperite cu semne negre de pîrlire.

– Fir-ar să fie! exclamă el. Sînt pentru torţe! Am descoperit un fel de coridor principal.

– Peştera asta afurisită este, probabil, casa lor, se văită Van. Am nimerit tocmai în casa lor!

Lucirea deveni mai puternică, auziră trosnetul focului şi văzură pîlpîirea flăcărilor reflectate de piatra cafenie a pereţilor.

Matt se lipi de marginea peretelui şi privi dincolo de colţ. Văzu altă încăpere, mare cît o cămară, deschisă deasupra şi

cufundată în beznă. În centru trosnea un foc mare, răspîndind o căldură de cuptor. Lîngă perete fusese grămădit un maldăr de lemne.

Camera focului era goală, dar alte două coridoare ce duceau în încăpere îi făcură să se simtă vulnerabili. Evident, se aflau într-o zonă centrală, oricînd putea să apară vreo creatură din tunelele întunecate. Dar n-aveau de ales, dacă voiau să folosească focul.

Matt intră, simți valul de căldură izbindu-l, făcu semn celorlalți să-l urmeze.

– Grăbiți-vă! şopti el, cu voce răguşită.

Van alergă la grămada de lemne, rupse un vreasc, descărcă pistolul, vîrî un capăt al crengii prin trăgaci şi ținu arma la vreun sfert de metru deasupra flăcărilor. Umbra lui, aruncată pe zidul din spate, creştea şi scădea pe rînd, exagerîndu-i mişcările.

Van păru să-şi recîştige sîngele rece. Poate datorită faptului că avea ceva de făcut.

– Nu cred că locul ăsta o să rămînă gol mult timp. Focul este prea important pentru ei. Cineva trebuie să-l alimenteze.

Susan se duse să stea de pîndă la intersecție, de unde putea să urmărească două intrări în tunel, pe cînd Matt se plimba de colo-colo nervos.

– Nu reuşesc să înțeleg, zise el.

– Ce? întrebă Van.

– Uciderea lui Rudy. Ucizi pentru că eşti speriat, nu? Sau cel puțin aşa fac oamenii. Ce i-a speriat?

– Noi, răspunse Susan.

– Dar nu-i amenințam. Erau mai mulți ca noi. Eram la mila lor.

– Şi ce-i cu asta? replică Van.

– Povestea n-are sens decît dacă tot suportul motivațional e diferit. Ei omoară din plăcere. Sau pentru că asta nu înseamnă nimic pentru ei.

– Poate că n-au conceptul de moarte, zise Susan.

– Sau poate o glorifică, au un cult al ei. Amintiți-vă de cercetările noastre referitoare la omul de Neanderthal ca mîncător de creier.

Era prima oară cînd unul dintre ei dădea un nume creaturilor.

– Nu-s sigură că sînt atît de deosebiți de noi. L-au ucis pe Rudy pentru că le era frică de el – și de noi, susținu Susan.

– Chiar și așa, lucrurile nu se leagă. Dacă te sperie ceva, te ții departe de acel lucru. Dacă ți-e teamă de lumea exterioară, de ce să construiești o punte către ea?

– Poate aveau nevoie de ea pentru negoț, își dădu cu părerea Van.

– Pentru negoț? Atunci de ce să ucidă primul negustor pe care l-au întîlnit?

– Poate că noi n-am fost primii, interveni Susan. Și poate că au o altă motivație pentru a ieși din munții lor. Ceva nou, ceva care are legătură cu grozăvia la care am asistat.

– Poate, mormăi Matt, neîncrezător. Nu prea se potrivește cu ceea ce a descris Kellicut. Creaturile despre care a scris erau pașnice, aproape prietenoase. Astea sînt maimuțe ucigașe. Nu se potrivește!

– Poate că marele doctor nu-i un observator prea grozav, zise Van peste umăr, ținînd încă pistolul deasupra focului. Să vă spun ceva. N-am de gînd să las vreunul dintre ticăloșii ăștia să se apropie de mine.

Susan se uită la el. Cu ochii urduroși, neras, cocîrjat, cu hainele mototolite, îngenuncheat lîngă foc, transpirat, semăna el însuși cu o fiară.

– Cît mai durează pînă se usucă drăcia aia? se enervă Matt.

– E aproape gata. A încetat să picure.

– Ați văzut tălpicile lor de zăpadă? întrebă Susan.

– Mda. Primitive. O mînă de bețe legate la un loc. Dar își făceau treaba.

– Indivizii erau probabil vînători. Arătau mai echipaţi decît... decît credeam noi. Nu-s sofisticaţi. Cred că unul dintre ei avea o lance, am văzut-o cînd au intrat în peşteră. Dar majoritatea aveau doar ciomege.

– Dacă ăia erau vînători, zise Matt, atunci poate că mai sînt o mulţime prin jur, ca să gătească, să întreţină focul, să pregătească pieile – treburi de felul ăsta. Pot fi pe aici, dacă ăsta e bîrlogul lor. Dacă nu-i un avanpost.

– Nu-i un avanpost, afirmă Susan cu tărie. Pictura, tunelul, ăsta – adăugă ea, arătînd spre foc – toate indică acelaşi lucru. Aici e casa lor.

Matt vru să spună ceva, dar se opri auzind un clinchet în spatele lui. Van luase pistolul de deasupra focului şi răsucea butoiaşul. Mînerul frigea şi, ca să-l ţină, îşi trăsese mîna în interiorul mînecii, folosind manşeta ca mănuşă.

Îl încercă, apăsînd trăgaciul. *Clic*. Puse pistolul pe sol, luă gloanţele, scuipă în butoiaş să-l răcească, apoi introduse gloanţele, frigîndu-se la degete. Scoase din rucsac o cutie cu muniţie şi o vîrî în buzunar.

– Am revenit pe poziţii! zise el, rînjind ca un nebun.

– Exact la timp. Vine cineva! îi anunţă Susan.

Ascultase la intrarea într-un tunel şi auzise paşi grei, îndreptîndu-se spre ei. Paşi care alergau. Graba lor o făcu pe Susan să tragă concluzia că, într-un fel, făpturile ştiau unde sînt. Nu ne caută, ne urmăresc.

Matt se uită la celelalte tunele şi spuse în şoaptă:

– Hai să alegem unul.

– Ăsta pare mai mare, propuse Susan. Poate ar trebui s-o luăm pe acolo. Nu vreau să rămînem aici pentru totdeauna, iar acum avem şi pistol.

– Ai tras cu chestia asta? îl întrebă Matt pe Van.

Drept răspuns, Van mîrîi.

Se aplecară şi intrară în tunelul ales de Susan, care se dovedi a fi mai lat decît cel prin care veniseră. Simţeau o briză uşoară şi auzeau o cacofonie de zgomote, neclare şi venind de pretutindeni, ca zumzetul îndepărtat al unui oraş. Aspectul vag al sunetelor provoca nelinişte, cei trei se strînseră instinctiv, trăgîndu-se lîngă un perete. Din cînd în cînd, Matt aprindea lanterna pentu o clipă, suficient să vadă unde puneau piciorul.

Apoi, pe deasupra zumzăitului, auziră sunete noi, puternice, ale creaturilor care se apropiau – gîfîituri, paşi, tîrşîit – dar nu puteai să-ţi dai seama de unde veneau. Se străduiră să asculte în ambele direcţii, fără a putea localiza sursa zgomotelor, care deveneau tot mai puternice.

Începură să alerge, fără să fie convinşi că se depărtau de sunete sau se repezeau către ele. Apoi se lămuriră – paşii se auzeau din faţă.

Matt riscă şi aprinse lanterna. Într-o parte a peretelui se văzu o crevasă, lată de vreo şaizeci de centimetri, care ducea într-o fundătură, nu mai mare decît un dulap. Se puteau ascunde acolo. Se grăbiră să se îndese acolo, unul cîte unul, ultimul fiind Van, şi aşteptară, cu inimile bătînd puternic. Van ridică pistolul şi-l îndreptă către intrare.

– Închideţi ochii, le comandă el deodată.

– Ai înnebunit? şopti Matt.

– Nu pune întrebări. Doar închide ochii!

Van strînse pleoapele. Matt se uită la Susan. Şi aceasta închisese ochii.

După cîteva secunde, paşii se auziră mai tare, torţele se apropiară, zidul din faţa văgăunii căpătă o lucire portocalie, ce devenea tot mai strălucitoare. Matt închise ochii, dar prin pleoapele strînse detectă flăcări, simţi căldură doar la cîţiva paşi. Apoi, treptat, lumina şi zgomotul începură să scadă şi, în timp ce Matt stătea locului, îşi dădu seama pentru prima oară că simţise mirosul creaturilor, o duhoare acră de animal şi de

secreţii omeneşti, care-i invadase nările şi-i dădu o senzaţie de vomă. Apoi pata de mişcare, culoare şi umbră se şterse, zgomotul dispăru, totul deveni liniştit, întunecat. Matt începu să tremure. Van respiră zgomotos, iar Susan oftă.

– Au fost prea aproape, zise ea.

– Ce-a fost chestia aia cu închisul ochilor? întrebă Matt.

– Vă spun mai tîrziu, replică Van. Mai întîi să găsim o cale să ieşim de aici înainte să vină alţii.

Se strecurară afară unul cîte unul şi-şi reluară goana prin tunel, căutînd o ieşire.

După vreo cincizeci de paşi ajunseră la o arcadă care dădea într-o parte. Trecură prin ea şi intrară într-o sală gigantică decorată cu picturi. Şiruri de desene în albastru şi negru acopereau pereţii superiori, iar în partea de jos fuseseră decoraţi cu contururi graţioase şi înfloriturі. De acoperişul boltit, aflat mult deasupra, atîrnau stalactite îndreptate în jos ca nişte pumnale, stalactite care aveau vîrfurile înmuiate în vopsea sîngerie. De-a lungul marginilor încăperii se ridicau stalagmite conice, întărite cu fîşii de piele şi mărgele. Se simţea un miros greu, de animal. În centru, pe podea, piei întinse lîngă un morman de oase.

– Ce-i asta? întrebă Susan, cu voce tremurătoare.

– Un soi de altar, spuse Matt, uluit.

Pieile fuseseră aranjate cu grijă, în semicerc, ca pentru rugăciune sau pentru a privi ceva. Matt se întoarse şi lumină cu lanterna suprafaţa zidului din faţa pieilor. Ceea ce văzu îi tăie răsuflarea. Îl auzi pe Van fluierînd încet.

Raza lumina un tablou colorat strălucitor, care se întindea pe tot peretele, un dreptunghi imens, cu figuri pline de viaţă, elaborat pictate în panouri. Panourile păreau a descrie o poveste, precum sulurile etiopiene, iar culorile erau profunde, cu straturi multiple, de parcă ar fi fost pictate şi repictate de generaţii în şir.

Priviră îndelung, înainte să vorbească. Personajele fuseseră redate minunat. Reprezentau evident războinici – purtau

ciomege şi alte arme – împărţiţi în două tabere ce se înfruntau. O tabără avea frunţi proeminente şi aspectul îndesat al neanderthalienilor. Ceilalţi războinici arătau înalţi şi zvelţi, cu bărbie ieşită în afară şi craniu îngust: *Homo sapiens.*

Matt plimbă raza lanternei, captivat de măiestria, de simţul artistic conţinut în linii şi culori, încercînd să descopere naraţiunea; o saga despre un fel de bătălie. Da, cele două subspecii se aflu în război, într-un fel de conflict primordial. Dar de ce tabloul i se părea atît de familiar?

Îşi dădu seama brusc:

– Susan, ştii ce-i asta?

– Da, răspunse ea, aproape sugrumată de surpriză, înţelegînd aproape simultan cu el. Enigma din Khodzant!

– Aici e completă. Nu lipseşte nici un fragment. Probabil că-i originalul.

– Şi ce caută aici?

Nu-şi dăduseră seama că Van plecase, intrînd într-un tunel lateral. În timp ce se minunau privind tabloul şi încercau să descifreze concluzia mesajului, strigătul lui îi întrerupse:

– Veniţi aici! Iute!

Ocoliră colţul, iar Matt văzu, cu uşurare, că Van nu avea necazuri. Uimirea, nu frica, îl făcuse să-i cheme. Privea uluit, din marginea unei peşteri imense, bîrlogul creaturilor care-i hăituiau.

Părea să fie goală, dar semne ale locuitorilor se vedeau pretutindeni. Fumul se curba în sus din focuri mici, dispărînd în întunericul ceţos de deasupra. Pereţii erau afumaţi peste tot, urme negre se ridicau sus pe piatră, ca nişte coşuri de sobă. Acolo se aflau vetre, îşi dădu seama Matt, pentru gătit şi probabil şi pentru pregătirea pieilor. Instinctiv, ochii lui pîndiră vreo mişcare. Nu văzu nici una, dar avu simţămîntul ciudat că peştera fusese înţesată de creaturi doar cu puţin timp în urmă, că acestea se puteau întoarce oricînd.

Cu un efort de voință, Matt se calmă și începu să privească deliberat detaliile. Toate colțișoarele erau umplute cu piei de animale. Acestea zăceau mormane peste tot, pe podeaua de stîncă, prin cotloane – blănuri cafenii de urs, piei cu păr lung de bizon, de căprioare și cerbi, iepuri uriași, marmote, antilope de munte, și altele pe care nu le recunoștea. Fuseseră așezate în grupuri distincte, își dădu el seama.

– Se pare că-s împărțiți în familii, zise Susan, care se uită la oasele răspîndite la picioarele ei, oase de care atîrnau bucăți de carne și zgîrciuri, pe jumătate putrezite, încă pline de sînge. Acum știm cu certitudine că sînt mîncători de carne.

În cealaltă parte se găsea un morman de arme, și Susan se aplecă, să le examineze. Văzu sule, topoare, lănci și mai multe unelte de tăiat și răzuit. Așchii de piatră erau răspîndite în jurul unei stînci plate, ce fusese folosită ca nicovală. Fascinant, gîndi ea, am dat de-o mică fabrică! Umanoizii erau destul de avansați, din moment ce pregăteau miezul pietrei în acest fel, înainte s-o șlefuiască – tehnica Levallois, își aminti ea. Se mai aflau acolo și alte unelte, unele lungi de o jumătate de metru cum nu mai văzuse.

Descoperi un țarc mic, o adîncitură naturală în piatră, înconjurată de un semicerc de bulgări și căptușit cu piei. Îl privi îndelung pînă-i descoperi funcția.

– Este clar că aici trăiesc familii. Priviți!

Admirînd felul în care curiozitatea lui Susan îi învinsese teama, Matt se apropie și se uită, remarcînd de îndată duhoarea puternică, neplăcută a pieilor roase și damful de urină.

– E un leagăn. Mai mult o groapă, dar are aceeași funcție. Pui copiii aici și poți să-ți vezi de treburi.

Mai cercetară lucrurile un pic. Pe o platformă erau înșirate arme, cu vîrfurile pline de sînge. Matt ridică una și o mirosi. Duhoarea slabă nu se distingea bine. O puse la loc.

– Dacă aici e casa lor, unde au dispărut? întrebă el. Se pare că au fost aici cu un minut în urmă.

– Poate s-au speriat de noi. Poate s-a dat o alarmă generală de evacuare, pentru a proteja femeile şi copiii.

– Înseamnă că ştiu că sîntem aici. Poate ne pîndesc. Sau ne-au întins o capcană.

Van era nervos. Se dusese în centrul peşterii şi stătea acolo, făcîndu-le semn să vină lîngă el, privind în sus cu ochii măriţi.

I se alăturară şi se uitară în sus. Lîngă suprafaţa stîncii, înălţîndu-se în domul peşterii, se afla o reprezentare uriaşă, un fel de statuie, cioplită dintr-o ieşitură a stîncii, acoperită cu petece de blană neagră şi albă. Părea a fi o fiară, pe jumătate umanoid, pe jumătate urs. Avea botul îngust al ursului de peşteră, cu colţi strălucitori. Deasupra botului, o pereche de ochi mici îi priveau maliţioşi din orbitele înfundate. În lumina slabă văzură că avea o frunte proeminentă, deasupra căreia fîşii de păr negru atîrnau în jos şi se amestecau, de o parte şi de alta într-un covor lat de şase metri, din piei de urs. Semăna cu o uriaşă păpuşă voodo, cu aspect destul de artistic şi de răutăcios, ca să evoce un amestec de splendoare şi oroare.

– Probabil că-i zeitatea lor, zise Susan. Un cap de zeu zoomorf. Pare plin de ură. Cei care l-au creat sînt răi, pur şi simplu răi! Un zeu păgîn al răutăţii şi al morţii.

– Da, e un altar, spuse Matt, observînd pete roşii pe stînca din jurul unui stîlp ridicat chiar sub figura aceea. Nu m-ar surprinde dacă ar face sacrificiile chiar aici.

Nu dură mult pînă descoperiră craniile. Erau fixate pe zid, într-o parte a statuii, într-un colţ întunecat. Matt mişcă raza lanternei încet, luminîndu-le unul cîte unul, ca pe nişte măşti hidoase pe zidul unei expoziţii. Evident cranii omeneşti, cu creştetele înalte, albe, şi fălci împinse în faţă. Unul era întors uşor într-o parte, iar cei trei putură să vadă gaura de la baza lui,

în spate, chiar deasupra coloanei vertebrale. Creierul fusese extras.

– Matt! exclamă Susan. *Chiar sînt* mîncători de creier!

Matt mişcă raza şi văzură ceva care le îngheţă sîngele în vine. Într-o parte se afla trofeul cel mai recent, un cap nou. Fusese jupuit grosolan, bucăţi de artere înnegrite şi de os atîrnau de obraji. Greu de recunoscut, din cauză că o mare parte din carne fusese sfîşiată, dar nu încăpea îndoială că era Şarafidin.

Lui Matt i se făcu greaţă, Susan fu gata să vomite, Van rămase tăcut.

– Ei bine, acum ştim, zise el, după un minut.

– Nu putem să-l lăsăm aici, interveni Susan. Trebuie să facem ceva.

– Ai înnebunit? îi replică Van. Nu-i momentul – nici locul – pentru funeralii. Ori plecăm de aici, ori sfîrşim la fel.

Nu era greu să-i apreciezi teama, pentru că tremura.

Din celălalt capăt al peşterii se auzi un zgomot, un sunet de piatră căzută pe podea. Matt o simţi pe Susan tresărind şi stinse lumina, dar era prea tîrziu.

Un urlet strident umplu peştera. Un strigăt ce nu semăna cu nimic auzit înainte, pătrunzător şi plîngăreţ. De parcă nişte coarde vocale omeneşti fuseseră strînse şi apoi li se dăduse drumul. Răsună prin peşteră şi prin tuneluri.

De pe o platformă pe care n-o observaseră pînă atunci se uita la ei o siluetă scundă. Un copil, îşi spuse Susan. Apoi acesta ţipă din nou.

Cei trei fugiră prin cel mai apropiat tunel, alergînd pe panta stîncoasă, fără să se oprească să-şi aleagă o rută de salvare. Auzeau zgomotul paşilor lor reflectat de pereţi. Apoi şi alţi paşi, care nu erau ai lor. Aveau impresia că paşii se auzeau din urmă, dar nu puteau fi siguri. Alergară mai iute, simţindu-se ameţiţi din cauza altitudinii înalte şi zăpăciţi din cauza aerului închis din peşteră.

– Nu mai pot! şuieră Van, care se împleticea, cu mîinile în lături, ca nişte aripi nefolositoare.

– Nu te opri, pentru numele lui Dumnezeu! răcni Matt.

Dar figura lui Van pălise, golită de sînge. Nu mai rezistă, îşi zise Matt, şi-i singurul cu armă...

Brusc, tunelul se sfîrşi şi ajunseră într-un canion întunecat. Matt îndreptă lumina lanternei în faţă. Văzu o punte, în întregime din piatră, peste ravenă. N-avea de unde să ştie cît de solidă era.

– E singura noastră speranţă, zise el. Să trecem cîte unul.

Van, care nu-şi revenise încă, dădu din cap.

– Dacă traversăm, nu mai pot năvăli peste noi. Putem să-i respingem cînd încearcă să traverseze podul.

Susan trecu prima. Nu se uită în jos şi pierdu timp, înaintînd cu prudenţă. La jumătatea drumului, deasupra gropii întunecate, auzea zgomotul de paşi devenind tot mai puternic. Se grăbi şi ajunse în siguranţă. După aceea trecu Van şi, la urmă, Matt.

Se ghemuiră la gura unui tunel şi aşteptară. Curînd, creaturile năvăliră zgomotoase în canion. Se uitară peste prăpastie la cei trei oameni, înţepeniră şi orice zgomot încetă.

De aproape, indivizii arătau cu adevărat hidoşi. Părul încîlcit le cădea pe muşchii transpiraţi, acoperiţi de murdărie. Îşi arătară dinţii – nu aveau canini. Majoritatea erau înarmaţi cu ciomege. Alţii aveau arme ca nişte pumnale lungi. Începură să se agite, mormăind aţîţaţi.

Unul făcu un pas şi se apropie de pod. Fără să ezite, păşi pe el şi merse încet, dar continuu. Altul se luă după el. La jumătatea drumului, primul se opri pentru un moment. Se uită direct la ei, uimit. De ce nu fugeau? Ce era obiectul pe care-l ţinea unul dintre ei?

Van ridică pistolul şi-l îndreptă spre pieptul creaturii. Îi tremura mîna.

– Acum! strigă Matt. Dă-i drumul!

Vocea lui răsună în canion. Creaturile se întoarseră spre el şi-l priviră, cel de pe pod mai făcu un pas şi se opri, o ţintă perfectă. Dar Van nu trase.

– Ce naiba aştepţi? se răsti Matt, gîndindu-se că Van înlemnise şi nu putea trage. Dă-mi mie arma, dacă nu poţi s-o faci!

În clipa aceea, auzi explozia lîngă urechea sa şi văzu încheietura lui Van împinsă înapoi. Creatura de pe mijlocul podului se uită surprinsă la gaura din piept, din care curgea sînge. Matt îi privi pe ceilalţi. Dăduseră înapoi, auzind zgomotul incredibil de puternic, păreau zăpăciţi, chiar speriaţi. Făptura de pe pod îşi atinse pieptul, încă zăpăcită, dar în acel moment sunetul exploziei tună prin canion, apoi bubui din altă direcţie. De data aceasta părea mai puternic, se auzi un trosnet, o sfîşiere, alt sunet profund, începură să cadă stînci. Sunetul continuă pînă se produse un zguduit ca de cutremur de pămînt, alte stînci căzură, umplînd canionul de praf, acoperind vederea.

– Prăbuşire în peşteră! strigă Susan, în timp ce se retrăgeau.

În clipa aceea pămîntul întreg păru să se zgîlţîie şi, cu un sunet asurzitor se surpă peste ei, o greutate nemărginită, atît de iute că nu avură timp să simtă durere. Matt se prăbuşi către beznă şi nimicnicie.

Se trezi, fără să ştie cît timp fusese inconştient. Simţi, la început, o greutate pe picior, o senzaţie ucigătoare. Zăcea în întuneric. Abia reuşi să respire din cauza prafului. Nu-şi amintea unde era sau ce se întîmplase.

Treptat, îşi aduse aminte de toate: de picturile de pe zidul peşterii, de imaginea creaturilor în zăpadă, de moartea lui Rudy, de urmărire, de peşteră, de împuşcătură. Încercă să-şi mişte picioarele, dar nu reuşi. Fuseseră zdrobite în timpul prăbuşirii? Cum s-ar simţi fără picioare? Pipăi buzunarele pe dinafară. Simţi conturul briceagului şi al unei cutii cu chibrituri. Chibriturile, îşi aminti el, aparţinuseră lui Rudy, acesta i le dăduse chiar înainte

să părăsească peştera. Cînd le scoase şi frecă un băţ, erupse o lumină orbitoare, care se reduse apoi la un halou. Privi în jur. Îşi văzu picioarele, ascunse sub un zid de pietre şi praf care urca pînă-n tavan. Apoi zări sînge pe braţul stîng. Prin praf, văzu o siluetă zăcînd lîngă el. Susan, complet imobilă. Nu-şi dădu seama dacă femeia respira.

Matt începu truda îndelungată de a se elibera. Greu să facă asta zăcînd pe spate în întuneric. Dădea pămîntul la o parte cu mîinile, aplecîndu-se în faţă atît de tare, că-l dureau muşchii abdomenului. Împinse noroiul în spate, făcîndu-şi un sprijin pentru spinare, folosind palmele ca pe nişte lopeţi. Degetele îi sîngerau. Începu să tragă pietre jos şi să le împingă într-o parte. Înainta fără mult spor, pentru că de îndată ce săpa o cavitate, se umplea imediat cu pămînt şi pietre care se rostogoleau de sus. Simţi un obiect metalic. Inima îi bătu iute: lanterna! Rosti o rugăciune mută în timp ce apăsă comutatorul. Nu funcţiona. O aruncă într-o parte şi continuă să sape. După o jumătate de oră rămăseseră nedezgropate doar vîrfurile picioarelor. Stînd pe spate şi împingîndu-se cu pumnii, reuşi să se elibereze de sub stînci. Descoperi că putea să mişte un picior, celălalt era sucit într-o parte.

Susan se mişcă şi începu să vorbească singură, cu voce joasă, monotonă. Matt aprinse alt chibrit, se trase lîngă ea, îi şterse obrajii. Femeia deschise ochii, apoi îi închise şi se întinse să se scarpine la mînă. Matt simţi umezeală sub capul ei, şuvoaie de ceva dens amestecat în părul ei, şi-şi dădu seama că era sînge. Încercă să se ridice şi descoperi că reuşea, sprijinindu-şi toată greutatea pe piciorul bun şi rezemîndu-se de zidul peşterii. O trase lîngă el pe Susan. Femeia reuşi să stea în picioare, deşi ţinea ochii închişi.

Matt aprinse alt chibrit şi se uită în urmă. Prăbuşirea blocase tunelul cu pămînt proaspăt, negru, fără să dărîme pereţii, de parcă un buldozer ar fi împins tone de stîncă şi resturi prin gaura

îngustă. Nici urmă de Van sau de pistol. Un mod nu prea rău de a muri, gîndi Matt, brusc și definitiv, moarte și înmormîntare în același timp. Își întinse brațul să-și pipăie rucsacul, pe care-l avea încă în spate, și simți o durere în umăr, durere de care nu-și dăduse seama pînă atunci.

Se împleticiră prin tunel, inhalînd praful ce începuse să se așeze. Susan parcă era în transă. Vorbea, dar bărbatul înțelegea doar cîte un cuvînt din cînd în cînd. Încercă să-i spună ceva. Atunci ea tăcu, dar Matt nu-și dădu seama dacă-l auzise sau nu. Nu dăduse vreun semn că l-ar fi înțeles.

Își croi drum și aprinse ultimul chibrit. În față se întindea un coridor îngust. Privind atent, zări o dîră de lumină, străbătînd bezna ca tăișul unei săbii. O lăsă încet pe Susan pe pămînt, îngenunche – simți iar durerea în umăr – și-și apropie fața de deschizătură. Aerul rece îi izbi figura, îi pătrunse în plămîni, păru să i se răspîndească prin membre ca o dușcă de whiskey. Sorbi îndelung din el.

Lărgi gaura, sfîșiind pămîntul, trăgîndu-l înăuntru, împingîndu-l. Merse surprinzător de iute, curînd reuși să scoată capul și partea superioară a torsului prin deschizătură. Afară, unde se strînsese zăpadă, era frig și liniște. Soarele strălucea, cu o lumină atît de orbitoare că abia vedea.

Se întoarse la Susan și o împinse prin gaură. Picioarele ei atinseră fără vlagă zăpada. Femeia nu se trezi. Zăpada era groasă, dar se întărise, așa că nu se cufundară prea tare. Dorea să se depărteze cît mai mult de peșteră, de aceea încercă s-o ridice pe Susan și s-o sprijine din spate, dar nu reuși. După cîțiva pași durerea și oboseala îl copleșiră. Se prăvăli, iar mintea începu să-i rătăcească. Simțea vîntul și se lăsă în voia lui. O cuprinse pe Susan cu brațele și-i puse capul lîngă bărbia lui. Se potrivea perfect. Sîntem unul în cele din urmă, gîndi el încețoșat, pe cînd vîntul îl învăluia încet.

Stînd imobil, simţi frigul pătrunzîndu-l. Îşi simţi membrele îngreunîndu-se, simţurile deveniră neclare. Asta îi sugeră luminile ce se sting în camerele depărtate ale unui conac. O strînse pe Susan mai puternic şi se lăsă în zăpadă. Părea ciudat de caldă. Avea ochii îndreptaţi spre soare. Sub pleoape vedea stele căzătoare. Se trezi tras către vîrtejul fierbinte, către zorii creaţiei.

Rămaseră acolo, imobili ca nişte statui, pînă cînd zăpada se grămădi în jurul lor. Apoi, pe cînd norii se strînseră în jurul soarelui, siluete neclare se apropiară, perechi lungi de braţe păroase se întinseră şi-i traseră din zăpadă.

Partea a doua

13

Kane clătină ibricul şi ţinu palma deasupra lui, pentru a scurge cafeaua slabă într-o cană ornamentată cu o faţă galbenă şi fericită.

Sosise în noaptea trecută cu un elicopter care-l luase de pe fotoliul pentru VIP din aeroportul din Duşanbe, unde fusese condus cu grijă de un grup de ofiţeri tadjici agitaţi, ce nu ştiau o vorbă englezească. Se îmbrăcase în haine civile, să nu facă prea mult tărăboi cu venirea lui.

Apoi petrecuse două ore în elicopterul care-şi croise drum peste solul sterp şi copacii pitici, ca un far zburător. În cele din urmă aterizaseră într-un luminiş curăţat de zăpadă lîngă Murgab, un orăşel de provincie tadjic de la poalele Pamirului. Praful ridicat de elice îi acoperise fruntea şi obrajii, îi încercuise ochii, făcîndu-l să semene cu un raton.

Fusese primit de ofiţerul de gardă în noaptea aceea, un individ frînt de oboseală, numit Grady, care-i strînsese mîna fără chef, căscînd. Nu-i ceruse lui Kane nici un act de identitate, lucru ciudat pentru o operaţiune atît de secretă. Cînd ajunseseră în dormitor, Grady arătase vag spre şirurile de paturi suprapuse şi spusese:

– Alege unul. Sînt toate la fel – neconfortabile.

Apoi dispăru pe uşă. Kane îşi puse sacul jos. Din capătul întunecat al camerei se auzeau sforăituri. Pe o masă din mijlocul

încăperii se aflau un televizor şi un videocasetofon, alături de o grămadă răvăşită de benzi. Printre ele, revistele *Penthouse* şi *Hustler*, sticle goale de Coca Cola, unele avînd în ele chiştoace umede de ţigări. În vecinătatea lor se mai găseau două cutii aproape goale de aspirină. Pereţii coşcoviţi expirau plictiseală.

Nici o îndoială, locul era un jeg. Kane îşi aminti fotografiile din Los Alamos pe care le văzuse, barăcile dezordonate de lemn din deşert în care se strînseseră cele mai mari minţi de savanţi ale secolului să creeze maşinăria satanică de distrugere: turnul de apă dărîmat, străzile pline de noroi, sala împuţită şi conacul mic în care fusese asamblată bomba. Ciudat cum cele mai epocale evenimente au loc în cele mai prăpădite locuri!

Deschise uşa din spate într-un coridor şi se îndreptă către o pată luminoasă. Îl găsi pe Grady într-o altă cameră, cu picioarele pe o masă şi cu o carte în ediţie populară în mînă. Pe peretele din faţa lui lucea un şir de ecrane. Două erau albe, dar trei funcţionau. Pe un ecran se vedea doar un perete alb şi o chiuvetă, doar atît. Pe celelalte două ecrane, văzută din unghiuri diferite, se zărea o siluetă neagră, zăcînd pe un pat de campanie. Greu să-ţi dai seama ce era, oricum, stătea imobilă, probabil adormită.

– Ăsta-i? întrebă Kane.

– Îhî. Frumoasa adormită.

Kane se uită la cifrele din colţul de jos al ecranului.

– Înregistrezi?

– Îhî. Aşa-s ordinele. Douăzeci şi patru de ore pe zi, şapte zile pe săptămînă.

– Şi sunetul?

– Îl înregistrăm, dar ţinem nivelul redus, altfel înnebuneşti.

Grady se ridică şi răsuci un buton. Din difuzor se auzi un sunet ciudat, lent, de frecare. Kane avu nevoie de un moment ca să-şi dea seama că era respiraţia. Se uită la ceas şi cronometră. Grady îl privi, apoi răsuci iar butonul, oprind sonorul.

Mai tîrziu, pe cînd zăcea întins pe-un pat de campanie, Kane scoase ceasul şi încercă să imite respiraţia aceea. Descoperi că-i dificil, pentru că pauzele dintre expirări erau anormal de lungi. Adormi cu greu, din cauza sforăitului din celălalt capăt al camerei.

Dimineaţa, la micul dejun făcut din praf de ouă, Kane îi întîlni pe ceilalţi şase bărbaţi din dormitor, toţi americani, taciturni, cu aspect milităros, ca şi el. Arătau ca nişte temniceri.

Fusese instruit înainte să părăsească Turcia, dar nu se simţea încă pregătit pentru lucrurile la care urma să fie martor. Auzise de Operaţiunea Achile de cîtva timp – nu ajungi la nivelul lui fără să-ţi fi dezvoltat o reţea de bîrfă care putea avea valoare strategică în viitor – şi fusese măgulit şi linguşit destul de Eagleton şi de ceilalţi pentru a avea o impresie foarte bună despre ceea ce se întîmpla. Dar îi fusese greu să creadă, pînă în urmă cu cîteva minute, cînd i se dăduse dosarul.

Fusese condus într-o încăpere mică, fără ferestre, unde se afla un birou pe care puseseră singura hîrtie de acolo. După ce se închise uşa, rămase singur. Pe pervazul ferestrei se afla o cutie de aspirine, a treia pe care o vedea. Încet, de parcă ar fi deschis o potenţială scrisoare explozivă, desfăcu plicul gros, pe care scria SECRET NIVEL 5 (cel mai înalt) şi SERV. SECRET MILITAR SUA. Scoase un teanc de hîrtii gros de vreo trei centimetri şi se adînci în textul introductiv, scris într-un limbaj nemilitar, probabil de un savant. Apoi ajunse la pasajele pe care le căuta.

> Subiectul a fost găsit lîngă o cărare dintr-o zonă muntoasă, localizarea exactă necunoscută. Zăcea cu faţa în jos, în aparenţă bolnav sau lovit, cînd a fost descoperit de doi păstori. Aceştia au fost şocaţi de înfăţişarea subiectului şi la început l-au lăsat în pace, dar după aceea s-au întors, l-au pus într-o căruţă şi l-au dus în satul Djibaillot din Tadjikistan, unde subiectul a fost pus într-un ţarc pentru animale. Cînd starea lui s-a înrăutăţit, a fost dus la clinica locală, unde doctorul a refuzat să-l trateze. I s-a

permis însă să rămînă în clinică. Existența sa i-a fost adusă la cunoștință consulului american, care a urmat procedura prescrisă conform DATCOM 3824. Subiectul a fost dus într-o nouă locuință din Murgab, sub pază strictă și izolare.

După un timp, condiția subiectului s-a îmbunătățit treptat încît și-a recîștigat cunoștința și a început să mănînce, deși dieta sa continuă să fie o problemă. Starea sa mentală este uneori agitată, lăsînd aparența că obiectează împotriva regimului de celulă. A trebuit să fie potolit. Experimentarea este dificilă, dar nu imposibilă, și devine mai grea o dată cu trecerea timpului. Au fost totuși stabilite unele variante importante în domeniul experimental. De fapt, răspunsurile subiectului sînt total diferite de cele ale oamenilor.

Ale oamenilor, notă Kane, prima indicație că „subiectul" reprezintă ceva total ieșit din comun, deși fusese înregistrat cu o nonșalanță banală, care nu sugera că ar fi cea mai șocantă descoperire științifică. Răsfoi restul documentelor. Rapoarte medicale, scrise cu stiloul. Tensiune, electroencefalogramă, teste ADN. Semne de exclamare după unele măsurători fizice. Se părea că examinarea avusese loc cînd „subiectul" nu fusese conștient. Un asterisc explica: nu coopera și cînd vedea un stetoscop sau alt instrument îl apuca furia sau teamă, sau amîndouă la un loc. Urmau pagini de notițe, aparent din studii perceptuale: fotografii de cuburi alb-negru sau multicolore, triunghiuri, cercuri, pătrate, cărți de joc, cărți poștale, referiri la imagini video.

Kane încerca să decodifice termenii, cînd ușa se deschise și intră un bărbat mărunt, chel, cu mîna deja întinsă, un pachet de energie nervoasă în halat alb cu un stilou în buzunar.

– Sînt Resnick. Bine ai venit în mica noastră vizuină.

Kane mîrîi. N-avea chef de politeți. Resnick nu mai pierdu vremea. Era îngrijorat pentru că avea loc o deteriorare rapidă a sănătății subiectului. Nu mai mînca. Lucru îngrijorător și supărător, era de părere Resnick, mai ales că nu precupețiseră

nici un efort să descopere ce hrană i-ar plăcea. Nu era uşor să obţii legume proaspete în partea aceea a lumii. Aduseseră legume cu avionul din capitala provinciei, dar subiectul pierdea foarte repede în greutate.

– Ca şi cum ar fi luat decizia să abandoneze, oftă Resnick. Nu putem permite aşa ceva, bineînţeles. Putem să-l hrănim cu forţa. Nu-mi place asta, dar nu-i altă cale.

– Vorbeşte-mi despre abilităţile lui speciale, ceru Kane.

– Ah, darul, zîmbi pe jumătate Resnick şi privi în altă parte.

– Există cu adevărat?

– Aş fi vrut să remarci singur, dar acum nu-i posibil. Nu cooperează de ceva timp.

– Ai văzut? Ai înregistrat?

– Neclar. Într-o privinţă da, fără probleme. Dar reluarea devine dificilă. Datele nu-s ştiinţifice – cum să spun? – incontestabile. Nici nu pot fi, fără rigoarea necesară. Nu există un grup de control, chestii de felul ăsta. Cum să fie un grup de control cu un subiect unic?

– Dar mă asiguri că există?

Resnick îşi etală din nou zîmbetul.

– Trebuie să înţelegi, sînt, înainte de toate, savant. Cer fapte acolo unde alţii se mulţumesc cu credinţa. Supoziţii, teorii – astea nu mă interesează.

Kane îşi aminti ce extrăsese din dosarul lui Resnick: un pedant care lucrase sub conducerea lui Van Steeds, acesta fiind adept de ultimă oră al lui B. F. Skinner, care ţinea dizertaţii despre talamus şi psiholingvistică. O notă fusese mîzgălită pe margine de Eagleton: *Resnick face orice experienţă, fără să întrebe nimic.* Pe scurt, alegerea perfectă pentru a supraveghea un experiment menit să provoace scepticismul celor cîţiva savanţi cărora li se permisese să afle despre el. Dar probabil că individul refuza să accepte concluziile propriei munci, chiar dacă-i săreau în ochi. Kane mîrîi:

– Arată-mi!

Coborîră într-o încăpere din subsol, iar ceva din ființa lui Kane îl îndemna să fugă. Știa de ce: puterea amintirilor. Cu vreo douăzeci de ani în urmă coborîse pe scări similare în Uganda. Idi Amin fugise din Kampala, iar în calitate de tînăr atașat militar al ambasadei SUA din Nairobi, Kane se grăbise să intre în capitala distrusă. Fusese printre primii care cercetaseră casa părăsită a lui Amin. În subsol parcurseseră un tunel subteran care ducea la celebrul Birou de Stat pentru Cercetări. Acolo coborîse pe o scară ca aceasta, la lumina brichetei, și nimerise într-o celulă în care fuseseră masacrate vreo șaptezeci de persoane, cu cîteva ore înainte. Unii mai trăiau, tăiați bucăți, în timp ce el mergea pe podeaua de ciment, scăldîndu-se literalmente în sînge. O amintire care-i provoca, din cînd în cînd, coșmaruri.

Îl urmă pe Resnick. Ajunseră la o ușă groasă din oțel și Resnick scoase un inel cu chei, de unde alese una zimțată. Cînd se deschise ușa, Kane fu șocat de duhoare, un miros de urină, fecale și transpirație, dar și de ceva mai puternic, un miros acru care le depășea pe toate. În ciuda lui, a pregătirii sale, simți că-l cuprinde teama.

– De obicei dimineața e mai bine, dar nu se știe niciodată. Iar asta duce la întrebarea: de unde știe că-i dimineață. Aici nu-s ferestre, nici un fel de distracție.

Resnick vorbea peste umăr, oficial, ca un medic care face vizita cu un nou intern. Trecură pe lîngă șase celule goale, apoi se opri în fața altei uși.

– Acum e mai bine să te duci singur. Nu vrem să-l obosim. Cînd ajungi în cîmpul lui vizual, ține capul jos, într-un fel de plecăciune. Am descoperit că așa merge mai bine. Și mișcă-te extrem de încet. Fără mișcări bruște – astea-s cele mai rele. Ține-te departe de bare. Vei avea senzații ciudate în cap. Și nu vorbi. *În primul rînd, nu vorbi!* Chiar dacă scoate vreun sunet, nu răspunde!

Descuie ușa și se dădu într-o parte, iar Kane intră. Se încordă și făcu, în tăcere, un pas apoi altul.

Încă înainte să-i apară în fața ochilor, Kane fu șocat. Într-o clipită, „văzu" creatura. O văzu și o mirosi, într-un fel o simți cu simțuri pe care nu știa că le posedă. Îl privi de sus pînă jos, o examină, își schimbă poziția, măsurînd, comparînd, judecînd. Creatura se ghemuise pe saltea, întoarsă spre perete, cu spatele cocoșat. Era păroasă, dar cu piele umanoidă, de culoare închisă spre o nuanță cenușie. Părul era lung, subțire și negru, ca la cimpanzei, dar rar și bătătorit ca pîsla. Avea umeri rotunzi și puternici, dar îndoiți într-o poziție nenaturală. Kane văzu că făptura stătea ghemuită din cauza lanțurilor de la mîini. Benzi groase îi înconjurau încheieturile și-i țineau brațele pe burtă, îi strîngeau umerii ca o haină prea strîmtă. Rănile făcute de lanțuri erau astupate de puroi și sînge uscat. Făptura purta pantaloni gălbui, despicați pe coapse ca să lase liberi mușchii ca niște movile, și tăiați la tur, încît fesele, uriașe și mînjite cu fecale uscate, ieșeau afară. Picioarele goale erau mari, cu degetele răsfirate. Se vedea o singură talpă, de-un roz lucitor.

Celula era în mare parte goală. Într-o parte se vedea un jgheab, dar Kane își dădu seama că ființa, înlănțuită, nu putea ajunge la el. Nici closet, nici chiuvetă. Podeaua de ciment se înclina către o scurgere, iar un furtun gros atîrna într-un colț, legat de un robinet.

Kane avu o senzație ciudată. Poate era din cauza putorii sau a creșterii bruște a adrenalinei, dar își simțea capul greu, de parcă ar fi crescut ceva înăuntru, și se crispă, din cauza unei dureri pătrunzătoare în fundul ochilor. Nu avu timp să analizeze situația, pentru că făptura se mișcă și reuși să se ridice în poziție șezînd. Se întoarse și se uită la Kane fără surprindere. Se priviră în ochi. Kane privi adînc în irisurile albastre și pupilele negre, și știu imediat că nu se uita într-o reflexie prostească de suprafață a unui animal, ci în adîncurile unei ființe inteligente. Se uitară intens unul la altul ca două avioane ce se urmăreau pe radar, definindu-se ca ținte. Lui Kane nu-i plăcu ceea ce vedea. Simțea crescînd în el o scîrbă instinctivă. Privirea i se mută către frunte,

teşită în faţă, perfect formată şi simetrică, dar grotescă şi nepotrivită, ca o excrescenţă. Îl îngreţoşa. Ochii creaturii se uitau la el, fixîndu-l ca-n transă, oarecum provocatori. Kane nu simţi nici un pic de milă. Nu-şi mai ţinu capul plecat. Dimpotrivă, îl ridică şi se zgîi direct la făptura neajutorată. Rosti, fără să gîndească, nişte cuvinte care-i veniră în minte de undeva din interior: „Ne-ai face celaşi lucru, nu-i aşa?" Imediat, silueta îşi trase capul înapoi, îl ridică, apoi scoase un strigăt strident, pe jumătate omenesc, de suferinţă care reverberă în celulă şi în coridorul strîmt.

Kane se trezi tras afară de Resnick. Individul şopti atît de aproape de urechea lui, că-i simţi răsuflarea:

– Ce-ai făcut? Ce-ai făcut? Ţi-am spus, te-am avertizat!

Pe cînd urca scările către lumină, auzea încă sunete în urma lui, acum doar un geamăt. Apoi uşa se trînti, iar sunetele fură înăbuşite. Ajunse sus, şocat puternic, şi se aşeză în biroul cel mic. Iar cînd se uită la Resnick, care se fîţîia în jur în halatul lui alb, capul lui Kane fu pătruns de durerea aceea curioasă, balonantă.

Matt se trezi încet, trecînd prin straturile cunoştinţei ca un scafandru care iese la suprafaţă. Rămase locului, fără să mişte, după care deschise ochii şi-i închise la loc. Dură mult timp pînă se formară întrebări în mintea lui zăpăcită. Unde era? Dorea să se retragă într-un somn lung. Dar ceva îl obliga să se ridice către suprafaţă, către lumina de deasupra ei. Deschise ochii şi clipi.

Se mişcă şi simţi imediat durere. Îl pătrunse prin şoldul drept, se mişcă spre spate, îi încercui umărul drept. Ridică mîna stîngă în aer şi o ţinu în faţa sa. Nu-şi simţea trei degete, dar măcar le putea mişca. Cînd se săltă, sprijinindu-şi greutatea pe cot, durerea îl pătrunse şi mai adînc în partea dreaptă. Ce se întîmplase? Cu un efort de voinţă, îşi sili mintea să-şi amintească. Lent, amintirile reveniră. Acum era pe deplin conştient, iar o dată cu cunoştinţa năvăli asupra lui groaza: unde era Susan? Trăia? Îşi trase picioarele, se ridică – durerea îl

pătrunse după o fracțiune de secundă, ca un șoc ulterior – și privi în jur.

În jurul lui totul era verde, frunze, plante, viițe. Privi. I se păru că nu mai văzuse copaci de mult timp. Coaja lor miraculoasă era de-un cafeniu-profund. Simți o briză ușoară, nu rece, care făcea ramurile să vălurească ușor, o mișcare ritmică ce-i produse greață. Deasupra, ramurile se împleteau într-un acoperiș. Văzu petece de cer. În unele locuri, frunzișul verde era atît de des, că soarele pătrundea ca niște săgeți piezișe, ca în gravurile din Biblie ce reprezentau pădurea primitivă, de la începutul creației.

Matt zăcuse pe crengi întrețesute cu frunze și iarbă. Nu fusese neconfortabil, dar nici ceva normal. Ceva – cineva – făcuse patul acela primitiv. Cine? Din nou, încercă să-și amintească. Nu-și amintea nimic după intrarea în peșteră. Praf, stînci, razele făcliilor licărind deasupra. Asta își amintea. Apoi împingerea stîncilor și ridicarea prafului, care provocaseră durerea din partea lui dreaptă. Văzu sînge uscat pe cămașă, iar cînd trase de haină, durerea îl străpunse. Cămașa fusese strînsă lîngă el. O trase cu grijă și se uită: o rană rotundă, roșie cu dungi negre de sînge uscat, care se întindea de la șold la ultima coastă. Arăta urît, dar era superficială, decise el. Ridică iar degetele amorțite și le mișcă. Răspunseră încet și în silă. Erau degerate. Își aminti că fugise din peșteră, ținîndu-se de stînci cu mîinile goale, împingînd-o pe Susan prin zăpadă. Albeață albă și oboseală paralizantă. Dar cum ajunsese aici – unde era? Și unde era ea?

La cîțiva metri, la baza copacului, văzu haina, mototolită. Lîngă ea, rucsacul. Vederea lui îl umplu de speranță. Era un semn de bun augur. Evident că-l adusese cineva aici, indiferent cine, ce putere superioară, dar care nu-l ucisese – cel puțin nu încă. Poate Susan se afla în apropiere, poate că ea îi pusese lucrurile acolo.

Matt gemu, își strînse puterile și se ridică. La început se simți amețit și întinse brațele să se sprijine de copac. Cînd își

reveni, se duse la rucsac, înghenunche, îl desfăcu şi scotoci prin el. Totul părea să fie la locul lui, chiar şi rachetele de semnalizare pe care le luase de la Van. Chiar deasupra găsi trusa medicală din plastic albastru, o deschise şi scoase cutia cu antiseptice. Capacul se desfăcu uşor, de parcă borcanul mai fusese deschis. Îl scoase şi constată că dispăruse un sfert din conţinut. Îşi trase cămaşa, se uită din nou la rană. Nu se vedea semn de infecţie, la margini se formase deja o crustă. Cineva îl îngrijise. Turnă încă o porţie de antiseptic pe rană.

Se afla într-un fel de umbrar. Frunzişul se întindea în toate părţile, solul era acoperit de ferigi late, ce împrăştiau un miros puternic de jilav. Descoperi o cărare şi merse pe ea, mişcîndu-se cu grijă. După ce făcea vreo zece paşi, se oprea şi privea în toate direcţiile, ţinîndu-şi răsuflarea, ca să audă mai bine. Nu mişca nimic, nu se vedea nimic, se auzeau puţine sunete.

Îl uimea flora luxuriantă formată din muşchi, frunziş şi fructe coapte. Copacii erau acoperiţi de viţe. Evident, coborîse sute de metri de la altitudinea peşterii şi a platoului fără arbori, unde avusese loc furtuna de zăpadă. Chiar şi aşa, vegetaţia era prea luxuriantă, prea fecundă ca să fie în Pamir, dacă nu fusese transportat în vreo vale ascunsă cu un profil meteorologic bizar, probabil un loc înconjurat de culmi înalte, udat de zăpada topită şi încălzit de vapori vulcanici.

Cărarea trecea printr-un crîng întunecat, iar Matt mergea atent, încercînd să calce fără să scoată vreun sunet. Ajunse la marginea unei poieniţe şi se aşeză să se gîndească la ce urma să facă. Nu-i convenea să intre în spaţiu deschis. Se uită la iarbă, care ajungea la nivelul ochilor. Pe deasupra bîzîiau muşte. O crampă subită în stomac îi aminti cît de flămînd era, dar avea puţină energie, prea puţină ca să caute de mîncare. Se lăsă în jos, ridică mîna stîngă, se uită la degete. Le simţea mai puţin amorţite. Îşi aminti de-un personaj al lui Jack London, care stătea lîngă focul de tabără înconjurat de lupi, al cărui ultim gest conştient a fost să contemple frumuseţea simplă a mîinii umane,

cu toată minunăția creației surprinsă în mișcarea degetelor încleștate.

Apoi văzu făptura trecînd pe pajiște, cu un mers ciudat, săltăreț. Se mișca iute. Ființa era goală și căra ceva pe un umăr. Matt se ghemui și încetă să respire. Venea drept spre el. Matt luptă împotriva imboldului de a se ridica și de a o lua la fugă. Se răsuci și se tîrî prin iarbă către pădure, apoi se săltă și alergă ghemuit. Cînd ajunse între arbori, se îndreptă și goni, sărind peste buștenii și strecurîndu-se printre vițe. Se opri lîngă la un copac cu crengi joase și se ascunse sub ele.

Își ținu răsuflarea și privi făptura, care mergea pe cărare, la vreo treizeci de metri. Deodată, ființa se opri ca lovită de ceva, rămase locului o clipă, apoi se întoarse spre pădure, venind drept spre el. Matt îi văzu craniul hidos croit, pieptul uriaș, păros, trunchiul de copac pe care-l ținea în echilibru pe umăr cu o mînă. Matt se întoarse, împinse ramurile din cealaltă parte, trecu printre ele și o luă la goană.

Alergă, alergă... Gîfîind, recunoscu umbrarul și pe cînd fugea spre el zări printre copaci o mișcare, o siluetă. Era Susan. Susan! Stătea în mijlocul umbrarului, dar în fața ei, înaintînd spre ea, o altă siluetă, mare și păroasă. Matt își strînse ultimele rezerve de energie, fugi spre ei și năvăli în umbrar. Se simți sărind în aer, părăsind solul cu inerția întregii sale greutăți, pentru a ateriza în spatele făpturii. Simți impactul loviturii, auzi mîrîitul dureros al respirației tăiate, surprinse o strălucire de alarmă pe figura lui Susan. Apoi se simți ridicat și aruncat spre un trunchi de copac. Se lovi cu capul de el și auzi alte sunete, vagi, neclare, apoi se cufundă iar în adîncimile întunecate, pline de pace, ale inconștienței.

– Matt, Matt! striga Susan cu blîndețe, ștergîndu-i fruntea cu mîna.

Deschise ochii. Femeia stătea îngenuncheată lîngă el, privind în jos. Îi luă capul, îl ţinu în braţe, apoi i-l puse în poală şi-l mîngîie pe faţă cu degetele.

– Recunosc că eşti curajos, zise ea. Dar ce plănuiai? Să-l călăreşti pînă moare?

– Ce naiba, Susan! Am vrut să-l opresc. Venea către tine, protestă el, încercînd să se ridice.

– Venea, dar ca prieten. Linişteşte-te, spuse femeia, împingîndu-l la loc. Am multe să-ţi spun.

Matt rămase aşezat şi privi iute în jur. Neanderthalianul stătea la distanţă, lîngă un copac. Susan rîse şi-i explică:

– L-ai speriat la fel de tare pe cît te-a speriat el. Nu fi îngrijorat, e inofensiv. Îl cheamă Faţă-lungă – sau cel puţin aşa-i spun eu.

14

– Cît timp am fost inconştient?

– O zi întreagă. Mie mi s-a părut că a durat mai mult decît ţi s-a părut ţie.

– Fără îndoială, replică Matt, frecîndu-şi un cucui.

– Nu vrei să mănînci ceva?

Se apucă să prepare ceva de mîncare. Aşeză nişte nuci şi fructe pe o farfurie de tablă, luată din rucsac. Dintr-o sticlă – Matt văzu că era sticla de votcă a lui Rudy – turnă apă într-un castron din lemn, amestecînd-o cu un soi de terci de ovăz.

– Nu-i atît de rău pe cît pare, îl consolă ea. Gîndeşte-te că-i ceva dintr-un micdejun suedez...

– Ce-i cu creatura aia?

– Sttt! Totul la timpul lui.

După ce i-a satisfăcut foamea de hrană, nu şi cea de răspunsuri, Susan îl bătu pe genunchi:

– Stai aici, îi comandă ea. Eşti gata pentru cea mai interesantă experienţă din viaţa ta?

Dispăru în spatele unor tufişuri şi se întoarse după cîteva minute, mergînd mîndră la braţ cu umanoidul în spatele căruia sărise Matt.

– Matt, ţi-l prezint pe Faţă-Lungă. Faţă-Lungă, ţi-l prezint pe Matt. Nu te teme, adăugă ea zîmbind, nu-ţi poartă ranchiună.

Matt înghiţi în sec, fără să-i vină să creadă, dîndu-se înapoi instinctiv din faţa primatei goale. Se uita la fizicul îndesat, la picioarele scurte, la pieptul ca un butoi, la bicepşii umflaţi şi la figura uriaşă, prelungită în faţă, cu craniul turtit, cu bărbie ştearsă, cu ochi mari, adînciţi în orbite, şi la streaşina de os, de neconfundat. Se uita la ceva aproape uman – aproape, nu complet. Susan chicoti văzîndu-i zăpăceala.

– Poţi să spui ce vrei, zise ea, plăcîndu-i rolul de expert. Nu te înţelege. Ei n-au limbaj.

Umanoidul se apropie şi se ghemui pe vine, uitîndu-se la Matt cu interes, dar nu cu o curiozitate profundă. Nu părea nici speriat, nici înspăimîntător. Matt îl privi de sus şi pînă jos: avea corpul lung şi picioare scurte. Avea mai mult păr decît un om, dar nu era acoperit cu blană. Totul la el părea un pic exagerat, dar era destul de omenesc pentru a.... Pentru ce? Matt se apropie şi îl privi în faţă. Văzu inteligenţă în ochi, poate chiar o inteligenţă ce-o rivaliza pe a sa, dar nu văzu uimire.

Faţă-Lungă atinse o mînecă a cămăşii lui Matt, pipăi materialul. Matt se uită la degetele rotunde, cu unghii aspre şi bătături mari. Liniile din palmă nu semănau de loc cu cele de la om. Lăsîndu-se pradă unui impuls, se întinse şi luă mîna aceea în a sa şi, de îndată ce simţi strînsoarea puternică, îl năpădi un val de emoţie, un fior pulsînd atît de puternic că avu impresia că-i aruncat într-o eră din vechime, că sufletul său genetic fusese aprins de scînteia acelui contact. Se simţea bucuros.

– Uimitor, nu? întrebă Susan. Îţi vine să crezi că atingerea asta te întoarce în trecut cu treizeci de mii de ani.

– Ascultă! exclamă Matt. Vorbeşte!

Din gîtul gros ieşeau sunete.

– Mi-e teamă că nu vorbesc. Scot sunete în unele momente. Din cîte am aflat, aceste sunete par a manifesta reacţii într-un fel primitiv – alarmă, surpriză, bucurie. Dar nu vorbesc. Fac altceva.

– Ce?

– Gîndesc.

– Ce vrei să spui?

– Transmit într-un fel gînduri – sau imagini.

– Adică telepatie?

– Într-un fel. O să vezi la ce mă refer. O să simţi cînd se va întîmpla. Iar atunci par să ştie ce vrei, de parcă ar vrea şi ei acelaşi lucru.

– De unde ştii?

– Încearcă şi o să afli. E aproape ca şi cum...

– Ca şi ce?

– Ca şi cum ei ar fi în tine.

– Incredibil!

– Ştiu. Nu pot să explic. E un fel de comunicare extrasenzorială.

Brusc, Faţă-Lungă îşi pierdu interesul şi plecă. Ceva în felul în care mergea, mişcarea capului în timpul mersului clătinat, era ciudat de expresiv.

– Doamne, e bătrîn! exclamă Matt.

– Adevărat. Ai încercat să baţi un bătrîn al tribului.

– Trib. Sînt mulţi?

– N-o să crezi cît de mulţi.

– Dar cum să fie aceeaşi specie peste care am dat mai înainte? Arată în mare la fel, dar ceilalţi păreau atît de brutali... Ăştia par mult mai umani.

– Nu ştiu care-i mai uman, dar ai dreptate, sînt complet diferiţi.

– Van a murit, a fost ucis în peşteră, spuse Matt.

– Am bănuit. Nu putem face nimic. Acum culcă-te şi odihneşte-te. Te-ai izbit zdravăn. Te aşteaptă altă surpriză. Dar mai tîrziu.

Susan îl conduse pe Matt către ceea ce numea sat. Pălăvrăgea încîntată că Matt se simţea bine, fericită că are o companie omenească, un tovarăş cu care să împărtăşească observaţiile asupra lumii incredibile în care nimeriseră.

– Să te învăţ numele lor, începînd cu cei trei care ne-au salvat: Geneză, Exod şi Levitic. Poţi să spui că aveam o dispoziţie biblică. Ei sînt favoriţii mei. Levitic se recunoaşte uşor, are trup mai zvelt şi o cicatrice pe obraz, Dumnezeu ştie cum a căpătat-o. E mai uşor de deosebit.

Matt se uită la ea, amuzat:

– Te joci de-a Eva? Dai nume creaturilor.

– Probabil.

– E o formă de a controla. Întotdeauna ţi-a plăcut asta.

Susan zîmbi.

– Mie nu-mi place, continuă Matt. Trebuie să ştiu unele lucruri – de exemplu cum am ajuns aici – înainte să-mi spui numele lor.

Jignită, Susan se grăbi să-l mulţumească. Îşi revenise în timp ce coborau panta muntelui şi-i povesti lui Matt ce-şi amintea. Prima senzaţie fusese strînsoarea de oţel a braţelor care o cărau, umflătura tare a bicepşilor. Cînd deschisese ochii, văzuse latura albă, cărnoasă, a unei bărbii mici, spîne, şi aruncase o privire în gură: dinţii erau cafenii. Primul impuls fusese să se lase pradă panicii, pentru că fusese convinsă că erau aceiaşi care-l uciseseră pe Rudy. Ciudat însă, pe măsură ce treceau orele şi se prefăcea inconştientă, se trezise că-i găsea, într-un fel indescriptibil, liniştitori, nu-şi dădea seama dacă din cauza blîndeţii comportării, a braţelor ce-o îmbrăţişau sau a faptului că-l văzuse pe Matt purtat lîngă ea.

La căderea nopţii ajunseseră în satul din vale. Au pus-o lîngă foc şi continuase să-i spioneze neobservată, dar se pare că observaseră şiretenia şi-i aduseseră de mîncare, înainte să plece. Mîncase şi dormise. Cînd se trezise dimineaţa, se afla în umbrar,

împreună cu Matt, înconjurați de o mulțime de masculi, femele și copii. Teama ei dispăruse treptat, înlocuită de un simțământ de minunare. Savantul din ea ieșise la iveală.

– Poți să-ți imaginezi, exclamă ea, aveam posibilitatea să studiez altă specie trăind printre reprezentanții ei! Fără teorii, fără conjuncturi, fără speculații. Doar observații, vechea cercetare culturală directă, de modă veche. Numai că aici era vorba de o cultură preistorică.

Matt fu uluit de viteza cu care se adaptase Susan. Vorbea despre toate, le examina în detaliu, încerca să descopere logica lucrurilor, de parcă ar fi fost într-o călătorie antropologică fantastică. Cît de iute ne adaptăm noi, oamenii, la neașteptat și la adversitate, își spuse el. Reprezintă oare această calitate secretul supraviețuirii noastre?

Se simțea încă zguduit. La un nivel primitiv, decisese că pericolul se redusese. Partea arhaică a creierului său, care provocase pomparea de chimicale ca răspuns la agresiune, începuse să se potolească. Dar simțurile erau încordate, iar cînd întîlniră un umanoid pe cărare, mai că-i sări inima din loc.

Dar, dincolo de teamă, Matt mai remarcase ceva. La început nu fusese prea atent, dar acum devenise sigur. Matt se uita la făpturi, iar ele se uitau la el. Dar nu întotdeauna îl priveau, iar Matt începu să simtă o greutate pe creier, aproape o pătrundere străină, de parcă intrase cineva în el. Iar după ce umanoidul trecu, senzația trecu și ea, așa cum soarele apare de după nori.

Satul fusese construit în jurul rîului. N-aveai mare lucru de văzut, o grămadă de adăposturi sumare, răspîndite pe panta colinei, și mai multe acolo unde solul se netezea, la fundul văii.

Ochii lui Matt erau atrași de umanoizi, de imaginea activității vieții cotidiene – cărau bușteni și coșuri, stăteau pe vine, mîncau, făceau un foc din care se ridica spre cer un fuior leneș de fum. Și copiii – bineînțeles că existau copii! – arătau ca

niște versiuni în miniatură ale părinților, numai că arcadele păreau și mai pronunțate pe figurile micuțe.

Toți erau goi. Nici unul nu purta piei de animal, precum ceilalți – de fapt, aici nu părea să existe nici un animal – și nimeni nu purta măciuci sau alte arme. Femeile erau ceva mai scunde decît bărbații, iar formele lor feminine i se părură lui Matt exagerate, cu șolduri extrem de late, cu fese atîrnînd jos, cu sînii pendulîndu-se. Penisurile bărbaților, atîrnînd libere, nu păreau deosebit de mari și nu se vedeau prea bine, ascunse în cuiburile de păr pubian.

– Știu la ce te gîndești, zise Susan. Răspunsul este: nu știu. Nu-s aici de suficient timp să-i văd împreunîndu-se.

După cum se pare, nu-i o mare diferență între sexe. Cu siguranță nu în ceea ce privește „rolul în societate". Ambele sexe fac foc și macină grăunțe folosind pisălog și piuă – astea par principalele activități. Da, au grăunțe. Cultivă plante, dar nu ucid animale și nu mănîncă nici un fel de carne. Focul e folosit pentru a curăța terenul, nu la gătit. Aici am greșit. Agricultura înainte de vînătoare – fascinant, nu?

Matt se gîndise de fapt la altceva.

– Susan, stăm aici de cîteva minute și nu ne bagă nimeni în seamă.

– Știu că sîntem aici, simți că te citesc – așa numesc eu chestia asta. Deci știu că nu reprezentăm o amenințare. Însă n-au curiozitatea prea dezvoltată. Ieri, cînd am venit prima oară, am provocat ceva agitație, în principal printre copii. Dar acum nu-i mai interesăm.

Matt intră într-o colibă. Fusese construită în formă de con în jurul trunchiului unui copac, ramurile de jos fiind îndoite spre bază și prinse de sol. Deasupra fuseseră grămădite crăci uscate, alcătuind un fel de cort indian, iar altele fuseseră înfipte în pămînt pentru a ține la distanță animalele de pradă. Arăta ca o îngrăditură din mărăcini a unui kraal al populației masai din Kenya. Înăuntru nu se vedeau prea multe lucruri: niște tigve

pline cu apă, vreo şase unelte cioplite, mai multe coşuri din lemn pline cu grăunţe.

Susan îşi reluă rolul de ghid:

– Nu-mi imaginez ce fel de organizare socială au, dacă există vreuna. Nu par să trăiască în familii. Se pare că oamenii şi copiii se mută dintr-o colibă în alta. Femeile par a sta retrase. Dar nu-s aici de suficient timp ca să fiu sigură.

Matt nu reuşea să pună de acord umanoizii aceştia cu monştrii însetaţi de sînge care-l uciseseră pe Rudy. Ceilalţi *arătau* plini de cruzime – nu numai pentru că purtau arme, ci prin poziţia lor, prin felul în care-şi împingeau capul înainte pe gîtul lung, printr-o sclipire cruntă din ochii cufundaţi sub streaşina de os. Aceştia par blînzi, deschişi şi calmi. Stau pe vine şi mestecă boabe şi fructe, de parcă nu i-ar îngrijora nimic de pe pămînt.

– Să-ţi spun ce mă zăpăceşte, zise Matt. E doar o primă impresie, dar tot ce-am văzut pînă acum arată mult mai primitiv decît m-am aşteptat – sau m-aş fi aşteptat dacă aş fi îndrăznit să-mi imaginez aşa ceva.

– Da.

– În comparaţie cu ceata peste care am dat în munţi, aceştia par a fi cu multe mii de ani în urmă. Grupul acela – nu-mi place să spun – era organizat. Aveau un conducător, acţionau împreună, într-un fel coordonat, planificat. Purtau arme. Le-ai văzut peştera. Aveau piei tăbăcite!

– Ce vrei să spui?

– Că în ciuda asemănării exterioare, sînt prea deosebiţi – ca două specii diferite.

– Bine. Arată la fel. Sînt despărţiţi de-o zi de mers. Şi tu spui că-s două specii diferite?

– Ştiu că sună incredibil. Spun doar că *acţionează* ca două specii diferite.

– Ai fost treaz şase ore şi eşti deja expert!

– Ia-o mai încet. N-ai apreciat niciodată variaţiunile regionale.

– Ce vrei să spui? se enervă ea.

– Că accepți întotdeauna explicațiile mai ușoare – înlocuire prin violență, un grup cucerește un altul. Poate există altă explicație.

– Cum ar fi?

– Nu știu.

– După asta o să-mi spui că aceste două grupuri au evoluat separat pentru că unul e într-o vale și celălalt e pe munte. Asta înseamnă să duci dezvoltarea multiregională prea departe.

Tăcură un moment. Apoi Susan spuse:

– Oricum, ai uitat ceva.

– Ce?

– Enigma din Khodzant.

– Bine, înțeleapto, și ce înseamnă?

– Nu știu, dar e ceva legat de război, e cheia întregii probleme. Intenționez s-o rezolv.

– Mult noroc!

Drumul se reduse la o cărăruie îngustă. Susan părea sigură pe ea și mergea înainte. Părăsiră curînd satul și pătrunseră adînc în pădure. Auzeau păsări, bîzîit de insecte, zgomot de mii de făpturi mici ce fugeau.

– Unde mergem? întrebă Matt.

– Surpriza. Ai uitat?

Femeia sări peste un pîrîu, făcu pași lungi, grațioși. Părul ei negru, bogat părea în ton cu pădurea. Pe Matt îl durea încă rana, dar se simțea mai bine ca înainte. Merseră vreo oră pînă cînd Susan se întoarse și spuse, zîmbind:

– Aproape am ajuns. Te simți bine?

– Bineînțeles, se strîmbă Matt la ea.

Urcară o pantă și ajunseră pe o înălțime, de unde puteau vedea cea mai mare parte a văii întinsă în fața lor. În depărtare se ridicau ziduri verticale către munții de deasupra.

– Fir-ar să fie! exclamă Matt. Sîntem într-un crater. Pun pariu că-i încă activ! De aceea e clima atît de blîndă!

Susan îl prinse de braţ.

– Ştii, să rămîi inconştient o zi înseamnă mult timp. Am fost îngrijorată. Nu ţi-o lua în cap, dar ai putea să-mi recîştigi afecţiunea.

– Ei bine, presupun că a fi singur cu cîteva sute de oameni ai cavernelor poate să provoace o asemenea schimbare...

Susan rîse şi porni mai departe. După un timp auziră printre copacii din faţă un zgomot continuu: o cascadă. După zece minute se aflau în faţa unei căderi de apă lată de trei metri, care spumega pe latura culmii. Matt simţi miros de sulf şi-şi dădu seama că vedeau un gheizer uriaş, care arunca în sus stropi fierbinţi. Asta era explicaţia pentru climă. Izvoare geotermale aruncau vapori încinşi provocînd un curent de aer cald în vale.

Jos, la baza cascadei, se zărea un bazin larg săpat în stîncă de apa care cădea. Matt se uită şi văzu trepte de piatră care coborau către bazin, aproape de poalele cascadei. Apoi auzi alt sunet care străbătea intermitent prin cel al cascadei, aproape acoperit, dar uneori distinct. Părea a fi o voce care cînta, imposibil să fie, dar totul era atît de neclar, că începu să nu mai aibă încredere în simţurile sale.

Susan îi strigă ceva în ureche, tot neclar, şi-i arătă spre poalele cascadei. Din ceaţă ieşi o siluetă, omenească, familiară. Silueta se apropie, urcă pe trepte, dar Matt nu fu sigur pînă cînd aceasta nu ajunse în capătul de sus al scărilor. De el se apropiase, cu un aer solemn, învăluit într-o togă, ca un zeu antic grec, dar cu o barbă care-l făcea să semene cu un profet din Vechiul Testament, însuşi Kellicut.

Eagleton era un fanatic. Cînd se apuca de o temă, se cufunda în ea şi nu se mai gîndea la altceva. Meditaţia lui pornea dintr-un punct central, apoi se extindea în cercuri tot mai întinse, ca un cîine ce caută drumul spre casă.

De aceea, în ultimele două săptămîni biroul lui devenise un depozit de totemuri şi de tot felul de obiecte bizare. Pe un perete

se înşirau portrete ale personalităţilor din paleoantropologie şi din alte domenii conexe, de la geologie la psihologia cunoaşterii. Se aflau acolo chiar şi adepţi ai noii şcoli de arheologie experimentală, indivizi bizari care dispăreau goi în sălbăticie pentru luni de zile, încercînd să recreeze stilul de viaţă al strămoşilor primitivi. Erau reprezentaţi chiar şi cei ce se abăteau de la cărarea înţelepciunii acceptate, conservatori răzleţi sau luptători pentru cauze pierdute.

În dreapta, privind sceptic prin lentile mici, circulare, se găsea fotografia lui Rudolf Virchow, germanul care a pus bazele patologiei moderne, care-şi distrusese reputaţia luptînd cu frenezie împotriva teoriei evoluţiei. Apoi o pictură a lui Alfred Russel Wallace, autodidactul cu ochi căprui-apoşi, omul ale cărui teorii le-au anticipat pe cele ale lui Darwin. După aceea Thomas Huxley, cu păr lung, un tip arătos, ce rînjea plin de încredere spre cameră; Paul Broca, fondatorul antropologiei fizice franceze; chiar şi Edward Simpson, celebrul falsificator englez, stînd pe un scaun din lemn, înconjurat de uneltele meseriei sale, cu un ciocan în mînă, avînd la picioare nişte pietre falsificate, destinate, probabil, cumpărătorilor victorieni naivi. Deasupra tuturor, tronînd pe perete, dar şi în pantheonul ierarhic al lui Eagleton, se afla Ernst Haeckel, naturalistul german cu suflet mare, cu plete lungi, blonde şi cu un aer de destin tragic, ca al generalului George Custer. Îmbrăţişase cauza evoluţiei cu o patimă periculoasă, transformînd supravieţuirea celui mai adaptat într-o doctrină ţinînd de *Naturphilosophie*, o filosofie mistică romantică care a dus la teoriile eugeniei şi la doctrinele rasiale ale nazismului. Eagleton era atras irezistibil de acest om, pictat cu cizme şi pălărie cu boruri largi, cu o halbă de bere alături.

Pe o masă de lîngă biroul lui Eagleton zăcea un asortiment ciudat de mulaje, mandibule, bucăţi de craniu cu numere scrise cu tuş şi o varietate de unelte preistorice: ciocane din piatră, răzuitoare cu un tăiş sau două, poliedre, discoide, aşchii în formă de solzi şi diverse fragmente. Cînd era cufundat în gînduri, apuca

piesele şi le răsucea ca pe nişte mătănii, apoi le punea la loc în alt fel.

Pe peretele opus, fixată pe un suport din plută, se afla o reproducere a enigmei din Khodzant cu bucăţile lipsă, ghicitoarea favorită a tuturor studenţilor. Nimeni, în afară de Eagleton, nu ştia că avea legătură cu omul de Neanderthal – cel puţin nimeni în viaţă. Eagleton făcuse legătura mulţumită lui Jamţarano, mongolul care-i inspirase respectul şi înţelegerea pe care un explorator le simte pentru un coleg care a mers pe acelaşi drum necartografiat cu decenii în urmă şi care a dispărut. Pictograma fusese descoperită în dosarele lui Jamţarano de la Institutul de Studii Orientale al Academiei de Ştiinţe. Exista o schiţă a acesteia, cu sfertul final lipsă, bineînţeles, şi cu o notiţă mîzgălită cu chirilice. Eagleton citi din nou traducerea de pe o foaie de hîrtie de pe biroul său:

> Fiecare trib are propriul lui mit central. Mitul originii sau al supravieţuirii delimitează tribul şi creează separarea lui. A penetra în inima mitului înseamnă a înţelege momentul creării tribului şi începutul lui în istorie.

Eagleton îşi dăduse seama că muntele Olimp, Gaea şi Uranus, titanii, Cain şi Abel, potopul şi arca lui Noe, Mahomed şi muntele, Krishna, tribul pierdut al lui Israel – toate incorporau acest adevăr de bază. Credea că Jamţarano găsise cheia pictogramei, dar nu notase răspunsul, lucru tipic pentru cineva care credea că voiajul este la fel de important ca şi destinaţia. Eagleton se uita ore în şir la pictogramă, încercînd să-i descifreze mesajul, iar uneori, pe cînd rezolva alte probleme, sucea scaunul pe rotile brusc să se uite la ea, de parcă misterul s-ar fi dezvăluit dacă-l atacai pe neaşteptate.

Eagleton intrase în criză de timp. Trebuia să ia decizii, dar nu avea informaţii solide pe care să se bazeze. Transmiţătorul lui Van rămăsese mort. Se putea ca el şi ceilalţi să aibă necazuri. Să-i

trimită acolo pe Kane şi echipa SWAT? Dacă ajungeau prea devreme, năvălind şi lovind, ca de obicei, întreaga misiune putea da greş. Dar dacă ajungeau prea tîrziu? Atunci singura problemă ar fi fost să ţină secret ceea ce au găsit – dacă într-adevăr mai era ceva de găsit.

Şi ruşii? Se enervase cînd aflase din ultima transmisie a lui Van că erau deja acolo. În felul lui obraznic, Van sugerase că Eagleton ştia de expediţia lor. Lucru adevărat, bineînţeles, în sens general, dar nu avusese de ce să-l informeze şi pe Van. Nu-şi imaginase însă că Moscova se mişca atît de iute şi n-avea idee ce urmăreau savanţii ruşi. Se răzgîndiseră în privinţa renunţării la cercetări şi la abandonarea domeniului în favoarea americanilor, indiferent de glasnost. La urma urmei, de ce să renunţi la un avantaj într-un domeniu ştiinţific de foarte mare importanţă? Obiceiurile Războiului Rece dispar greu.

Eagleton aprinse altă ţigară şi deschise dosarul Operaţiunea Ahile la actualizări. Nici o ştire bună. Subiectul pierduse zece kilograme în trei săptămîni, încetase să coopereze cu experimentatorii, fuseseră nevoiţi să-i pună cătuşe la mîini şi picioare, scotea sunete ciudate.

Răsfoi paginile cu datele experimentale: rezumate ale notiţelor notate în luni de zile, transmise în Maryland pentru a fi verificate şi răzverificate, chiar de cînd fuseseră descoperite remarcabilele puteri ale creaturii. Nu telepatie, care consta într-o citire a gîndurilor la distanţă, ci un pas către aceasta – transmitere de imagini sau TI, cum îi spuneau savanţii. Creatura poseda această putere, oricît de reduse i-ar fi fost urmele.

Eagleton ajunse la o transcriere a primei sale discuţii cu savanţii care-i explicaseră despre ce-i vorba. Citi:

– Este o citire a gîndurilor?

– Nu. Nu-i acelaşi lucru. În primul rînd, gîndirea – cel puţin la oameni – este inseparabilă de limbaj şi mare parte din ea are loc în cortexul cerebral. Acest subiect nu are un cortex

cerebral dezvoltat, sau nu dezvoltat ca la noi. Nu, harul este ocular.

– Adică funcționează cu ajutorul ochilor?

– Da, ochii altcuiva.

– Și făptura vede persoana aceea?

– Nu, vede doar ce vede persoana respectivă. Se uită prin ochii ei – de fapt, îi ocupă centrii optici unde este prelucrată informația vizuală. Deci nu vede persoana, dacă aceasta nu se uită într-o oglindă.

– Poate să se îndrepte oriunde și să vadă orice?

– Adică dacă poate să călătorească prin spațiu după voie și, să zicem, să se cațăre în vîrful unui copac ca să vadă răsăritul soarelui? Nu. După cum am spus, e o formă limitată de telepatie, dependentă în totalitate de existența unui canal prin care să acționeze – un alt creier care să fie receptor primar și procesor de date.

– Și poate să vadă cu adevărat prin ochii altuia?

Descoperiseră totul din întîmplare, pe camerele video, în zilele cînd ființa avea poftă de mîncare. Observaseră că, înainte să fie hrănită, creatura intra într-o frenezie a anticipării, de parcă ar fi știut că sosea mîncarea. Un observator atent de la monitor a atras atenția că acest lucru se întîmpla în momentul precis în care paznicul intra pe ușa deschisă către dulapul cu hrană, aflat la distanță de șapte încăperi de celula din subsol. Experimentatorii au schimbat ora hrănirii, dar ființa tot știa, la secundă. Au extins testul, incluzînd tot felul de lucruri: baie, recreere, prezentare de jucării. Creatura reușea, într-un fel, să detecteze ce se întîmpla în altă cameră. Exista o singură constantă: trebuia să fie cineva în camera aceea și să-și folosească ochii.

Atunci au stabilit experiențe foarte stricte: un om de la alt etaj se uita la unul dintre trei semne – un triunghi, un cerc sau un pătrat – iar jos, creatura trebuia să aleagă obiectul corect. Au schimbat toate variabilele: obiectele, distanța, ritmul, lumina. Au

oprit chiar şi monitoarele de supraveghere. Dar creatura alegea corect, cu o marjă de eroare de 0,306 %, insignifiantă din punct de vedere statistic.

Domeniul de observaţie a fost extins. Creatura putea realiza TI cu trei indivizi separaţi, aflaţi la distanţă de cîţiva kilometri. Dacă i se dădea un bloc de desen şi un cărbune, reuşea să traseze o schiţă grosolană a unei scene la care se uita cineva, dacă reperele erau suficient de distincte. Dar cineva trebuia să privească, pentru ca facultatea fiinţei să funcţioneze.

Cei care petreceau un timp oarecare cu creatura, îngrijitorii şi savanţii, au remarcat că trăiau o senzaţie de ameţeală, iar uneori aveau dureri de cap, cînd făptura le invada receptorii vizuali. Un îngrijitor, un american de origine irlandeză, numit Scanlon, era favoritul creaturii, pentru că petrecea mult timp „văzînd" ceea ce observa Scanlon. La sugestia lui Eagleton, preluată imediat de savanţi, au conectat făptura la un înregistrator galvanic al răspunsurilor pielii şi la alte instrumente de măsurare a emoţiilor trupului. Apoi Scanlon, care nu avea habar de test, a fost plimbat cu maşina pe un drum de munte, cu o viteză de o sută zece kilometri pe oră. Acul indicator s-a zbătut nebuneşte, iar măsurătorile au depăşit limitele graficului.

Păcat, îşi zise Eagleton, că făptura era atît de necomunicativă. Informaţiile erau unidirecţionale. Creatura nu oferea nici o indicaţie privind abilitatea ei unică, era ca un idiot „savant" care face o înmulţire cu zece zecimale. Un animal grosolan cu un har sublim. Păcat. Poate că vom înţelege după autopsie, iar aceasta nu va întîrzia mult, ţinînd seama de felul în care i se deteriora sănătatea.

Întreaga operaţiune era prea importantă ca să se facă vreo greşeală. Numai Dumnezeu ştia ce însemna posedarea unei asemenea facultăţi. Ţinînd seama de progresele geneticii, transferul acelui dar la oameni era fezabil, era la îndemînă. Aplicaţiile puteau fi uluitoare, măcar în domeniul militar. O armată cu o asemenea capacitate ar fi invincibilă. Imaginează-ţi posibilităţile

de spionaj, de transmitere a informațiilor, de comandă și control! Imaginează-ți avantajele în timpul negocierilor, la conferințele economice, la stabilirea cotelor pentru japonezi, la tîrguielile cu Uniunea Europeană. Nu era de mirare că rușii reveniseră în joc.

Eagleton închise dosarul și apăsă butonul de sub pupitru, iar secretara intră – una nouă, a treia de la plecarea precipitată a lui Sarah. Se parfumase, dar bărbatul nu-și dădu seama de marcă, simțul olfactiv fiindu-i punctul slab. Cînd îi întinse dosarul, femeia se uită la el și-l întrebă:

– Mai doriți ceva, domnule?

Răspunse cu un ton aspru, de om care are mult de lucru și nu poate fi întrerupt de pălăvrăgeli:

– Nu, nimic. Chiar nimic.

Femeia plecă și închise încet ușa în urma ei. Eagleton apucă o mandibulă, o săltă în mînă, apoi se uită la Enigma din Khodzant. Afară se întunecase, după cum se vedea prin jaluzele...

15

– N-o să vorbesc despre Rousseau. N-o să vorbesc despre Locke și Schopenhauer. M-am vindecat de filosofi. Sînt niște filistini ignoranți. Țin de o parte a creierului meu la care am renunțat.

Kellicut se rezema de un copac, un loc potrivit pentru o discuție despre om ca sălbatic nobil. Dădea dovadă de o nervozitate nouă, care-l surprinsese pe Matt, pentru că apăruse după măreția bizară, aproape mistică, pe care o afișase pînă atunci. Susan, care stătea pe pămînt, uitîndu-se în sus spre Kellicut, părea că nu împărtășește percepția lui Matt.

Matt se sprijini de-o cracă. Șocată de vederea unor umanoizi care strîngeau fructe în apropiere, atît de pașnici în mediul lor natural, Susan încercase să dirijeze conversația către filosofii despre care discutau cînd își petreceau vremea prin barurile din

Cambridge. Un mod de a sparge gheaţa, dar Matt avu impresia că revenise la vechiul rol de studentă respectuoasă.

Matt remarcase schimbările la Kellicut din clipa în care-l văzuse. Era încordat şi bronzat în urma timpului petrecut în vale. Avea braţele musculoase şi pielea tăbăcită. Vîrsta îi dăduse mai multă autoritate, care se manifesta prin plinătatea bărbii sale de nuanţă sare-şi-piper. Arăta tras la faţă, iar în ochi avea o sclipire de fanatism, ca un înger războinic biblic. Nu purta o togă, de fapt, ci un fel de legătură în jurul şoldurilor, făcută din ceea ce fusese cîndva o pereche de pantaloni.

Ciudat, dar Kellicut nu manifestase nici o surpriză văzîndu-l pe Matt. Probabil că ştia de prezenţa lui de la Susan. Dar, după atîţia ani şi ţinînd seama de circumstanţele bizare, Matt se aşteptase la mai mult. La urma urmei, gonise jumătate de glob ca să răspundă la o chemare urgentă şi se aşteptase să-l găsească recunoscător, nu distant. Şi mai fusese acel schimb rece de cuvinte cînd se întîlniseră, cu puţin timp înainte...

Matt simţise o revenire a vechii afecţiuni şi strigase, prin mugetul cascadei:

– Ne-ai chemat şi sîntem aici!

Se îndreptase spre el, să-l îmbrăţişeze. Kellicut rămăsese unde era, ridicînd o sprînceană. Răspunsul lui abia se auzise prin zgomotul apei ce cădea:

– Oricum, tu eşti aici.

Matt îşi stăpînise dezamăgirea, dar făcînd asta îşi dăduse seama că simţea o emoţie pe care o simţise deseori în prezenţa lui Kellicut.

– Am crezut că eşti în pericol.

– Asta am vrut să creadă Institutul.

– De ce?

– Pentru că n-am încredere în cei de acolo. Nu ştiu în cine să am încredere. Nu-s convins că am încredere în tine. Trebuie să ai răbdare.

După aceea, Kellicut se cufundase într-o tăcere îndelungată. Nu părea agitat, dimpotrivă, calm și distrat. De parcă ajunsese ceva chiar în sufletul lui și-l întorsese pe dos.

Dar acum, după cîteva ore, îmboldit de Susan, Kellicut începuse să toarne cuvinte care fuseseră prea mult timp reținute. Vorbea fără să-și miște mîinile, fără nici un gest – numai către ea.

– Filosofia e un nonsens. O înșelătorie. Nu gîndurile-s greșite, ci cuvintele în sine. Prin natura lor sînt mărginite. Cuvintele nu pot surprinde gîndurile, iar dacă ajung aproape să le surprindă, devin minciuni. Limbajul nu-i un dar, e o povară. Îți dai seama de asta de îndată ce folosești adevărata comunicare, prin intermediul altui canal.

Kellicut o luă de la început și povesti despre căutările lui prin munți, despre descoperirea unei crevase ce ducea în vale, despre prima lui întîlnire cu umanoizii.

– Am știut din clipa în care i-am văzut că posedă o putere extraordinară. I-am pîndit de la distanță și știam cu o certitudine greu de explicat că și ei erau conștienți de prezența mea, că mă observau așa cum îi observam și eu. Sau, mai precis, că urmăreau *observațiile* mele despre ei. M-am întors în tabără, am lăsat jurnalul, am venit aici. De data asta se strînseseră toți într-o poiană, de parcă-mi anticipaseră sosirea. Asta și făcuseră, deși pe vremea aceea nu aveam de unde să știu. Nu-mi era frică. De ce mi-ar fi fost? Știam deja cîte ceva despre ei. Nu erau agresivi, iar motivele mele erau curate. M-am apropiat de ei ca de niște ființe înrudite, care trăiesc la un nivel mai înalt. Am ieșit din tufișuri și am mers printre ei. Nu păreau deloc surprinși. M-au adulmecat și m-au examinat curioși, dar pașnici. Am căutat un conducător, dar nu exista vreunul – cu excepția cîtorva vîrstnici care, după cum am aflat ulterior, sînt respectați într-un mod general. Fiecare este cu adevărat egal, de la copilul cel mai mic la bărbatul cel mai puternic. N-au un gest de salut precum strîngerea de mînă, pentru că nu-i nevoie să arăți intenții pașnice. Intențiile lor sînt *întotdeauna* pașnice. Ce motiv ai avea să sus-

pectezi o mînă cînd trăieşti într-o lume în care nu există arme? Ştiau că-s flămînd şi m-au hrănit – literalmente m-au hrănit, s-au strîns în jurul meu şi mi-au vîrît hrană în gură. Aceasta a fost prima mea experienţă cu puterea. Am observat că, dacă mă uitam la mîncare, îmi dădeau mai multă. Dacă mă uitam într-o parte, chiar un pic, se retrăgeau. Şi nu-mi urmăreau privirea. De unde ştiau? Ştiau.

– Cum? întrebă Matt.

Kellicut se întoarse spre el şi-i spuse, un pic tăios:

– N-ai simţit? N-ai trăit?

– Nu-s convins.

– Ştii ce se întîmplă. Simţi senzaţia. De parcă ţi se umple cumva mintea. Asta-i cea mai bună descriere pe care pot s-o fac – ca un vas care se umple cu apă sau ca o ceaţă care-ţi umple capul. Cînd ai de-a face doar cu unul dintre ei, e o senzaţie trecătoare. Dar cînd ai de-a face cu un grup, e intensă. Ceaţa se îndeseşte mereu, iar cînd în final te lasă liber, un torent trece prin tine şi te curăţă. Nu se deosebeşte de LSD, ai acelaşi simţămînt de pierdere totală de sine, de amestec cu ceva puternic şi infinit. Nu-i ceva înspăimîntător, este – cum să spun? – încurajator, *consolator*. E ca şi cum te-ai regăsi, ca şi cum ai scăpa de singurătate, n-ai mai fi izolat în sensul cel mai profund.

Tăcură toţi trei un timp, apoi Kellicut încheie:

– Au ajuns la o existenţă fericită. Gîndiţi-vă la asta! Sînt ierbivori şi paşnici. Nu omoară animale, nu se omoară între ei. Trăiesc şi simt în comun. Nu există individualitate, nici simţămînt al sinelui, nici *eu*. De ce ar exista, cum *ar putea exista*, cînd sufletul se poate mişca din trup, cînd mintea există literalmente în colectiv? Tot ce contează e tribul.

– Ce se întîmplă cînd moare unul dintre ei? întrebă Susan.

Kellicut tresări la această întrebare – nu pentru că nu se gîndise la ea. Medită un pic, apoi răspunse cu blîndeţe:

– Asta-i cu totul altă problemă.

– Şi cum acţionează această putere psihică? se interesă Matt.

– O întrebare prozaică şi utilitaristă.

– Cred că aşa sînt şi eu, replică Matt.

– Puterea asta nu-i folosită la ceva, doar există, zise Kellicut, plictisit.

– Voiam să ştiu dacă îţi citesc mintea sau sînt capabili doar să vadă ceea ce vezi?

– Doar?

– Ai înţeles ce vreau să spun.

– Da. Şi nefiind în stare să execut isprava eu însumi, nu văd cum aş putea să-ţi răspund. Am fost doar la capătul receptor – cel puţin pînă acum.

– Cum adică pînă acum? întrebă Matt. Încerci să înveţi s-o foloseşti?

– N-aş merge atît de departe. Dar pot spera.

– Mi se pare ceva apropiat de perceperea extrasenzorială, interveni Susan. De fapt, care-i diferenţa între a citi gîndurile cuiva şi a vedea ce vede persoana aceea, mai ales cînd fenomenul depăşeşte bariera dintre specii? Dacă ambele specii gîndesc la fel, poate că ei ne pot citi gîndurile. Altfel, pot doar să vadă ceea ce vedem.

– Cred că ai dreptate, răspunse Kellicut.

– Şi crezi că au eşuat în a dezvolta un limbaj pentru că n-au nevoie de el? se interesă Matt.

– Au eşuat?

– Bine, lasă chestia cu eşuatul. N-au dezvoltat un limbaj pentru că n-au nevoie de limbaj?

– Exact. De ce să te tîrăşti, cînd poţi să mergi?

– Deci s-ar părea că paleontologii evoluţionişti care cred în explicaţia lingvistică au dreptate – că marea diviziune a apărut pentru că am inventat limbajul. La început a fost cuvîntul.

– Cu o diferenţă importantă. Teoria lor se bazează pe presupunerea că *Homo sapiens* s-a dezvoltat apoi tot mai deplin, că

limbajul e un avantaj, nu un impediment. Aici putem vedea că opusul e adevărat.

– Opusul?

– Nu înțelegi? exclamă Kellicut plictisit. Aici comunicarea are loc în forma cea mai pură. Individul e cufundat în grup. Lumea e completă, nu-i nevoie să te împingi în fața altuia. De ce să lupți pentru progres, cînd schimbarea înseamnă regres?

– Teoria asta nu mi se pare foarte darwinistă, comentă Matt.

– Darwin n-are nici o legătură cu asta. Supraviețuirea celui mai adaptat a fost un concept strălucit, dar nu admite nici o dimensiune morală sau etică. Reprezintă lumea ca pe o cursă cu obstacole uriașă, rea, mereu schimbătoare. E istoria scrisă după Geneză.

– Şi ce avem aici e înainte de Geneză?

– Evident. Dacă nu înțelegi asta, să te ajute Dumnezeu! Nu vezi că ești înconjurat de ființe inocente, naive, încrezătoare? Ai descoperit însuși Edenul, marea grădină a paradisului, de dinainte de păcatul Evei și al lui Adam. Este o parte a marelui proiect al naturii, repetat iar și iar.

– Eden? întrebă Matt.

– Da. Eden. În toate sensurile.

– În toate sensurile? Asta înseamnă că ne putem aștepta să-l găsim aici pe Dumnezeu?

– Cu siguranță. Eu l-am găsit. Şi nu numai asta.

– Ce-ai mai găsit?

– Îl vei găsi și pe Satan. Se pregătește să se transforme în șarpe.

– Cine-i Satan?

– N-o să-ți spun eu. Pot să greșesc.

Lui Matt îi trecu prin cap – și-și dădu seama că bănuiala apăruse de cîtva timp – că Kellicut înnebunise. Se uită la Susan, care părea captivată. De ce nu-și dădea seama?

Kellicut se retrăsese în sine. Matt se gîndi la urmărirea prin peșteră, ce avusese loc cu cîteva zile în urmă. Deodată și-l aminti

pe Van avertizîndu-i să închidă ochii cînd se ascundeau, alarma din vocea sa. Bineînțeles! Van știa de puterile lor. Știa că vedeau prin ochii altora. *Știuse tot timpul*. Chestia asta îl enervă.

– Ascultă, îi zise el lui Kellicut, știai ceva despre treaba asta înainte să vii aici?

– Nici un strop.

Matt îl crezu.

– Dar neanderthalienii ucigași, peste care am nimerit noi, cum se potrivesc în modelul tău?

– Nu știu. Nu i-am văzut niciodată, deși am aflat că vin din cînd în cînd pe aici, să jefuiască. Susan mi-a povestit despre experiența voastră. Îmi pare rău de Șarafidin, m-a ajutat mult. Am aflat și de moartea prietenului tău. Multe dintre cele pe care le știu sînt conjuncturale. Am o teorie la care lucrez, dar e prematur s-o divulg.

Matt și Susan îl cunoșteau prea bine ca să insiste. Kellicut nu era omul care să se răzgîndească.

– Aș vrea să știu de ce-s atît de brutali. L-au ucis pe Rudy fără să ezite o clipă.

– Cred că răspunsul e evident, răspunse Kellicut.

– Și care e?

– Ne urăsc.

– Ne urăsc? De ce?

– Pentru că i-am învins. Aproape i-am exterminat – aproape, dar nu chiar. Cel mai mare rău pe care-l poți face unui dușman de moarte este *aproape* să-l omori.

Seara, Susan încercă un experiment. Chiar înainte de amurg plecă singură, ocolind marginea satului, strecurîndu-se în liniște, atingînd crăcile care atîrnau peste cărare. Nu teama o făcea să se miște atît de atent, se adaptase văii și ritmului ei, potolit mai ales la sfîrșitul zilei. Se mișca fără zgomot pentru că nu voia să fie descoperită.

Auzi un fîşîit prin tufişuri, produs de un animal mic, aproape de picioarele ei. Animalul se opri cît trecu ea, apoi îşi văzu de drum. Susan zăbovi la o bifurcaţie, îşi alese drumul, o luă la stînga, unde pădurea se îndesea. Se îndreptă către un crîng de mesteceni de lîngă pîrîu, loc despre care ştia că-i frecventat de Levitic.

Se gîndi o clipă la lumea exterioară, la zarva şi freamătul ce fusese viaţa ei. Care fusese realitatea. Aici nu exista timp, nu exista greutate. Se putea ca mintea şi trupul să treacă dintr-o lume în alta chiar aşa? Îşi dădu seama deodată cît de mult îi lipsea ceea ce lăsase în urmă, dar în acelaşi timp, la alt nivel, ştia că era gata să renunţe la lumea veche. Nu era nimic din ea acolo?

Cînd ajunse la pîrîu, îl văzu pe Levitic pe malul celălalt, cu braţele lîngă trup ca o pisică, bînd apă. Vălurelele se mişcau blînd, în cercuri concentrice, de la bărbia lui. Creştetul capului, de-un negru dens şi păros, era lunguieţ: o privea pe sub sprîncene. Cicatricea de pe obraz sclipea. Susan se aşeză pe mal, la trei paşi în faţa lui.

Umanoidul îşi săltă capul şi se uită la ea. Susan aşteptă. În poziţia aceea, muşchii umerilor neanderthalianului erau încordaţi, enormi. E ca o panteră, gîndi ea, sprinten şi puternic. Se uită la fruntea lui. Arcada sprîncenei proeminentă, ieşită în afară faţă de celalalte trăsături. Imposibil să ignori creasta de os, palidă şi solidă, o umflătură uriaşă acolo unde pielea ar fi trebuit să fie netedă. Combinate cu bărbia trasă în spate şi craniul turtit, împingeau faţa înainte, de parcă ar fi fost o imagine deformată, un embrion dintr-o sticlă. O făcu să se înfioare involuntar, ca acea tresărire involuntară cînd te trezeşti brusc din somn. Există ceva în noi care dispreţuieşte altă specie pentru că e atît de asemănătoare, din moment ce variaţii minore par deformaţii insuportabile? se întrebă ea. De aceea sîntem atît de speriaţi de deviaţii la noi înşine? Dar ochii îi erau perfecţi, clari, omeneşti.

Susan văzu că irisul lui era căprui, iar albul ochiului împăienjenit de linii subțiri, roșii. Femeia simți impulsul de a se întinde, să-i atingă fruntea. Se va supăra sau se va speria? Repulsie sau atracție – se amestecau într-un singur sentiment.

Văzu reflexia lui Levitic în apa întunecată de lîngă el. Imaginea de jos era identică celei pe care o văzuse atunci cînd neanderthalianul o cărase prin munți. Levitic încetă să bea și se uită la ea. Susan își ținu răsuflarea, apoi începu să simtă senzația pentru care venise. Începu undeva la periferia minții, ca o umbră, apoi căpătă forță surprinzător de iute și deveni densă. Susan nu se mișcă, se lăsă cuprinsă. Senzația crescu și se întinse pînă ce o căldură ca o ceară topită păru să-i umple craniul, să coboare către capătul șirei spinării. Susan înlemnise. Mintea ei plutea, se ridică deasupra vîrfurilor copacilor, zbură în nori, apoi plană ca o pană, încet, pînă ajunse să se odihnească. Pentru un moment, cei doi se priviră în ochi, după care Levitic se întoarse și plecă prin tufișuri, fără să privească îndărăt.

Susan parcă prinsese rădăcini, rămase locului mult timp, savurînd reacția de după eveniment. Se făcuse întuneric, își dădu ea brusc seama. Se ridică, își descheie nasturii bluzei kaki, își scoase pantalonii și chiloții și alunecă încet în apa întunecată.

Lui Resnick nu-i plăcea să se ducă singur în celulă, atît din cauza mirosului, cît și a unei senzații de anxietate ce devenise, fără motiv, tot mai puternică. Acum duhoarea era cu adevărat copleșitoare. Greu de spus ce-o producea. Fecale uscate și exces de gaze din cauza unei diete străine – fuseseră primele lui presupuneri, glandele sudoripare a doua, o eczemă a treia. Încercaseră totul, inclusiv spălarea creaturii cu șampon și clătirea cu furtunul, dar nimic nu ajutase și, în cele din urmă, renunțaseră. Cînd mirosul pătrunsese sus, arseseră tămîie. Cînd îngrijitorii intrau în celulă, purtau peste gură și nas măști de tifon, aromate cu Vicks VapoRub.

Mai era un motiv pentru care lui Resnick nu-i plăcea să se apropie de creatură, dar nu-l recunoştea faţă de nimeni, pentru că i se părea prea bizar felul în care avea durerile acelea de cap. Mai bine să păstreze asta numai pentru el. Se putea ca mintea să-i joace feste sau să aibă probleme psihosomatice.

Pe vremea studenţiei, cu decenii în urmă, fusese asistentul de laborator al lui Van Steed, pe cînd Van îşi croia drum larg în departamentul de ştiinţe comportamentale la Chicago. Chiar şi Harry Harlow de la Wisconsin fusese silit să-l remarce pe strălucitul absolvent care ajuta studenţii. Van era pe atunci behaviorist, înainte să se apuce de chestia cu psiholingvistica. Era ingenios şi la curent cu ultimele cercetări, citind tot timpul reviste de care nu auzise nimeni. Resnick şi-l aminti pe Van stînd în berăria din subsol şi explicînd, cu un strop de condescendenţă, ultima teorie despre legăturile ADN.

Van era cam ciudat încă de atunci. O dată Resnick deschisese uşa laboratorului şi-l găsise stînd la o măsuţă albă, aranjînd creier de şoarece pe lamele. Şoarecii, operaţi şi trecuţi prin experienţe pentru testarea percepţiei, fuseseră „sacrificaţi", conform termenului ştiinţific. Trupurile lor albe, cu codiţe roz şi cutiile craniene deschise, zăceau grămadă pe un ziar de pe podea, cu o coajă de banană peste ei. Van mesteca banana în timp ce tăia felii din creier cu plictisul unui vînzător de mezeluri care taie şuncă.

De la şoareci, Van şi Resnick trecuseră la maimuţe rhesus. Acum operaţiile erau mult mai complicate şi durau ore în şir. Stînd acolo, în camera miniaturală de operaţii, unde pînă şi masca de anesteziere avea dimensiuni ca pentru păpuşi, Resnick pretindea că erau doctori, efectuînd neurochirurgie pe victimele unui accident, şi înmîna solemn instrumentele sterilizate. De fapt, operaţiile *erau* avansate – Van acţiona asupra unor regiuni ale creierului care nu fuseseră cercetate – numai că nu încerca să repare ţesutul cerebral, ci să-l distrugă. Metoda era primitivă: Van ardea leziuni cu un ac conectat la un tub cu azot lichid,

eliminînd regiunea septului. După ce-şi revenea, maimuţa era cuprinsă automat de furie la cel mai slab stimul, aşa că simpla trecere printr-un şir de animale în cuşti, fiecare cu un electrod de metal ieşindu-i din cap, le făcea să sară ca nişte nebune. Cînd Van le scotea amigdalele, maimuţele deveneau placide şi mînjeau cu fecale pereţii cuştii, aşa cum pictează cu degetele copiii de grădiniţă. Dacă scotea porţiuni de hipotalamus, maimuţele stăteau flegmatice, golite de orice afecţiune şi personalitate. O dată Van a plasat un electrod în centrul plăcerii şi a montat un aparat încît maimuţa să se autoexcite. A lăsat animalul singur pînă a murit epuizat.

– Şaizeci şi una de ore, a remarcat el, cînd a verificat ceasul. Un mod nu prea rău de a muri.

Van îi procurase lui Resnick slujba asta, iar el îi era recunoscător. Dar nu considera că Van avea dreptul să vină aici la orice oră şi nu-i plăcuse ce făcuse cînd fusese capturată creatura. Van se simţise frustrat de lipsa de rezultate a experienţelor şi se manifestase aproape brutal în felul în care manevrase creatura şi o legase de electroencefalograf şi de alte dispozitive pe care aceasta le detesta. Resnick se bucura că Van nu mai venise de cîteva luni.

Cînd se întinse după cana de cafea, Resnick surprinse o urmă de mişcare pe monitorul din stînga sus. Probabil că era Grady sau Allen care se apropiaseră de bare. Era Allen, mustaţa lui mare ce se ţitea pe deasupra măştii de la gură putea fi văzută uşor pe ecranul alb-negru.

Allen purta ochelari negri – ca aceia pe care obişnuia să-i poarte Van – iar acest lucru se dovedi o greşeală, părea să irite creatura. Avea trei centuri suplimentare, fiecare lată de cinci centimetri. Apoi se văzu şi Grady, şi făptura începu să scoată geamătul acela groaznic. Se auzi zăngănit de chei ce descuiau uşa celulei. Resnick se uită în cană, decise că trebuia s-o umple, deci părăsi camera. Nu trebuia să facă asta – regulile cereau

observații continue, douăzeci și patru din douăzeci și patru – dar jos se aflau doi îngrijitori. Al treilea activa instalația de hrănire forțată și urma să li se alăture într-un minut. Nu era o imagine plăcută, nici măcar pe monitor.

Resnick își găsi de lucru în bucătărie, făcînd cafea și fredonînd. Cînd se întoarse în camera de control, hrănirea se terminase. Își imagina sau se vedeau bucăți de hrană pe peretele celulei? Îngrijitorii vorbeau.

– Jigodia a urinat pe mine, zise Grady.

Allen rîse. Resnick văzu ușa celulei închizîndu-se, auzi zăngănitul greu întrerupînd geamătul. Pe ecran, un obiect aruncat se rostogolea lent.

Apoi, deodată, ca și pînă atunci, Resnick simți o durere puternică în interiorul capului, începînd departe, în lobul temporal, apoi avansînd și răspîndindu-se ca lava. Mult mai rău decît orice migrenă pe care o avusese vreodată. Se întinse după sticla uriașă, scoase patru aspirine și le înghiți cu cafea.

Uneori se întreba ce căutase Van în timpul vizitelor lui în subsol. Se părea că de atunci creatura devenise dificil de manevrat.

16

Matt și Ochi-Albaștri își dădeau tîrcoale în groapă, fiecare căutînd un avantaj. Ochi-Albaștri – numit așa după Sinatra, pentru că-i plăcea să vocalizeze – nu era un luptător grozav, dar lua parte la joc.

De fapt, nici unul dintre umanoizi nu era bun luptător, în ciuda puterii lor superioare. Era vorba de un sport marțial, iar concepte precum dominare, victorie și înfrîngere nu aveau loc în universul lor mental. Apreciau o aruncare la sol, dar nu se știa dacă o considerau amuzantă sau nu, pentru că nu rîdeau, păreau

să fie doar atîțați. Umorul lor, dacă exista, nu putea fi detectat de Matt și Susan. Orice se baza pe trișare, șiretenie sau înșelăciune – jocuri ce implicau înlocuirea unui obiect cu altul– provoca drept răspuns o totală lipsă de înțelegere. Dar anumite activități le făceau evident plăcere. Copiii se fugăreau, scoțînd sunete stridente, pițigăiate, deși joaca nu se termina prin prinderea unuia de către altul. Susan încercase să-i învețe leapșa, dar dăduse greș, pentru că noțiunea de a fi leapșa depășea înțelegerea lor.

Liniile și hotarele le erau și ele străine. Matt se gîndise că, probabil, ideea unui sfîrșit arbitar al spațiului era legată, într-un fel, de egocentrism. Dacă puterile psihice permit ca lumea ta să se extindă dincolo de orizont și apoi să se restrîngă din nou, într-o clipită, cum să înțelegi o limită? Dar urma să descopere curînd că într-un domeniu critic – moartea – delimitarea era foarte strictă.

Ca efect practic imediat, Matt descoperi că n-avea sens să marcheze marginile unui ring de trîntă. Descoperi însă lîngă centrul satului o depresiune în sol, pe care o numi groapa, și care-i folosea ca ring pe cînd încerca să-i învețe sportul respectiv. De obicei, stăteau în groapă luptătorii, deși nimic nu-i împiedica pe ceilalți să sară brusc în mijlocul unui meci dacă aveau chef.

Lui Matt îi făcea plăcere contactul fizic. Își amintea fiorul pe care-l simțise cînd luase mîna lui Față-Lungă. Dar se oprise aici. Deși trăiau în vale de mai multe zile, nici el, nici Susan nu reușiseră o comunicare cu umanoizii.

Neanderthalienii păreau să-și fi pierdut interesul pentru Matt și Susan. Aceștia nu se simțeau mai puțin bine veniți, dar deveniseră, într-un fel, neremarcați – invizibili.

– Nu mă deranjează, îi spuse în glumă Matt lui Susan, într-o seară. Suport respingerea, doar am locuit în Anglia!

Dar simțămîntul de solitudine devenise apăsător. Erau împreună – și, oarecum, și cu Kellicut, care îi părăsea deseori, ducîndu-se în peștera de lîngă cascadă, unde primea ceea ce el

numea instruire spirituală. Cînd profesorul stătea cu ei, prezența lui le crea probleme. Matt avea impresia că bătrînul acționa ca și cum o parte din minte i se evaporase, dar Susan considera că mintea lui atinsese un nivel superior. Pe de altă parte, concentra asupra lui toată energia și aprobarea lui Susan și părea să fie tot mai ostil față de Matt.

– Încă-l admiri, nu-i așa? o întrebă Matt într-una din zile.

– Bineînțeles, fu singurul răspuns.

Iar acum, Matt și Ochi-Albaștri își dădeau tîrcoale în groapă prin praf, ca două capete ale unui compas. Matt începu să se legene, preludiu la fentele și apucările care merseseră foarte bine pînă atunci. Ochi-Albaștri făcu neîndemînatic un pas lateral, cu brațele întinse, semănînd cu un dansator fără talent. Matt se întinse spre dreapta, către piciorul stîng al adversarului. Ochi-Albaștri intră în panică și se trase spre dreapta, dezechilibrîndu-se și aproape căzînd, fără ca Matt să-l atingă. Apoi se îndreptă, începură să se învîrtă iar...

Ochi-Albaștri era tînăr. La început, Matt nu reușea să le aprecieze vîrsta. Osul de pe frunte le afecta modelul ridurilor și, dacă nu existau semne clare de bătrînețe, precum păr alb sau piept lăsat, majoritatea bărbaților și a femeilor arătau la fel după ce atinseseră statura de adult. Dar, treptat, reușise să descopere diferențele. Printre ele erau puterea și vioiciunea pasului. După aceste două criterii, Ochi-Albaștri trebuia să aibă vreo douăzeci de ani. Uitîndu-se la bicepșii zdraveni și la pieptul dezvoltat ai adversarului, Matt își spuse că acesta putea să-l zdrobească mortal, dacă voia.

Brusc, Ochi-Albaștri lăsă capul jos și se repezi la piciorul drept al lui Matt. Matt se retrase, schimbîndu-și iute centrul de greutate și lăsîndu-și piciorul stîng expus. Apucă să vadă că umanoidul se oprește brusc din năvală, îi apucă piciorul stîng și-l aruncă pe Matt pe spatele lui. După care își ridică adversarul deasupra capului, cu ambele mîini, la fel de ușor pe cît ar fi fost

să ridice o creangă, şi-l zvîrli mai mult de doi metri. Matt ateriză, bufnind. Era atît de surprins, că avu nevoie de ceva timp să-şi dea seama că se lovise la rană. Ochi-Albaştri stătea pe marginea gropii, fără să gîfîie. Susan, care-i privise de la distanţă, hohotea de zor. Kellicut, care stătea în poziţia lotus, privea în gol.

Mai pe seară, cînd stăteau lîngă foc, Susan chicoti din nou:

– Păcat că n-ai văzut ce expresie aveai, se amuză ea, apoi continuă, pe un ton serios. Ştii ce înseamnă asta, nu? Arată că pot să înveţe.

– Nu, o contrazise Kellicut din întuneric – uitaseră că era şi el acolo. Noi sîntem cei care trebuie să învăţăm.

Kellicut era într-o stare febrilă, cauzată de o descoperire importantă pe care o făcuse în după-amiaza aceea, descoperire pe care o păstrase pentru sine. Stînd în apropierea gropii, avusese, cu o clipă înainte ca Ochi-Albaştri să se repeadă, o viziune a picioarelor lui Matt, viziune ce se ivise în minte de nicăieri, limpede ca o carte poştală.

După două zile, într-o după-amiază călduroasă, Susan şi Matt făcură dragoste.

Plouase în dimineaţa aceea şi hainele le erau ude. Le scoaseră cînd încetă ploaia şi le puseră pe o piatră, să se usuce la soare. Matt, care se dezbrăcase primul, se întoarse cu spatele. Cînd Susan îşi scoase pantalonii, se uită la spatele musculos al lui Matt şi la umflăturile netede, sculpturale ale şoldurilor lui.

– Nu ştiu care-i părerea ta, zise ea, dar am început să mă simt caraghioasă purtînd haine cînd toţi cei din jur sînt goi.

– M-am gîndit şi eu la asta.

– E antisocial, ca şi cum ai umbla îmbrăcat la o adunare a nudiştilor.

– Pun pariu că discută despre noi – adică gîndesc despre noi.

Cînd bărbatul se întoarse, îi văzu movila întunecată a părului pubian prin chiloţii uzi.

– Ei bine, sînt gata să încerc, cel puţin în după-amiaza asta, spuse Susan.

Deliberat nu se uită la penisul lui, cînd îşi scoase chiloţii. Dar cînd Matt o privi, simţi o crispare involuntară a abdomenului inferior.

– Arăţi splendid, o admiră el sincer.

Se simţi mîndră. Dezbrăcatul graţios fusese întotdeauna specialitatea ei.

Ajunseră pe o pajişte. Susan trebui să lupte împotriva imaginii eronate pe care o sugerau, de parcă ar fi fost într-o gravură veche din Biblie. Adam şi Eva plimbîndu-se prin grădina de dinainte de păcat. Se aşezară în mijlocul pajiştii. Iarba galbenă îi înconjura din toate părţile, alcătuind un cuib sigur. Susan se întinse şi Matt se culcă alături, cu mîinile sub cap. Femeia se ridică într-un cot şi-şi trecu degetele pe pieptul lui, apoi pe burtă. Se simţea umedă între picioare, cuprinsă de căldură. Se uită la el şi-i văzu erecţia. Îi zîmbi şi se urcă pe el, desfăcîndu-şi picioarele, sărutîndu-l.

Mai tîrziu, seara, cînd se întoarseră în umbrarul lor, făcură dragoste din nou. După aceea, Susan rămase în braţele lui Matt, iar el îi mîngîie bărbia cu arătătorul.

– La ce te gîndeşti? întrebă ea.

– Că ai o mandibulă drăguţă. O să fii o fosilă grozavă.

Rămaseră tăcuţi un timp.

– Ştii, Matt, n-am spus nimănui şi am jurat să nu-ţi spun niciodată dacă ne vom reîntîlni – de ce să-ţi dau această satisfacţie? – dar am avut nevoie de mult timp ca să te uit.

Bărbatul dădu încet din cap.

– Nu ştiu de ce ţi-am spus. Mă gîndeam că ar trebui să ştii. După ce ne-am despărţit, am fost un timp în Polonia – era în 1981, în anii Solidarităţii – şi am întîlnit oameni care încercau să umple trecutul. Îl numeau „spaţiul gol al istoriei" şi trebuiau să-l umple, ca să poată trece mai departe. Revolta din Varşovia, masacrul din Katyn, procesele politice, împuşcarea muncitorilor –

toate acestea trebuiau scoase la lumină. Era o adevărată obsesie. În după-amiaza asta, după ce-am făcut dragoste, m-am gîndit că şi eu sînt la fel ca ei. Am spaţii goale în viaţă şi trebuie să-ţi povestesc despre ele ca să pot merge mai departe – ca *noi* să putem merge mai departe – iar tu trebuie să-mi povesteşti despre tine şi Anne.

Anne. De ce s-a încurcat cu ea? Din ce motiv? Matt se întrebase de multe ori, retrăind momentul petrecut cu Anne lîngă casa de pe plajă pe care o închiriaseră cu toţii în vara în care se logodise cu Susan. Băuse două ginuri cu apă tonică. El şi Anne erau singuri în seara aceea caldă, alături pe pătura pusă pe nisip. Cînd se întinsese s-o sărute, ea se ferise un moment, apoi, aproape tristă, oftînd, se întorsese lîngă el. Atunci ştiuse brusc că era a lui – că era a lui de cîtva timp. Dar de ce făcuse asta? Îşi pusese uneori întrebarea, dar n-o aprofundase, fusese prea speriat de ce-ar fi putut afla despre sine.

– Mă întrebi de ce-am făcut ce-am făcut, zise Matt în cele din urmă. N-aş putea să-ţi dau un răspuns cinstit, deşi m-am gîndit de foarte multe ori. Ştiu doar că după aceea m-am simţit ca un pungaş.

Rămaseră din nou tăcuţi multă vreme.

– Matt, e ceva ce nu ţi-am spus niciodată.

Matt îşi ţinu răsuflarea, iar Susan continuă.

– Mi-e greu să-ţi spun, deci o să-ţi spun şi gata. Tot timpul acela, sau o mare parte din el, am fost şi eu cu cineva, un tip cu care mă încurcasem cu o vară înainte, cînd fuseseşi plecat. Era important pentru mine, nu puteam renunţa la el. Am încercat, atunci cînd ne-am propus să ne căsătorim, dar n-am reuşit.

Tăcu un moment, apoi adăugă:

– N-a fost chiar atît de greu pe cît credeam.

Odată pornită, nu se mai putea opri.

– Aşa că atunci cînd tu erai cu Anne eu mă vedeam cu el. Şi cînd ne certam că tu eşti necredincios în mod patologic, n-am îndrăznit să-ţi spun. Mi-am zis că nu vreau să te rănesc. Dar n-a

fost doar asta, am fost lașă. Mi-aș fi pierdut dreptul de a fi supărată. Dar după ce ne-am despărțit, ceea ce a făcut ca durerea să fie și mai puternică a fost faptul că și eu greșisem și că tu nu vei ști niciodată. Am regretat mult și-mi pare rău și acum.

Îl strînse mai tare în brațe.

– Matt, indiferent ca s-ar întîmpla, trebuie să avem încredere unul în celălalt. Nimic nu-i mai rău ca înșelăciunea și trădarea.

Matt nu știa ce să zică. O ținu cu blîndețe în brațe mult timp. În năvala aceea de emoții, nu-și dădea bine seama ce simte. Ar fi vrut să întrebe cine fusese bărbatul, dar își dădu seama că nu avea nevoie, știa. Nu putea fi decît Kellicut.

Eagleton se juca nervos cu o secure din piatră, o bucată de stîncă de culoarea somonului, cioplită ca un semicerc. Fusese sculptată cu un milion două sute de mii de ani în urmă. O mînă necunoscută, mai mult omenească decît neomenească, îi rotunjise muchia cu o serie de crestături, fiecare perfectă ca o amprentă digitală. Un lucru minunat. Îl primise în custodie de la institutul Smithsonian, care se mulțumise cu o explicație vagă asupra motivelor pentru care-i trebuia. De fapt, o folosea pe post de baghetă de ghicit a unui medium. Ca orice bun detectiv, Eagleton știa că pentru a rezolva un mister nu poți merge prea mult în trecut.

Îl aștepta pe Dan Wilkinson de la Agenția de Informații a Apărării, savantul care se specializase în fenomene parapsihice. În 1985, Wilkinson condusese o serie de experiențe de vedere la distanță, celebre în cercul bine controlat de inițiați care se ocupau de asemenea lucruri. În sala de ședințe căptușită cu plumb de la etajul al treilea al vechii clădiri guvernamentale din Washington, pusese la dispoziția unei echipe de savanți un individ cu capacitatea de a vedea la distanță. Printre alte experiențe, dăduse individului anumite latitudini și longitidini și-i ceruse să descrie ce vedea acolo. Pe blocul de desen apăruse treptat un conac cu

coloane – aproape identic cu cel din fotografia în alb-negru încuiată într-o servietă de piele. Era vila de vară a lui Gorbaciov.

Scepticismul persistase şi în deceniul următor, deşi AIA avea pe lista de salariaţi trei indivizi cu capacitatea de a vedea la distanţă. Intrau în transă în camerele întunecate din Fort Meade, Maryland, încercînd să localizeze ostaticii americani din Liban, să-l urmărească pe Saddam Husein, să descopere submarine sovietice. În 1994, Congresul a transferat programul la CIA, care a recomandat o reducere de fonduri. În noiembrie 1995, un articol din *The Washington Post* a dus la încetarea lui definitivă. Wilkinson rămăsese şomer.

Eagleton îl lăsă pe Wilkinson să aştepte. Era destul de prudent, şi asta nu numai pentru că individul se ridicase prin intermediul unei agenţii rivale de informaţii. Ca şi Eagleton, era un constructor de imperii birocratice, iar scopul lui fusese acelaşi: să conducă Directoratul de Ştiinţă şi Tehnologie al CIA. Un rival însemna ceva, un rival inteligent, cu totul altceva. Dar Eagleton avea nevoie de expertiză neurologică şi de laboratorul lui, aşa că-l vîrîse în problemă – parţial.

Apăsă butonul şi ceru secretarei să-l introducă pe rival. Wilkinson căra ceva ce semăna cu două cutii pentru pălării, le puse pe pupitrul lui Eagleton şi făcu semn către butonul pentru dezinfectant.

– Nu vreau să dai drumul la zeama aia pentru gîndaci, Eagleton. Nu-ţi spun ce le-ar face.

Eagleton regreta că-i trimisese lei Wilkinson craniul de neanderthalian şi că-i permisese să citească unele rapoarte din Operaţiunea Ahile. Slavă Domnului că nu-i dezvăluise localizarea.

– Endomulajul, presupun, zise Eagleton. Cum a ieşit?

– Mulajul endocranial, te rog! Uită-te, îl invită el, ridicînd capacul unei cutii cu un gest larg, ca un chelner ce prezintă specialitatea bucătarului.

În fața lui Eagleton se afla un model perfect de creier, făcut din cauciuc siliconic. Arăta ca un creier omenesc, dar la o examinare mai atentă se vedeau diferențe: era mai alungit în spate, de-a lungul lobilor occipitali, iar lobii frontali păreau mai mici.

– Incredibil, Nu? întrebă Wilkinson. E o replică perfectă. Adînciturile de pe suprafața interioară erau puternice, de aceea am obținut o reproducere bună. Am putut urmări ușor regiunile specific neurale.

– Văd. Și ce ne spune?

– Pentru început, e uriaș. Puțin peste o mie șase sute mililitri ca volum. Media creierelor moderne este între o mie două sute și o mie cinci sute. Există o dominantă cerebrală – cu alte cuvinte, este dreptaci. Apropo, a aparținut unui bărbat, nu?

– N-am idee.

Wilkinson luă un stilou și arătă pe creier:

– Observă mărimea lobilor occipitali. Te-ai aștepta la aceasta, din cauza umflării osului occipital, uneori numit coc.

Deschise cealaltă cutie, în care se afla craniul trimis de Kellicut.

– Vezi creasta de lîngă osul occipital? Asta-i proeminența juxtamastoidă. De aici se prind mușchii ce merg către falca inferioară. Asta-i dă o mușcătură puternică. Credem că-și folosea dinții ca pe un al treilea braț. Asta rezultă din semnele de tăieturi de pe incisivi, care-s extrem de mari.

– Ai sărit peste partea principală!

– Ajung acum, răspunse Wilkinson, nerăbdător, și bătu cu stiloul în părțile laterale ele creierului. Uită-te aici. Examinează regiunile astea. Zona lui Broca, zona lui Wernicke, spirala unghiulară. Vezi ceva ciudat?

Eagleton aștepta în tăcere.

– Aici se află centrii vorbirii, la oameni. Aici lipsesc. Practic nu există. Acum uită-te aici, continuă el, mîngîind cu stiloul suprafața creierului. Cortexul. La om, o mare parte, mai mult de jumătate, primește semnale vizuale. Aici este exagerat de mare.

Aproape nouăzeci de procente. Asta-i zona pentru vedere la distanță.

– Cum funcționează?

– N-o să știm pînă n-o să avem un creier. Dar presupun că, într-un fel, creatura asta poate să pătrundă în cîmpul receptor al altuia. Poate citi impulsuriler neuronale, probabil atît pe cale parvicelulară, cît și magnicelulară. Cred că singura cale prin care poate face asta este prin principala sursă către cortex – prin talamus.

Talamusul, gîndi Eagleton. Nume ce vine din grecește și înseamnă anticameră sau cameră nupțială, centrul interior secret, o minge măruntă pusă chiar deasupra axei creierului.

– Dacă am dreptate, există repercusiuni.

– Precum?

– Această facultate implică mai mult decît vedere. În Operațiunea Ahile am văzut-o acționînd, mai mult sau mai puțin, între specii. S-ar putea să fie mult mai eficientă în cazul unei singure specii. La un anumit nivel poate fi apropiată de telepatie – de transferul gîndurilor. Din moment ce oamenii își formulează o mare parte din gînduri prin intermediul limbajului, nu te poți aștepta ca un neanderthalian să le surprindă. Dar poate fi altfel între ei.

– Sistemul poate fi dejucat? Ce se întîmplă dacă ții ochii închiși?

– În teorie, ar trebui să existe o diferență. Dacă receptorul nu funcționează sau vede doar beznă, cum să vadă altcineva? Dar în practică poate fi altfel. Nu știm.

– Dacă un om se apropie de un neanderthalian, acesta va ști în mod automat că omul e acolo?

– Imposibil să știm. Dacă ar trebui să-mi exprim o părere, aș spune că probabil nu. Dar s-ar putea ca facultatea aceea să nu fie pasivă, precum auzul – adică să fie operativă oricînd, chiar și în somn. Cred că asta conduce la o suprasolicitare stimulatorie, te-ai ținea doar încercînd să sortezi toate mesajele pe care le

primești. Mai degrabă ochiul interior este direcționat conștient, precum ochiul nostru extern. Nu devine un sistem de alarmă pînă nu-l pornești.

– Dacă ai dreptate în privința talamusului, care sînt repercusiunile?

Wilkinson dădu din umeri. De acum intra pe tărîmul speculației pure.

– Nu cunoaștem prea multe despre talamus. Poziția lui sugerează două lucruri. E delicat și extrem de important. Cei care cred în puteri extrasenzoriale trebuie să caute acolo. E posibil ca la oameni să existe doar urme sau o capacitate încă nedezvoltată. E valabil și pentru cei care caută un sediu fiziologic pentru eu, pentru simțul sinelui. Și, bineînțeles, există și al treilea lucru.

– Care?

– O legătură inextirpabilă între toate senzațiile – incluzînd mai ales durerea. Ai avut vreodată o durere de cap pornind de la ochi?

Matt era preocupat de faptul că el și Susan slăbiseră prea mult. Știa că o dietă cu nuci, fructe de pădure și legume le va stabiliza pînă la urmă greutatea, dar se putea ca pînă atunci să-și piardă puterile. Printre umanoizi nu se vedeau bolnavi, dar cine știe ce anticorpi dezvoltaseră în timpul existenței lor izolate?

Într-o dimineață devreme scotoci prin rucsac, pe cînd Susan dormea. Descoperi un talmeș-balmeș de lucruri care puteu fi folositoare cîndva – un briceag Swiss Officer, trusa medicală, rachetele de semnalizare ale lui Van – și descoperi ceea ce căuta, o rolă de sîrmă subțire. Rupse o cataramă de la rucsac și o examină. Perfectă. Scoase pila briceagului și, rezemînd catarama de-o piatră, o pili făcînd un cîrlig. La capăt făcu o gaură mică, apoi tăie țepi dintr-un tufiș, adăugă o bucată de cîrpă galbenă, legă totul în jurul cîrligului și prinse sîrma de gaură. Tăie un copăcel, îl curăță de ramuri și termină pregătirile.

Urcă pe pîrîu pînă ajunse la un bazin în care apa se strînsese adîncă, întunecată. O briză ezitantă făcea valuri mici pe suprafaţa apei. Altă zi perfectă în paradis, gîndi Matt, pe cînd stătea pe-o ridicătură a malului. Ia să vedem cît de fraier e peştele din paradis. Aruncă undiţa în centrul bazinului şi o trase înapoi încet, agitînd momeala uşor din cînd în cînd, într-o mişcare lină, pe care o învăţase în nenumărate dimineţi de vară pe lacurile din Noua Anglie.

Nu avu mult de aşteptat. La a treia aruncare se auzi un plescăit iute, o sclipire argintie, iar momeala dispăru. Peştele trăgea tare, insistent. Matt îl lăsă să se zbată, apoi îl smunci puternic şi-l trase. Peştele izbi apa cu coada pe cînd îl scoase în aer: un păstrăv, de vreo trei kilograme şi jumătate, aprecie Matt. Îl aruncă pe iarbă şi-l lovi în cap cu o piatră. Un strop de sînge apăru în gura deschisă, coada se zbătu, iar Matt mai lovi o dată.

Pe drumul de întoarcere, Matt se simţea încîntat de ingeniozitatea sa. Cum să i-l prezinte lui Susan? Înfăşurat în frunze? Ceremonios, cu o plecăciune, ca un chelner de la „Four Seasons"? În sat nu era nimeni, nici măcar copiii. Ciudat! Se duse la foc, puse peştele pe o piatră din apropiere şi-şi duse bagajele la umbrar. Susan nu era acolo. Se întorcea în sat cînd se auzi strigat. Răspunse, dîndu-şi seama cît de neobişnuit era să auzi strigăte în vale.

Susan părea îngrijorată:

– Matt, pentru Dumnezeu, ce-ai făcut?

– Ce vrei să spui?

– Toată valea fierbe. Kellicut e pus pe scandal.

– De ce?

Cînd ajunseră în satul care, cu cîteva momente înainte era pustiu, Matt văzu că se strînsese mulţimea. Probabil că s-au ascuns cînd am venit, gîndi el. Umanoizii păreau buimaci. În centrul atenţiei lor se afla piatra pe care pusese peştele. Cînd se apropie împreună cu Susan, grupul se despărţi, lăsîndu-le loc să treacă, iar copiii îl priviră cu ochi mari, plini de teamă.

Kellicut stătea în centru, înconjurat de vîrstnici, scoţînd tot felul de sunete şi dînd din mîini. Cînd îl văzu pe Matt, se întunecă la faţă.

– Vino aici! ordonă el.

Matt se îndreptă spre el. Îşi dădu seama că „braconajul" său era deosebit de grav.

– Să nu spui nimic, îi ceru Kellicut. Nu te vor înţelege. Aşa cum nu mă înţeleg pe mine. Dar unii prind totuşi ceva. Încearcă să pari că regreţi, chiar dacă nu simţi nici o remuşcare.

Dar Matt simţea şi nu trebui să imite nici o emoţie. Privi în jos, iar cu coada ochiului o zări pe Susan, care părea ruşinată.

– Eşti inconştient, continuă Kellicut. Ai venit aici şi ai stricat totul. Ei nu înţeleg uciderea, ideea de a lua conştient o viaţă! Dar să-l *şi* mănînci! Nu-mi imaginez cum ar reacţiona dacă ar şti că asta intenţionai.

– Îmi pare rău. Nu mi-am închipuit.

– Evident.

– Ce trebuie să fac?

– Pentru început, aşază-te în genunchi şi priveşte în jos.

Matt se supuse.

– Acum, uită-te la mine.

Kellicut puse palma pe creştetul lui Matt şi privi tăcut în sus, spre cer, multă vreme.

– Acum ridică-te, ceru el.

– Ce-a fost asta?

– I-am văzut făcînd aşa ceva uneori – cînd aveau ceva important de comunicat, probabil. Poate că-şi închipuie că facem acelaşi lucru. Mi-am arătat dezacordul faţă de tine.

Pentru o clipă, Matt crezu că vede pe figura lui Kellicut o umbră a vechiului său umor.

– Acum ce să fac? întrebă Matt.

Se simţea de parcă ar fi fost iar student, iar Kellicut profesorul atoateştiutor.

– Du-te la peşte, scoate-i ochii cu grijă şi învelește-l în frunze. Apoi te vei duce unde-ţi voi spune, te vei urca într-un copac şi-l vei lăsa acolo.

– Glumeşti?

– N-am fost mai serios în viaţa mea. Este un cult al morţilor. Îţi aminteşti că ai citit despre asta? Acum vei participa şi tu.

– Ce să fac cu ochii? Sper că nu trebuie să-i mănînc.

– Nu eşti amuzant.

Pe cînd Kellicut se îndrepta spre peşte, mulţimea se împrăştie. Privirile celor doi bărbaţi se întîlniră şi, pentru prima oară, profesorul îi zîmbi lui Matt.

17

Venise timpul să-şi facă un plan. La început, Matt şi Susan speraseră că profesorul va lucra cu ei, îşi imaginaseră o cercetare în comun, în trei, o lucrare fecundă despre omul de Neanderthal, care să zguduie lumea. Dar era clar că lucrurile nu se vor desfăşura astfel. Kellicut se schimbase, era pierdut pentru ştiinţă. Se cufundase în misticism şi fusese cucerit de acesta, de puritatea umanoizilor, se încăpăţîna să capete puterile speciale ale acestora, şi-şi pierduse toată obiectivitatea. Nu-l mai interesau observaţiile şi aprecierea comunităţii lor, dorea doar să i se alăture. Putea fi folositor, chiar esenţial în comunicarea cu umanoizii, dar se împotrivea ideii de a se publica ceva. Uneori insista că lumea exterioară n-ar înţelege asemenea fiinţe. Alteori declara, melodramatic ca un predicator de duzină, că lumea exterioară va distruge neanderthalienii.

Matt şi Susan erau şi ei îngrijoraţi că făpturile acelea puteau fi distruse, dar se temeau de renegaţii care-i uciseseră pe Şarafidin, Rudy şi Van. Simţeau presiunea timpului. Cum vor preveni un atac din partea făpturilor de pradă de pe munte – mai ales dacă aceştia ar fi ştiut că în vale se află oameni? Prăbuşirea

din peşteră îl acoperise pe Van. Poate că renegaţii credeau că şi ei fuseseră ucişi. Dar dacă vor căuta şi nu vor descoperi cadavre? Timpul era un element critic. Trebuiau să strîngă iute cît mai multe informaţii şi să plece de îndată ce se putea.

Dar cercetarea nu era uşoară. Absenţa limbajului îngreuna tot mai mult situaţia. Nici măcar expresiile faciale nu puteau fi traduse. Încercaseră să comunice prin semne rudimentare, dar nu mersese. Umanoizii scoteau sunete, dar acestea nu constituiau cuvinte. Reprezentau răspunsuri de bază, fără înţeles în sine. Kellicut, care părea să ştie mai mult decît spunea, nu voia să-i ajute şi nu împărtăşea ideea lor despre folosirea unui limbaj vorbit. Matt şi Susan ştiau că adevărata comunicare avea loc pe tărîmul acela misterios din care ei erau excluşi.

Totuşi puteau să strîngă o mulţime de date. În fiecare noapte, Matt înregistra observaţiile pe bandă. Susan umplea carnetul de notiţe. Camera ei de luat vederi se pierduse în prăbuşirea peşterii, dar avea un bloc de desen în care schiţa aspecte din viaţa neandrethalienilor. Lucrau febril, contra cronometru. Strîngeau tot felul de obiecte pe care să le ia cu ei, majoritatea pietre cioplite şi alte unelte, oale grosolane şi veselă. Alcătuiseră o listă de domenii pe care trebuiau să le examineze înainte de plecare: practici religioase, structură socială, ritualuri de înmormîntare, rolul sexelor. Uneori simţeau că întrebările îi depăşeau. Mai ales Susan se simţea frustrată din cauza eşecului ei de a afla cîte ceva despre femei. Umanoidele se strîngeau în grupuri care se împrăştiau de îndată ce se apropia de ele. Văzuse una adunînd nişte frunze şi ducîndu-se într-o colibă în care zăcea un copil bolnav, dar femeia n-o lăsase să se uite.

Hotărîră să plece iute cu materialul pe care-l puteau strînge. Mai tîrziu puteau să se întoarcă. Ca să evite renegaţii, trebuiau să descopere crevasa prin care venise Kellicut în vale. Apoi vor coborî muntele cum vor putea.

Dar Kellicut era ciudat de calm. Uneori lăsa impresia că-i consideră doar emisari ai universului de dincolo de marginea văii.

Vorbea neclar despre institut şi refuza să răspundă la întrebările lor referitoare la scopul pentru care fuseseră trimişi acolo.

Zile întregi, Matt îl bătuse la cap să-i spună locul crevasei şi de fiecare dată Kellicut îl refuzase. Dar, nu se ştie din ce motiv, într-o dimineaţă profesorul îşi schimbă părerea. Ghemuit pe pământ, arătînd mai mult ca niciodată a schivnic indian, trasă o hartă rudimentară în praf. Valea era aproape circulară. Kellicut desenă rîurile, indică anumite culmi ca semne şi le arătă locul în care se aflau cu un x. Crevasa se găsea la celălalt capăt. De-a lungul drumului trasă o elipsă şi o însemnă cu o cruce.

– Acesta-i locul de înmormîntare. În locul vostru, l-aş ocoli.

– De ce?

Kellicut îl privi aspru şi-i atrase atenţia că respectul pentru morţi este important în orice cultură. El însuşi fusese acolo doar de două ori: cînd pătrunsese în vale prima oară şi luase craniul pe care-l dăduse lui Şarafidin – lucru pe care acum îl regreta – şi în ziua în care se întorsese definitiv. Nici un umanoid nu se ducea acolo, în afară de cei care îngrijeau permanent mormintele, indivizi care aveau feţele şi torsurile pictate cu alb şi care erau consideraţi nişte paria, petrecîndu-şi întreaga viaţă în acea zonă interzisă.

– Moartea este evenimentul plenar, cel mai temut principiu, în jurul căruia e organizată viaţa lor, explică profesorul. Înţelesul ei nu poate fi surprins de cuvinte, doar de simboluri.

Desenarea hărţii îi mai îndepărtase rezerva şi, cum stătea acolo cu picioarele încrucişate la umbra unui copac, tonul reveni la cel de altădată, cel al unui instructor plin de autoritate.

– Cînd etosul e comun, cînd lipsesc individualitatea sau eul în înţelesul nostru al cuvîntului, tribul este singura realitate. Depăşeşte orice altceva, iar moartea, cea care reduce tribul, este singura ameninţare. Întregul trib se reduce, prin urmare întregul trib este afectat, de aceea a apărut cultul morţii. O castă întreagă de paria a fost separată ca să înfăşoare morţii, castă care se ţine

deoparte, într-un teritoriu separat, unde nu se duce altcineva. Ochii celor decedaţi sînt scoşi.

– Ochii! exclamă Susan.

– Da. Nu sînt încă sigur care-i motivul.

– Dar ce crezi? întrebă Matt.

– Nu cred. Intuiesc. Pentru a înţelege ce înseamnă viaţa pentru ei, trebuie să te proiectezi tu însuţi într-un plan diferit al existenţei. Trebuie să capeţi o dimensiune suplimentară. Imaginaţi-vă că sînteţi centrul lumii – al lumii voastre – iar periferia acestei lumi e constituită din alţii. Orizontul tău e contiguu cu orizonturile altora. E ca un sistem solar. Eşti soarele, dar eşti şi planetele. Vezi prin alţii ca şi cum vezi singur. Asta se întîmplă într-un fel pe care nu pretind că-l înţeleg. Nu ştiu cum toată informaţia asta e preluată şi prelucrată, cu atît mai puţin cum e făcută inteligibilă. Dar este. Apoi se întîmplă ceva. Într-o zi, unul dintre membrii tribului moare. Una dintre planete se dezintegrează şi simţi lucrul ăsta personal, nu ca un simţămînt de empatie, ci pentru că moare o bucată din tine. Poate e ca şi cum ai pierde o parte din tine. E insuportabil, de aceea acţionezi împotriva acestui lucru. Încerci să menţii acel organ care-i conştiinţa tribală, reţeaua existenţei comune. Scoţi ochii.

– Şi ce fac cu ei? întrebă Susan.

– Îi dai şamanului.

Susan ştia la cine se referea, la un umanoid vîrstnic, singurul care purta un şir de cochilii de melc la gît. Individul o îngrozea.

– Şi ce face cu ei?

– Asta constituie subiectul altei discuţii, răspunse Kellicut şi se cufundă în tăcere, ca o uşă ce se închide încet şi rămîne încuiată.

Matt se ridică şi zise:

– Ar fi mai bine să plecăm.

Într-o parte stăteau trei siluete: Ochi-Albaştri, Levitic şi unul cu un dinte mare în faţă, pe care Susan îl botezase Dinte-Lung.

– Vor merge cu tine – pînă vor vedea încotro te îndrepți, prezise Kellicut.

Grupul se despărți, Matt și Susan în frunte, cei trei urmîndu-i la distanță.

Soarele se afla deasupra capului cînd se opriră să se odihnească. Cei trei care-i escortau li se alăturară și mîncară niște fructe. Matt scoase bidonul și-l întinse lui Susan, care sorbi puțină apă, apoi îl dădu lui Levitic. Acesta îl luă cu ambele mîini, îl duse la gură și-și turnă, cum o văzuse pe Susan. Apa rece se scurse peste gura și bărbia lui, speriindu-l. Matt rîse, dar Susan se apropie și-l atinse pe braț. Umanoidul nu se retrase, îi atinse și el cotul. Atingerea o gîdilă ușor.

Porniră mai departe. După o jumătate de oră, începură să urce constant. La jumătatea pantei, Susan își dădu seama că lipsea ceva. Cîntul păsărilor încetase. Se întoarse și privi: cei trei umanoizi nu se zăreau. Ajunseră la un copac a cărui coajă fusese jupuită, încît se vedea culoarea galbenă a trunchiului. Un semn de graniță, presupuse ea.

Se uită la Matt, care se încruntă.

– Poate că nu-i o idee bună, zise ea. Poate că ar trebui să-l ascultăm pe Kellicut.

– Poate ar trebui să gîndim singuri. Nu le știe pe toate.

La capătul pantei, solul se nivelă, deveni un platou. Susan era aproape sigură că erau pîndiți, iar cînd schimbă direcția privirii, avu o senzație ciudată, de parcă avea capul greu. Începură să străbată platoul și ajunseră curînd la primul cadavru. Se găsea într-un copac, înfășurat în viițe. Într-o parte, frunzele uscate căzuseră și se vedea forma albă a unui os pelvian.

Pe măsură ce înaintau, legăturile din copaci se înmulțeau, proptite pe crăci ca niște cuiburi bizare. Unele învelișuri se deterioraseră și bucăți de schelet atîrnau în ramificațiile crengilor. În alte zone, grămezi de oase acopereau pămîntul ca niște păstăi căzute. Peste tot se vedeau cranii rînjind. Un miros vag de putreziciune umplea aerul. Multe rămășițe erau vechi, își dădu

seama Susan. Terenul de înmormîntare era întins, avură nevoie de o oră să-l traverseze, mergînd iute, ca niște hoți, simțindu-se expuși și vulnerabili, de parcă în fiecare clipă puteau fi omorîți pentru sacrilegiul lor. În jur, totul era liniștit. Nu văzu îngrijitorii mormintelor, dar știu că se află acolo, că-i urmăresc.

Îndată ce ajunseră în partea cealaltă găsiră iute peretele văii, un perete aproape vertical. Căutară în toate direcțiile pînă descoperiră o spărtură în stîncă. Matt se strecură primul, urmat de Susan. Merseră suficient să se convingă de faptul că puteau ajunge în exteriorul muntelui. Susan simți o ușurare pe care n-o anticipase cînd își dădu seama că exista o cale de scăpare. Se înapoiară și reveniră în vale.

Nu merseră prea mult, cînd Susan îl trase pe Matt de mînecă și-i arătă suprafața stîncoasă. Acolo se afla gura largă a unei peșteri. Fu cuprinsă de certitudinea – nu știa de unde-i venise ideea – că peștera ducea la tunelul din care ea și Matt abia scăpaseră cu viață în urmă cu cîteva săptămîni.

Se întoarseră prin terenul de înmormîntare.

– Simt că n-ar fi trebuit să facem asta, zise ea. Kellicut are dreptate.

– Matt, spuse Susan, mulțumită de sine, în după-amiaza următoare, cred că m-am descurcat foarte bine. Teoria mea s-a dovedit valabilă. A ta a fost dată gata.

– Pa naiba!

Stăteau întinși pe pajiște, iar Susan luase un pai și-l gîdila pe Matt sub bărbie.

– Îmi amintesc că susțineai ideea că neanderthalianul avea un faringe incomplet și nu putea scoate anumite sunete – g nu era printre ele?

– Cîte g-uri ai auzit aici? întrebă el.

– Nu prea multe, dar, din moment ce ei nu vorbesc de loc, chestia e cam deplasată, nu crezi?

– O corecție minoră. O notă de subsol. Oricum, n-am susținut cu adevărat teoria asta. Am încercat doar s-o testez.

– Înțeleg.

Acum veni rîndul lui Matt.

– Îmi amintesc că tu ai dezvoltat o teorie că osul pelvian alungit sugerează o durată a sarcinii la neanderthalieni de unsprezece luni.

Susan se înroși ușor.

– Implicațiile erau zdrobitoare, dacă ții bine minte: mai mult timp în pîntece înseamnă o dezvoltare mai sofisticată. Nu prea văd prea multă sofisticare și nici multe femei cu burta mare.

– A fost doar o ipoteză vagă. Am abandonat-o de mult. Oricum, aici sînt destul de puține femei. Ce crezi?

– Raidurile, zise Matt. Ale celor de pe munte.

– Așa cred și eu.

Rămaseră tăcuți un moment. Apoi Susan reîncepu:

– Ce crezi despre înmormîntări?

– Ce-i cu ele?

– Ai negat mereu că au ritualuri funerare. Ai spus că un schelet complet reprezintă doar un accident geologic fericit.

– Nu chiar. Amintește-ți că am acceptat înmormîntarea în poziție ghemuită. Și am acceptat că în unele cazuri neanderthalienii umpleau mormintele cu unelte din piatră, bucăți de carne și alte bunuri. N-am exagerat ca tine.

– Te gîndești la mormîntul cu flori din Șanidar, nu-i așa? întrebă Susan, referindu-se la săpături din Irak, unde grăunțele de polen din sedimentele din jurul oaselor fuseseră interpretate ca o indicație că trupul fusese acoperit cu ghirlande de flori.

– Da, cred și acum că a fost o prostie romantică. Grăunțele au ajuns acolo din întîmplare – vreun animal care a scormonit sau o deplasare stratigrafică. Ca la Teșik-Taș. Tu crezi că acele coarne de țap siberian au fost puse în groapă în jurul trupului copilului pentru a-l readuce la viață. Eu cred că au fost puse pentru a-l apăra de animalele care se hrănesc cu stîrvuri.

– Cît ești de prozaic! Nu crezi în importanța ritualului.

– Susan, recunosc că n-am anticipat înfăşurarea celui iubit ca un cocon şi atîmarea lui în copac. Dar n-am asistat la nici o înmormîntare aici, deci nu ştiu dacă au ritualuri sau nu.

– Uneori mă faci să mă minunez. Nu vezi latura epică a lucrurilor: marile bătălii, lupta pentru existenţă, o specie înfruntînd alta... Vezi doar sex.

– Aici m-ai prins.

– Dacă teoria ta e corectă – dacă ne-am amestecat genele şi le-am eliminat pe ale lor – ar trebui ca noi doi să vrem să ne încrucişăm cu ei. Corect?

– Probabil că nu. Am evoluat prea mult separat.

– Dar ar trebui să simţim un fel de atracţie, ceva. Simţi?

– Dar tu? întrebă el.

– Eu am întrebat prima.

– Şi ce-ar trebui să spun, că am întrebat al doilea?

– Există multe urmări. Dacă răspund da, asta înseamnă că ai avut dreptate.

– Susan, spune adevărul. Doar ce-ai simţit.

– Greu de spus. Într-un fel, n-am simţit nimic. Găsesc ideea respingătoare. Dar uneori da, o pot accepta.

– Dacă o poţi accepta, atunci e posibilă. Nu există vreo piedică în calea reproducerii, din moment ce noi şi neanderthalienii aparţinem aceleiaşi specii. Conform conceptului biologic de specie.

– Adică, dacă două populaţii diferite se încrucişează sînt din aceeaşi specie?

– Corect. Dacă nu, dacă noi doi nu putem accepta ideea, atunci James Shreeve are dreptate cînd sugerează că figura – şi mai ales ochii – neanderthalianului îl scot sexual din limitele acceptabile din punctul nostru de vedere. Atunci sîntem cu adevărat specii diferite.

– Înseamnă că avem aici un adevărat domeniu de cercetare!

Observaseră că umanoizii nu se ruşinau în ceea ce privea sexul. Masculii şi femelele se cuplau cînd aveau chef, nu exista

ideea de monogamie, unii constituiau perechi obişnuite, alţii nu. De obicei masculii iniţiau actul, dar nu întotdeauna.

Într-o seară, zeci de adulţi ieşiră din sat şi se duseră în pădure. Matt şi Susan se luară după ei. Detectaseră un aer de aţîţare în grup, o iuţeală în mers, o energie debordantă. Deasupra lor se ridicase luna, mare şi joasă, un disc de culoarea magnoliei, care împrăştia o lumină palidă, lungindu-le umbrele.

După cincisprezece minute ajunseră la o formaţie stîncoasă uriaşă, pe care n-o mai văzuseră. În partea îndepărtată se vedea o gaură mare, triunghiulară, suficient de mare ca să poată intra în ea, unul cîte unul. Cînd intrară, fură izbiţi de căldură şi fum. Se găseau într-o peşteră mare, joasă. Focul ardea, întreţinut de patru umanoizi, leoarcă de sudoare. Flăcările se ridicau în sus şi dispăreau într-un coş negru de deasupra, un cămin către exterior. Pereţii aspri de stîncă reflectau o lucire roşcată, iar căldura era atît de sufocantă, încît Susan simţi că leşină.

Se aşezară unul lîngă celălalt. Prin fum îi văzură pe cei ce stăteau în jurul focului. Susan îl zări acolo şi pe Kellicut, alături de Levitic şi de ceilalţi. Cei care aveau grijă de foc aruncară mai multe lemne peste flăcările care coborîră, apoi se înălţară din nou. Din fundul peşterii se auzi un sunet sincopat, găunos, şi din umbră se iviră doi masculi umanoizi şi două femele, lovind în nişte tuburi care păreau din bambus. Sunetul loviturilor ritmice lovea pereţii şi reverbera în peşteră, atingînd o coardă din adîncul sufletului lui Susan. Mai remarcă faptul că îngrijitorii focului aruncau crengi lungi, verzi, peste flăcări, provocînd valuri de fum acru, dar nu neplăcut, ce umpleau peştera ca o ceaţă.

Susan şi Matt erau scăldaţi de transpiraţie şi îşi scoaseră hainele. Bătăile se intensificară. Pe suprafaţa mică, murdară, din centru, o femeie se ridică şi începu să danseze, rotindu-se nebuneşte. Zgomotul crescu, cînd ceilalţi începură să bată cu palmele în şolduri, la unison. Dansatoarea se răsuci, apoi se opri în faţa unui mascul şi-l trase în picioare. În lumina pîlpîitoare a focului, Susan văzu că penisul acestuia era în erecţie, ridicîndu-se ca un sîlp scurt, gros. Dansatoarea îl trase spre intrare şi plecară

împreună. Bătăile din palme continuară, iar loviturile în instrumente deveniră mai puternice. Cei care îngrijeau focul aruncară alte crengi pe foc. Cînd inhală puternic, Susan își dădu seama că plămînii îi ardeau, iar sîngele îi curgea mai iute prin vene. Se simțea amețită, veselă din cauza narcoticului, iar ochii îi lăcrimau din cauza fumului.

Altă dansatoare se ridică, alese un partener și plecă. Apoi alta... Kellicut se uita la Susan prin fum. Susan se ridică. Toți ochii ațintiți asupra ei, bocănitul și bătutul din palme o făcuseră să-și piardă controlul. Se învîrti nebunește, abia fiind în stare să vadă, purtată de zgomot, care devenise o formă de muzică complicată, lugubră. Acoperită de sudoare, simțea cum o învăluie căldura, ca o pătură, iar gălăgia pătrundea prin ea ca o mînă ciudată, înghețată. Simțea dorința arzîndu-i coapsele și sînii. Îl zări vag prin ceață pe Kellicut, ridicîndu-se și venind spre ea. Apoi îl văzu pe Matt, făcîndu-și și el drum spre ea, cu figura sălbatică. Susan se opri, Matt se afla în fața ei și plecară împreună în noapte.

Afară era liniște, dar zgomotul și excitația din peșteră continuau să reverbereze în capetele lor. Făcură dragoste frenetic. După aceea se depărtară și rămaseră despărțiți, prea fericiți ca să se mai atingă. Dură cîteva minute pînă-și reveniră.

– Iisuse! exclamă Matt.

Rămaseră tăcuți un timp, apoi Matt spuse:

– Sînt fericit că m-ai ales. Nu credeam că o vei face.

– N-am știut ce fac. Nu mă gîndeam.

– Susan...

– Da?

– Ai vrut să-l alegi pe *el?*

– N-am făcut-o.

– Dar pe unul dintre ei? Te-ai gîndit să faci dragoste cu unul dintre ei?

Femeia se întinse și-l îmbrățișă:

– Matt, scumpule! Nu-ți dai seama? Tocmai am făcut-o!

Matt se împrietenise cu un tînăr umanoid pe care-l numise Lancelot. Fusese atras de el pentru că acesta, care avea picioare mai lungi şi o statură mai sveltă decît majoritatea, părea a fi neobişnuit de inteligent şi deschis spre nou. Cînd Matt privea în ochii lui căprui, era convins că se uita într-un izvor profund de vioiciune.

Lancelot era curios şi-i făcea plăcere să se uite prin bagajele lor. Lua un obiect şi-l ţinea în aer, examinîndu-l din toate unghiurile. Cînd făceau plimbări îndelungate şi Matt credea că s-au rătăcit, Lancelot reuşea să găsească drumul înapoi. Dacă trebuiau să se cațăre pe o stîncă, umanoidul se uita la ea întîi, trasînd o rută de ieşituri şi locuri pentru pus piciorul.

O dată, pe cînd mergeau pe o cărare, Lancelot îl trase pe Matt spre un copac şi practic îl împinse în sus, apoi se cățără după el. Abia se ridicaseră de la sol, cînd pe sub ei goni un mistreț, dînd cu colții prin aer. Matt nu ştia dacă Lancelot îl auzise venind sau îi simțise prezența prin intermediul capacității sale speciale. Într-o după-amiază, Matt adormi şi se trezi descoperind că Lancelot îi mîngîia fruntea netedă cu degetele, arătînd foarte uimit.

În timpul călătoriilor, Lancelot hoinărea mult timp, mergînd de obicei în aceeaşi direcție. Cînd se întîmpla astfel, Matt continua drumul singur, dar din cînd în cînd simțea o uşoară fluturare în spatele ochilor şi o greutate în lobul frontal. Ştia atunci că Lancelot îl „citea".

Era frustrant că se putea comunica doar într-o direcție. După săptămîni de experiențe şi învățat, Matt îşi dădu seama că ajunsese într-un impas. Destul de ciudat, dar căzuse în rutină. Dostoievski avea dreptate: Omul, fiara, care se obişnuieşte cu orice. Se afla într-un „vis" al paleontologilor, un laborator preistoric cu viață adevărată, dar nu putea spune că pătrunsese în miezul misterului a ceea ce erau de fapt făpturile acelea. Dar, în ciuda acestui lucru, se adaptase la o lume la care n-ar fi visat cu două luni înainte, de aceea viața cotidiană i se părea banală.

Disperat, se decise să-l învețe pe Lancelot să vorbească. Se străduí să-și amintească tot ce citise despre experiențele cu cimpanzei și limbaj. Sigur, lucrurile urmau să fie diferite, pentru că încerca mai mult decît să transmită conceptul despre un obiect, ceea ce însemna învățare asociativă dusă la un nivel abstract. Încerca să-l învețe pe Lancelot să pronunțe și să folosească corect cuvintele, apoi să le combine cu alte cuvinte, creînd noi înțelesuri. Acesta era saltul cuantic al limbajului.

Pentru prima lecție îl așeză pe Lancelot în fața lui, luă o piatră zdravănă, se duse la el, o puse în mîna hominidului și tot repetă cuvîntul „piatră". Fiind privit fără înțelegere, renunță la *tră*, simplificînd cuvîntul, repetîndu-l pe cînd lua și punea piatra în mîna lui Lancelot. Toată ziua Matt încercă să-i vîre în cap ideea, dar fără succes. Uneori Lancelot repeta sunetul, dar nu părea să facă vreo legătură cu piatra. Matt încercă alte cuvinte – „frunză", „cer", „apă". Încercă limbajul semnelor, mimînd acțiuni precum mîncatul și dormitul. Încercă „Matt", „eu" și „tu" prin indicare cu degetul, un gest ce păru să nu sugereze vreun înțeles. Pronumele nu avea sens într-o lume care nu făcea diferență între sine și alții. La un moment dat, aduse magnetofonul său și înregistră sunetele, apoi i le reproduse iar și iar, pe cînd îi prezenta obiectele, dar Lancelot era prea fascinat de magnetofon ca să se concentreze.

– N-o să ajung nicăieri, îi mărturisi el lui Susan.

– Nu mă surprinde. Limbajul este singura activitate omenească foarte complicată.

– Dar sîntem similari în multe alte feluri. Ai crede că există undeva capacitatea, chiar sub o formă redusă, care poate fi reactivată.

– Dacă nu-i folosită, nu se dezvoltă. Ca un copil născut cu cataractă. Dacă nu-i tratat pînă la șase luni, devine iremediabil orb. Iar craniul umanoizilor este deja specializat, are de prelucrat toate informațiile primite prin canalele vizuale ale altora.

– Totuși scot uneori sunete...

Susan sugeră să încerce invers, să învețe cît putea din vocabularul vorbit de ei. Exista posibilitatea să înceapă să se înțeleagă. Așa că Matt se apucă să-i observe cînd erau în grup. Se concentră asupra celor tineri, mai ales cînd se jucau, pentru că aceștia scoteau cele mai multe sunete. Le înregistră pe bandă, iar după cîtva timp fu în stare să lege anumite sunete specifice de răspunsuri specifice. Descoperi un sunet pentru surpriză, un fel de mîrîit din gît. Apoi avu norocul să înregistreze sunetul de alarmă, cînd un grup de tineri ce se juca pe malul rîului se risipi la apariția unui animal de pradă, o felină mică semănînd cu o puma. Cînd Matt reascultă banda, auzi o serie de scîncete înalte, ca niște bocete.

Exersă singur, în pădure, să scoată sunetele acelea, iar seara îi spuse lui Susan, pe jumătate glumind, să se pregătească pentru un moment istoric. Se afla la marginea satului. Trase adînc aer în piept și strigă puternic, încît țipătul răsună printre copaci. Înainte ca Susan să-și dea seama ce se întîmplă, Matt se afla la picioarele ei, ținîndu-se cu mîinile de tîmple.

– Matt, ce-ai pățit?

Bărbatul se ridică, un pic zăpăcit.

– Am declanșat alarma. Cred că au vrut cu toții să știe ce se întîmplă și m-au citit în „același" timp...

Dacă Lancelot n-a învățat să vorbească, a învățat altceva. Într-o seară, pe cînd Matt și Susan conduceau o întrecere de trîntă, Lancelot se afla în groapă cu un tînăr umanoid. Fu aruncat la pămînt. Se ridică imediat în picioare și se repezi la adversar. Acesta se răsuci și-l lovi cu cotul în bărbie. Lancelot fu aruncat în spate, amețit. Dar după aceea se năpusti asupra celuilalt, îl izbi în piept și-l zvîrli jos. Cînd se întoarse, triumfător, Matt îi văzu fața – roșie de furie – și se grăbi să pună capăt meciului.

Și el, și Susan erau surprinși și puțin nervoși. Discutară subiectul ceva mai tîrziu.

– Ştii ce-am gîndit cînd l-am văzut, zise Susan. Era plin de furie, de agresivitate. Aşa ceva nu există în vocabularul emoţional de aici.

– Ne place sau nu ne place, dar furia şi agresivitatea sînt caracteristici umane, replică Matt. Poate că unii dintre ei au luat-o pe calea renegaţilor, cale ce duce drept către noi.

În acest timp, Kellicut, care-şi vedea de propriile cercetări, petrecea tot mai multă vreme cu şamanul. Acesta locuia într-o colibă separată, singura care avea uşă – şi care era aproape întotdeauna închisă. În jurul ei se găseau o mulţime de totemuri mici, nişte smocuri de păr şi dinţi, care emanau o duhoare cumplită.

Matt şi Susan îl numeau Ochi-Întunecat, un nume ce i se potrivea şi ca înfăţişare, şi ca funcţie – care consta în a ghida tribul prin lumea de jos a spiritelor. Prelua greutatea sufletelor strămoşilor dispăruţi pe trupul lui şubred. Avea trunchiul slab, cu omoplaţii împingînd prin piele ca nişte aripi de liliac, cu figură ciupită, sinistră, cu păr zburlit ce cădea în jos ca o perdea. Cînd se dădea într-o parte, lăsa să se vadă un ochi întunecat ce privea permanent la distanţă, de parcă avea acces la viziuni ce nu puteau fi surprinse de alţii, la spirite ce locuiau în cuiburi ascunse şi scorburi de copaci.

Ochi-Negru se ducea uneori singur pe o platformă stîncoasă, rămînînd acolo zile în şir, comunicînd cu spiritele şi postind, şi se întorcea sleit. Tribul părea agitat la întoarcerea lui, îi dădea hrană şi alte daruri, dar umanoizii se temeau de el, dîndu-se din drum cînd se apropia. Pentru a păstra legătura cu strămoşii, şamanul ţinea ceremonii completate cu strigăte şi cînturi, cu bătăi în buşteni şi cu accese de posedare. Susan remarcase că, în momentele acelea, bătrînul părea să cadă în transă şi că atunci ţinea închis ochiul său bun. Asta, presupunea ea, tăia legătura cu lumea exterioară şi făcea imposibil ca vreun membru al tribului să-l citească, dacă ar fi îndrăznit s-o facă.

18

Într-o dimineaţă devreme, cînd cerul albastru acoperea valea ca un glob luminos, în sat se produse agitaţie. Matt, care se scălda în pîrîul rece, auzi strigăte aţîţate şi ceva ce semăna a gemete. Susan, care strîngea zmeură dintr-un desiş, pentru micul dejun, se ridică atît de iute că se zgîrie. Îşi croi drum cu atenţie şi fugi spre sat, ajungînd o dată cu Matt.

O mînă de umanoizi se împingeau şi dădeau cu picioarele în praf. Copiii din jur îi priveau cu figuri solemne. Un fel de luptă, gîndi Matt. Apoi îşi dădu seama uimit cît de complet se adaptase la atmosfera somnolentă a satului. Gîndul la o încăierare, indiferent de motiv, îl şoca. Apoi văzu capul lui Faţă-Lungă deasupra îngrămădelii şi cînd umanoidul se întoarse spre el, descoperi că trăsăturile acestuia erau deformate de suferinţă.

– Ce se întîmplă? întrebă Susan, şi ea uluită de ceea ce vedea.

– N-am idee, dar o să aflăm.

Cînd Susan se apropie, mulţimea se dădu la o parte, făcîndu-i ei şi lui Matt loc să treacă. Văzură o targă făcută din crengi şi frunze. Pe ea se afla un umanoid tînăr pe care nu-l mai văzuseră, unul cu părul negru. Cînd grupul puse targa jos, trupul se rostogoli şi rămase inert.

Tînărul fusese grav rănit. Avea o tăietură adîncă într-o parte a frunţii. Carnea fusese trasă de pe os, ce lucea alb, de parcă ar fi crescut ceva prin piele. Sîngele negru se scurgea pe faţă, către ceafă, murdărindu-i părul. Tînărul părea inconştient. Genunchiul drept fusese zdrobit, sîngera. Braţul stîng atîrna inert, fără vlagă, într-o parte, cu o rană mare. Trupul îi era împodobit într-un fel pe care nu-l mai văzuseră, de parcă ar fi fost vopsit în culori de război. Pe obraji avea dungi roşii, trasate cu ocru şi negru, alcătuind un V răsturnat de la nas, iar pieptul puternic era plin de dungi asemănătoare, pornind de la stern. Răsuflarea grea îi sălta coastele.

Faţă-Lungă nu înceta să-l pipăie. Ridică braţul celălalt al tînărului într-un gest de suferinţă, ca într-o Pieta, scoţînd sunete ciudate, îngrozitoare, dîndu-şi capul pe spate şi chinuindu-şi coardele vocale cu strigăte de durere. Ceva din poziţia lui, în felul în care ţinea trupul, să-l sprijine, să-l apere, o izbi pe Susan.

– Matt, zise ea, e fiul lui!

– Este, se auzi vocea lui Kellicut din spate. Şi după cum arată va muri curînd dacă nu facem ceva.

– Ce putem face?

– Probabil nu prea mult, dar va fi oricum mai mult decît pot ei. Medicina nu-i prea dezvoltată aici.

Cînd Faţă-Lungă îl auzi pe Kellicut, lăsă braţul băiatului, veni în fugă, puse o palmă uriaşă pe ceafa lui Kellicut şi-l împinse pe acesta către targă, în timp ce mulţimea le făcea loc. Îl conduse pe Kellicut în jos, iar acesta trebui să îngenuncheze lîngă trup.

Cenuşiu la faţă, Kellicut atinse tîmpla băiatului. Tînărul deschise ochii, se uită la tatăl lui şi gemu, apoi întoarse capul într-o parte. Kellicut îi atinse obrazul cu dosul palmei, îi pipăi coastele, îi luă pulsul. Deodată, Faţă-Lungă soate un răcnet, privindu-şi fiul cu atenţie.

– Doamne! exclamă Matt. Îşi citeşte fiul! Îi preia durerea. O simte literalmente!

– Ai dreptate, răspunse Kellicut peste umăr. Trebuie să fie înfiorător. N-avem nici cea mai vagă idee cum e. Nu cred că reduce în vreun fel durerea fiului său. E doar o cale de a simţi simultan, o empatie pur altruistă.

Kellicut se transformase în medic.

– În primul rînd, trebuie să-i spălăm sîngele. Nu pot să văd nimic. Nu ştiu cu ce avem de-a face. Matt, adu trusa ta medicală. O să-l ducem în coliba cea mare de lîngă rîu. Susan, adună cîte haine poţi, ne întîlnim acolo. Trebuie să-l învelim. E în stare de şoc.

Redevenise vechiul Kellicut, ce dădea ordine precise, repezindu-se să rezolve înainte ca alții să aprecieze situația.

– Să mergem!

Începu să ridice targa și cinci bărbați se repeziră să-l ajute. Cînd se mișcară, zguduiră tînărul, care scoase un geamăt înfiorător de durere. La fel făcu și Față-Lungă. Procesiunea bizară trecu prin sat, un animal uriaș ce lovea praful cu zece picioare, ghidat de Kellicut.

Lîngă rîu, profesorul făcu semn ca targa să fie așezată sub un plop. Alături se afla o colibă formată din ramurile întrețesute din doi copaci. Era deschisă în amîndouă părțile și sufla prin ea o briză ușoară. Aici se stabili Kellicut, care îl trimise pe Matt de trei ori la rîu cu bidonul, turnînd apă peste răni și stergîndu-le cu blîndețe cu o bluză a lui Susan, pînă văzu cum era rana. Pe marginile tăieturii de pe frunte se strînsese praf.

– Ce crezi că i s-a întîmplat? întrebă Susan.

– Greu de spus, dar rana de aici a fost provocată de o lovitură. Uită-te la lărgirea din partea asta, iar aici osul e ciobit, vezi? zise el, ridicînd o fîșie de piele de pe frunte. Aici e torul frontal. Gîndește-te că ne uităm la un os care n-a fost văzut niciodată în vreo școală medicală din lume!

Înfășură tînărul în hainele aduse de Susan, o grămăjoară săracă în care se afla și o pereche de pantaloni.

– Nu i se potrivesc, zîmbi Kellicut, o să-i folosim ca pătură. Nu-s doctor, dar pun pariu că nu s-a ales cu astea dintr-o căzătură. Nici nu și-ar fi zdrobit astfel piciorul într-un accident. Nu, adăugă el, vîrînd hainele sub trupul tînărului, care începuse să tremure, a fost lovit cu un ciomag. Într-o luptă.

– Cu cine?

– Cu ceata care v-a atacat pe voi.

– De unde știi?

– Cine altcineva ar fi putut fi?

Kellicut făcu o pauză, de parcă s-ar fi întrebat cît de mult să spună, apoi continuă:

– S-a dus să li se alăture.

– Cum?

– Da, acum cîteva săptămîni. I-a zdrobit inima tatălui său, care nu era de acord.

Profesorul se uită la Faţă-Lungă. Acesta stătea pe un buştean, uitîndu-se la figura fiului său şi legănîndu-se încet înainte şi înapoi.

– Eşti stigmatizat dacă fiul sau fiica s-au alăturat renegaţilor, dar individul acesta e atît de respectat, încît nu i-a fost afectat prestigiul. Cu excepţia faptului că el suferea.

– Incredibil! exclamă Matt.

– De ce incredibil? Au simţiri la care nici nu visezi.

– Nu mă refeream la asta. La fuga şi alăturarea la celălalt grup, renegaţii, cum le zici.

– Într-un fel, datorită acestui puşti rănit aţi fost voi găsiţi.

– Cum?

– Cei care au dat de voi îl căutau pe el.

Susan se uită la Kellicut:

– Cred că trebuie să ne explici o mulţime de lucruri.

– Da, oftă el. Cred că da. Dar toate la timpul lor. Înainte de orice să avem grijă de tînărul acesta.

Faţă-Lungă se uită peste trupul fiului său direct la Kellicut. Matt nu era expert în desluşirea expresiilor pe figurile fiinţelor ce-i rămîneau încă străine, dar nu se îndoi că Faţă-Lungă implora. Îmbătrînit subit, se duse lîngă profesor, îi luă mîna şi-i desfăcu două degete, apoi o puse încet pe pleoapele fiului său. După aceea atinse cu degetele sale ochii lui Kellicut şi le ţinu acolo un moment, cu figura imploratoare. Ne spune că fiul lui moare şi-l roagă pe Kellicut să-l salveze, îşi spuse Matt.

Eagleton apăsă pe interfon şi răcni:

– Schwartzbaum!

Apoi lovi în butonul pentru dezinfectant de deasupra. Dacă-i contamina cineva biroul, gîndi el cu răutate, era nenorocitul de

Schwartzbaum! Păcat că avea legătură, măcar tangențial, cu operațiunea!

Schwartzbaum trecuse prin fabrica de paleoantropologie de la Harvard și studiase cu cei mai buni de acolo. Începuse cu clasicele pietre și oase, apoi evoluase. Se ocupa acum de genetică evoluționistă. La fiecare doi ani publica lucrări despre fizionomii de schelete și ADN mitocondrial, atît de obscure și complicate, că reputația lui devenise inatacabilă. Eagleton avusese nevoie atît de mult de experiența lui pentru proiect, că-l numise director adjunct al Institutului, cu toate avantajele: un salariu de o sută cincizeci de mii de dolari, loc de parcare și un abonament la meciurile echipei Redskin.

Acum avea nevoie de Schwartzbaum ca să-l ajute să ia o decizie, sau mai precis, ca să vorbească. Eagleton îl folosea, din cînd în cînd, ca pe un studio de sunet. Uneori deciziile n-aveau nici o legătură cu subiectul pe care-l discutau. Îl ajuta să pălăvrăgească amabilități cu un coleg, în timp ce intelectul lui formidabil naviga singur prin vîltorile rîului. Îl folosea pe Schwartzbaum așa cum experimentatorii folosesc un zgomot de fond pentru a înlătura intervenții deranjante. Iar acum era o asemenea situație.

Schwartzbaum intră distrat, trase un scaun și se așeză prea aproape pentru a ședea confortabil. Eagleton nu spuse nimic. Își trase pur și simplu scaunul cu rotile în spate și în față, ca un alergător pe linia de start, își aprinse o țigară și timise un proiectil de fum în ciuful de păr alb zburlit care se scurgea peste urechile lui Schwartzbaum, făcîndu-l să arate ca savantul nebun din filme. Avu efect. Arătînd ca un om prins de-un nor de gaz de luptă, Schwartzbaum se grăbi să-și tragă scaunul în spate.

– Ai completat raportul? întrebă Eagleton.

– Ce raport?

– Despre discuția de aici. Cea cu doctorii Arnot și Mattison.

În vocea lui se simțea iritarea și nu făcu nici un efort s-o ascundă.

– A, raportul ăla! Nu, nu încă. Am fost prea ocupat cu un articol despre deschizătura nazală din craniul neanderthalianului. Am ajuns la concluzia că...

– Să am raportul pe birou mîine dimineaţă. Vreau să ştiu cum ai procedat cu interpretările lor diferite.

– Ştii ce se zice: du doi paleontologi într-o cameră şi vei obţine trei opinii. Nu cad de acord nici măcar asupra scrierii numelui subiectului. Unii se alătură germanilor, care înlătură *h* mut – neandertal – alţii...

– Speram să discutăm ceva mai substanţial, nu despre pronunţie.

– Scuză-mă. Despre ce?

– Printre altele, despre teoria doamnei doctor Arnot cu privire la canibalism.

Schwartzbaum îşi trecu vîrful degetelor prin barbişon. Gestul îi aminti lui Eagleton de un păianjen răsturnat pe spate, dînd din picioare.

– Asta nu-i ceva nou, e latura întunecată a cercetărilor privind omul de Neanderthal, o umbră care a apărut încă în lucrările unora dintre primii vînători de fosile.

– Explică-mi.

Schwartzbaum se lăsă pe speteaza scaunului, trase adînc aer în piept şi se uită în tavan:

– Dacă nu greşesc, prima referire a fost făcută prin 1860, în lucrarea lui Edouard Dupont, un geolog belgian. Scotocea prin peştera din... cred că era Le Trou de la Naulette... unde a descoperit o bucată mare de falcă interioară. De om, fără îndoială, dar semănînd mult cu cea de maimuţă prin teşitura de la dinţi către bărbie.

Brusc, Schwartzbaum îşi dădu seama că arăta pe propria lui bărbie. Jenat, lăsă mîna jos.

– Să nu uităm că *Originea speciilor* apăruse doar de cîţiva ani. Evoluţia se străduia să devină o teorie credibilă, iar bucăţica aceea de mandibulă era prima dovadă anatomică ce-l sprijinea

pe Darwin. Apoi s-a întîmplat ceva bizar. Au început zvonuri despre canibalism, încît Dupont a crezut necesar să susţină că osul acela *nu* era un rest de la un ospăţ canibalic. Dar cînd lucrarea sa a fost tradusă în engleză, s-a „răsturnat" totul şi s-a înţeles că afirma că *erau* resturi de la un ospăţ, că neanderthalienii erau canibali. S-a crezut aşa pentru că asta doreau să creadă, iar zvonul s-a răspîndit.

Schwartzbaum sări peste cîteva decenii, pînă în 1899, la Dragutin Gorjanović-Kremberger, un croat, fiul unui cizmar, care nu fusese niciodată acceptat printre intelectualii din Berlin şi Paris. Dar el a fost cel care a descoperit locul de la Krapina, o comoară cu sute de specimene de neanderthalieni. L-a şocat faptul că scheletele erau împrăştiate peste tot, oasele mai mari despicate, unele arse. Un număr surprinzător de mare dintre ele aparţineau unor copii. Toate acestea au fost pentru Gorjanović dovada irefutabilă că fuseseră victimele unui banchet preistoric.

Eagleton părea că se uită interesat la Schwartzbaum, dar cuvintele ce ieşeau din gura bătrînului ajungeau la el ca prin ceaţă. Mintea începuse să lucreze la problema pe care voia s-o rezolve.

Schwartzbaum forţă nota, ca un actor beat la rampă:

– Toate aceste teorii şi zvonuri murdare au ajuns la culme în 1939, chiar în ajunul războiului.

Spuse povestea lui Alberto Blanc, un tînăr italian căutător de fosile, care-şi petrecea luna de miere la Monte Circeo, la sud de Roma. Nişte lucrători dăduseră de o peşteră ascunsă şi scotociseră prin întuneric. Unul dintre ei înhăţase la iuţeală un craniu pentru Alberto. Întrebarea era: care era locul exact din peşteră de unde îl luase?

Dezbaterile asupra acestui subiect i-au întărîtat pe toţi şi durează şi-n zilele noastre, provocînd mai multe conferinţe decît îmi aduc aminte. Pentru că Blanc insista că acel craniu fusese luat din centrul unui cerc alcătuit din pietre. Îi spunea creştetul pietrelor, pentru efect dramatic. Crăpătura din tîmpla dreaptă?

Dovadă a unei crime din vechime. Gaura mare de la baza craniului fusese făcută, după opinia lui Blanc, pentru scoaterea creierului. Ipoteza lui era că omul de Neanderthal învinsese un dușman, probabil din spate, dîndu-i o lovitură mortală, despărțise capul de trup, mîncase creierul și folosise craniul drept potir sacru, punîndu-l cu delicatețe peste pietre, așa cum un preot de acum pune potirul pe altar. Interesant, nu?

Eagleton scoase un mormăit neinteligibil, iar bătrînul continuă:

– Numai că majoritatea paleontologilor de azi resping teoria lui. Prea mulți de „poate". Poate că nu era un cerc. Poate craniul fusese ros de un animal. Poate Blanc fusese doar un italian romantic. Ce merge într-un ziar de scandal nu merge în sufrageria de la Harvard.

– Și doctorul Arnot?

Asta îl amuți imediat pe Schwartzbaum. Îi plăcea să stea dincolo de gard, iar Susan Arnot era o persoană căreia îi plăcea să dărîme garduri.

– În general, munca ei a fost exemplară, ea e respectată în domeniu. Dar, bineînțeles, n-a publicat nimic despre ultimele ei... contribuții la teoria lui Blanc.

– Tu ce crezi?

– Eu?

– Da.

Schwartzbaum deveni atent, un expert chemat să depună mărturie, solicitat să aducă o dovadă.

– Nu m-am identificat public cu nici o tabără. N-am luat încă o poziție fermă. Dar aici, între patru ochi, afirm că nu subscriu la teoria că neanderthalienii se mîncau între ei.

– Ai spus mai devreme că oamenii cred că neanderthalienii erau canibali pentru că *vor* să creadă așa. Ce vrei să spui?

– Azi evoluția ni se pare logică și de bun-simț, pare evidentă. Thomas Huxley a formulat ideea cel mai bine: „ce prost am fost că nu m-am gîndit!" Am uitat cît de revoluționară a fost la

vremea ei, cît de mult a contrazis preceptele de bază ale omenirii. Dintr-o lovitură, n-am mai fost creaţia lui Dumnezeu, despărţită de animale şi cu scînteia divinităţii. N-am mai fost deosebiţi, am fost doborîţi de pe piedestal. S-a dovedit că sîntem un animal ca şi celelalte, ceva mai deştept sau mult mai deştept – ceea ce explică de ce am ajuns deasupra – dar esenţial tot un animal. Am învins din cauza intelectului nostru, iar acesta s-a dezvoltat în mare parte din întîmplare, mulţumită celor două picioare sau degetului opozabil sau sistemului vocal. Să înfruntăm adevărul, imaginea unei creaturi trăgîndu-se din mlaştina primordială nu-i la fel de înălţătoare precum arcul dintre degetul lui Dumnezeu şi mîna întinsă a omului, din Capela Sixtină! Nu mai sîntem semizei, ci doar nişte maimuţe mari. Şi, pentru ca lucrurile să fie şi mai rele, au apărut fosilele care umplu spaţiile goale, iar conexiunea noastră cu maimuţa a devenit şi mai puternică. Desigur, omul de Piltdown e un fals, dar şi fără el sînt o mulţime de verigi lipsă, iar cea mai importantă este omul de Neanderthal. De aceea avem nevoie de ceva care să ne separe de el şi să ne urce din nou pe piedestal. Trebuie să-l transformăm într-o fiară. Şi calea cea mai bună este să-l acuzăm că a violat cel mai periculos tabu imaginabil, că a comis cea mai teribilă crimă, simbol a ceea ce ne plasează deasupra altora pe acest continuu oribil de sălbatici în luptă – i-a mîncat pe cei din acelaşi neam!

Schwartzbaum se lăsase cuprins de propria-i elocvenţă şi aproape uitase de silueta ce stătea în spatele biroului, în întunericul ce tot creştea. Tresări cînd Eagleton îl întrerupse:

– Felicitări. Ai răspuns la toate întrebările, cu excepţia celei mai importante.

– Care?

– De ce ar fi fost canibali?

– Foarte simplu, replică Schwartzbaum, trăgîndu-se de barbişon. Din vremuri imemoriale, motivul a fost acelaşi – să cîştigi inteligenţa victimei.

Eagleton îi făcu semn că-i liber.

Fiul lui Față-Lungă stătea întins pe un morman de pământ din coliba cea mare de lîngă rîu. Avea ochii închiși, arăta palid și slăbit, dar respira încă. Susan îi cercetă trăsăturile. Umflătura în formă de cucui de la ceafă, acea caracteristică a umanoizilor care era ca un fel de contragreutate pentru figura mare, alungită, îi împingea capul în jos, iar bărbia aproape că-i atingea pieptul. Poziția îl făcea să pară solemn și pașnic, de parcă ar fi murit deja, ca o statuie de piatră pe un sarcofag dintr-o catedrală medievală europeană. Genele lungi i se mișcau. Nu-i urît, gîndi ea. Arată nobil, într-un fel, deși n-aș putea spune că pare angelic. Dar are un aer distins, ca un tînăr prinț. Nu are mai mult de cincisprezece, șaisprezece ani... Susan începuse să piardă firul aproape inconștient de repulsie la vederea figurilor distorsionate ale umanoizilor.

Se uită la dungile de vopsea de pe figura lui, semne sălbatice menite să inspire frică. Erau universale. Popoarele primitive din toată lumea foloseau asemenea împodobiri la vînătoare sau luptă, uneori pentru funeraliile marilor războinici. Atinse o linie roșie. Un praf uscat i se luă pe deget. Îl mirosi. Hematită sau oxid roșu, care dădea culoarea ocru. Se folosea în înmormîntările preistorice ca simbol al sîngelui. Văzuse așa ceva recent, pe figurile sălbaticilor care-l uciseseră pe Rudy și încercaseră să-i prindă în peșteră.

Față-Lungă stătea în apropiere, tăcut, dar legănîndu-se ușor înainte și înapoi, de parcă ar fi fost mișcat de o briză nevăzută. Poate că modul în care se cufundase în sine, izolat de lumea exterioară, reprezenta o rugă. Kellicut o împinse pe Susan într-o parte și examină încă o dată băiatul, de data asta mai minuțios, ridicînd un braț, apăsînd pieptul, luînd pulsul. Exagera, dar Susan îl cunoștea suficient de bine ca să-și dea seama că proceda așa din nervozitate. Încerca să-și reamintească ceva din cunoștințele acumulate timp de șase luni într-o școală medicală, în urmă cu treizeci de ani.

– Ce vei face? întrebă ea.

– O să vezi, se răsti profesorul. Dacă o să te dai din drum şi o să mă ajuţi!

Susan se abţinu să răspundă. Kellicut îi trimisese pe ea şi pe Matt să caute tot felul de obiecte, pentru ceva fără un scop aparent. Matt adusese un bidon şi trusa medicală. Susan aduse o sticluţă cu votcă, pe care o cruţase pînă atunci, şi-i dădu şi jacheta ei. Ca şi Matt, revenise la vechile obiceiuri, supunîndu-se mentorului fără să pună întrebări.

După cum li se ceru, Matt şi Susan săpară o groapă mică, o umplură cu crengi şi vreascuri şi aduseră un tăciune de la focul comun, pentru a le aprinde. Se aprinseră imediat, scoţînd valuri de căldură din cauza cărora copacii din apropiere păreau că se mişcă şi începu să se ridice un fir subţire de fum.

– Fierbeţi apa din bidon, ordonă Kellicut. Zece minute, nu mai mult. Trebuie s-o torn aici, adăugă el, ridicîd sticla de votcă, pentru că-mi trebuie bidonul pentru altceva.

Turnă votca peste fruntea băiatului, apoi peste cot, ştergîndu-l cu o cîrpă. Mai rămăsese puţin în sticlă. Kellicut puse dopul.

– Încă un lucru, îi zise el lui Susan, punînd sticla deoparte şi aplecîndu-se peste băiat. Du-te la şaman. Vom avea nevoie de el. Ştii care-i coliba lui. Nu pierde vremea bătînd la uşă, va şti că eşti acolo.

Susan cunoştea într-adevăr locul, cu miros groaznic şi uşa ciudată, închisă. N-ar fi vrut să se ducă. Aşteptă un moment în faţa colibei lui Ochi-Întunecat, dar nu se auzea vreun semn de viaţă înăuntru. În cele din urmă se apropie de uşă şi o împinse. Aceasta, făcută din ramuri groase legate între ele, se deschise în interior, dezvăluind bezna şi lăsînd o duhoare ce-o făcu se se împleticească. Rămase nemişcată, respirînd pe gură, în timp ce ochii i se obişnuiau cu întunericul. Treptat începură să se distingă contururi. Într-un colţ era o poliţă rudimentară, făcută din trunchiuri cioplite. Pe ea, recipiente făcute din carapace de ţestoasă, pline cu un lichid dens şi cu obiecte mici, rotunde, un

fel de mingi. Făcu un pas. Mirosul deveni atît de puternic, că aproape îl simţi prin piele. Se uită în jos. Bucăţi de corzi pluteau în lichid, legate de nişte obiecte. Cu un fior de repulsie, îşi dădu seama că erau ochi, sute de globuri oculare.

Se simţi ameţită. O senzaţie bizară îi cuprinse creierul, o înnorare ce o înceţoşa dinăuntru, ca o oglindă dintr-o baie. Făcu doi paşi înapoi, să plece, şi nimeri drept în braţele lui Ochi-Întunecat. Acesta purta un băţ lung, cioplit ca un baston de cioban, şi se ţinu bine pe picioare, încît Susan fu împinsă înapoi şi aproape căzu. Umanoidul nu încercă s-o ajute şi scoase sunete guturale ce păreau ostile. Ochiul lui alb sclipea ca o stea ce explodase – albeaţă, gîndi Susan. În formă avansată. Ochiul trebuie să fie complet orb. Şi celălalt arăta semne de boală. Vede oare doar prin ochii celorlalţi? se întrebă ea. Dar dacă-i aşa, de ce a întors capul în direcţia mea?

Apoi Ochi-Întunecat o luă de mînă şi o conduse afară.

19

Eagleton nu ajunsese încă să ia o decizie, iar timpul îl presa. Aprinse o ţigară, inhală profund şi se uită peste birou la Schwartzbaum. Individul e un papagal, îşi spuse el, dar e un izvor de informaţii. Aproape fără să vrea, pentru că preţuia tăcerea, formulă altă întrebare:

– Eşti de acord cu teoria doctorului Arnot privind războiul dintre *Homo sapiens* şi omul de Neanderthal?

Schwartzbaum se încruntă şi-şi întinse picioarele în faţa lui, după care zise:

– Teoria doctorului Arnot nu-i originală. Prin 1920 exista un individ, Hermann Klaatsch, antropolog la Universitatea din Heidelberg. El credea că-i imposibil ca *Homo sapiens* să fie descendent al primitivului om de Neanderthal. Aşa că a emis ideea că a avut loc o luptă primordială pentru supravieţuire, în

care neanderthalianul a fost ucis şi mîncat. A numit-o Bătălia de la Krapina.

– Şi-i o idee credibilă?

– Nimeni n-a acceptat-o, din motive serioase. În primul rînd, neanderthalienii erau risipiţi prin toată Europa. Greu de imaginat că s-au grupat toţi şi au pierit într-o singură bătălie decisivă. Armatele sînt învinse întotdeauna într-o singură bătălie: Gettysburg, Waterloo, Agincourt. Multe războaie se termină printr-o confruntare importantă, iar o parte pierde, dar nu-i ştearsă de pe faţa pămîntului. Unii dintre învinşi se retrag şi se ascund să-şi lingă rănile. Nu-s exterminaţi complet.

– Sînt de acord, rînji Eagleton, care făcu o pauză, îşi stinse ţigara şi apoi întrebă: Deci eşti de acord cu doctorul Mattison? Genele lor s-au amestecat cu ale noastre?

Schwartzbaum dădu înapoi:

– Şi aici sînt probleme. Marea dilemă a cercetărilor privind omul de Neanderthal constă în explicarea unui singur mister: fosilele mai noi sînt mai neanderthaliene decît cele mai vechi. Au un tor frontal mai pronunţat – dunga de pe frunte. Au craniu elongat, membre mai îndesate, toate caracteristicile pe care le asociem cu omul clasic de Neanderthal. Deci pare că a evoluat *din Homo sapiens*, nu *spre* noi, ceea ce contrazice ideea noastră despre cum s-ar fi putut întîmpla lucrurile. Cum să explici asta?

– Cum le explici tu?

– După cum te aştepţi probabil, teoriile abundă. Una este că au existat diferite populaţii de neanderthalieni, separate de gheţari de netraversat din epoca glaciară, iar acestea au evoluat în direcţii diferite. Factorul critic în schimbarea evoluţionară este izolarea, pentru că aceasta împiedică împerecherile între rase diferite.

– Şi cum se aplică treaba asta la neanderthalieni?

– Specimenele de neanderthalieni care arată mai omeneşti provin din perioada timpurie, mai caldă, şi se găsesc pretutindeni. Omul clasic de Neanderthal apare mai tîrziu, în timpul

ultimei glaciațiuni. Fosilele se găsesc în zone reduse, iar morfologia lor este adaptată climatului subarctic. Membrele sînt mai robuste, craniile mai lungi, fosa nazală mai largă, poate pentru a încălzi aerul. Interesant, dar și creierul este mai mare. De ce, nu știu. Altfel, e un caz evident de adaptare la un mediu ostil. S-a întîmplat prin selecție naturală sau prin deviere genetică.

– Povestește-mi despre devierea genetică.

– Un concept rafinat. În esență, constă în aplicarea statisticii la genetică. În populații mici, izolate, evenimentele aleatorii pot avea repercusiuni exagerate. Cînd apar mutații genetice, ele ating un nivel de la care se perpetuează rapid. Accidentele au mai mult efect decît dacă s-ar ivi la o populație mai mare, iar schimbările pot fi dramatice. Să zicem, de exemplu, că un grup dezvoltă picioare extraordinar de lungi. Genele acestea devin atît de numeroase, că le copleșesc pe cele așa-zis normale, pînă cînd picioarele lungi devin regula. Cei cu picoare lungi au viteză mai mare, asta provoacă alte schimbări – să zicem schimbarea hranei, cînd alte animale devin pradă, sau schimbarea habitatului, pentru că dușmanii tradiționali pot fi depășiți. Iar schimbările se țin lanț, un proces ce se autoîntreține, ce are ca rezultat un salt calitativ. Asta nu se întîmplă neapărat pentru că noile trăsături sînt mai avantajoase; este pur și simplu o deviere accidentală.

– Înțeleg. Și dacă acel salt calitativ implică o abilitate abstractă – să zicem percepere telepatică sau ceva de felul ăsta? S-ar putea întîmpla?

– Adică posibilitatea proiectării de imagini direct de la un creier la altul? Cel puțin în teorie nu-i imposibil

– Cortexul mare al omului de Neanderthal n-ar reprezenta echipamentul fizic pentru o asemenea abilitate?

– Vorbind din nou teoretic, da. Dar există o problemă. Știm de la om cît de mult din cortex este deja ocupat pentru limbaj.

– Și dacă n-au limbaj? Atunci ar avea un creier mare, mai mare ca al nostru, în stare de somnolență.

– Nu există vreun motiv să n-aibă limbaj. Ca mijloc de comunicare este preferabil, pentru că dăinuie. Poți să-l scrii. Rămîne după vorbitor. Nu l-ai întîlnit pe Shakespeare, dar îl poți auzi povestind, ca să zicem așa.

– Și dacă i-a împiedicat ceva să-și dezvolte un limbaj?

– Greu de imaginat ceva care ar opri dezvoltarea limbajului. Nu-mi vine în minte decît o singură cauză de acest fel.

– Care?

– Altitudinea înaltă.

Eagleton se întoarse cu un sfert de cerc cu scaunul pe rotile și ceru:

– Explică-mi!

– Alpiniștii au mintea agitată, asta se știe de mult. Dar noile cercetări se referă la vorbit. Un neurolog de la Brown, Philip Lieberman a urmărit efectele cognitive ale lipsei de oxigen. Teoria lui susține că acest lucru afectează partea din creier implicată în mișcări secvențiale, inclusiv mișcările buzelor, limbii și laringelui. Ganglionii de bază sînt lipsiți de oxigen, iar sintaxa limbajului vorbit se duce pe apa sîmbetei. De aici și gîndurile sînt tulburate.

– Deci astfel, pe termen lung, zise calm Eagleton, o specie dintr-un asemenea mediu ar putea renunța la limbaj și ar dezvolta, drept compensație, ceva în genul telepatiei.

– În teorie – doar în teorie – da, nu-i imposibil.

– Și dacă această abilitate ar servi ca funcție vitală pentru un grup amenințat constant, care se retrage continuu? Dacă ar permite fiecărui membru al său să acționeze ca străjer– un fel de sistem automat de avertizare pentru tot tribul?

– Asta i-ar adăuga o componentă care ar contribui la continuitatea ei. În acest caz, procesul de deviere genetică ar fi întărit de selecția darwinistă, care tinde să accentueze caracteristica – s-o „solidifice", ca să zicem așa. Dar la ce vrei să ajungi?

– La nimic. Avem doar o discuție teoretică. Mă interesează ce-ai spus despre diferitele grupuri de neanderthalieni. Cum se ajunge la așa ceva?

– E doar teorie, ține minte, dar a intervenit un eveniment care a împărțit populația totală în subgrupuri. Probabil era glaciară. Știm că umanoizii din Europa s-au dezvoltat în neanderthalienii clasici și apoi au dispărut. Pe scurt, ramura lor s-a uscat. Cei din altă parte au devenit, probabil, asemănători cu noi. Asta se cheamă sapienizare. Sau au supraviețuit un timp separați, dezvoltînd unele trăsături bizare prin deviere genetică. S-ar fi putut întîmpla în acea parte a lumii numită „Asia de vest".

– Asia de vest? Ce-i asta?

– Un termen straniu folosit de oamenii de azi cînd scriu despre neanderthalieni. Se referă la regiunea uriașă ce se întinde la Marea Neagră prin Uniunea Sovietică, Uzbekistan și Tadjikistan. O mare parte din ea nu-i explorată.

Brusc, ca de obicei, fără măcar să-i mulțumească, Eagleton îi făcu semn să plece. Nu mai avea nevoie de el. Luase decizia de care avea nevoie. Nu mai auzise de Van de peste trei săptămîni. Venise timpul să-l trimită pe Kane.

Susan și Ochi-Întunecat merseră către rîu, el ținîndu-se cu mîna osoasă de umărul ei ca un șoim ce strînge prada. Femeia simțea o putere stranie emanînd din el, de parcă ar fi generat un soi de voltaj psihic. Nu știa dacă ea îl conducea pe el sau el o ghida pe ea.

Față-Lungă le ieși în întîmpinare și merse cu spatele, înaintea lor, ținînd capul plecat. Cînd intrară în luminișul în care se afla coliba, Matt stătea acolo, împreună cu trei, patru umanoizi. Kellicut lucra la ceva într-un colț, cu sculele împrăștiate în jur: un cuțit, bidonul, trusa medicală cu capacul albastru-alb, deschis. Cînd îi văzu, lăsă cu grijă pe o cîrpă lucrul la care trudea și se ridică.

– Mă bucur că eşti aici. Nu arată bine. Nu avem prea mult timp.

– Ce vrei să faci?

– Are despicătura aia în frunte şi genunchiul zdrobit, dar mai are şi o rană într-o parte. Nu-s sigur, dar cred că a fost rănit acum cîteva zile şi a umblat mult, deci problema principală este pierderea de sînge. Îi vom face o transfuzie.

– Şi cum o să faci asta?

– Cu greu. Vom fi norocoşi dacă vom vîrî suficient sînge în el, iar cu atîţia microbi în jur, va fi norocos dacă supravieţuieşte. Dar e singura lui speranţă.

– Cine-i donatorul?

Kellicut se uită la Faţă-Lungă, care se legăna încet.

– Şi el? Pentru ce a venit? făcu semn Susan către Ochi-Negru, care nu-i dăduse încă drumul la mînă, iar ea nu îndrăznise să şi-o desprindă, de parcă ar fi fost o lipitoare de care trebuie să te desprinzi cu multă grijă.

– Sper să-i putem explica în vreun fel ce vrem să facem, iar el să le transmită celorlalţi. E singurul care poate. Deci s-ar putea să avem nevoie de el, dacă lucrurile iau o întorsătură urîtă.

Susan se duse alături de Matt, lîngă foc, şi-l priviră pe Kellicut înghesuit între Ochi-Întunecat şi Faţă-Lungă, făcînd gesturi şi scoţînd sunete. La un moment dat, profesorul se întinse şi deschise ochii băiatului. Apoi se înţepă cu cuţitul în antebraţ, lăsînd să curgă un şuvoi de sînge. Greu de crezut că se făcuse înţeles. Între timp, apa fierbea în bidon. O folosiră ca să sterilizeze un tub lung de cauciuc din trusa medicală şi nişte cîrpe, apoi le duseră unde zăcea băiatul.

Într-un fel, Kellicut îl convinsese pe Faţă-Lungă să se întindă pe un pat de crengi lîngă fiul lui. Apoi luă o seringă, o spălă cu apă clocotită, şi împinse pistonul. Făcu după aceea o găurică în partea superioară a seringii, lărgind-o treptat cu cuţitul pînă deveni rotundă. Vîrî un capăt al tubului de cauciuc în ea, o ridică

în aer, admirîndu-şi opera, după care îi întinse lui Susan celălalt capăt al tubului.

– Ţine asta, ordonă el, dîndu-i bidonul.

Apoi îngenunche lîngă Faţă-Lungă, îi şterse antebraţul cu alcool şi vîrî acul în venă, trăgînd pistonul încet, încît seringa se umplu cu lichid de-un roşu-întunecat. Văzînd asta, Susan se simţi înrudită cu umanoizii. *Dacă mă înţepi, nu sîngerez?*

– Aha! exclamă Kellicut cînd pistonul trecu de gaura pe care o făcuse, iar sîngele lui Faţă-Lungă începu să curgă în tub, ca un curent deturnat de un dig. Funcţionează! strigă el entuziasmat, iar Susan îşi dădu seama că pînă atunci nu fusese convins că o să meargă.

– Ţine celălalt capăt în bidon şi lasă-l jos! O să dureze.

Susan văzu tubul întunecîndu-se lent, pe măsură ce şuvoiul înainta. Ţinu tubul la gura bidonului, pe care-l ţinea de fund cu cealaltă mînă.

Aşteptară pînă cînd bidonul se umplu. Deşi sîngele curgea continuu, dură mult timp. Brusc, Susan scoase un strigăt, cînd sîngele se scurse peste margine. Kellicut se repezi şi-i luă bidonul din mînă. Extrase acul din braţul lui Faţă-Lungă, apoi luă din trusă un plasture cu care-i acoperi înţepătura.

– Pînă acum e bine, răcni el.

Faţă-Lungă se ridică într-un cot, aruncă o privire bănuitoare spre plasture, apoi se întinse la loc, închizînd ochii. Kellicut îi chemă pe Matt şi-i pe Susan lîngă băiat.

– Partea asta va fi mai dificilă. Ţine sîngele cît de sus poţi – îi ridică braţele deasupra capului – şi rămîi aşa!

Luă tubul de cauciuc, folosi o bucată de plastic ca să improvizeze o pîlnie şi dădu totul lui Matt, ridicîndu-i şi acestuia braţul.

– Cînd fac semn, toarnă sînge. Dacă apare o bulă de aer în tub, am încurcat-o!

Ridică seringa, trase pistonul cît se putu, vîrî acul într-o venă din braţul băiatului, apoi apăsă pistonul cîţiva centimetri, avînd

grijă să nu treacă de gaură. Funcționă, sîngele începu să curgă din tub, ca mercurul într-un termometru.

– Aș fi putut fi doctor în pustiu, declară Kellicut mîndru. O chestie ca asta te face să te simți un fel de zeu.

După aceea bandajară genunchiul și fruntea băiatului, îl acoperiră iar cu haine și-l lăsară să doarmă lîngă tatăl lui. Ceilalți umanoizi se așezară în jurul colibei, neștiind ce să facă, uitîndu-se la Ochi-Întunecat de parcă i-ar fi cerut îndrumare.

În seara aceea, stînd lîngă foc, Kellicut părea atît de încîntat de sine, că Susan decise să profite de ocazie.

– Spune-ne, îl imploră ea, despre ceilalți. Cum le-ai zis?

– Renegați.

– Exact.

– Nu-s multe de spus. Am aflat de ei la scurt timp după ce-am venit. Nu i-am văzut – mă îndoiesc că aș fi aici dacă i-aș fi întîlnit. Dar am adunat tot felul de fragmente, suficient cît să ajung la o teorie. După cum vă așteptați, produc multă spaimă.

– De unde vin? întrebă Matt.

– Chiar de aici, din aceeași vale. Știm că pot fi și alte triburi risipite prin munții ăștia. Doar Dumnezeu știe cum arată. Dar renegații vin din valea asta. S-au înmulțit cu timpul – sînt acolo de generații. Poate de sute de ani.

– De ce au plecat?

– Simplu. Izgoniți, în afara legii, paria...

– Poate te înduri și ne explici.

– Deseori se întîmplă să se nască cineva deosebit. Antisocial – sau și mai rău – criminal. Există ceva patologic în el, ceva diferit genetic. Nu se potrivește grupului, încalcă regulile, nu-i pasă de tabuuri... Un fenomen care se întîmplă în toate populațiile. Rebuturi spontane. Indienii sioux îi numeau „contrari", adică oameni care fac totul pe dos, care călăresc cu fața spre coada calului. Apar în fiecare societate, în fiecare trib. Din punct de vedere al biologului evoluționist, ai spune că se întîmplă așa

pentru că societatea trebuie să supravieţuiască. E un experiment, o încercare de a crea noi modele. Iar lucrul acesta e valabil mai ales la triburi închise, cu coeziune socială, ca acesta din vale, din cauza facultăţii lor speciale. Abilitatea de a-şi împărtăşi percepţiile îi face o singură unitate, deci orice comportare antisocială sau numai ieşită din comun capătă un aspect ameninţător pentru întregul grup. Deci tribul se strînge şi-l înlătură pe rebel – sau rebelul se exilează de bună voie. Cine ştie cum funcţionează cu adevărat procesul? Grupul se curăţă, scăpă de elementul aducător de tulburări, totul merge iar bine, nu se mai vorbeşte de asta. Numai că mai e ceva...

– Ce? întrebă Matt.

– Individul dispare, dar nu e anihilat, interveni Susan.

– Exact. Se duce singur în sălbăticie şi învaţă să supravieţuiască. Părăseşte Edenul. Mai tîrziu i se alătură altul, cu timpul grupul creşte. La început o mică ceată, dar se tot dezvoltă... Curînd se ajunge la o întreagă colonie de indivizi în afara legii. Cînd li se alătură şi femei, se pot reproduce în voie. După care devine o populaţie competitivă.

– Cîţi sînt? dori să afle Susan.

– N-am idee. Nu numărul contează, ci spiritul. Ei sînt forţa care vine.

– Sînt nişte brute! exclamă Susan, în minte apărîndu-i imaginea sîngelui lui Rudy pe zăpadă.

– Susan! o potoli Kellicut. Greşeşti complet! Cum poţi să fii atît de proastă? Ai fost în peştera lor, ai văzut cum trăiesc şi cîte au realizat!

– Şi ce-au *realizat?*

– Gîndeşte-te! Pentru început, vînează. Asta înseamnă că trebuie să coopereze, să lucreze împreună, să facă un plan de atac. E nevoie de şase, şapte oameni ca să doboare un animal mare, deci au diferite sarcini – unul pune capcana, altul hăituieşte prin tufişuri, chestii de-astea. Trebuie să gîndească împreună, să se proiecteze în viitor. Consumă carne, cu conţinut mai mare de

proteine. Asta-i face mai puternici. Gătesc carnea la foc, să aibă gust mai bun şi să se păstreze. Poartă piei, îşi împodobesc peştera. Există o diviziune a muncii, bărbaţii se duc la vînătoare, femeile stau acasă, să aibă grijă de foc şi de copii. Încep să trăiască în grupuri familiale. Au o ierarhie socială.

– Ucid, îl completă furioasă Susan.

– Da, ucid. Din nefericire, uciderea face parte din ei. Poate-i o haltă necesară pe drumul civilizaţiei. Pentru că despre asta vorbim: civilizaţie. Nu vă autoamăgiţi, reprezintă o formă superioară în toate privinţele. Vă amintiţi ce-aţi învăţat la Harvard? Care sînt primele semne ale vieţii publice? Arta peşterilor, spiritualism, protourbanizare, stratificare socială. Totul e acolo, la locuitorii din munţi, nu la aceşti mîncători de lotus. Nu vedeţi? Renegaţii reprezintă un imens salt înainte, de felul celui făcut de *Homo sapiens* cu ere în urmă. Manifestarea evoluţiei! Unul din acei paşi înainte care se întîmplă la o sută de mii de ani, iar noi sîntem aici! Asistăm la creaţie!

– Atunci de ce nu atacă grupul ăsta dacă sînt ucigaşi şi au îndemînare războinică superioară? întrebă Matt. I-ar rade pe pe faţa pămîntului într-o clipă.

– Nu-s sigur, răspunse Kellicut, uitîndu-se la el dintr-o parte. Sînt despărţiţi de cimitir. Traversarea lui e tabu, dar nu mi se pare o explicaţie suficientă. Poate există un soi de armistiţiu nedeclarat, o îngheţare a relaţiilor. La urma urmei, renegaţii au nevoie de prietenii noştri ca să-şi mărească numărul. Acesta este tribul mamă. Sau poate atacul reprezintă doar o problemă de timp. Darwin ne poate învăţa multe.

– Ceea ce ai descris nu prea seamănă a paradis, comentă Matt. Dacă sînt păstraţi ca populaţie de înmulţire, este un Eden fals, cu beznă în centru.

Kellicut tăcu un moment, apoi continuă, ceva mai potolit:

– Sigur că există semne îngrijorătoare. Cred că-i vînează pe neanderthalienii noştri din cînd în cînd. Sînt nemiloşi, după cum aţi văzut, şi sînt conduşi de un demagog, căruia îi asociază un

țipăt înspăimîntător, un sunet cam așa: kee-wak! E cel mai puternic și i-a făcut să venereze un fel de zeu.

– Nemiloși nu-i cuvîntul potrivit. Poartă cranii omenești atîrnate de gît, spuse Matt.

Chiar atunci umanoizii ce stăteau pe vine în apropiere săriră brusc în picioare, jelind și dîndu-și capul pe spate ca să scoată urlete lungi, pătrunzătoare. Mișcările lor erau atît de dezarticulate, încît cei trei avură nevoie de ceva timp ca să-și dea seama că reprezentau o manifestare de mîhnire. Apoi avură cu toții același gînd.

Goniră spre coliba de lîngă rîu, unde se strînsese un grup mare de umanoizi, cu un aer de indiferență ce sugera necaz. Kellicut își croi drum printre ei, fugi la băiat și trase hainele. Ținea ochii închiși, dar pieptul i se ridica și cobora. Profesorul simți pulsul slab, dar continuu. Nu avusese loc nici o criză.

– Uită-te în spate! îl anunță Matt.

Kellicut se întoarse și văzu că Față-Lungă sătea încă pe patul de crengi, inert și palid, cu trupul țeapăn, cu ochii închiși. Profesorul se duse și-i ridică mîna, mare și murdară, cu degetul mare bătătorit după o viață de cules fructe. Începuse să se întărească, ținînd degetele strînse ca o gheară.

– Doamne! exclamă Kellicut. Știi ce s-a întîmplat? S-a sacrificat. A dat sînge fiului său ca să trăiască, deci, logic, a crezut că el trebuie să moară. Și, pentru că a crezut asta, *a murit*.

În acel moment mulțimea se despărți, iar Ochi-Întunecat apăru, cu părul zburlit și ochiul galben-alb privind lucitor într-o parte. Umanoizii nu mai scoaseră nici un zgomot și se dădură înapoi cînd el dădu la iveală o teacă din lemn, pe care Kellicut și ceilalți n-o văzuseră pînă atunci, și scoase un pumnal lung din piatră, cu vîrf ascuțit. Se aplecă, săltă capul lui Față-Lungă cu o mînă, înfipse cremenea iute în orbită, lîngă rădăcina nasului și, cu o mișcare iute, exersată, scoase globul ocular. Făcu același lucru cu al doilea ochi, îi ridică, globuri albe șiroind de sînge,

apoi scoase un geamăt prelung, pătrunzător, ce le îngheță măduva în oase.

Cînd unul moare, mor cu toții un pic. Tribul care vede și trăiește ca unul singur se reduce cînd o singură pereche de ochi trece în noapte, așa cum o țesătură e păgubită cînd un singur ochi se rupe.

Înmormîntarea lui Față-Lungă începu imediat, din clipa în care Ochi-Întunecat strecură cei doi ochi în punga care-i atîrna la gît. Un foc uriaș fu ridicat în mijlocul satului și se arunca orice în flăcări, nu numai ramuri, ci și diferite obiecte sau grinzi de la colibe. În mîhnirea lor, au cruțat puține lucruri, iar flăcările se ridicară la trei metri în aer, veștejind frunzele copacilor din apropiere.

Se strînse tot satul, bărbați, femei, copii. Pentru prima oară Susan își dădu seama cît de mare era tribul – cîteva mii de indivizi. Erau acolo umanoizi pe care nu-i mai văzuse pînă atunci, inclusiv unii bătrîni, atît femei cît și bărbați, care duseseră probabil o existență de sihaștri în colțuri îndepărtate ale văii, care răspunseseră la o chemare colectivă fără cuvinte. Orice moarte însemna o situație critică, dar cea a lui Față-Lungă nu fusese una obișnuită, pentru că el era un vîrstnic al tribului.

Trupul gol fusese ridicat pe un catafalc înalt de peste un metru, făcut din bușteni legați cu viță și împodobit cu maci roșii, plasat la vreo șapte metri de foc. În spatele lui stăteau ghemuiți șase tineri, ținînd în poală cîte un buștean gol pe dinăuntru, bătînd în ele cu bețe, într-un ritm sincopat, tînguitor. Alții dansau, ridicînd lent mîinile și picioarele, în poziții contorsionate, de parcă ar fi fost sub apă. Focul era întreținut de copii. Apoi apăru din nou Ochi-Întunecat, de data asta legat peste ochiul sănătos, ducînd o cochilie. Copiii traseră bușteni arzînd și jar din foc, formînd o cărare, iar bătrînul merse pe ea, fără să arate vreun semn de durere, pînă ajunse la marginea focului și puse cochilia în flăcări.

Frunze lungi, subțiri, fură aruncate în pălălaie, și umanoizii dansară în apropiere, inhalînd fumul. Matt și Susan îl inhalară și ei. După cîteva secunde îi cuprinse o amețeală, apoi o amorțeală. Lumea începu să se rotească, totul pîlpîia... Figurile mișcătoare fură înconjurate de o aură, se distingeau greu. Ochi-Întunecat scoase cochilia din foc și fu condus spre catafalc. Acolo turnă un șuvoi de ulei fierbinte peste trupul lui Față-Lungă. Loviturile în bușteni se iuțiră, deveniră un sunet ascuțit, ce-i făcu pe toți să danseze mai iute, pînă cînd unii se prăbușiră. Căzură pe pămînt, iar ceilalți dansară peste ei. Matt și Susan dansau și ei, la început cu stîngăcie, dar pierzîndu-și curînd orice inhibiție, lăsîndu-se în voia fumului și a ritmului copleșitor.

Continuară așa pînă seara. În cele din urmă, pe pămînt fură așternute frunze lungi de viță, formînd o cuvertură, iar trupul lui Față-Lungă, acum țeapăn și mai ușor de cărat, fu plasat în centrul acestei cuverturi și înfășurat în ea. Frunzele se lipiră de ulei și fură înfășurate cu vițe deasupra, pînă pielea palidă nu se mai văzu, acoperită ca o mumie. Toboșarii accelerară ritmul – Matt nu-și imaginase că puteau bate și mai iute – pînă se auzi un vacarm continuu, asurzitor. În acel moment dansul încetă și din beznă apărură șase bărbați, cu figurile și trupurile vopsite în alb – îngrijitorii mormintelor. Se așezară în jurul catafalcului, îl ridicară ușor și plecară, totul petrecîndu-se atît de iute, de parcă Față-Lungă ar fi fost înghițit de întunericul în creștere.

Mai tîrziu, în timpul nopții, pe cînd Susan dormea lîngă el în umbrar, Matt auzi un pocnet îndepărtat undeva, pe munte. I se păru prea ascuțit pentru un tunet. Pe cînd ecoul slab se estompa peste vale, îl urmări alarmat. Sunase ca un foc de armă.

Kellicut îl urmă pe Ochi-Întunecat pe cărarea pietroasă. Șamanul se mișca iute pentru un bătrîn cu un singur ochi. Picioarele lui goale evitau rădăcinile și pietrele pentru că știa drumul pe dinafară. În fața lor, pe un fundal de nori, Kellicut zări destinația – o culme rotunjită, cu formă ciudată, ca un pumn.

Funeraliile avuseseră loc cu cinci zile în urmă, iar satul părea a fi revenit la normal, de parcă nu s-ar fi petrecut nimic. Fiul lui Faţă-Lungă se făcea tot mai bine, cu fiecare zi. Se ridica deja şi mînca. Susan îl numise Genunchi-Rănit. Lui Kellicut nu-i plăcuse numele şi-i spuse, dar ea continuase. Era moartă după băiat.

Ochi-Întunecat pierduse o mulţime de timp cu Genunchi-Rănit. Profesorul se întreba dacă şamanul voia să se convingă că tînărul umanoid nu fusese pervertit de timpul petrecut în peşteră şi rămăsese suficient de pur ca să se alăture celor din sat – sau dacă dorea să afle cît mai mult posibil despre renegaţii cei puternici. Kellicut avea impresia că bătrînul purta singur povara grijii pentru viitorul întregului trib.

Din fericire, şamanul părea să aibă încredere în oameni. Profesorul ştia că, dacă spera să pătrundă în misterele percepţiei comune telepatice şi să ajungă să stăpînească el însuşi puterea, avea nevoie de învăţătura lui Ochi-Întunecat. Începuse deja să primească imagini din cînd în cînd. Trebuia să înveţe – aşa cum făceau umanoizii – să controleze procesul, să aleagă ochii prin care să vadă. Altfel, ar fi urmat un haos, o năvală înnebunitoare de imagini pe care nu le-ar fi putut stăpîni. Pe de altă parte, şamanul părea a-l considera pe Kellicut un coleg în domeniul problemelor spirituale.

Pe culme, Ochi-Întunecat se opri şi-i făcu semn lui Kellicut să vină lîngă el. Profesorul îşi dădu seama că fusese invitat să privească zidul ieşiturii pe care stăteau, ceea ce şi făcu, uitîndu-se peste vîrfurile verzi ale copacilor, la spaţiile goale dintre ele, la pajişti, la zidurile canionului, apoi către spirele albe ale munţilor îndepărtaţi. Kellicut simţi prezenţa altuia în minte, ca o încăpere umplîndu-se cu apă, şi înţelese de ce dorise bătrînul umanoid să fie şi el acolo. Orbea şi voia să mai vadă o dată frumuseţea aceea.

Peştera de la capătul culmii avea mirosul obişnuit, înţepător de mosc. Existau pietre pe care se putea sta şi grămezi de oase

într-un colţ, dar Kellicut nu reuşise să-şi dea seama dacă erau de om sau de animale. Şamanul scotoci în traistă şi scoase un pachet de mărimea pumnului, din frunze căptuşite cu lut, îl desfăcu şi dezvălui un tăciune arzînd. Dintr-un colţ luă o pipă lungă, o umplu cu nişte surcele cafenii, o aprinse, trase un fum, i-o întinse lui Kellicut, care-l imită. Creierul îi fu năpădit de viziuni. Mintea i se umplu cu forme, culori şi mişcări, compactate de spaţiul redus al peşterii, el se rezemă cu spatele de stîncă şi se lăsă copleşit de senzaţii. Şamanul începu să cînte, un sunet obsedant, liniştitor, ca un imn gregorian. Cînd Kellicut închise ochii, mintea i se focaliză, văzu o pată albicioasă, conturul neclar din stînci, o protuberanţă de piatră în zidul peşterii. Deschise ochii, se uită la bătrînul umanoid, al cărui ochi bun era aţintit asupra stîncii de deasupra capului său. Kellicut se întoarse şi privi în spate. Acolo se afla protuberanţa pe care tocmai o văzuse cu ochiul minţii.

În seara aceea, Kellicut îi găsi pe Matt şi pe Susan stînd lîngă rîu şi li se alătură. Susan putea să jure că fusese în comuniune cu şamanul, după cum arăta de evaziv şi de gînditor. Parcă ar fi suportat o terapie cu electroşocuri, îşi zise ea. De data asta părea mai tăcut ca de obicei, deci bănui că avea ceva să le spună.

– Pregătiţi-vă să suportaţi un şoc, îi anunţă el. Am aflat de la fiul lui Faţă-Lungă, care nu a fugit să se alăture renegaţilor, ci a fost răpit de pe o cărare de pe coasta muntelui. Era în peşteră cînd aţi alergat înăuntru. Se pare că aţi provocat multă vîlvă.

– Zi-i mai departe, îl îndemnă Matt.

– Se pare că dintre voi trei, unul a fost capturat. E încă ţinut acolo.

– Iisuse! Van!

– Da, şi mai am o ştire, chiar mai rea. A durat ceva pînă am prins imaginea, dar pînă la urmă am reuşit. Renegaţii au luat „bâtul fulgerelor". Felicitări. Aţi introdus tehnologia criminală a secolului douăzeci în epoca de piatră!

20

În copilărie, Van petrecuse o vară la lacul Michigan. Petrecuse ore mergînd pe plajă sub faleze, căutînd pîlnii mici în nisip. Capcane miniaturale, sub care se îngropaseră leii-furnicilor. Se amuza căutînd o furnică şi aruncînd-o în pîlnie, urmărind-o cum se trudeşte să iasă, dizlocînd firicelele de nisip şi căzînd înapoi, pînă cînd, epuizată, cădea la fund, de unde era apucată de o pereche de cleşti...

Acum Van, aflat la fundul gropii, era ca una dintre furnicile acelea. Putea să se cațăre trei sferturi din drum pe pantă, doar pentru a cădea înapoi. Găsise o dată un loc în care aproape ajunsese sus, dar cînd încercase să treacă de margine, gărzile năvăliseră şi-l împinseseră înapoi. Altă dată fusese lovit cu ciomagul. Sigur, aveau un avantaj: puteau să vadă ceea ce făcea, fără să se uite la el. N-avea cum să evadeze şi curînd renunțase să încerce.

Se afla într-o stare proastă, era epuizat, înfrînt, slăbit. Rareori dormea mai mult, avea coşmaruri, iar cînd se trezea ar fi vrut să se întoarcă în coşmar. Trupul îi era acoperit de vînătăi, julituri, spuzeală. Ar fi fost mai bine să fi murit în prăbuşirea peşterii, gîndea el. În loc de asta îşi revenise în groapa asta, cu trupul cuprins de chin. Îl durea capul tot timpul, părea că-l strînge un inel de durere, ca banda medievală de tortură ce era strînsă în jurul tîmplelor, pînă ieşeau creierii prin globurile oculare. Se ruga să scape de chin.

Ştia de unde venea durerea: de la conducătorul însetat de sînge care-l ucisese pe Rudy şi de la cei care-l urmau pe acesta. Bineînțeles că puterea umanoizilor consta în mai mult decît vedere la distanță, ştia asta din Operațiunea Ahile, de la durerile de cap pe care le avusese atunci. Dar atunci avusese de-a face doar cu un umanoid, acum suporta zeci deodată, şi pe cel mai puternic dintre toți, conducătorul şi dictatorul lor, cel a cărui prezență provoca sunete ascuțite de groază. Institutul ar fi tre-

buit să-şi dea seama că această facultate a umanoizilor putea zdruncina procesul mental şi putea declanşa reveniri atavice în mintea omenească.

Uneori simţea că tensiunea ce-i creştea în craniu îl înnebunea. Singura uşurare venea doar cînd creaturile dormeau. Presupunea că atunci e noapte, dar nu putea fi sigur. Iar cînd şeful era în jur, Van simţea puterea arzîndu-i creierul ca un laser. Uneori leşina şi după aceea se trezea ca dintr-o criză de epilepsie cînd durerea se reducea. În acel moment simţea o limpezime de cristal pătrunzînd în creierul lui în fierbere, de parcă ar fi băut apă rece de izvor. Dar uşurarea temporară făcea doar ca durerea să fie mai groaznică, atunci cînd revenea.

În cealaltă parte a gropii, lîngă zid, se afla o ieşitură. Van putea să ajungă la ea, ba chiar, străduindu-se, să urce pe ea şi să observe ce se întîmpla în peştera imensă. Nu-i plăcea să facă asta, pentru că-l îngrozea să vadă sălbaticii trăindu-şi viaţa, jupuind piei, uscînd carne, gătind mîncarea la foc deschis şi păcătuind în voie. Arătau ca nişte fiare prin fum, la lumina focului, cu părul des, negru, bătătorit, ca nişte bucăţi de blană, cu trupurile lucind de transpiraţie şi împrăştiind o duhoare respingătoare.

De pe ieşitură asistase la sacrificiu. Ştiuse că nu-i primul prizonier vîrît în groapă, pentru că găsise ceva scris pe stîncă. Din nefericire cu litere chirilice şi nu putuse să citească. Literele păreau recente, scrijelite în grabă. Şi mai erau în groapă oase, miros de urină, iar într-un colţ bucăţi de fecale uscate. Presupuse că oasele proveneau de la hrana aruncată jos, aşa cum îi erau aruncate lui oase cu bucăţi de carne şi zgîrciuri. Cîteodată îi era coborît un bol cu apă stătută, făcut din cupola interioară a unui craniu.

Dar Van nu avusese idee că mai exista în peşteră un prizonier pînă în ziua groaznică în care auzise bătaia tobelor, bubuituri grele, insistente, care răsunau prin tunele. Se căţără pe ieşitură şi privi adunarea creaturilor, risipite în semicercuri

concentrice, în fața zeului uriaș, ce avea formă de cap de urs. Șeful lor, care purta o blană neagră de urs ce-i atîrna pe spate, prinsă de muchea osoasă a frunții, cu partea superioară a torsului goală și mînjită cu vopsea roșie și neagră, și cu fîșii din pene prinse la încheieturi, înainta. Ceilalți se retraseră, făcîndu-i loc. Cînd creatura se aplecă să se așeze pe un scaun din lemn sculptat, la baza capului de zeu, Van zări un obiect întunecat atîrnîndu-i la piept. Era propriul lui pistol, încă în teacă, pe care individul îl purta prins la gît. Tobele bubuiră mai tare și din cealaltă parte a peșterii fu tîrît un om, ce se zbătea și țipa. Purta doar pantalonii de la uniformă și striga în ruseşte cînd fu împins către un par lung înfipt în pămînt. Cu cîteva secunde înainte de a fi forțat să se aplece, îl descoperi pe Van la treizeci de metri, cățărat pe ieșitură. Omul încetă să țipe, iar cînd privirile li se întîlniră pentru o clipă, Van crezu că a citit în ochii îngroziți un mesaj: „Răzbună-mă!"

Apoi șeful se uită direct la om, ca și ceilalți, și rusul căzu, zbătîndu-se în chinuri, cu pumnii apăsîndu-și tîmplele ca o menghină. Un moment păru mort, după care fu tras în genunchi și legat cu fața în jos pe butuc cu o fîșie de piele groasă care-i ținea capul în jos, expunînd partea superioară a coloanei vertebrale. Pe buștean erau înșirate boluri goale. Conducătorul se ridică și dădu din mîini, de parcă ar fi dirijat o orchestră nevăzută. Tobele bubuiră, iar creatura înainta, cu o cremene lungă, în formă de daltă într-o mînă și cu o piatră în cealaltă. Cînd plasă cremenea la baza craniului omului, Van țipă. Ei se uitară la el și Van simți brusc o durere insuportabilă pătrunzîndu-i în cap. Dar continuă să privească. Nu se auzi nici un geamăt al rusului cînd piatra ascuțită îi fu înfiptă sub ceafă. Capul îi căzu în față, iar Van urmări cum materia cenușie a creierului fu scursă în boluri. Cînd creatura începu să mănînce, Van căzu de pe ieșitură în groapă, cu fața în jos. Rămase acolo nemișcat, ascultînd bubuitul greu al tobelor, care dură ore în șir.

Mai tîrziu fu în stare să socotească, pornind de la timpul de cînd fusese capturat, că sacrificiul avusese loc în timpul lunii

pline. Dar asta era mai mult o speculație, din moment ce nu știa cît timp fusese inconștient după prăbușirea peșterii. Acum, cînd mintea îi era atît de confuză, nu putea fi sigur că nu-și pierduse abilitatea măsurării timpului. Durerea și teama îl aduseseră în starea aceasta.

Resnick găsi că-i mai ușor să se aventureze în coridorul subteran, ba chiar să stea lîngă celulă acum, cînd starea prizonierului se înrăutățise. Știa că greșește gîndind la făptura aceea ca la un „prizonier", mai ales că era savant. Dar trebuia să accepte faptele: creatura îl îngrozea și-i părea bine că se află în spatele zăbrelelor. Deoarece îl speria să stea în prezența ei, lăsase majoritatea experiențelor directe în seama altora. Cine știe ce puteri mentale avea? Sau ce se întîmplă cu mintea ta cînd scotocește prin ea? Nervul optic trece periculos de aproape de centrul durerii, el știa asta, dar Grady și ceilalți nu știau. Nu se îngrijorau, pentru că nu fuseseră blestemați cu cunoștințele și cu imaginația lui. De aceea, pe de o parte fu încîntat cînd starea creaturii se înrăutăți într-atît că nu mai reprezenta o amenințare.

În ultimele zile făptura se mișca rareori, zăcea aproape tot timpul ghemuită pe saltea, dormind îndelung. Nu mai trebuia legată și era hrănită intravenos. Sticla cu perfuzie se afla chiar lîngă pat, iar tubul de scurgere se termina cu un ac înfipt în interiorul cotului. Uneori, cînd făptura se mișca, acul ieșea, iar cel de veghe la monitor declanșa o sonerie și Grady sau Allen înjurau, deschideau celula și înfigeau acul la loc. Nu mai avea rost să se facă experiențe, deci Resnick n-avea mare lucru de făcut. Era ca în zilele de altădată, din laboratorul de psihologie, cînd Van proiecta experiențe, iar Resnick bea cafea și dezlega cuvinte încrucișate. Experiența asta se transformase într-o pîndire a morții, dar putea s-o suporte, iar cînd se va termina, urmau să vină patologii să facă autopsia. Poate vor descoperi ceva tăind creierul făpturii în zeci de mii de felii cît foaia de hîrtie. Acum

n-aveau nimic, decît şiruri de numere, teorii vagi şi concluzii doar pe jumătate încheiate.

O dată irlandezul, Scanlon, care se apropiase atît de mult de creatură încît fusese transferat, veni în vizită. Resnick era la monitor şi astfel văzu reacţia cînd Scanlon se apropie de zăbrele. Umanoidul îşi săltă capul şi întinse braţul vlăguit, cu degetele răşchirate. Scanlon nu ajunse însă la ele, iar cînd plecă îşi vîrî capul în camera de control şi ţipă că Resnick o să ardă în iad. Ciudat individ! Prea sensibil. Nu era făcut pentru ştiinţă.

De îndată ce auzi că Van este în viaţă, Matt ştiu că trebuie să-l elibereze. Nu-i datora nimic, dimpotrivă, Van era responsabil că-i atrăsese aici fără să fi fost cinstit cu ei. Dar nu suporta gîndul că se afla cineva la mila acelor bestii hidoase. Imaginea craniului lui Şarafidin îi bîntuia mintea.

Şi mai exista un motiv: pistolul. Dacă-l luau şi găseau rezervele de muniţie ale lui Van, puteau să-l folosească pentru propria lor evadare. Kellicut avea dreptate – dacă-l lăsau acolo, va distruge echilibrul natural.

Dar cum să-l ia fără să fie prinşi? Oricît se chinuia, nu găsea nimic decît un plan vag să pătrundă în tunele prin peştera din spate şi să-l caute – o strategie destul de simplă.

Susan nu era convinsă că trebuie să încerce să-l salveze pe Van. Nu voia să facă un lucru evident imposibil, care putea avea consecinţe groaznice.

– Putem să-l luăm pe Genunchi-Rănit ca ghid, sugeră Matt pe cînd stăteau în umbrar.

– Avem nevoie de o echipă întreagă. Altfel, tu n-o să rezişti nici cinci minute.

– Ce înţelegi prin tu?

– Matt, nu-s de acord cu tine. Presupunînd, o clipă, că ar trebui să încercăm, cum am face-o?

– Să-i pregătim pe cei de aici să lupte.

– Asta înseamnă să-i pregăteşti să facă rău, chiar să ucidă.

– Ştiu.

– I-ar schimba pentru totdeauna, ar transforma totul. Nu va mai fi un Eden.

– Susan, Edenul se va sfîrşi oricum. Ai auzit ce-a spus Kellicut. E doar o problemă de timp pînă renegaţii îi vor distruge. Şi cred că unii vor să opună rezistenţă. Lucrurile s-au schimbat de la moartea lui Faţă-Lungă. Dacă ar lupta, ar avea o şansă.

– Şi crezi că profesorul a spus asta ca să te încurajeze? Nu ne-a trîmbiţat încă de cînd eram în anul întîi despre responsabilitatea socială a savantului de a observa fără a se amesteca?

– Pui opiniile profesionale ale lui Kellicut înaintea moralităţii omeneşti. Nu-l putem lăsa pe Van să moară.

– Ştiu. Şi eu cred acelaşi lucru, dar Kellicut ne-a învăţat că savantul nu trebuie să se gîndească la individ.

– Susan, uită de ştiinţă. Gîndeşte-te la religie. Dacă aceasta ne învaţă ceva, este că viaţa e sacră – orice viaţă.

Susan tăcu, iar Matt consideră că-i un semn de rezistenţă încăpăţînată. Continuă.

– Kellicut. Uneori mă întreb ce vrea. De ce se chinuie să le înveţe abilitatea asta?

– E un mistic.

– Rahat. E vorba de putere. Ţi-ai da seama, dacă nu te-ar avea la degetul mic. Asta-i din cauză că eşti încă studenta lui sau eşti încă iubita lui?

Susan nu se osteni să-i răspundă.

Susan se duse în pădure, plină de furie. E tipic, îşi spunea ea. Credeam că discutăm despre ştiinţă şi moralitate, iar el se întreabă doar dacă mă culc sau nu cu Kellicut. Rivalitate masculină stupidă.

Merse pe cărare pînă la cascadă şi rămase acolo mult timp, ascultînd zgomotul apei. Se uită jos, în bazin, şi văzu, tresărind, că profesorul se afla acolo, stînd pe stînci cu un grup de umanoizi. Îl urmări, intrigată. Kellicut stătea lîngă ei, legănîndu-se încet,

uneori închizînd ochii, apoi deschizîndu-i. Umanoizii păreau încrezători. Îşi dădu seama deodată ce căuta profesorul acolo, de ce alesese un loc în care zgomotul apei acoperea orice sunet exterior. Era învăţătorul care învaţa de la elevi.

Adunarea aceea avea un aspect foarte privat, ilicit chiar. Susan se întoarse şi plecă spre sat. Furia ei împotriva lui Matt se risipise. Pentru prima oară, după ani de zile, se gîndi la mica biserică din scînduri, în care se ducea în Oregon, pe cînd era copil.

Seara, în umbrar, îi zise lui Matt:

– Ai dreptate – nu în privinţa că aş mai fi iubita lui, ci că nu-s cu adevărat eu. Trebuie să-l salvăm pe Van.

Se îmbrăţişară, se sărutară. Iar cînd îi descheie un nasture de la cămaşă şi-şi plimbă mîna pe pieptul lui, bărbatul se întoarse spre ea şi-i mîngîie ceafa şi spatele. Apoi îşi strecură mîna în şortul ei, simţindu-i fesele moi şi reci. Ea se rostogoli peste el şi-l sărută din nou. Matt simţi dorinţa copleşindu-l, dar rămase conştient de existenţa unui centru de rezistenţă, de prezenţa enervantă a altcuiva. Reuşi s-o depăşească, dar o simţi vag în timpul preludiului şi pe durata actului sexual. Simţămîntul unei conştiinţe străine nu-l părăsi decît tîrziu, pe cînd Susan se odihnea în braţele lui, cu părul încîlcit din cauza transpiraţiei, cu respiraţia liniştindu-se treptat. Apoi prezenţa dispăru ca o fantomă.

Matt se sculă, se îmbrăcă şi porni iute pe cărarea ce ducea în sat. Îl întîlni curînd pe Kellicut, ce stătea rezemat de un copac. Pentru o clipă, ceva din înfăţişarea lui, fîstîcit că a fost descoperit, apoi ciudat de provocator, făcu să-i treacă prin minte lui Matt ideea ridicolă că Kellicut fusese cel care-i invadase creierul.

Pregătiseră o ambuscadă într-un luminiş din partea cea mai deasă a pădurii. Dinte-Lung şi Ochi-Albaştri stăteau într-o parte, Lancelot şi Genunchi-Rănit în alta, Matt şi alt tînăr, Băiat-Înalt în a treia, iar Susan, Levitic şi alţi cîţiva înaintau cu zgomot spre ei, încercînd să izgonească din ascunzătoare un animal care să cadă în capcana lor.

Matt şi Susan aleseseră cu atenţie ceata de vînători. Începuseră cu Lancelot, amintindu-şi de furia lui din timpul meciului de trîntă. Genunchi-Rănit avusese de-a face cu renegaţii şi preluase unele trăsături agresive de la ei. Apăruseră şi alţi umanoizi tineri care păreau să se mişte în aceeaşi direcţie acum, cînd Faţă-Lungă dispăruse şi ceilalţi vîrstnici, mai slabi, îşi pierdeau dominaţia.

Aveau toţi ciomege şi lănci. Matt pierduse ore întregi căutînd copăcei de lungime şi greutate potrivită, îi ascuţise şi le întărise vîrful în foc. Instruirea umanoizilor în aruncarea lăncii fusese dificilă, pentru că nu înţelegeau sensul exerciţiului. Folosise un manechin din paie ca ţintă şi după un timp umanoizii intraseră în joc şi fuseseră în stare să nimerească ţinta din cînd în cînd. Totuşi nu era convins că ei înţeleseseră că ţinta simula un animal viu, care respiră.

La început, antrenamentele pentru război fuseseră şi mai dificile. Umanoizii paşnici acceptaseră greu conceptul de echipe, de două grupe opuse fără nici un motiv evident. Atunci Susan avu o idee trăsnet. Se duse în pădure şi se întoarse cu bulgări, apoi făcu într-o colibă o fiertură de ocru, cu care vopsi torsurile unui grup. La început, Matt se opuse – se simţea ca într-o joacă de copii, zicea el – dar observă curînd ce efect remarcabil aveau dungile de vopsea. Ideea devenise subit limpede şi trezise un instinct primitiv pentru luptă. Asta se întîmplase, presupuneau ei, din cauză că ocrul declanşase o asociere cu temuţii şi urîţii renegaţi. În linii mari înţelegeau că era vorba despre o bătălie. Ideea de inamic exista în stare latentă. Fusese nevoie doar să fie completată.

Iar acum, zgomotul de crengi rupte se apropia, pe măsură ce hăitaşii veneau către ei. Deodată, Matt auzi un alt sunet printre celelalte, cel scos de un animal în goană, de frunzele şi crengile căzute sub copitele sale. Se uită spre Băiat-Înalt şi văzu că şi acesta ascultă. Ce gîndea oare? Simţea adrenalina curgîndu-i

prin vene, starea de anticipare, mintea care refuză orice preocupare exterioară, concentrîndu-şi energiile pentru a ucide?

Pînă atunci Matt încercase de două ori să-i înveţe să organizeze o ambuscadă şi de fiecare dată eşuase. Singura lance aruncată spre animal fusese a lui. Prima oară fusese o marmotă, iar arma zburase pe deasupra, fără s-o atingă. A doua oară fusese un cerb, care respinsese lancea lui Matt cu coarnele şi o aruncase într-un trunchi de copac. Matt nu avea vreun motiv să creadă că acum va fi altfel, dar continua să încerce pentru că avea nevoie de piei.

Brusc, în poiană sări o capră sălbatică şi rămase nemişcată un moment, mirosind vîntul, de parcă ar fi simţit pericol în jur. Matt îi văzu nasul negru agitîndu-se şi coarnele arcuite graţios spre spate. Se plasă într-o poziţie specială – ghemuit pe un picior, în poziţie de concentrare – şi încercă să trimită un mesaj umanoizilor, imagini de lănci şi sînge, cum încercase fără succes şi înainte. După care se ridică încet, uimit de cît de mult durează. Înălţă mîna dreaptă lent, o trase spre spate, şi aruncă arma cu toată puterea, trimiţînd-o direct spre gîtul animalului. Pe cînd lancea era încă în zbor ştia că direcţia va fi bună. Vîrful ascuţit se înfipse în pieptul cafeniu al animalului. Capra sări înapoi, ameţită, apoi se răsuci din coapse. Lancea nu se înfipsese foarte adînc şi căzu pe sol. Dar animalul fusese rănit grav. Nu reuşi să fugă şi se prăbuşi pe picioarele din faţă. Încercă să se ridice, se prăbuşi şi se rostogoli pe-o parte. Matt nu-şi putu stăpîni un fior şi o izbucnire de mîndrie vînătorească, moştenită din adîncul vremurilor. Cînd intră în luminiş, ceilalţi îl urmară, dar rămaseră un pic în urmă.

– Bine, bine, zise Susan, alergînd, încă gîfîind. Tu Tarzan.

Capra sălbatică sîngera pe gură, cu ochii împăienjeniţi, expirînd puternic. Umanoizii se holbau. Trupul animalului avea o poziţie ciudată, atîrna prea sus deasupra solului. Matt se aplecă şi răsturnă animalul. Văzu altă lance, înfiptă adînc în cuşca toracică, o rană din care curgea sînge. Se uită în jur surprins.

Doar un umanoid nu avea lance. Lancelot stătea cu umerii drepți, cu un zîmbet pe figură. Susan și Matt se priviră.

– El a făcut-o! exclamă femeia încet.

Ceilalți rămaseră locului, nesiguri. Doi dintre ei dădură drumul lăncilor și scoaseră un behăit strident, ca un țipăt de disperare și jale, apoi se întoarseră și fugiră în pădure. Nu se întoarseră, dar Lancelot se uita la carcasă mîndru.

Matt și Susan deciseră să facă tabără pentru noapte unde se găseau. Umanoizii strînseră lemne pentru foc și le aprinseră cu jar adus de ei. Matt scoase un briceag și începu să taie o pulpă, făcînd incizii mici, să păstreze cît mai mult posibil din piele. Cu o lamă atît de mică era greu să taie carnea, trebui s-o spintece, iar mîinile i se înroșiră de sînge. Cînd ajunse la încheietura dintre femur și pelvis, nu reuși s-o despice cu briceagul, așa că o sfărîmă cu o piatră ascuțită, apoi prinse piciorul sub genunchiul său și trase puternic, rupînd-o. Cînd se ridică și se apropie de foc, ținînd osul ciopîrțit cu ambele mîini, cu sîngele curgîndu-i spre coate, umanoizii se dădură înapoi, cuprinși de oroare. Îl urmăriră atent cînd puse osul între două crăci ce ardeau. Se auzi un fîsîit; urmat de mirosul cărnii pîrlite.

Matt tăie o bucățică și o mîncă, îi dădu și lui Susan, care mîncă, apoi oferi și umanoizilor. Aceștia se holbară la bucățile de carne. Doi dintre ei refuzară s-o atingă, dar ceilalți o luară și o examinară la lumina focului. Dinte-Lung mirosi bucata, o atinse cu limba. Ceilalți îl priviră cînd luă o feliuță, pe care apoi o scuipă și o ținu între degete, ridicînd-o la lumină ca pe o piatră prețioasă. Se uită la Matt – care mestecă iute altă bucată, ca să-l încurajeze – apoi puse feliuța între dinți și mușcă. După cîteva secunde, vîrî și restul în gură și mestecă, cu titlu de încercare. Susan expiră, dîndu-și seama că-și ținuse respirația. Și alții, în afară de doi, începură să mănînce.

În timpul nopții, pe cînd Susan stătea trează, ascultînd respirația calmă a lui Matt și privind stelele, auzi zgomot de pași și sunet de vomitat. Erau mai mulți? Ce nenatural e să mesteci

carnea altui animal, s-o înghiți, să-i simți sucul plin de sînge alunecînd pe gît, reflectă ea. Știa că umanoizii trecuseră Rubiconul și că, indiferent ce s-ar întîmpla, viața nu va mai fi la fel în vale.

În dimineața următoare, Matt jupui capra. O întoarse pe spate și, în timp ce Susan și Dinte-Lung țineau picioarele animalului în aer, folosi briceagul ca să facă o incizie de-a lungul pieii albe de pe burtă. Apoi alese o piatră mare, rotundă la un capăt cît să-i încapă în palmă, și ascuțită la celălalt capăt, și o vîrî ca pe un satîr sub piele, desprinzînd-o de viscere. Utiliză pietre ascuțite pentru a tăia bucăți de carne și a reteza ligamentele ce legau mușchii de oase. După cîteva minute se oprea ca să-și ascută uneltele, ciocnindu-le de altă piatră, scoțînd așchii din margine. Ceva-i atrase atenția și se opri. Alături, în grămada de oase, se vedeau așchiile făcute de el. Văzuse sute de asemenea lucruri și fusese foarte entuziasmat cînd le descoperise în așezări din epoca timpurie a pietrei.

Se pregătiră să se mute în altă tabără. Urmau să învețe cum să pună o capcană, decise Matt, poate o groapă cu un par ascuțit în ea. Avea nevoie de șase piei, suficiente ca grupul să poată intra în peșteră și să nu fie identificat imediat ca fiind alcătuit din străini. Umanoizii se pregătiră să părăsească tabăra. Levitic și Băiat-Înalt folosiră pielea să înfășoare bucăți mari de carne și apoi o atîrnară de o cracă pe care o duseră pe umeri. Tocmai părăseau luminișul, cînd Lancelot se întoarse și îngenunche lîngă capra despicată. Luă piatra satîr și sfărîmă calota craniană. Repetă mișcarea de trei, patru ori, iar Matt și Susan fură șocați, pînă-l văzură desprinzînd coarnele minunat curbate și luîndu-le în spate: un trofeu.

Susan știa cînd Levitic vedea prin ea. Senzația apărea deseori în timpul expediției de vînătoare, mai ales cînd erau despărțiți, unul aproape de capătul liniei de marș, celălalt în

coadă. Devenise chiar dependentă de simţământul acela familiar, de împlinire, care dura uneori doar un minut, două – un mod de a saluta, de a verifica dacă-i totul în regulă. Nu garanta că Levitic era sursa, dar avea această convingere din cauza modului în care se simţea atunci cînd se întîmpla – nu agresată, nu invadată, ci caldă, îngrijită.

Se întrebă dacă umanoizii îi puteau identifica pe cei din trib care intrau sau ieşeau din cîmpul lor vizual. Evident că facultatea lor era mult mai complexă decît bănuiseră la început ea şi Matt. Poate implica o comunicare în două direcţii, poate era mai degrabă o comunicare la distanţă decît o vedere prin ochii altuia, ceva apropiat de percepţie extrasenzorială. Poate se reducea la simplă transmitere telepatică de imagini doar cînd traversa bariera dintre specii.

Se explicau astfel multe – în primul rînd, de ce umanoizii nu aveau limbaj. Limbajul părea un mijloc de comunicare mai bun, pentru că se puteau transmite concepte abstracte şi putea fi scris, permiţînd acumularea unui compendiu al cunoştinţelor. Dar dacă umanoizii puteau face mai mult decît să transmită imagini, dacă simţeau şi gîndeau ceea ce simţea şi gîndea celălalt, atunci nu mai aveau nevoie de limbaj, pentru că exista o comunicare completă. Limbajul vorbit era doar o umbră palidă a unui mod de comunicare sublim şi perfect. În acest caz nu abilitatea de a comunica îl transformase pe *Homo sapiens* în realizarea supremă a naturii, ci *inabilitatea* de a comunica.

Susan se mîndrea că-i o empirică, dar dorea să postuleze ceea ce nu fusese dovedit, deci nu elimina posibilitatea ca în starea lor primordială oamenii să fi posedat o facultate similară, pe care o pierduseră sau o abandonaseră. Poate, presupunea ea, mai avem încă urme de percepţie extrasenzorială, de aceea atît de mulţi oameni intenţionează s-o reînvie. Poate că fiind supus ei o poţi învăţa, aşa cum un copil care aude o limbă străină învaţă s-o vorbească. Dacă nu cumva o parte prea mare din creier se consumă în serviciul cuvintelor goale...

Îl întîlni pe Levitic pe o pajiște, sub soarele fierbinte, nu știa dacă din întîmplare sau nu. Se apropie de el și rămase la doi pași distanță, privind în ochii adînciți sub fruntea exagerată. Puse mîinile pe umerii lui și-l întoarse, astfel încît să n-o mai privească, apoi închise ochii. Nimic. Încercă iar, forțîndu-și mintea spre exterior. Se simțea o adiere ușoară, iar ea se trase mai aproape, prinzîndu-l din spate, mirosindu-i duhoarea pătrunzătoare a părului și sudoarea uscată de pe ceafă. Se dădu într-o parte și privi peste umărul lui la iarba aurie, vălurindu-se, a pajiștei, la copacii de dincolo de ea, apoi închise ochii și se concentră, dar pajiștea și copacii nu apărură. Cînd se simți împlinită, îi dădu drumul.

– Nu, spuse ea tare, știind că nu-i înțelege spusele, dar spunîndu-i oricum. Nu, eu vreau să fac.

Dar senzația caldă, familiară, continuă.

Întoarcerea în sat nu provocă nici o agitație, deși se întorceau cu arme, pietre de tăiat și piei. Amintindu-și ce se întîmplase cînd adusese un singur pește mort, Matt fu surprins pînă-și dădu seama că sătenii fuseseră conștienți de tot ce făcuseră vînătorii, în fiecare clipă.

Cu Kellicut fu altfel. Îi aștepta în peștera focului, tremurînd de furie.

– Nu pricepeți nimic? N-ați învățat nimic toți anii ăștia?

– Știu ce vei spune, îi înfruntă Matt, dar știm ce facem.

– Pe naiba! Îi învățați să vîneze! Trebuia doar să observi! Nu înțelegi? Asta-i prima lege a științei! Observi și *nimic altceva!* Nu te amesteci. Nu înveți, nu schimbi, nu convingi! Ai priceput?

– E o situație diferită.

– Cît de diferită?

– E viața unui om în joc.

– Viața unui om! Nici măcar nu știi cine-i cu adevărat!

– Un alt motiv să mă duc. Vreau să aflu.

– Şi ce-i viaţa unui om în comparaţie cu toate astea? arătă el spre sat, spre copaci, spre întreaga vale. O specie întreagă, o specie care a fost aici de mai multă vreme ca noi. Strămoşii noştri, pentru numele lui Dumnezeu!

– Poate că-l putem salva pe el şi proteja pe ei.

– Să-i protejezi de renegaţi, vrei să spui.

– Da.

– Asta-i ceea ce nu înţelegi. N-ar trebui să ai de-a face cu toată chestia asta. N-ar trebui să fii aici. E o lume primitivă, iar tu eşti un fel de călător în timp. Te amesteci şi distrugi totul!

– Şi tu ai făcut asta, Jerry, interveni Susan, folosind prenumele profesorului. Dacă aşa simţi, de ce i-ai făcut transfuzie lui Genunchi-Rănit?

– E altceva! răcni furios Kellicut. Un act care nu afectează viitorul speciei.

– Şi care te făcea să te simţi Dumnezeu, replică Matt.

Căută în buzunar, scoase fragmentul de craniu atîrnat de lanţul de argint, pe care i-l dăruise Kellicut cu aproape două decenii în urmă, şi-l ridică, adăugînd:

– Aşa cum, învăţîndu-ne te făcea să te simţi Dumnezeu. Sau luîndu-ne la săpături şi distribuindu-ne mici recompense. Sau culcîndu-te cu Susan.

Nu apucară să audă răspunsul lui Kellicut, pentru că în momentul acela Ochi-Întunecat ieşi din umbră, veni la ei, luă mîinile lui Matt şi Susan şi puse mîna lui peste ele. Greu de spus dacă gestul însemna o binecuvîntare sau un blestem.

21

Înainte să pornească spre peşteră, Matt şi Susan îşi verificară pregătirile. Nu aveau atîta echipament încît să existe pericolul să uite ceva. Aveau nevoie să se pregătească psihic, iar aceste

gînduri le ridicau moralul, hrănind iluzia că aveau un plan concret să-l salveze pe Van şi să scape întregi.

Aveau legături făcute din fîşii de haine, înnodate să ţină mai bine, legate în jurul gîtului, să le poată trage iute peste ochi. Asta fusese ideea lui Susan, care-şi amintise de ordinul din peşteră al lui Van, de a ţine ochii închişi. Susan credea că-i o manevră defensivă împotriva puterii adversarilor lor – un mod de a-i orbi momentan dacă erau prinşi la strîmtoare. Asta, în teorie, nu ştiau dacă mergea şi în practică.

Deciseseră să ia trei umanoizi cu care fuseseră în expediţia de vînătoare. Unul era Genunchi-Rănit, care ar fi putut să le fie ghid prin labirintul tunelelor. Matt şi Susan sperau ca el să priceapă care îi este misiunea, pe parcurs, pentru că nu-şi puteau închipui cum să i-o explice sau să-i ceară ajutor, dacă lucrurile n-ar fi mers bine. Lancelot, care era pe cale să devină un conducător tribal, trebuia neapărat să facă parte din grup. Adusese coarnele caprei sălbatice în sat, la pusese la intrarea în coliba sa cu vîrfurile în praf, iar trofeul îi crescuse prestigiul în ochii celorlalţi, în special ai tinerilor. Levitic fusese al treilea, ales de Susan, care credea că va fi de folos din cauza deşteptăciunii sale. Odiseu al nostru, îi zicea ea.

Aceşti trei tovarăşi erau îmbrăcaţi în veşminte făcute din pieile pe care le strînseseră. Fusese o treabă grea, lungă, mai întîi să le facă, apoi să-i convingă pe umanoizi să le poarte. Matt folosise fîşii de intestin ca să coasă pieile, trecîndu-le prin găurile pe care le făcuse Susan cu o piatră ascuţită. O piele se punea peste cap, ca un poncho, atîrnînd liberă pînă în talie unde era strînsă tot cu intestine, în timp ce alta fusese folosită pentru nişte pantaloni grosolani. După cît îşi aminteau, aşa se îmbrăcau renegaţii. Veşmintele nu fuseseră strîns cusute, dar nici nu trebuia, singurul lor scop era camuflajul.

La început cei trei umanoizi refuzaseră să poarte pieile. Blănurile rămăseseră pătate de sînge şi miroseau a animal, ideea de a le purta era respingătoare. Matt şi Susan demonstraseră cum se purtau, dar fără urmări. În cele din urmă Matt luă pielea caprei

şi mimă o vînătoare, aruncînd-o într-un tufiş şi aruncînd lancea în ea. Apoi i-o prezentă ceremonios lui Lancelot şi i-o puse pe umeri, aşa cum un curtean ar fi prezentat regelui o robă. Lancelot o primi grav şi curînd acceptară pieile şi ceilalţi, mişcîndu-se stîngaci, privindu-şi trupurile, uitîndu-se unii la alţii.

Primiră arme. Lancelot avea lancea ce-l făcuse vînător, iar Susan făcuse ciomege pentru Genunchi-Rănit şi Levitic, alegînd ramuri grele cărora, folosind o secure din piatră, le rotunjise capătul şi le netezise mînerul. Trudise ore întregi la ele, înconjurată de un cerc de umanoizi care-i urmăreau tăcuţi mişcările.

În rucsacul său, Matt împachetă un colac de funie şi cîteva unelte simple din piatră. Lanterna ar fi fost nemaipomenită, dar rămăsese în peşteră. În locul ei urmau să folosească torţe făcute din crengi şi paie. Matt nu dormise o mare parte din noaptea dinaintea plecării, din cauza grijii. Erau prea multe necunoscute. Şi dacă puterea de percepere de la distanţă a renegaţilor era mai sofisticată decît anticipau ei? Dacă funcţiona ca un sistem radar, înregistrînd orice prezenţă nouă din momentul apariţiei acesteia? Şi dacă renegaţii îi descopereau, îi atrăgeau în fundul bîrlogului lor şi foloseau comunicaţiile lor superioare pentru a închide orice cale de scăpare?

La marginea satului, Matt şi Susan se întoarseră să privească în urmă. Ceata amărîtă, ce se chinuia în blănuri, ar fi arătat caraghios în alte circumstanţe. Cîţiva săteni se uitară la ei cum pleacă. La distanţă, lîngă un copac, de parcă ar fi făcut parte din el, stătea Ochi-Întunecat. Susan îi făcu semn cu mîna, ştiind că nu-i va răspunde şi nici nu-i va înţelege gestul. Ceea ce se şi întîmplă.

Cînd ajunseră la marginea terenului pentru înmormîntare, umanoizii refuzară să păşească mai departe. Susan încercă să le arate că intenţionau doar să treacă, dar umanoizii se încăpăţînară şi refuzară să se clintească. Atunci se uită în faţă. Trei vulturi se roteau pe cer, alţii priveau pe crengile goale din apropiere, cu smocuri zburlite de pene negre şi albe sub pliscuri, ca nişte favoriţi. Apoi Susan tresări: doi îngrijitori de morminte, siluete

fantomatice în alb, stăteau la doar zece metri de ei, cu albul ochilor pierzîndu-se în albul cretei care le acoperea trupurile. Se întinsese o tăcere nepămînteană, se auzea doar bîzîitul îndepărtat al insectelor. Nimic nu se clintea în interiorul acelei zone a morții, delimitată la fel de clar de parcă rîul Styx ar fi curs la marginea ei, cu excepția păsărilor mîncătoare de cadavre ce se lăsau purtate leneșe de curenții de aer.

– Nici o speranță, zise Matt. Nu vor trece.

– S-o luăm înainte, poate se țin după noi. Sau o luăm pe drumul lung, ocolitor.

– Mai bine ocolim.

Matt o luă de mînă și porniră, lăsînd terenul de înmormîntare în dreapta. Umanoizii se holbară spre teren bănuitori, de parcă pămîntul s-ar fi putut deschide oricînd să-i înghită. Matt murea de ciudă, pentru că ar fi trebuit să prevadă posibilitatea ca tovarășii lor să dea înapoi, mai ales după ce făcuse prima vizită aici, în urmă cu cîteva săptămîni. Ocolul urma să adauge ore la drum, să-i obosească înainte să ajungă la intrarea în peșteră.

Se opriră de trei ori să se odihnească. Umanoizii nu păreau obosiți și, privindu-i cu obiectivitate, Matt fu impresionat de superioritatea lor fizică – picioare îndesate, puternice ca niște coloane, umeri uriași și mîini groase, sprîncene care serveau pentru ancorarea mușchilor puternici ai fălcilor. Erau făcuți pentru luptă, iar dacă, cu multe secole în urmă, neanderthalienii ar fi avut pofta de a risipi sîngele oamenilor, ne-ar fi dat deoparte de mult. Nu aveau nevoie decît de-o fărîmă din păcatul originar. Se uită la Genunchi-Zdrobit, a cărui frunte tăiată aproape se vindecase, lăsînd o cicatrice roșie sucită, urîtă, de la baza scalpului la sprînceană. Semnul lui Cain? Matt se potoli: nu era momentul să se transforme în filosof cu capul în nori.

Peștera pătrundea vertical în stîncă, o gaură gigantică în fațada de piatră înaltă de șapte metri. Se apropiară de ea dintr-o parte, cu Matt în frunte și Susan în urma umanoizilor, pentru eventualitatea că aceștia ar da înapoi. Dacă ar fi făcut asta,

n-avea idee cum ar fi putut să-i oprească, dar simţea că-i un lucru înţelept să stea cu ochii pe ei. Ştia că se temeau. Levitic o „citea" des, speriat.

Matt se strecură cu grijă spre gura peşterii. Beznă totală. Se uită în jos şi văzu grămezi mici de pietre răspîndite la intrare. Poate un semn bun, pentru că ar fi fost date la o parte dacă ar fi fost o intrare principală pe acolo. E doar uşa de la bucătărie, gîndi el, folosită de cîte ori vreo creatură voia să facă un raid prin trib, după o nevastă sau un sclav. Simţi că-l cuprinde spaima. Ura întunericul şi se simţea claustrofobic la ideea de a pătrunde sub pămînt, o fobie care fusese provocată de salvarea lor ca prin urechile acului cu cîteva săptămîni înainte. Trase aer în piept şi intră.

Ceilalţi îl urmară, unul cîte unul. Un start bun, îşi zise, şi simţi bezna apăsîndu-i ochii. Zăboviră un moment la intrare, să se orienteze. În semiîntuneric, Matt îl privi pe Genunchi-Zdrobit. Figura lui părea inexpresivă – sau avea poate o expresie pe care Matt nu reuşi s-o descifreze – dar părea că se controlează. Impulsul de a fugi trebuie să fie universal, îşi închipui Matt. Dacă avea dreptate, atunci Genunchi-Zdrobit părea un individ calm. Se putea ca umanoizii să-şi folosească facultăţile pentru a cerceta drumul dinaintea lor, aşa cum un copil din Noua Anglie încearcă gheaţa de pe lac aruncînd pietre în faţă. Dar cum vor reacţiona cînd o piatră va da de pericol?

După ce pupilele li se dilatară, Matt şi Susan descoperiră, uşuraţi, că nu se aflau în întuneric complet. La început peştera li se păruse ca o groapă neagră, dar după vreo zece metri se curba spre stînga. Vedeau acum că peretele opus sclipea slab din cauza luminii reflectate, probabil de la torţele de dincolo de cotitură. Tunelul era enorm, ca o sfredelire uriaşă ce pătrundea direct în interiorul muntelui. Îl lăsară pe Genunchi-Zdrobit să meargă în faţă, sperînd că va accepta rolul de ghid.

– Pînă aici, totul bine, şopti Matt.

– Mda, pînă aici, replică ea, cu voce nesigură.

Cînd ajunseră la cotitură, Genunchi-Zdrobit înaintă fără urmă de ezitare. Ajunseră într-o cavernă imensă, luminată de torțe și mărginită cu depuneri în formă de turțuri, din carbonat de calciu, ridicate în decursul mileniilor. Terenul din mijloc era liber, sub un tavan ce se ridica în centru, ca un cort de circ. Stîncile din jur fremătau de viață: lilieci, care aveau cuiburile în crevasă, zburau în jur frenetici, planînd către intruși de parcă ar fi lansat bombe asupra lor. Matt și Susan începură să tremure, vedeau aburul propriilor răsuflări. Căldura neobișnuită din valea craterului, egalizată de curenții geotermali de aer, rămăsese în urmă, iar trupurile lor căzuseră pradă frigului de la altitudinea aceea. Aprinseră torțele pe care le aduseseră de la cele din peșteră.

Traversară spațiul liber și ajunseră la un perete cu trei tuneluri. Începea adevăratul labirint și sperau că Genunchi-Zdrobit se va descurca și-i va conduce în vizuina Minotaurului. Umanoidul alese tunelul din mijloc. Acesta se îngustă curînd și se continua cu o pantă abruptă, lucru logic din moment ce sanctuarul central către care se îndreptau se afla sus în munți. Mersul deveni greoi. Pe jos se strînseseră pietre, uneori ascensiunea semăna cu o cățărare printr-un jgheab plin cu cărbune. Mai rău pentru Matt era faptul că înălțimea culoarului scădea și fu nevoit să se aplece. Simți claustrofobia strîngîndu-i inima zdravăn și avu nevoie de toată puterea voinței pentru a continua să meargă. În cele din urmă tunelul se lărgi, putură să meargă iar drepți. Torțele ardeau slab, oxigenul fiind rarefiat.

Apoi, deodată, după cincisprezece minute, umanoizii înghețară. Se uitară în față nesiguri, după aceea se întoarseră spre el, iar de data asta Matt interpretă fără greutate emoția de pe trăsăturile lor. Era frică. Se apropia ceva, dar cînd ascultă auzi doar vijiitul îndepărtat al vîntului.

– Am trecut pe lîngă o adîncitură cu puțin înainte, șopti Matt. Să ne întoarcem și să ne ascundem acolo.

– Şi ei?

– Mai bine să ne despărţim. Dacă stăm la un loc, renegaţii ne vor „citi" mai uşor. Iar tovarăşii noştri sînt protejaţi de deghizare.

– Bine.

Se retraseră şi găsiră adîncitura. Mai încolo se afla o încăpere laterală, unde-i lăsară pe cei trei umanoizi cu torţele, rugîndu-se să pară destul de banali ca să nu trezească nici o bănuială. Matt şi Susan îşi traseră legăturile pe ochi şi aşteptară, cu trupurile înghesuite în spaţiul redus. Nu avură mult de aşteptat, auziră curînd tîrşîitul creaturilor.

Susan închise ochii sub legătură şi încercă să-şi golească mintea. Matt o cuprinse în braţe şi o strînse cînd zgomotul deveni mai puternic. Creaturile se aflau doar la o jumătate de metru de ei, chiar dincolo de peretele de stîncă. Susan le auzi respiraţia şi zgomotul puternic al tălpilor pe podeaua peşterii. Îl strînse pe Matt şi mai tare. În cele din urmă zgomotele se reduseră, după ce creaturile trecură şi se îndepărtară. Susan îşi scoase legătura. Mirosul îi umplu nările. Fuseseră atît de aproape că ar fi putut să-i atingă. Altă senzaţie îi pătrunse în minte, împlinirea familiară. Levitic lua contact cu ea în momentul groazei lui, exact cum făcuse Matt. Rămase cu ochii deschişi şi-l primi complet, rămînînd nemişcată secunde întregi, în timp ce Matt îi strîngea trupul. În cele din urmă se relaxă şi zise:

– Gata. Sînt în siguranţă.

Matt o privi îndelung, cercetător.

Reunit, grupul îşi continuă drumul, cu Genunchi-Zdrobit în frunte. Urcară o jumătate de oră, trecînd pe lîngă camere mici şi alei ce duceau spre cuibuşoare tihnite, în care se aflau vetre şi blănuri întinse pentru dormit, dar din fericire nu întîlniră alte creaturi. Apoi şuieratul uşor al brizei făcu loc unui vîjîit pe care-l auziseră cu săptămîni în urmă, ca zumzăit ce suna din mii de aripi din interiorul unui stup.

Genunchi-Zdrobit se opri pentru un moment, înlemni cînd se concentră, apoi se ghemui şi se vîrî într-un tunel atît de mic, că trebui să se tîrască. Lui Matt i se păru un mormînt. Se curba în sus ca un cămin, şi urcară pe el folosind ieşiturile existente, pînă ieşiră pe o platformă de deasupra imensei peşteri centrale. Sub ei se afla viesparul.

Peste tot, pe podeaua peşterii, în orice colţişor şi fiecare ungher, creaturile se mişcau într-un tumult de activitate care le tăie răsuflarea. Găteau, preparau piei, făceau unelte, tocau carne, se regulau, dormeau, mîncau – o colonie completă de bărbaţi, femei şi copii primordiali. Matt văzu prunci alergîndu-se în jurul vetrei. Într-o parte, o femeie se ghemuise în faţa unei piei curăţate, ţinînd-o cu ambele mîini, mestecînd-o cu muşchii puternici ai fălcilor. Părea să facă burdufuri pentru apă. Altă femeie din apropiere sparse o piatră, apoi o aruncă peste o grămadă de alte pietre. Susan avea dreptate, îşi zise Matt. Aici sînt mai multe femei decît în vale. Pun pariu că au fost răpite în timpul raidurilor.

Închis acolo, zgomotul era formidabil. Fumul din vreo zece focuri le înlăcrima ochii şi era cald ca într-o oală sub presiune. Privind în jos la toate, doar de la zece metri deasupra coamelor de păr ca pîsla, Matt simţea că asistă la naşterea civilizaţiei, la momentul în care strămoşii noştri s-au îndreptat de la existenţa brută de maimuţe solitare către splendoarea şi rigorile comunităţii şi ale hărniciei. Dar, din alte puncte de vedere, colonia era încă scufundată în sălbăticie. Înălţîndu-se în centrul peşterii uriaşe se afla sculptura zeului răuvoitor, în formă de cap de urs, iar lîngă el, zidul de cranii umane.

Fusese adăugat ceva nou la zid, capul unui bărbat caucazian. Matt se sili să-l examineze, gîndind la început că putea fi al lui Van, dar chiar de la distanţă îşi dădu seama că trăsăturile diferau, că nasul era prea lung.

– N-avem mult timp, îi şopti el lui Susan. Trebuie să-l găsim pe Van înainte să ne simtă.

Susan nu-i răspunse, aparent captivată de imaginea incredibilă din fața lor. Matt îi urmări privirea și descoperi silueta la care se uita. Cum de n-o observase? Kee-wak se afla în mijlocul gloatei, cu un cap mai înalt decît ceilalți, iar cînd înainta, ceilalți se dădeau la o parte, fugeau ca niște cîini biciuiți, plecînd capetele și adoptînd o poziție inconfundabilă de subordonare. Individul era o figură extraordinară, un conducător înnăscut. Partea superioară a torsului îi fusese împodobită cu linii șerpuite, roșii și negre, care-i înconjurau mușchii cu modele ca de amprentă digitală, iar părul îi atîrna în cozi lungi, înzorzonate cu mărgele. Gura fusese înconjurată cu vopsea roșie, care arăta ca sîngele. Pe cînd mergea, legăna capul lent dintr-o parte în alta, în acea mișcare ciudată de șopîrlă ce rămăsese întipărită în amintirea lui Matt de la confruntarea din zăpadă cu Rudy.

– Ia te uită, șopti Susan, are pistolul lui Van la gît!

Da, tocul pistolului îi atîrna către abdomen, atingîndu-i ușor mușchii bine conturați.

Kee-wak ridică privirea și începu să se uite în partea de sus a peșterii. Imediat, Matt și Suan își puseră legăturile pe ochi și se traseră înapoi, întinzîndu-se pe terasă.

Susan îl simți pe Levitic intrînd în mintea ei și știu, după cîteva secunde, că pericolul trecuse. Ridică legătura și privi dincolo de marginea platformei. Kee-wak părăsise peștera. Mai privi activitatea frenetică un moment, înainte să ia o decizie.

– Matt, trebuie să găsesc camera aceea sacră. Vreau să privesc din nou Enigma din Khodzant.

– Ai înnebunit?

– Trebuie. Nu vezi? Înseamnă ceva. Nu știu de ce, dar simt că există un fir, ceva care ne poate ajuta să înțelegem.

– Susan, n-avem timp. N-o să te poți întoarce.

Se gîndi la o mulțime de alte argumente și se pregătea să i le spună, cînd Genunchi-Zdrobit se ghemui lîngă el, își duse degetele la tîmplele lui și-i întoarse fără menajamente capul, obligîndu-l să se uite într-un colț. La capătul îndepărtat al peșterii

era o groapă, iar în ea văzu capul lui Van apărînd pentru scurt timp, dispărînd, apărînd din nou. Mergea în cerc, ca un animal în cuşcă. Chiar de la distanţa aceea Matt observă o zmucire bizară, rituală, în mişcările lui Van, ceea ce-l făcu să se întrebe dacă nu cumva înnebunise.

Cîntări bine situaţia. Două creaturi cu ciomege stăteau ghemuite nu departe de groapă. Puteau fi paznici, din moment ce groapa nu părea chiar atît de adîncă încît să nu se poată ieşi din ea, dacă te străduiai. Pe faţada de stîncă, spre stînga, era o lespede imensă, care putea fi zidul exterior al unei treceri. Oricum, putea oferi oarecare adăpost dacă Matt ajungea acolo. Avea o funie lungă de doi metri, cu noduri la jumătate de metru, pe care putea s-o coboare lui Van. Dar dacă voia să reuşească, trebuia să fie atent la paznici. Avea nevoie de o diversiune, altfel nu putea să scape de puterile lor paranormale. Simţea că avusese noroc că ajunsese pînă acolo.

Matt se trase înapoi pe terasă şi-şi dădu seama cu groază că Susan dispăruse. Fu atît de şocat, încît abia băgă de seamă că dispăruse şi Levitic.

După ce hoinăriseră prin zăpadă, către zonele mai joase ale muntelui, cele cinci creaturi purtînd piei de animale ajunseră la un morman de pietre şi fură imediat atrase de strălucirea metalului. Se apropiară de grămadă bănuitori, de parcă ar fi fost o capcană, oprindu-se la fiecare pas ca să se uite cu ochii interiori în toate direcţiile. Nu descoperiră nici un semn de viaţă.

Încet, cu grijă, unul dintre ei atinse o piatră. Nu se întîmplă nimic. Luă altă piatră, iar movila se prăbuşi, scoţînd la iveală NOMAD-ul lui Van. Creaturile se zgîiră la cutia neagră cu margini metalice care luceau în razele soarelui. Nu mai văzuseră un asemenea obiect straniu.

Se temeau, pentru că ştiau ce înseamnă momeală. Cu multă vreme în urmă, vînătorii din tribul lor descoperiseră cum să atragă animalele spre propria lor pieire. Una dintre creaturi se

aplecă şi mirosi obiectul, după care se trase înapoi iute, de parcă ar fi fost pălmuită. Simţise miasma acră a duşmanului.

Altă făptură ridică măciuca în aer şi o coborî, izbind computerul într-o parte, aruncîndu-l de pe piedestal şi zvîrlindu-l pe creasta stîncii. Al treilea se aplecă, ridică obiectul, ţinîndu-l departe de trup, apoi îl cără vreo şapte metri, pînă la marginea ravenei. Se aplecă şi-i dădu drumul, iar calculatorul căzu mult timp. În cele din urmă se auzi un trosnet îndepărtat undeva, jos.

În încăperea sacră, Susan stătea înlemnită în faţa pictogramei. Tremura de teroare. Şi mai interesant, lucru de care nu-şi dăduse seama de la început, era o altă senzaţie. Contracara teama şi-i turna un balsam bizar prin sistemul nervos, un soi de extaz produs de puterea curată a siluetelor şi culorilor împrăştiate în faţa ei pe peretele peşterii.

Văzuse multe picturi din peşteri, imagini de antilope, bouri, boi moscaţi, uneori strălucit pictate. Fusese printre cei cîţiva savanţi cărora li se permisese să intre în peşterile ce se fărîmiţau de la Altamira, din munţii Cantabrici, din nordul Spaniei, chiar făcuse schiţa camerei cu pictura de bizon, aşa-numita Capelă Sixtină a artei cuaternare. Fusese profund emoţionată de desene, dar în aprecierea estetică se amestecase uimirea antropologică: imaginarea sufletului omului din paleolitic care se simţise chemat să combine pigmenţi naturali cu grăsime animală şi adusese vederii forma permanentă, trasînd coarnele curbate sau spinarea arcuită. Puterea venea din trăirea contactului cu acel suflet de peste douăzeci şi cinci de mii de ani. Dar aici era altceva. Pictura aceasta era măiastră în sine. Susan se minuna de talentul acelei mîini necunoscute care folosise atît de perfect cărbunele pentru a contura siluetele în negru, care folosise umflătura naturală a stîncii pentru a da adîncime siluetelor, care scosese mişcare şi lumină dintr-un material atît de inert şi de greu. Acesta era produsul unei măreţii artistice, al unui Michelangelo preistoric. Dar care fusese subiectul care inspirase acest geniu?

Ştia că nu dispune de mult timp. Pipăi legătura pentru ochi cu un gest nervos, să se convingă că o avea la gît. Să şi-o pună? Va şti dacă este „citită"? Dar dacă atunci va fi prea tîrziu? Creaturile vor şti unde se află? Se dădu înapoi, ca să cuprindă întreaga pictogramă, ce reprezenta un soi de poveste. Figurile din panouri diferite erau angajate în acţiuni şi în ceea ce păreau a fi bătălii, dar panourile nu respectau o secvenţă liniară. Trebuia să le rearanjeze mental. Oricum, nu avea timp să facă o schiţă.

Regreta că nu-şi aminteşte mai mult din ce auzise despre Enigma din Khodzant, în zilele studenţiei. De fapt, Kellicut fusese cel care făcuse o prezentare – una umoristică, despre fundăturile din arheologie. O fundătură! Cine ar fi crezut că o să-şi riste viaţa încercînd să rezolve ghicitoarea? O privi de sus în jos, de la stînga la dreapta şi de la dreapta la stînga. Aceştia erau războinici în două grupuri, lucru clar, iar aici ochi deschişi detaşaţi, care păreau că plutesc în copaci – simboluri ale morţii. Se duse şi se uită de aproape la panou. Războinicii uneia dintre grupe aveau frunţi proeminente, evident neanderthalieni, cealaltă grupă cu şolduri înguste, cu capete rotunde şi bărbie ieşită în afară: *Homo sapiens*. Păreau a purta război într-o perioadă lungă de timp, pentru că nu fusese reprezentată o luptă, ci două sau trei. Aici era o adunare sau pregătirea uneia – un fel de tratative de pace? – iar cele două grupe păreau să se apropie una de cealaltă cu armele aruncate în lături. Apoi unui grup – neanderthalienii – i se întîmplă ceva.

Susan nu ştia că exact în acel moment, departe, în peşteră, Kee-wak simţi o formă noroasă în cap şi interveni o viziune de moment. Tabloul apăru pentru scurt timp în faţa ochiului său interior. Umanoidul se opri şi înălţă capul, dar imaginea dispăruse.

Susan simţi un val de teamă şi puse legătura pe ochi, încercînd să-şi amintească ce panouri nu erau cunoscute în afara

acestei camere. În pictură apărea luna, deci probabil cronologia fusese stabilită prin fazele lunii. Se străduí să-şi amintească imaginea Enigmei din Khodzant pe care o văzuse în clasă, cu mulţi ani în urmă. Putea lipsi fragmentul de jos din dreapta? Decise să riște o privire rapidă şi se duse să stea în faţa acelei porţiuni din pictură. Trase legătura şi se uită. Un panou se găsea chiar în faţa ei, iar ceea ce văzu nu mai văzuse pînă atunci: o creatură stînd singură, privind în sus, în timp ce în jurul ei cădeau pietre sau altceva – obiectele aveau codiţe ca meteoriţii, pentru a sugera mişcare în jos. Făptura avea gura deschisă şi trăsăturile strîmbate de furie, de parcă şi-ar fi dat seama de un adevăr amar sau ar fi fost martoră la un act satanic. Artistul prinsese perfect emoţia. Susan se lăsă captivată şi privi pictura cîtva timp.

Kee-wak îşi dădu seama, de îndată ce viziunea reveni. De data asta nu greşea. Trimise iute patru paznici în camera sacră.

22

Resnick ştia că făptura era pe moarte. Nici nu era greu să-ţi dai seama. Perfuziile nu fuseseră de nici un ajutor, încetase practic să se mişte, respiraţia devenise neregulată. Aduseseră în celulă un aparat de monitorizare a inimii şi un electroencefalograf şi i le conectaseră, după ce-i răseseră petece în formă de semilună la tîmple şi pe piept pentru a prinde electrozii. O cameră de luat vederi fusese orientată asupra ecranului mic, verde, din colţ. O linie albă trasa mereu acelaşi model, nu un vîrf mare cu vîrfuri mai mici, ca la oameni, ci o serie de vîrfuri şi platouri ce-i aminteau lui Resnick de un şir de zgîrie-nori dintr-un oraş mare. Mai reduseseră drastic şi semnalul de alarmă, din cauză că bătăile neobişnuite ale inimii creaturii o pornea tot timpul.

Nu se mai îngrijeau să încuie uşa celulei, iar acest lucru îl făcuse pe Resnick să se simtă mai bine, de parcă el ar fi fost încuiat acolo tot timpul. Spălaseră pe jos în celulă, iar duhoarea nu mai era atît de groaznică, deşi plutea încă în aer, mai ales lîngă pat. Acum pînă şi Resnick se aventura pînă în apropiere, plin de mîndrie profesională şi pretinzînd faţă de ceilalţi că făcuse acest lucru de la început, chiar şi cînd făptura l-ar fi putut azvîrli de pereţi. Decisese să fie fatalist în privinţa morţii acesteia. Adevărat că nu mai puteau face alte experienţe, poate nu vor extrage nimic folositor din toate tabelele şi fragmentele de observaţii. Dar poate aşa era mai bine, poate creatura nu fusese făcută să trăiască printre oameni – la urma urmei, era primitivă – iar autopsia le va spune multe din ceea ce doreau să ştie.

Grady intră în celulă lîngă el, şi Resnick se simţi şi mai bine. Creatura zăcea inertă, nu putea fi trează, dar nu puteai să ştii niciodată cu siguranţă.

– Vine? întrebă Resnick.

– Poate să sosească oricînd.

Fusese ideea lui Resnick să trimită după Scanlon. Se felicită c-o avusese. Acum treaba depindea de sentiment mai mult decît de orice altceva. Scanlon făcuse descoperirea cea importantă. Scanlon fusese mai apropiat de creatură decît oricine. De aceea Scanlon merita să asiste la moartea ei. Ca şi cum ar fi asistat-o un preot sau cineva din familie. La urma urmei, gîndi Resnick, asemenea gesturi ne deosebesc de animale.

Auzi o uşă de maşină trîntindu-se, apoi uşa din faţă deschizîndu-se, după aceea zgomot de paşi care se apropiau, iar după un moment apăru Scanlon. Arăta foarte afectat.

– Nu fi îngrijorat, mai avem timp, îl sfătui Resnick, cu tonul unui medic.

Scanlon nu-i acordă atenţie şi se duse direct la creatură, ridicîndu-i braţul păros.

– Iisuse, ia te uită! exclamă Grady, urmărind imaginea de pe ecranul monitorului.

Resnick privi şi văzu că linia în formă de zgîrie-nori se modificase. Se mişca mai iute, vîrfurile erau mai mari. Se uită apoi la făptură şi nu-i veni să creadă ceea ce văzu. Fiinţa deschisese ochii, privind direct în ochii lui Scanlon şi păru chiar că ridicase mîna un pic. Resnick se dădu înapoi instinctiv şi se strecură către uşa deschisă a celulei. Ciudat, privirea aceea nu păruse prietenoasă. Dimpotrivă.

Apoi capul creaturii căzu înapoi, de parcă fuseseră tăiate nişte fire invizibile, iar alarma sistemului de monitorizare sună puternic. Linia de pe ecran o luă razna, urcînd şi coborînd neregulat, apoi încetini. Scanlon căzu pe podea. Resnick crezu că-şi exagera emoţia şi se pregătea să-i facă scandal, cînd se uită mai bine şi-şi dădu seama că Scanlon, care acum se zvîrcolea, se ţinea de tîmple, în chinuri.

Resnick privi iar creatura. Murise, iar linia ca un oraş de pe ecran dispăruse.

Susan îşi dădu seama că lucrurile mergeau rău. Ceva mai puternic decît instinctul o avertizase că prezenţa ei din camera sacră fusese detectată. Apoi se ivi dilema: să folosească legătura pentru ochi, pentru a înşela puterile telepatice ale umanoizilor sau să fugă? Şi cum să scape dacă nu vedea?

În fracţiunea de secundă în care îşi formulase întrebarea, văzu o urmă de mişcare în cealaltă parte a camerei, o imagine fugară de piele de animal în spaţiul dintre stalagmite. Înainte însă s-o cuprindă panica, simţi un contact mental liniştitor, care-i spunea că nu are de ce să se teamă. Silueta care ieşi la iveală era a lui Levitic. Avu chef să alerge spre el şi să-l ia în braţe, dar uşurarea nu dură mult, văzu din starea lui de agitaţie că şi el ştia că pericolul era aproape.

Levitic o conduse într-un tunel lateral întunecos. Susan pipăia cu o mînă peretele de stîncă, cu cealaltă ţinea mîna umanoidului în timp ce acesta înainta. Deşi degetele lui erau scurte, aveau puterea unor gheare de vultur. Urcau de-a lungul

unei cărări ce urma o pantă şi care părea a fi o cale de trecere puţin folosită. Din cînd în cînd, Levitic se oprea pentru scurt timp şi, deşi nu-l vedea, Susan ştiu că citea calea din faţă, testînd-o cu radarul său psihic, încercînd să aprecieze riscurile.

După cinci minute, Susan auzi zgomote apropiindu-se. Se întoarse să fugă, dar umanoidul o ţinu strîns de mînă şi nu putu scăpa. Încercă să-şi tragă degetele, dar încleştarea fu gata să-i rupă oasele. Atunci se rezemă de perete şi aşteptă. Auzea creaturile venind, dar nu vedea nimic. Simţi trupul lui Levitic în faţa ei şi se întrebă dacă acesta plănuia o ambuscadă. Închise ochii şi-şi ţinu răsuflarea. Ajunseră doar la cîţiva paşi...

– Susan, slavă Domnului!

– Oh, Matt!

Simţi, în întuneric, braţul lui în jurul ei, îi simţi mirosul familiar. Levitic o ţinea încă de mînă. Genunchi-Zdrobit şi Lancelot erau şi ei acolo.

– De ce naiba ai plecat aşa?

– Trebuia să mă uit încă o dată, să văd scena finală a ghicitorii.

Nu era timp de discuţii despre Enigmă.

– Ascultă, îi zise Matt, grăbit. Li se întîmplă ceva. Sînt cuprinşi de frenezie.

– Cred că ştiu despre ce-i vorba. Kee-wak a simţit că am fost în cameră.

– Nu, nu-i asta şi nici vreo stare de urgenţă. Parcă ar fi aflat o ştire rea – toţi deodată. Mi-a amintit de felul în care a reacţionat tribul cînd a murit Faţă-Lungă. Cred că o creatură a murit – sau a fost ucisă.

– Şi ce-o să facem?

– Ceea ce am venit să facem, răspunse ferm Matt. Să stăm împreună, nu mai pleca iar la plimbare.

Continuară să urce panta, urmîndu-l pe Genunchi-Zdrobit, care părea să ştie exact unde merge.

Chiar înainte să audă zgomotul, Van știu că pierduse. Poate dacă știi că pierzi nu pierzi cu adevărat, se consolă el. Spuse asta cu voce tare – ce diferență era dacă vorbea cu voce tare? Oricum jigodiile nu-l înțelegeau. Dar oamenii care înnebunesc știu, la un anumit nivel, că înnebunesc. Atunci cunoașterea nu înseamnă nimic, nu te apără. Într-o asemenea situație nu te apără nimic. Cine să te ajute cînd stai neajutorat în fundul unei gropi, prins în capcană ca o furnică?

Van își aminti de zilele studenției și de maimuțele din cuști, cu care făcea experiențe. Cît de impresionant era să treci pe lîngă cuștile de sîrmă în care se găseau primatele pe jumătate nebune! Se retrăgeau, țipînd îngrozite, uneori acoperindu-și capetele cu labele, alteori legănîndu-se și sugîndu-și degetele. Își amintea în mod special de una, care se plimba în cerc, întotdeauna în aceeași direcție, întotdeauna cu aceeași viteză, sucindu-și umerii cînd cotea exact în același fel de fiecare dată. Pe cînd o privea, Van știa că avea de-a face cu nebunia, că mișcările rituale erau, simultan, un mod de a ține nebunia la distanță și un mod de a se preda acesteia. Maimuței îi rămăsese doar energia maniacă. Era singurul răspuns rațional-irațional. Acum se simțea și el astfel.

Îi era frică să doarmă. De fiecare dată cînd încerca, retrăia chestia aceea ciudată, Cheyne-Stokes, cu respirația. Începi să cazi în inconștiență și, tocmai cînd începi să te cufunzi, respirația ți se întrerupe și ieși la suprafață, căutînd aer. După un timp, panica te cuprinde chiar înainte să te cufunzi, te cuprinde cînd ești treaz, ca un clopoțel ce începe să sune cînd îți cade capul. Acum capul îl durea tot timpul.

Indiviul ăla mare, cum l-o chema, îi conduce pe toți ca un zeu. Cînd stă sub Urs, devine Ursul: imens, puternic, de nestăpînit. Cît am greșit venind aici și crezînd că voi fi mai puternic decît ei! Aici sus, pe munte, toate lucrurile fără importanță dispar și se vede adevărata putere. Oamenii sînt slabi, sînt nimic. Boala înseamnă slăbiciune și slăbiciunea e boală.

Începu agitația, iar Van știu imediat că avea legătură cu moartea. Luna plină, probabil, timpul pentru sacrificii, iar de data asta va fi rîndul lui. Cînd mergea către colțul îndepărtat al gropii, putea să vadă zidul pe care îi va atîrna capul. Era recunoscător că picase pe pe ieșitură după ce umanoizii îl omorîseră pe rus. Altfel ar fi asistat la ceremonia finală. Ce făcuseră de fapt?

Știa că era victima iluziilor. Acestea începuseră oarecum timid în timpul ascensiunii pe munți, dar căpătaseră forță cu tot ce se întîmplase de atunci: fuga plină de panică, prăbușirea peșterii, captivitatea, sacrificiul. Acum iluzia ajunsese deplină, legată de amenințarea constantă a terorii, și părea singurul lucru real. Nu știa unde începea și unde se termina, după cum nu știa cînd era treaz sau cînd avea un coșmar. Dar acum lucrurile se schimbaseră, auzea voci.

– Van!

Auzise din nou, își auzise numele șoptit. De unde-i cunoșteau creaturile numele? Mintea lui se întorsese împotriva lui, aceasta fiind, ca întotdeauna, cel mai rău dușman al său.

– Nu-i bine, mormăi Matt. Nu ne aude. Sau a luat-o complet razna.

– Acum ce facem? întrebă Susan.

Se aplecă dincolo de marginea tunelului, ca să privească în peșteră, și-i păru imediat rău. Creaturile păreau și mai înspăimîntătoare, văzute de la nivelul solului, mai ales acum, cînd fuseseră cuprinse de agitație. Stupul fierbea, de parcă-l aruncase cineva în aer și-l prinsese într-o furcă. Nu poate fi din cauza prezenței noastre, își zise ea, pentru că ne pot rade de pe fața pămîntului. Mulțimea de piei ce atîrnau de pereții de stîncă, ca o tapiserie medievală, dovedea ce vînători nemaipomeniți erau, folosind comunicarea telepatică. Imposibil să scapi din plasa lor, după ce intră în mintea ta și-ți citesc cîmpul percepțiilor. Iar

acum, cîteva sute se aflau în aceeaşi cameră cu ea şi Matt, dar, în grija lor, nu-i observaseră.

– Poate putem folosi confuzia asta în avantajul nostru, propuse ea.

Matt se lăsă în patru labe şi privi dincolo de placa de piatră. Acolo se găsea o mică îngrăditură, o anticameră către coridor, care nu se vedea din peştera principală. Se uită după paznicii lui Van. Unul plecase, iar celălalt părea la fel de zăpăcit ca şi celelalte creaturi. Îşi ţinea ciomagul, dar se plimba distrat în apropierea marginii gropii, la vreo trei metri de ei.

Matt se ridică şi şopti:

– Să mergem!

Se uită în toate direcţiile, se strecură în peşteră, ţinîndu-se aproape de faţada de stîncă. Alunecă precum o umbră pînă ajunse în anticameră. Susan îl urmă, după ea veniră cei trei umanoizi, care mergeau de parcă ar fi avut tot dreptul să fie acolo.

În anticameră era mai întuneric decît în peşteră. Susan şi Matt îşi pregătiră legăturile pentru ochi. Urma partea cea riscantă. Matt privi afară, văzu spatele paznicului şi-i împinse pe Lancelot şi pe Levitic în direcţia gropii. Cînd aceştia se apropiară, Matt se ghemui pe un picior, în poziţia vînătorului. Încercă să se concentreze, aşa cum făcuse cu animalele, privind ceafa paznicului, închipuindu-şi imagini de ciomege şi lănci şi sînge, încercînd să transmită un mesaj fără cuvinte: atacă, atacă, atacă! Cînd cei doi se apropiară, paznicul se întoarse, pe trăsăturile lui apăru un licăr de nedumerire, iar ciomegele se abătură iute, unul în adîncitura umărului, celălalt în creştet. Individul căzu imediat, iar Lancelot îl ridică de-un picior şi-l rostogoli în groapă.

Matt sări din ascunzătoare, fugi spre groapă, se ghemui în spatele picioarelor celor doi tovarăşi ai lui. Nu era complet ferit, dar n-avea ce face. Cînd se aplecă şi privi în jos, Van sări înapoi, cu gura căscată, cu o privire nebunească în ochi. Avea figura

neagră de murdărie, hainele zdrențuite. În grabă, Matt descolăci funia, o legă de o stîncă, o coborî la el.

– Hai, Van, repede! Prinde-o, omule, să ieșim de aici! spuse el atît de tare cît îndrăznea.

Van se holba la el, fără să înțeleagă.

– Funia! Funia! Ia funia!

Înainte ca Matt să-și dea seama ce se întîmpla, Susan apăru lîngă el. Matt sări în groapă, îl scutură pe Van, îl trase lîngă funie și-l ridică. Van urcă precum un somnambul, pînă ajunse la brațul întins al lui Susan. Matt își încordă mușchii și-l împinse mai sus. Încet, mai degrabă din reflex decît conștient, Van puse un genunchi pe marginea gropii, în timp ce Susan îl trase. Apoi, deodată, Van ieși, căzu pe sol. Urma Matt.

– Grăbește-te, pentru numele lui Dumnezeu! șopti Susan, privind îngrozită în jur.

Pînă atunci, nici o creatură nu-i descoperise. Matt urcă iute pe funie, folosind nodurile ca să se împingă. Apucă marginea cu amîndouă mîinile, se întinse în praf, iar Susan îl apucă de guler. Ieși. Stăpînindu-și impulsul de a o lua la goană, se traseră încet către tunel alături de Van, cărîndu-l. Umanoizii se mișcară atît de iute în urma lor, că Matt se temu că vor atrage atenția.

Se opriră în tunel și priviră în urmă. Peștera era cuprinsă încă de haos. Matt văzu patru creaturi venind din camera sacră. Genunchi-Zdrobit se pusese deja în mișcare, alergînd prin tunel ca o căprioară, cu ceilalți pe urmele lui.

Retragerea ar fi trebuit să fie iute. Îl aveau pe Genunchi-Zdrobit să le arate drumul, tunelele coborau, iar panica îi grăbea. Îi împiedica însă Van. Nu că n-ar fi fost suficient de îngrozit ca să fugă – groaza era singurul lucru pe care-l cunoștea – dar nu avea starea fizică necesară. Picioarele i se mișcau, dar nu-l țineau. Avu nevoie de cîte un umanoid în fiecare parte care să-l sprijine și să-l împingă. Susan se întoarse și se uită la figura lui. Fusese întotdeauna greu să descifrezi emoții pe fața lui Van, dar

acum aceasta nu exprima nimic. E golit complet, își spuse ea. I s-a întîmplat ceva și-i terminat.

Ajunseră la un tunel lat, care li se păru cunoscut. Era trecerea centrală, luminată de torțe puse în nișe, prin care fugiseră cu cîteva săptămîni în urmă. După cinci minute, tocmai cînd sperau să încetinească, umanoizii grăbiră ritmul, de parcă ar fi fost trecuți într-o viteză superioară. Matt, cu o senzație de greață, își dădu seama de ce:

– Sîntem urmăriți, îi spuse gîfîind lui Susan, făcînd semn către Genunchi-Zdrobit și ceilalți. Tocmai au aflat că renegații s-au luat după noi și știu unde sîntem.

Își aminti de cele patru creaturi pe care le văzuse fugind din peștera sacră, convins că aceștia erau urmăritorii.

În acel moment, Genunchi-Zdrobit coti într-un tunel lateral, mai mic, care, după o sută de metri, se despărți în două tunele asemănătoare. Se opriră o clipă, apoi porniră pe cel din stînga, cu excepția lui Levitic, care se opri și se așeză pe pămînt, deliberat.

– Ce face? gîfîi Susan.

– Nu știu, dar nu ne putem opri, răspunse Matt. Continuă să mergi!

Alergară mai departe, Genunchi-Zdrobit luînd locul lui Levitic, trăgîndu-l pe Van împreună cu Lancelot ca pe un sac greu de iută. Susan alerga în frunte, simțind o infuzie de putere în picioare. Glanda suprarenală își aruncă în joc ultimele resurse, își zise ea, dar își dădu seama că era o senzație complet diferită, acea potopire familiară, și știu de unde venea – de la Levitic. El reprezintă momeala, se sacrifică pentru noi, gîndi ea. Și pe cînd alerga, simți ca și cum un vînt puternic subteran o împingea din urmă, un curent cald de energie care se răspîndea din miezul creierului ei către mușchi și oase. Nu mai alerga prin tunel, zbura pe o pajiște. Picioarele ei abia atingeau solul, se simțea ușoară ca o sămînță de mărăcine purtată de curenții de aer.

Apoi, brusc, senzația dispăru, simți un vid exact cînd zăriră un zid lucitor de lumină în față și se împleticiră către el, ajungînd în cele din urmă la lumina zilei. Soarele îi orbi. Stînd la intrarea în peșteră, cu valea întinzîndu-se în fața lor, Matt trase puternic aer în piept. Van era ametit, iar Genunchi-Zdrobit și Lancelot preocupați.

– Unde-i Levitic? întrebă Matt.

– A murit, răspunse Susan, surprinsă și ea de monotonia vocii sale.

Se simțea bolnavă, golită.

– Vom muri toți, curînd, spuse Van, vorbind pentru prima oară. N-avem nici o șansă.

Susan se întoarse și-i aruncă o privire care-l făcu să tacă.

Lumina era înșelătoare. Se făcuse tîrziu, soarele începuse să coboare dincolo de creasta munților. Părea că-i mai frig decît atunci cînd intraseră în peșteră, și teribil de liniște. Urmăritorii veneau încă prin tunele.

De data asta, umanoizii nu avură de ales, traversară terenul interzis de înmormîntare. De îndată ce trecură de linia invizibilă, teama lor se văzu în fiecare pas șovăitor. Deasupra, vulturii se învîrteau încă. Nu văzură îngrijitori ai mormintelor, dar absența lor era la fel de apăsătoare ca și prezența lor înainte. În ciuda răcorii după-amiezii, umanoizii transpirau și-și fereau privirile de legăturile din copaci și de oasele risipite pe sol. Van avea ochii mari, dar nu se putea ști cît pricepea.

La mijlocul terenului de înmormîntare, Matt privi înapoi și văzu creaturile năvălind din peșteră, agitîndu-și armele. Chiar la distanța aceea se vedea furia lor. Furia era semn bun, însemna că nu vor încălca tabuul și nu vor traversa pămîntul sacru. Undeva, printre copacii sterpi, auzi o răsuflare grea, dar nu-și dădu seama dacă era a unui îngrijitor de morminte sau a unui animal.

În crepuscul, satul părea anormal de liniştit. La început păru pustiu, apoi îşi dădură seama că umanoizii stăteau în colibe. Nimeni nu veni să-i salute, nici măcar Kellicut. Van se purta ciudat, vorbea deseori fără sens. Îi găsiră un loc de dormit şi se cufundă în letargie.

Cînd se făcu întuneric, Genunchi-Zdrobit şi Lancelot se îmbolnăviră. Se prăbuşiră în umbrarele lor, la început apatici, apoi delirînd, cu febră. Matt se gîndi că reacţionau în acest fel la încordarea produsă de traversarea terenului de înmormîntare, dar nu era sigur. Şi alţii din trib păreau apatici.

Tîrziu, noaptea, pe cînd el şi Susan se ţineau în braţe, vorbiră despre Levitic. Susan era de neconsolat.

– Îmi pare rău, spuse Matt. Ştiu ce simţeai pentru el. A făcut un gest eroic. Asta ne face să ne întrebăm cît de primitivi sînt umanoizii ăştia.

– Felul ăsta de eroism trebuie să-i plaseze mai sus pe scala evoluţiei decît omorîrea animalelor şi preparatul pieilor.

– Probabil. Sau poate altruismul reprezintă ceva mai profund decît presupunem noi. Îţi aminteşti de studiile despre lupii care vînau caribu? Conducătorul haitei comunica într-un fel cu cel mai istovit caribu, îi trimitea un mesaj, iar caribu rămînea în urmă şi-şi accepta soarta, sacrificîndu-se pentru turmă.

– Poate. Dar asta nu înlătură eroismul individual. Face întreaga specie mai eroică. Poate că mai avem şi noi aşa ceva, chiar fără puteri telepatice.

Auziră sunetul tobelor de pe munte. Asta nu se mai întîmplase. În timp ce ascultau, îşi imaginau creaturile feroce izbind cu oase în piei întinse. Sunetul răsuna, ceea ce însemna că tobele erau bătute în tunele. Apoi, din altă parte, din măruntaiele pămîntului, auziră alt zgomot, apoi un tremurat. Imediat îşi dădură seama că era un cutremur.

Eagleton ştia că era nevoie de el. Apăruse o situaţie rară, cînd prezenţa lui pe scenă era necesară. Trebuia să preia

conducerea. Erau prea multe în joc şi prea multe merseseră prost. În primul rînd, Van lipsea, apoi transmiţătorul NOMAD se stricase, după aceea creatura aia afurisită murise în captivitate şi dăduse gata un lucrător, cum naiba îl chema – Scanlon; avusese nevoie de cîteva zile să-şi revină. Cine ar fi crezut că avea o asemenea putere? Mult mai mult decît vederea la distanţă.

Primise raportul despre ADN. Creatura avea douăzeci şi trei de perechi de cromozomi, exact ca un om. 98 % din ADN-ul ei era identic cu al nostru. Asta-i valabil şi pentru cimpanzei, celelalte două procente contau. Raportul revenise cu o notă mîzgălită de tehnicianul de la laborator: *Renunţ! Ce naiba e asta?*

Aşa că Eagleton decise să se ducă în tabăra de bază pe care o ridicase Kane la poalele munţilor. Problema era că nu ieşise din campus de ani de zile. De fapt, cu micul lui apartament legat printr-un pasaj subteran şi un ascensor pentru scaunul cu rotile, nici nu mai ieşise din clădire, deci erau necesare tot felul de aranjamente pentru a face călătoria cu un minim de stres psihologic: o rulotă cu ferestre întunecate şi un lift hidraulic pentru scaunul lui, un avion personal fără fotolii, cu legături care să-i ţină scaunul pe loc, documente diplomatice ca avionul să poată ateriza pentru aprovizionare cu combustibil şi să plece apoi imediat. Nu fusese niciodată în Tadjikistan şi trebui să admită că nu-i plăcea numele ţării. Prea mulţi străini, prea multe muşte, prea mulţi microbi.

Partea a treia

BĂTĂLIA

23

Zguduiturile continuară toată noaptea şi dimineaţa următoare, dar se potoliră definitiv la amiază. Prin vale bătea un vînt rece, făcînd frunzele să tremure şi să întoarcă în sus partea de dedesubt, verde-argintie, de parcă izbucnise furtuna. Matt şi Susan merseră în sat, să vadă distrugerile. Patru, cinci colibe se prăbuşiseră cînd ramurile care serveau de grinzi se frînseseră, răsucindu-se într-un mănunchi de fibre galbene, iar pietrele şi rămăşiţele umpleau cărările. Dar satul rămăsese în mare parte intact. Puţini umanoizi se aventurau afară. Doar copiii puteau fi văzuţi ici, colo, umplînd tigve cu apă de la izvor sau alergînd de la o colibă la alta.

Un cutremur era şi mai înspăimîntător în sălbăticia din înălţimile munţilor. Ca un tumult primar între culmi şi stele, cu copacii zguduindu-se, cu stîncile alunecînd, şi cu simţămîntul înnebunitor că eşti doar tu şi pămîntul, că pămîntul se poate despica în orice clipă şi te poate înghiţi într-o despicătură adîncă. Nu-i de mirare că oamenii au inventat zeii, gîndi Matt.

Îi căutară pe Genunchi-Zdrobit şi pe Lancelot. Aceştia fuseseră îngrijiţi de ceilalţi umanoizi, care le aduseseră mere, nuci şi apă. Se simţeau mai bine decît în noaptea trecută – febra părea a fi dispărut – dar încă zăceau, cu înfăţişare istovită. Susan nu ştia ce le provocase prăbuşirea – faptul că îi atacaseră paznicii lui Van, că-l părăsiseră pe Levitic să moară, că traversaseră terenul de înmormîntare sau o combinaţie a tuturor acestor

evenimente. Încercă să-şi dea seama dacă umanoizii o priveau altfel pe ea şi pe Matt, că-i condamnau într-un fel, dar nu descoperi nimic.

Lucrurile stăteau altfel cu Kellicut. Nu era în sat, aşa că-l căutară, ducîndu-se pe cărarea ce ducea spre lacul sulfuros şi gheizer. Coborîră treptele umede şi ajunseră la o platformă lată, care tăia adînc suprafaţa stîncii. În centrul acesteia stătea Kellicut, cu picioarele încrucişate.

– Trebuie să vorbim, îi zise Susan.

– E cam tîrziu pentru asta.

Susan se aşeză lîngă el, iar Matt se ghemui alături de ea. Rămaseră un timp tăcuţi. Nu mai avem nici unul secrete, gîndi Matt. Susan întrerupse tăcerea.

– L-am salvat pe Van.

– Şi ce-o să urmeze?

– Nu ştiu.

– Asta-i problema, oftă plictisit Kellicut. Nu ştii.

Cînd se întoarse s-o privească, trăsăturile lui arătau mai degrabă mîhnire decît supărare. Păru, brusc, bătrîn.

– Ni s-a părut că aşa-i bine, spuse Susan. Nu-l puteam lăsa acolo.

– Cred că nu – dacă ai avut convingerea asta. Îmi pare rău că aţi venit aici.

– Nu spune asta!

– De ce nu? E adevărat.

– Vrei să ne jigneşti?

– Nu, dar nici nu-mi pasă dacă vă jignesc sau nu. Pur şi simplu stabilesc o stare a lucrurilor. Dacă n-aţi fi venit, nu s-ar fi întîmplat nimic. N-aţi fi dat totul peste cap.

– Am dat totul peste cap! interveni Matt. Vorbeşti de parcă aici s-ar fi îndeplinit nu ştiu ce plan măreţ!

Kellicut se uită la el pentru prima oară.

– Tu n-ai înţeles nimic, de la început.

– Ce să înţeleg?

– Întregul proiect, schimbarea istorică, extraordinarul privilegiu de a fi aici, de a fi martor. De parcă te-ai fi întors în trecut cu cincizeci de mii de ani.

– Cred că am înțeles asta, îl contrazise Susan.

– Nu, pentru că, dacă ați fi priceput, n-ați fi intervenit. Asta-i regula principală: nu te implica, nu fi părtinitor. Dar voi ați luat partea umanoizilor pașnici. Sigur, am văzut ispita. Au suflete minunate – cu adevărat inocente, cu adevărat bune, mai nobile decît sălbaticul cel nobil al lui Rousseau – dar nu sînt făcuți să reziste. Dacă natura ar fi vrut ca ei să ajungă în frunte, ar fi făcut să fie așa.

– Cum poți să fii sigur? îl întrebă Matt. Cine ești tu, ca să interpretezi intențiile naturii?

– Nu *interpretez*. Doar urmăresc. Dacă deschizi ochii și te uiți în jur, vei vedea că natura și-a făcut deja alegerea și, ca de obicei, e de partea celui puternic.

– Poate că cei puternici n-ar trebui să supraviețuiască întotdeauna, îl contrazise Susan.

– *N-ar trebui* n-are de-a face cu faptele. Sînt puternici pentru că trebuie să fie puternici. Dacă renegații îi învinge pe ceilalți, asta se întîmplă pentru că-s destinați să învingă. Dacă-i atacă și-i șterg de pe fața pămîntului, sînt făcuți pentru asta. Totul se desfășoară conform planului naturii. Nu vedeți? Ați nimerit în lumea asta într-un moment critic: o lume ascunsă a rămas suspendată mii de ani, iar acum, într-o clipită, se transformă! O specie e pe cale să se autoreinventeze, să-și lepede vechiul sine ca pe o piele tocită, să devină ceva mai măreț, mai avansat, iar voi sînteți martori la asta. Asistați la suferința acestei lumi, iar regula de bază e simplă: *stați deoparte!* E un echilibru precar, deci nu vă amestecați. Iar voi v-ați amestecat!

Tăcură, furioși cu toții. Apoi, calm, Matt întrebă:

– Ce-o să se întîmple?

– Cine știe? răspunse Kellicut, dînd din umeri. Dar pun pariu că ați provocat un război care va aduce dezastrul asupra tuturor.

Aţi intrat în bîrlogul lor şi i-aţi atacat, acum vă vor ataca ei, pe voi şi pe cei ce vă sînt prieteni. Iar voi veţi încerca să vă apăraţi prietenii, ceea ce va înrăutăţi situaţia.

– Să te întreb ceva. Şi dacă *noi* facem parte din plan? Dacă natura *ne-a introdus* ca să echilibrăm balanţa?

Kellicut se ridică, palid de furie:

– Asta-i cea mai arogantă şi mai absurdă idee pe care am auzit-o vreodată!

Se învîrti în jurul lui Matt, de parcă ar fi fost gata să-l ia la pumni.

– Cine naiba crezi că eşti? Îţi aminteşti prima noastră conversaţie aici? În ziua cînd ne-am întîlnit? Ţi-am spus că ai descoperit Edenul şi te-am avertizat să fii atent la şarpe. M-ai întrebat cine-i şarpele. Acum ştii, şi dacă vrei să-l vezi, te sfătuiesc să te uiţi în apa lacului, cînd o să pleci de aici!

Se întoarse, urcă pe stîncă şi dispăru în direcţia cascadei.

Cuvintele lui Kellicut o făcură pe Susan să gîndească, dar nu în felul în care intenţionase profesorul. Se opri să-şi vadă oglindirea în lac, afectată de acuzaţiile lui, pentru că, într-un fel, avea dreptate. Erau străini care deranjaseră echilibrul acelei lumi primitive, provocînd repercusiuni greu de prevăzut, aşa cum o piatră care cade în lac va provoca valuri ce ajung pe malul celălalt. Dar ce ar fi putut să facă? Să-l lase pe Van să moară pentru a respecta un principiu ştiinţific abstract? Iar acum, cînd renegaţii veneau după ei, cum să se retragă şi să-i lase pe umanoizii de aici la mila lor?

Susan îngenunche şi se întinse pe nisipul de pe malul lacului. Moralitatea ne diferenţiază de fiarele din junglă, îşi spuse ea, asta şi cunoaşterea certă că vom muri. Moralitatea şi mortalitatea, cei doi stîlpi gemeni ai civilizaţiei. Nu stau oare la baza tuturor celorlalte – limbaj, învăţătură, inventivitate, descoperiri ştiinţifice, medicină, Ptolemeu, Galileo, Newton, Pasteur, Einstein? Se gîndi la roată, primul salt din istoria omenirii, apoi se uită la nisip. Ciu-

dat că găsise nisip acolo. Egiptenii descoperiseră că din amestecul de nisip şi cenuşă se obţinea sticlă. Vitraliile de la Chartres. Vopseşte spatele cu argint şi obţii o oglindă. Narcisism. Iar acum ne uităm la sinele nostru cel mai profund – ADN-ul, genele noastre. Îşi aminti că avea o oglindă de buzunar în rucsac. Şarpe sau nu, copacul cunoaşterii trebuia să valoreze ceva.

Coliba în care-l lăsaseră pe Van era goală, dar pe el îl găsiră în apropiere, pe malul pîrîului. Bea, cu capul pe jumătate cufundat, iar cînd îi auzi, îi privi ca un animal ce se adăpa, apoi lăsă capul în jos, ca un cîine bătut. Nu părea recunoscător că fusese salvat, dimpotrivă, de parcă ar fi fost vina lor că fusese capturat.

– Aţi fugit de mine? întrebă el, fără să-i privească în ochi.

– Să fugim de tine? Nu, răspunse Matt, am avut norocul să scăpăm.

– Ai dreptate. Aţi fost mai norocoşi ca mine.

– Am crezut că ai murit.

– Da? Dacă aţi crezut că am murit, de ce aţi decis pînă la urmă să veniţi după mine?

– Am aflat că nu muriseşi.

– Pun pariu că aşa-i!

Susan plecă, necăjită de duritatea lui Van. Matt îl duse la o plimbare prin pădure şi, pe cînd urmau o cărare – Van şchiopătînd, ceea ce-i dădea un mers legănat, ca al creaturilor – Matt îşi dădu seama că Van nu-i pusese nici o întrebare despre umanoizi, despre Kellicut sau despre vale. Îl obseda captivitatea sa.

Ajunseră într-un luminiş în care se afla un copac doborît. Matt se aşeză pe trunchi, se uită la celălalt şi-i puse întrebarea care-i bîntuia prin minte de ceva timp:

– Spune-mi, înainte de prăbuşirea peşterii, pe cînd alergam prin tunel, ţii minte că ne-am ascuns?

Van dădu din cap.

– De ce ne-ai spus să închidem ochii?

– Sînt multe pe care nu le știi, chicoti Van. N-ai bănuit nimic. Crezi că ești deștept, dar n-ai știut o boabă!

Matt se stăpîni. Avea nevoie de răspunsuri, nu de satisfacția de a-l pune la punct pe individul ăla amărît.

– De ce nu m-ai lămurit?

– De ce nu ți-ai imaginat singur?

– Mi-am imaginat, în cea mai mare parte.

– Și?

– E evident că ne-ai mințit și ne-ai folosit de la început. Știai despre neanderthalieni. Știai că există cu adevărat. Tu și Eagleton ați făcut pe neștiutorii, în legătură cu craniul acela. N-aveați nevoie de nici o confirmare a supraviețuirii neanderthalienilor, pentru că aveați deja o dovadă. Poate că făceați deja experiențe.

Van rămase mut.

– Asta înseamnă că știați deja despre puterile lor mentale speciale, continuă Matt. Altfel de ce-ai fi închis ochii, cînd erai urmărit? N-am înțeles însă de ce aveai nevoie de alții, din moment ce aveai deja neanderthalieni?

– Simplu. Aveam doar unul și nu era de ajuns. Operațiunea Ahile, așa s-a numit. Nu poți înțelege VD dacă n-ai măcar doi, unul să transmită și unul să recepționeze. Altfel, nu faci nimic, e chestia aia veche cu aplaudatul cu o singură mînă.

– VD?

– Vedere la distanță. Un termen științific cu care ar trebui să te obișnuiești.

– Am văzut așa ceva funcționînd. Îmi imaginez motivele pentru care indivizi ca tine ar vrea să capete așa ceva.

– Poate fi de folos. Chiar foarte folositor! Ar însemna că nici o altă țară nu ne-ar putea provoca! Trebuie să fim siguri că alții n-au așa ceva.

– Rușii.

– Exact.

– Au venit aici înaintea noastră.

– Nu știu. Nu se știa nici măcar că ar organiza o expediție.

– Cine-i în spatele Institutului?

– Cine crezi? Guvernul. Nu chiar CIA, mai degrabă o ramură laterală, deşi s-au tot certat pe chestia asta.

– De ce?

– Gîndeşte-te! Cercetările parapsihologice au fost întotdeauna importante: percepere extrasenzorială, puteri telekinetice, comunicare nonverbală, OZN-uri – o grămadă de chestii, noi am scris practic cartea despre incidentul Roswell – zăriri de extratereştri, mutaţii. Am făcut orice-ţi trece prin minte.

– Ce-i cu numele: Institutul pentru Cercetări Preistorice?

– Am folosit o mulţime de nume în cursul anilor – nume diferite, campusuri universitare diferite. Mult timp, în anii şaptezeci, am fost Institutul pentru Cercetarea Fenomenelor Paranormale. Cînd s-a ivit criptozoologia asta, a trebuit să ieşim la iveală sub un nume nou.

– Şi Eagleton?

– O stafie. Un vechi combatant al Războiului Rece.

Matt se tot învîrtea în jurul întrebării ce se formulase în mintea lui.

– Să te întreb altceva.

– Ai toată libertatea, replică sarcastic Van.

– Dacă ştiaţi unde sînt creaturile, de ce l-aţi trimis pe Kellicut?

– Poanta e că nu ştiam. Am prins una din întîmplare. Aici e un spaţiu întins, dacă n-ai observat. Aveam nevoie de Kellicut să ne conducă la ele.

– El ştia de CIA?

– Nu, zîmbi Van cu făţărnicie. E tot atît de prost pe cît pare. A fost vîrît în treabă din motive ştiinţifice, ca şi voi.

Matt respiră uşurat.

– Şi de ce v-a trimis craniul?

– Ca să ne deruteze. Adăugase o notă în care ne transmitea că toţi neanderthalienii au murit, că acela era ultimul. Ştia că o să-l datăm, rînji Van, dar nu ştia că deja capturasem unul.

– Deci nu ne trimisese nouă craniul?

– Nu.

– Nu ne chemase?

– Nu.

– Dar am primit un bilet! Susan l-a găsit în hotelul din Khodzant, Şarafidin i-l strecurase sub uşă.

– N-a fost Şarafidin, eu i l-am vîrît sub uşă.

– Dar era scrisul lui Kellicut!

– Falsificat.

– De ce?

– Ca să fiu sigur că o să mergeţi. O momeală în plus. Credeam că voiaţi să vă retrageţi.

Matt tăcu. Totul se potrivea. În timp ce se gîndea la evenimentele petrecute de cînd începuseră ascensiunea, Van chicoti din nou.

– Ştiu la ce te gîndeşti.

– La ce?

– La NOMAD.

– Ai dreptate.

– Crezi că-i oprit. Greşeşti. A emis raze de localizare tot timpul.

Matt simţi un fior de teamă.

– Către cine a emis?

– Unde crezi? Către Eagleton, către Institut, către Marina Americană, către toată lumea blestemată!

– Deci ar putea fi pe drum chiar acum? se îngrozi Matt.

– Sînt pe drum. Nu m-ar mira să apară în cîteva zile.

Matt izbucni în înjurături.

– Asta schimbă toată problema! Nu le foloseşte la nimic că au puterea! Vor fi vînaţi pînă la ultimul!

Se uită la Van. Îşi aminti că citise un articol al acestuia, despre comunicare nonverbală la boşimani, un articol plin de strălucire şi de promisiuni ştiinţifice.

– Ce-i cu tine? Ştiinţa nu mai înseamnă nimic pentru tine?

– Ba da, replică Van. Înseamnă totul. E viaţa mea. Ştiinţa e singurul lucru dintre noi şi haos. Ne oferă stăpînire, protecţie, putere.

Matt se întoarse în sat, fără să-i pese dacă Van îl urma sau nu, dar individul se ţinea după el, arătînd din nou ca o potaie bătută.

– Să-ţi mai spun ceva, zise Van, arătînd spre luna care apăruse pe cerul ce se întuneca. O vezi? Peste cîteva zile va fi lună plină. De aceea se pregăteau să mă sacrifice. Acum trebuie să coboare să mă prindă – sau să prindă pe altcineva.

Eagleton se instalase în micul lui cartier general – cum îi plăcea să-l considere – ca proverbiala broască rîioasă în stratul cu crini. Construcţia era o baracă Quonset, adaptată la cerinţele lui. Avea o podea din ciment, deci putea să-şi întoarcă scaunul, dar nu exista scutul protector de dezinfectante. Spre oroarea lui, descoperise, în prima oră, un păianjen ţesîndu-şi pînza într-un colţ.

Călătoria fusese obositoare. Cu scaunul prins în mijlocul avionului, se simţise bătător la ochi, ca pe scenă, în timp ce diferiţi asistenţi se aşezau şi se ridicau de pe scaune, turnînd băuturi, flirtînd, pălăvrăgind. Era sigur că-l bîrfeau. Nu dormise de teamă să nu pară ridicol moţăind acolo, probabil cu gura căscată. După cum se aşteptase, cînd fusese scos din avion simţise priviri pătrunzătoare. Nu prea reuşise să vadă peisajul, iar cele două ferestre ale barăcii erau prea înalte ca să vadă uşor afară. Chiar dacă se aflau la poalele muntelui, simţise diferenţa de altitudine, pentru că era extrem de sensibil la asemenea schimbări.

Acum avea din nou de-a face cu Kane, un interlocutor niciodată plăcut. Colonelul îi prezentase un raport despre pregătiri. Citind printre rînduri, nu din ce-i spusese direct individul, se părea că echipa nu este gata de acţiune, cel puţin nu pentru o

asemenea intervenţie. Kane tăcuse şi se uita la dulăpiorul lui Eagleton, împărţit în rafturi înţesate cu cărţi. Ochii lui se opriră pe un volum gros, uzat, cu copertă verde: *Originea speciilor.*

– Ai citit-o? îl întrebă Eagleton.

Colonelul clătină din cap.

– Păcat. E o carte remarcabilă. Darwin a avut nevoie de două decenii s-o scrie. Avusese toate ideile de cînd coborîse de pe *Beagle* – ştim asta din notiţele lui – dar se ocupase cu studiul unor crustacee, se tot îmbolnăvise, se tot plimbase pe aceeaşi cărare din grădină, devenind un schivnic. Ştii ce l-a împiedicat tot timpul acela? Am o teorie.

Kane clătină iar din cap.

– Nevasta lui, spuse Eagleton. Nevasta lui cea bisericoasă. Era pe cale să lanseze cea mai subversivă şi mai puternică idee din lume – ideea că omul nu a fost creat de Dumnezeu, după chipul lui Dumnezeu – şi-i era frică de nevasta lui! exclamă Eagleton, izbucnind în rîs. Şi să-ţi spun ceva ce pun pariu că nu ştii! (Kane părea plictisit.) N-a folosit nicăieri cuvîntul evoluţie. Pentru că el nu concepea acţiunea naturii ca pe un continuum progresiv, ca o creştere. Toate schiţele şi desenele animate care încep cu o primată scundă şi se termină cu *Homo sapiens* stînd drept, plin de încredere, sînt prost concepute. Nu există animal superior. Sîntem la fel în această mlaştină clocotitoare. Unii sînt deasupra într-un mileniu, alţii în altul, dar toţi ne zbatem, luptăm, ne schimbăm, nici unul nu-i inerent superior altuia. Nu există un plan măreţ.

Eagleton îşi dădu seama că pe Kane nu-l interesa şi, de fapt, nici pe el nu-l interesa. Era doar jocul lui obişnuit.

– Kane, zise el cu un aer hotărît, de parcă ar fi discutat tot timpul despre altceva, astăzi se împlinesc cinci săptămîni de cînd am pierdut contactul. Vreau ca tu şi oamenii tăi să fiţi pe munte mîine, cum se luminează.

Ceea ce-l făcuse pe Eagleton să pălăvrăgească nervos, acel simţ de a fi gata să sari către o aventură imprevizibilă, îl făcea pe Kane să fie calm, stăpînit.

– Da, domnule, răspunse el cu răceală.

Atacul avu loc noaptea. Matt şi Susan, aflaţi în umbrarul lor, nu-l aşteptaseră. Întunericul era limpede precum cristalul, cu stele pe negreala catifelată, cu excepţia părţii de vest, unde luna aproape plină atîrna deasupra marginii văii. Nu bătea vîntul. Tobele încetaseră cu cîteva ore înainte, dar Matt abia băgase de seamă. Majoritatea umanoizilor stăteau în colibe. Fuseseră apatici de cînd începuse răpăitul tobelor, cu cîteva seri în urmă, aşteptau să-i lovească dezastrul, dar nu puteai şti dacă atmosfera de resemnare provenea dintr-un presentiment sau din cauza şocului produs de cutremur.

Mai întîi se auziră ţipete. Urlete însetate de sînge, care loveau în suflet ca nişte săgeţi, un strigăt universal pe care Matt şi Susan nu-l mai auziseră vreodată, ciudat de strident şi de putemic. Le recunoscură imediat, strigăte ale războinicilor atacînd, iar acestea fură urmate de ţipete de groază şi de durere, apoi de sunete de mutilare, cînd ciomegele se abătură asupra trupurilor.

Susan alerga alături de Matt, cu părul atîrnîndu-i peste faţă. Bărbatul văzu teroare în ochii ei şi în trăsăturile obrajilor palizi. După cîteva secunde de goană se opriră lîngă un copac din vîrful unei coline şi, uitîndu-se înapoi, în lumina slabă, la umbrarul aflat la treizeci de metri, văzură crengi şi frunze căzînd şi mişcarea în umbră a trupurilor îndesate, care săltau distinct în jurul rămăşiţelor. Rămaseră un minut să-şi tragă răsuflarea, apoi porniră pe o cărare ocolitoare, ce-i ducea în spatele satului.

Părea că trecuse un uragan. Crengi şi pietre răspîndite pretutindeni, colibe dărîmate, aruncînd coloane de flăcări şi fum spre cerul nopţii. În începţoşarea fumului, se agitau siluete care ţipau. Nu era greu să le deosebeşti; atacanţii purtau blănuri, iar figurile şi pieptul le erau vopsite cu dungi roşii, albastre şi negre.

Aveau torțe și ciomege grele, ridicîndu-le din cînd în cînd ca să frîngă grinzile colibelor, dărîmîndu-le și apoi incendiindu-le. Victimele însîngerate alergau cuprinse de panică în toate direcțiile, încercînd să scape.

În mijlocul haosului, cu tocul pistolului atîrnat încă de gît, se afla Kee-wak, cu ochii întunecați sub umbra arcadelor sprîncenelor, cu trupul lucind. Ridică o mînă, triumfător, ținînd ciomagul de mîner și agitîndu-l spre cerul nopții, slobozind un urlet feroce de victorie. În acel moment, Matt și Susan văzură o siluetă ieșind din umbră, mergînd iute către el, cu o lance în mînă.

– Lancelot, șopti Susan, apucîndu-l pe Matt de mînă.

În timp ce silueta se apropia, Kee-wak încetă țipătul și se întoarse încet. Lancelot veni mai aproape. Orice mișcare încetă, renegații înlemniră și priviră. Kee-wak se ridică în toată măreția lui, blana neagră și albă din jurul capului său lucind roșie în lumina focului, cu penele de la încheieturi zburlite. Rămase imobil, cu excepția brațului drept, care coborî ciomagul și-l trase în spate, gata să se răsucească din mijloc, așa cum făcuse cînd îl ucisese pe Rudy. Lancelot ridică lancea în mîna dreaptă și se apropie mai mult. Matt trasă o traiectorie imaginară prin aer, drept către sălbaticul batjocoritor. Se uită la pieptul lui Kee-wak. *Inima,* gîndi el, *țintește în inimă!* Încercă să și-l imagineze pe Kee-wak căzînd pe spate, cu figura plină de surprindere, cu cavitatea toracică despicată, din care curgea sînge. Brusc, aproape imperceptibil, Kee-wak înlemni, cu excepția capului ce se mișca ușor dintr-o parte în alta, acea mișcare bizară de șopîrlă, de parcă ar fi căutat ceva. O clipă, păru nesigur.

Atunci Lancelot aruncă arma. Sulița zbură prin aer iute, cu putere. Făcu un arc, mărind viteza pe măsură ce plutea, dar cu o fracțiune de secundă înainte să-și atingă ținta, Kee-wak, mișcîndu-se mai repede decît părea posibil, ridică măciuca în întîmpinarea ei. O aruncă în jos și lancea ateriză pe pămînt. Kee-wak își trase buzele, arătîndu-și dinții galbeni, și se duse

spre celălalt, care rămase locului. Cînd ridică măciuca şi o trînti în jos, Lancelot înălţă braţul, să devieze lovitura, dar se auzi un trosnet cînd lemnul greu frînse osul. Braţul lui Lancelot căzu într-o parte, iar el se ghemui într-un genunchi, de durere. Kee-wak rămase deasupra lui un moment îndelungat, înainte să ridice iarăşi ciomagul şi să-l trîntească puternic în ceafa lui Lancelot. Acesta căzu cu faţa în jos, iar din cap începuse să-i curgă sînge, care formă un cerc perfect în jurul capului său, ca un halou roşu.

Matt simţi că Susan îl strînge mai puternic. Ştia că nu se aflau în siguranţă dacă rămîneau atît de aproape, dar simţea că trebuie să se retragă încet, tactic. Probabil că doar agitaţia raidului şi emoţia produsă de înfruntarea dintre Lancelot şi Kee-wak împiedicaseră creaturile să-i descopere pînă atunci. Dar acum Kee-wak, stînd triumfător deasupra trupului lipsit de viaţă, lovindu-l cu vîrful ciomagului, părea oarecum distrat, de parcă, la un anumit nivel al minţii, devenise conştient de prezenţa lor, iar din timp în timp îşi ridicase capul într-un fel ce-l făcuse pe Matt să se crispeze. Parcă adulmeca nişte curenţi invizibili.

Matt văzu că Susan se împotrivea panicii, încercă şi el să-şi impună să fie calm, să scape de frică, avînd impresia – o superstiţie, desigur – că panica atrăgea atenţia, ca un steag roşu fluturat de vînt. Se traseră încet între tufişuri, închizînd periodic ochii, fiind atenţi să nu mişte ramurile.

Ajunseră curînd la cărare. Se făcuse deja întuneric, pentru că fumul de la colibe acoperise luna, deci vedeau doar la cîţiva paşi şi trebuiau să se mişte cu atenţie. Ţipetele şi sunetele jafului se reduseră în timp ce mergeau pe cărare, ocolind marginea satului şi apropiindu-se apoi de el din altă direcţie. În partea aceea, părea pustiu. Susan se împiedică şi se uită în jos. Nimerise peste un cadavru. Se trase înapoi, îngrozită, şi-şi acoperi faţa cu palmele.

– Matt, nu mai pot! Nu mai rezist!

– Ştiu, simt acelaşi lucru.

BIBLIOTECA JUD CONSTANŢA

– A fost cel mai oribil lucru pe care l-am văzut. Individul e răul în stare pură!

– Iar Kellicut crede că-i un specimen superior!

– Unde-i Kellicut?

– N-am idee.

– Dacă l-au prins?

De parcă s-ar fi înțeles fără cuvinte, se întoarseră și se îndreptară iar spre sat, furișîndu-se în spatele ruinelor colibelor. Nu mai era nimeni acolo, țipetele răsunau departe. Fumul plutea jos, des, ca o ceață acidă. Se opriră să se odihnească în spatele unei colibe, ghemuiți în beznă. Auziră un geamăt slab din interiorul colibei. Se duseră încet spre intrare.

Van zăcea pe pământ, legănîndu-se de parcă ar fi fost rănit. Dar, la lumina lunii, nu văzură sînge. Își strîngea tîmplele cu ambele mîini și se uita la ei parcă fără să-i vadă și cu o expresie neajutorată pe față. Se repeziră la el, îl apucară fiecare de-o parte și-l ridicară. Avea trupul fără vlagă și transpira abundent.

– Ce-i cu tine? întrebă Matt. Ești rănit?

Van dădu din cap, dar nu puteai fi sigur dacă încercase să spună da. Gîfîia cu dificultate, de parcă s-ar fi pregătit să vorbească și, ținîndu-se de brațul lui Matt, zise:

– Ți-am spus că vor veni. Știam. Mă caută.

– Nu vorbi aiurea! Nu știi ce caută. Dacă te vor, știu unde să te găsească.

– Știu.

Van se crispă iar, se frecă la ochi și-și strînse puterile. Se îndreptă, își trecu degetele prin păr, apoi se aplecă și-și scuturâ praful de pe pantaloni, un gest pe care Matt și-l aminti din timpul primei lor întîlniri, la săpăturile din Djibuti.

– Ei bine, zise el cu un calm nepămîntean, e timpul să mergem. Ne așteaptă afară.

Susan și Matt se duseră la marginea colibei și priviră printre ramurile împletite. Luminișul ce fusese gol cu cîteva momente în urmă era plin. Creaturile se așezaseră într-un semicerc, cu fața

spre uşă. Brusc, bocănitul în tobe începu doar la cîţiva paşi, provocînd un ecou îndepărtat în pereţii văii. Kee-wak stătea chiar în faţa colibei, ţinînd tocul pistolului într-o mînă şi ciomagul în cealaltă. Se aşezase pe un butuc, ceea ce-l făcea să pară mai înalt. Privea către uşă aşteptînd, înconjurat de sunetul tobelor, de fum şi de foc, arătînd ca o forţă demonică a naturii.

– N-a mers aşa cum am presupus, zise Van în cele din urmă, după care-i privi în ochi şi clătină din cap. Vă amintiţi biletul din hotel? Rîndul acela că unii dintre noi nu-s reprezentativi pentru specia noastră? Eu l-am scris. Şi mă gîndeam la mine. Dar nu-i adevărat, ştiţi bine.

Apoi îşi îndreptă umerii şi ieşi afară.

24

În momentul în care-l văzură pe Van, creaturile înlemniră. Toboşarii rămaseră cu mîinile în aer, zgomotul se potoli, iar praful şi fumul pluteau în briza nopţii care nu mai purta nici un sunet, cu excepţia trosnetului îndepărtat al flăcărilor. Van pătrunse în semicerc, ca un actor ocupînd centrul scenei. Privindu-l prin crăpăturile colibei, Matt şi Susan îi vedeau doar ceafa dreaptă şi ţinuta ţanţoşă. Li se păru că feţele creaturilor exprimau uimire, în ciuda stratului gros de ocru care le acoperea şi care le transformase în măşti de o cruzime mai degrabă copilărească.

Van se opri chiar în faţa lui Kee-wak, care acum stătea în picioare, în faţa buşteanului, şi-l privi în ochi, nu cu atitudinea de rugă a lui Rudy, ci cu aroganţă. Întoarse spatele creaturii uriaşe, pentru a merge în cerc, iar Susan şi Matt văzură că ochii îi sclipeau. Încheie cercul, se opri iar în faţa lui Kee-wak, se aplecă şi-l scuipă. Scuipatul ajunse pe obrazul creaturii şi se scurse pe pieptul pictat.

Ceilalți intrară în acțiune, de parcă gestul provocator al lui Van ar fi rupt o vrajă. Îl înconjurară și-l acoperiră sub un val de brațe și ciomege ridicate. Într-un moment, capul lui se ridică deasupra încăierării, ținut de un pumn ce-l înșfăcase de păr. Îl țintuiră la sol, îi traseră mîinile la spate și-l legară cu un laț din lemn. Îi traseră picioarele înapoi, pînă genunchii trosniră, iar Van țipă de durere, și-i legară picioarele de mîini, încît să zacă pe pămînt pe burtă, ca o pasăre pregătită pentru cuptor.

Gura lui Van nu fusese astupată, iar el și-o folosi cît putu mai bine. Răcnea obscenități, pe jumătate isteric, pe jumătate furios. Întorcînd capul ca să-l vadă pe Kee-wak, țipă:

– Pui de lele, o să-ți venim noi de hac! Mai devreme decît crezi!

Patru dintre creaturi îl ridicară aproape cu grijă și-l plasară pe buturugă, astfel încît capul și gîtul să rămînă în aer. Apoi slobozira lațul și-i legară mîinile de buturugă, părînd că îmbrățișează trunchiul de lemn. Apoi aduseră o piatră rotundă, groasă și lată ca o dală, pe care i-o plasară sub bărbie. Avea marginea ascuțită ca o ghilotină și orice clătinare făcea tăieturi în gîtul lui Van, producînd șuvoaie subțiri de sînge, care curgeau pe pielea albă, către părul de pe piept.

Van recită Tatăl Nostru. Îi venise în minte din senin, amintire din copilăria îndepărtată, nu era sigur că știe cuvintele. Apoi cită fragmente de versuri, fără o ordine deosebită, poezii de copii, ceva din Yeats, un cuplet din Shakespeare, cîntă imnul american, cu voce falsă la notele înalte.

Creaturile ascuțeau lemne și le propteau de buturugă, ca s-o țină locului cînd Van se zbătea. Acesta cînta fragmente din „Înainte, soldați creștini", în timp ce fâpturile îngrămădeau pămînt lîngă buturugă, s-o fixeze. Praful se ridica spre figura lui Van, dar acesta continua să cînte. Cînd toboșarii se porniră din

nou, Van cînta „Imnul de luptă al Republicii", apoi „Ochii mei au văzut slava venirii Domnului".

Din beznă apăru altă creatură, cărînd o piatră grea în formă de disc. Pe cînd bătăile de tobă se iuţeau, făptura veni în mijlocul luminişului şi se opri în faţa lui Van. Încet, trudnic, ridică piatra deasupra capului ca pe o halteră şi o ţinu la înălţime, mişcîndu-şi uşor picioarele ca să-şi menţină echilibrul. Susan se uită într-o parte, dar Matt se simţi obligat să privească.

– *Adevărul Său merge înainte...*

Piatra coborî cu forţă, pătrunse adînc în şira spinării, lovind piatra de dedesubt, apoi rămase o clipă pe muchie, înainte să cadă. Cînd Susan se uită, trupul lui Van, încă legat de buturugă, era decapitat.

Tobele scoaseră o melodie stranie, fără ritm. Kee-wak rămase calm cînd buturuga se prăbuşi într-o parte, iar trupul lovi pămîntul. Sîngele se scurgea din jugulara retezată în praf, ca vinul dintr-o sticlă spartă. Călăul se aplecă, luă de păr capul lui Van, îl puse într-un castron mare din lut, puse vasul la picioarele lui Kee-wak şi se trase înapoi, în timp ce conducătorul scoase urletul lung, profund, al războinicului victorios.

Matt fusese prea traumatizat de ceea ce văzuse ca să se gîndească să plece, dar acum fuga rămăsese singurul lucru asupra căruia trebuia să se concentreze. Cînd întoarse capul şi privi în colibă, i se opri respiraţia: singura ieşire din colibă era uşa pe care plecase Van, în văzul creaturilor. Greu să se strecoare printre ramurile împletite din spate, mai ales fără să facă zgomot care să atragă ucigaşii. Susan se uita în pămînt, încercînd să se adune. Auzise sunetele de afară şi fusese la fel de impresionată ca şi cum ar fi privit crima. Matt se întreba dacă să rişte să rămînă unde erau, sperînd că zaiafetul de afară va ocupa în continuare creaturile. Poate Van avusese dreptate cînd spusese că veniseră doar după el...

Dar de îndată ce gîndul îi apăru în minte, Matt ştiu că nu era adevărat. Deja Kee-wak părea neliniştit, precum cineva pe cale să scruteze orizontul şi care fusese distras pentru moment. Îşi ridică scăfîrlia, privi în jur, apoi, ca un ogar ce-a dat de urmă, îşi fixă privirea spre colibă. Matt simţi că i se înmoaie picioarele. Simţi începutul unui potop puternic de energie în cortexul cerebral şi în profunzimea creierului. Cînd se uită la Susan, alarma din ochii ei îi spuse că şi ea simţea acelaşi lucru.

În acel moment, călăul care stătea lîngă Kee-wak apucă vasul în care se afla capul lui Van şi-l ridică sus, cu o mînă. O întinse pe cealaltă şi apucă prada însîngerată, trîntind castronul de pămînt şi luînd o aşchie lungă de cremene, ascuţită ca un stilet. Întoarse capul cu creştetul în jos şi puse vîrful de cremene la baza craniului, pregătindu-se să-l înfigă cînd deodată, de nicăieri, o voce omenească intonă un cîntec. Suna ca un ecou al vocii lui Van, iar călăul se uită uluit la figura lui Van, la buzele fără viaţă. Se uita încă, o fracţiune de secundă mai tîrziu, cînd un bîzîit străbătu aerul, iar pieptul individului explodă. Din el ieşea o tijă subţire de lemn. Călăul se lăsă în genunchi, încercînd să respire. Pe figura lui rămase o expresie de nedumerire, în timp ce scăpă capul lui Van şi cremenea, prăbuşindu-se înainte în praf, căzînd peste bagheta de lemn, care-i ieşi prin spate.

Moartea călăului puse capăt asediului ucigaş. Creaturile se înghesuiră, încercînd să fugă, abandonînd ciomege, torţe şi tobe, scoţînd schelălăituri stridente de groază. Agitaţia lor ridică un nor de praf care învălui luminişul, iar cînd acesta se aşeză, acoperind colibele, tufişurile şi trupul lui Van cu un strat gros cenuşiu, dispăruseră toţi, lăsînd în urmă linişte.

Matt şi Susan se duseră prudenţi spre uşă şi ieşiră. Priviră în toate direcţiile, dar nu văzură nimic. Deodată, tufişurile din cealaltă parte a luminişului se mişcară, ca bătute de vînt, iar dintre ele ieşi la lumina lunii o siluetă. Un om. Îmbrăcat în pantaloni albaştri, cu un hanorac zdrenţuit, încălţat cu cizme groase. De

piept îi atîrna o tolbă plină cu săgeți. Ținea într-o mînă un arc, iar cu cealaltă făcea semn din răsputeri, precum cineva care traversase un deșert, văzuse sute de miraje, iar acum dăduse cu ochii de apă.

Kane privi în jur. Pustiu, frig, iar cerul avea o nuanță cenușie ce nu era provocată de norii care acopereau soarele, ci de la vidul care părea a se întinde kilometri întregi în toate direcțiile. Va ninge, gîndi el.

Elicopterele Black Hawk îi duseseră la tabăra lui Kellicut. Kane se așteptase să fie pustie, și era. Ceilalți oameni așteptau într-o tabără, mai jos cu o sută de metri. Nu-i lăsase să se vînture prin locul acela, stricînd urmele.

Un observator cu ochi buni putea să obțină o mulțime de informații. Kane stabilise, de exemplu, că alți trei savanți, Arnot, Mattison și individul ăla, Van, de la Institut, fuseseră acolo. Aflase asta din urme de cizme, cutii de conserve și alte gunoaie. Sodder remarcase că emițătorul fusese acolo cel puțin o noapte.

Kane se duse la șopron, lăsă capul în jos și se strecură înăuntru. Interiorul arăta scotocit. Ce animal ar fi făcut asemenea pagube? Se gîndi la creatura din celula lui Resnick, legată și zăcînd pe pat.

Sodder veni și-i înmînă telefonul mobil. Kane știu cine-l caută.

– Aici Kane... Sîntem aici... Nu-i mare lucru, o colibă mică, un fel de dulap pentru hrană într-un copac... Da, există o latrină, dar n-am cercetat-o... Abia am ajuns... Vă contactez după ce mă uit... Terminat.

Dădu telefonul lui Sodder, care avea o expresie ciudată.

– Nu i-ați spus de groapă.

– Ce groapă?

– Cea din mijlocul taberei. Care a fost golită și astupată din nou.

Kane se duse la movilița de praf proaspăt scormonit. Ticălosul avea dreptate!

– Bine, gură mare! Cheamă oamenii și pune-i să sape.

Se numea Serghei și întinse mîna lui mare către Matt și Susan.

– Îmi pare rău că am ajuns prea tîrziu, zise el mohorît. Prietenul vostru a fost ucis, măcar l-am răzbunat.

Le arătă arcul și săgețile, adăugînd:

– Ce credeți? Asta mă pune în fruntea cursei înarmărilor, nu?

Serghei avea cam treizeci și cinci de ani, un slav chipeș, cu figură deschisă, cinstită. Vorbea o engleză fluentă – își făcuse studiile în Marea Britanie, le povesti el. Toți ceilalți membri ai expediției ruseștí pieriseră, iar bucuria lui de a descoperi alți oameni era vizibilă.

– Trebuie să ne unim forțele, propuse el. Solidaritatea speciei, da?

Susan se uită la brațele lui musculoase, vizibile prin rupturile jachetei. Bărbatul era puternic. După cum arăta, rusul trecuse prin greutăți, dar se părea că scăpase întreg. Și era un om plin de resurse.

Serghei își potoli bucuria, din respect față de moartea lui Van și față de evidenta mîhnire a lui Matt și Susan provocată de atacul asupra satului. Se uitară la cîmpul de luptă. Văzură, la lumina lunii, că pagubele erau imense. Peste tot se aflau cadavre, focul se potolise, jarul se stingea cu iuțeală.

În centrul luminișului, trupul fără cap al lui Van zăcea într-o baltă de sînge. Îl duseră la pîrîu. O procesiune înspăimîntătoare, alcătuită din ei trei, care cărau cadavrul ținîndu-l de brațe și de picioare, cu capul așezat pe pîntece. Săpară o groapă adîncă sub un ienupăr, folosind securi din piatră. Susan dorise să acopere trupul cu un fel de giulgiu, dar nu aveau destule haine, așa că se mulțumi să învelească doar capul cu o bucată ruptă din cămașa

ei. Matt bătători pămîntul, care apăsă cîrpa peste ochii şi gura lui Van, iar Susan recită psalmul 23, singurul pe care-l ştia. Apoi aranjară pămîntul deasupra mormîntului şi se întoarseră în centrul satului.

Acolo umanoizii curăţau deja urmele prăpădului, la lumina lunii. Vreo zece trupuri, inclusiv cel al lui Lancelot, fuseseră aşezate lîngă coliba în care murise Faţă-Lungă, cu săptămîni înainte. Genunchi-Zdrobit, Dinte-Lung şi Ochi-Albaştri scăpaseră cu viaţă, dar existau mulţi răniţi, iar femeile păreau mai puţine ca de obicei.

Umanoizii păreau a jeli din suflet. Ochi-Întunecat mergea printre ei cu bastonul şi se oprea din timp în timp să atingă pe umăr pe cineva, cu palma întinsă, un gest pe care Susan şi Matt nu-l văzuseră pînă atunci. Copiii, de obicei zgomotoşi, aveau ochii mari şi ajutau, cu aer solemn, la cărat de pietre şi crengi.

Ochi-Întunecat o înhăţă pe Susan de braţ şi o conduse în centrul satului, unde văzu ce-l tulbura. Focul se stinsese. Invadatorii aruncaseră pămînt în groapă, acoperind flăcările, şi împrăştiaseră lemnele. Distrugerea vetrei centrale, îngrijită timp de nenumărate generaţii, fusese o încercare de a anihila sufletul tribului, iar din cît avusese de-a face cu Kee-wak, Susan era convinsă că acesta plănuise cu răutate acest lucru. Cînd le spuse şi celorlalţi, Serghei zîmbi şi scoase o cutie de chibrituri.

– Păstraţi-l, zise el, mi-am terminat ţigările de mult.

Susan se întoarse la vatră, aprinse un chibrit şi dădu foc la un smoc de iarbă uscată. Umanoizii se traseră înapoi, uluiţi. Ochi-Întunecat o urmărise îndeaproape. Femeia îi dărui chibriturile. Umanoidul le luă cu grijă, ca pe un cadou zeiesc, şi le vîrî în traistă.

După cîteva minute, focul ardea din nou. În noaptea aceea aproape toţi dormiră afară, pe pămînt, înghesuiţi unii în alţii, sprijiniţi de puterea comună şi de faptul că supravieţuiseră

atacului brutal. Înainte să adoarmă, Susan se întrebă unde era Kellicut. Nu-l văzuse toată noaptea.

Dimineaţă, Serghei se duse cu Matt să se plimbe, iar Susan merse spre lac. Deciseseră să plece în timpul funeraliilor, un ritual ce urma să dureze toată ziua. De la distanţă, auzeau bocetele. Americanii îl întrebară pe Serghei despre mediul în care trăise, despre expediţia rusească.

– Lucrez la Muzeul Darwin, din Moscova, le spuse el. Am auzit de multă vreme basme despre aceste făpturi extraordinare, sînt menţionate în cele mai vechi însemnări ale noastre.

În 1925 avusese loc o reperare importantă, cînd un regiment de cavalerie, condus de generalul-maior Mihail Stepanovici Topilski, urmărise o ceată de ruşi albi prin înălţimile Pamirului.

– Banditii s-au ascuns într-o peşteră, unde au fost atacaţi de aceste făpturi ciudate. Au tras şi au ucis una, iar după ce s-au predat i-au arătat-o lui Topilski. N-au putut să care trupul, aşa că l-au îngropat sub o movilă de pietre.

Timp de trei decenii a fost imposibil, din punct de vedere politic, să se investigheze rapoartele, dar în 1958, Academia de Ştiinţe a trimis o echipă condusă de un botanist, K. V. Staniucovici. Echipa a fost înzestrată cu capcane, cu posturi de observare ascunse, telescoape, cîini ciobăneşti dresaţi, chiar cu oi şi capre ca momeală, dar a dat greş.

– Acum ştim de ce. Aceşti yeti cunoşteau orice mişcare a vînătorilor, înainte ca ei să se apropie.

Expediţia actuală a fost trimisă doar pentru că ruşii au auzit că Washingtonul a organizat una. Serghei, ca antropolog şi alpinist, era adjunctul conducătorului. Porniseră cu nouă săptămîni în urmă, avînd puşti, plase, capcane şi alt echipament, dar trebuiseră să abandoneze cea mai mare parte cînd ajunseseră la puntea din viţe. În mod ciudat, conducătorul insistase să nu-l depoziteze, ci să-l arunce în prăpastie.

– Mai tîrziu ne-am gîndit şi ne-am imaginat că se temuse ca echipamentul să nu ajungă în mîinile primitivilor. Nu ne-a spus niciodată de ce. Nici nu ştiam ce căutăm. Nu ştiam că făpturile alea sălbatice posedă puteri extraordinare. În echipă aveam un zoolog, doctorul A. Şakanov, care părea să deţină multe informaţii despre creaturi, dar le păstra doar pentru el.

Echipa fusese prinsă de furtună şi pierduse practic totul, inclusiv armele. Abia reuşiseră să salveze hrana pe care o puteau duce. Găsiseră adăpost într-o peşteră şi trăiseră acolo cîteva săptămîni, ieşind doar ca să strîngă lemne pentru foc. Pe măsură ce lemnul se rărea, expediţiile deveneau mai lungi. Într-o zi, conducătorul lor nu s-a întors. Zoologul, a cărui teamă devenise contagioasă, insista să plece numai cîte doi. Dar în ziua următoare, cei doi care au plecat n-au revenit.

– Rămăsesem doar eu şi Şakanov, iar el, în cele din urmă, mi-a explicat totul. Mi-a povestit că existau rapoarte ale unui supravieţuitor dintr-o expediţie anterioară despre puterea bizară de a vedea prin ochii altuia. Mi-a zis că asta înseamnă că nu-i putem surprinde, că ne puteau urmări pretutindeni. Singura noastră speranţă era armamentul superior, dar fără puşti eram la mila lor.

Serghei insistase să plece şi să coboare de pe munte. Dar ajunseseră la o pantă atît de abruptă, că fuseseră nevoiţi să se tîrască. Şakanov alunecase şi căzuse vreo şapte metri pe o platformă îngustă. Nu putea nici să urce, nici să coboare şi îl ruga pe Serghei să nu-l părăsească.

– Aveam o funie, am coborît-o pînă la el. Şi-a legat-o de mijloc şi am reuşit să-l trag sus. A durat mult, eram epuizat şi aveam o senzaţie ciudată în cap. Cînd i-am spus, mi-a explicat că asta era un semn că fiarele se apropiau.

Cei doi se căţăraseră tot restul zilei, dar nu ajunseseră departe. Se opriseră să doarmă peste noapte, făcînd pe rînd de gardă. Cînd venise rîndul lui Serghei, a adormit.

– Deodată, am auzit ceva şi m-am trezit. L-am văzut luptîndu-se cu trei, patru creaturi. Striga să-l ajut, dar nu puteam face nimic. În timp ce-l cărau, continua să strige: „Ajută-mă, Serghei!" Nu-l puteam ajuta, aşa că am fugit.

Serghei fugise şi se căţărase prin întuneric. Căzuse pe o pantă şi se lovise la umăr. Dimineaţa descoperise o cărare care cobora muntele. La capătul ei era o crevasă, prin care ajunsese în vale. Nu după mult timp întîlnise umanoizii care păreau diferiţi de creaturile care-i uciseseră camarazii. Îi era totuşi teamă. Îşi făcuse un arc, să vîneze şi trăise în pustietăţi săptămîni întregi.

– Ieri am simţit cutremurul şi am auzit tobele pe munte, apoi i-am văzut pe ceilalţi yeti venind, îmbrăcaţi în piei şi atacîndu-i pe cei de aici. Ăia sînt mîncători de creier, aşa mi-a spus Şakanov!

Matt fu impresionat de Serghei şi de tonul obişnuit cu care-şi spunea povestea. Poate că asta ne face specia supravieţuitoare – un fel de refuz atavic de a renunţa, o perseverenţă împotriva sorţii. Poate că sîntem aleşii evoluţiei pentru că nu i-am dat şansa de a renunţa la noi. Întotdeauna facem planuri, anticipînd, examinînd din toate punctele de vedere – extravaganţii originali ai istoriei.

– Poţi să regăseşti crevasa aia? îl întrebă Matt.

– Asta-i partea ciudată, răspunse Serghei. Am fost acolo ieri şi-i complet blocată. Stîncile de deasupra s-au răsturnat şi au umplut-o. Cred că din cauza cutremurului. Asta sau...

– Sau ce?

– Sau a fost ceva făcut de yeti.

– Deci nu mai există cale de ieşire din vale?

– Nu. Nici o cale în afară de peşteră.

Kane avusese dreptate în privinţa zăpezii. Începuse să curgă dintr-o dată, ca o cortină, imediat ce se ridicase elicopterul. Din cauza elicii, fulgii se roteau în faţa parbrizului în cercuri mari,

iar zborul printre ei semăna cu un mixer ce bate frişca. Kane observă că elicopterul vibra şi se sperie.

Ca şi cum ar fi vrut să-i justifice frica, Black Hawk se răsuci într-o parte, iar Kane se lovi cu umărul de fereastră. Simţi vîntul vîjîindu-i pe lîngă urechea dreaptă. Aparatul aluneca, de parcă ar fi atins un petec de gheaţă, iar motorul trăgea din greu, văitîndu-se strident.

– Cît de sus zboară chestia asta? răcni Kane.

Pilotul se uită la el, ridică o cască şi răcni drept răspuns:

– Ce?

– Cît de sus zboară?

– Depinde de încărcătură, viteză, planare... Acum, cred că pînă la patru mii de metri.

Kane se uită la altimetru. Arăta patru mii cinci sute treizeci. Pilotul îi urmări privirea şi rînji.

– Ştiu, fu tot ce spuse.

– Ce-o să facem?

Pilotul scoase căştile şi-şi atinse urechea cu degetul. Kane strigă din nou întrebarea. În spatele lui, simţi oamenii întorcînd privirile către cabină, urmărind instrumentele din tabloul de bord, de parcă indicatoarele şi comutatoarele le-ar fi spus ceva.

– Dumneavoastră decideţi. Ne putem întoarce, să aşteptăm să se potolească furtuna, sau vă pot lăsa chiar aici.

– Unde sîntem?

Pilotul dădu din umeri. Exasperarea lui Kane creştea rapid.

– Am ajuns la locul unde a fost calculatorul?

– E chiar dedesubt.

– Poţi să iei legătura prin radio cu celălalt elicopter?

Pilotul încercă de două ori, apoi a treia oară.

– Hai, X-27! Mă auzi?

Puse jos microfonul şi spuse, fără să fie nevoie:

– Nu-l pot prinde.

– Ce sugerezi?

Pilotul dădu iar din umeri. Kane simţi că-l cuprinde furia, lucru nu tocmai bun ca să iei decizii. Exista pericolul ca într-un moment de răscruce ca acela o supărare temporară să-l facă să aleagă drumul greşit. Alese un drum şi ştiu, după o clipă, că era greşit, dar nu mai putea reveni fără să se facă de rîs.

– Bine, lasă-ne jos.

– Va fi greu. Mai bine să aruncăm ceva materiale. Chiar şi aşa s-ar putea să trebuiască să săriţi.

Kane dădu din cap, puţin prea tare. Elicopterul coborî orbeşte. Pilotul se concentrase asupra aparatelor şi ţinea manşa ferm. Avionul se suci, se zvîrcoli ca un cal nărăvaş.

– Deschideţi uşa! strigă pilotul, făcînd semn în spate. Spune-le să arunce tot ce pot!

Kane dădu ordinul. Uşa se deschise cu zgomot, imediat avionul se umplu de vînt rece şi de zăpadă învîrtejită. Bagajele căzură fără zgomot pe uşă şi fură înghiţite imediat de albeaţă.

– O să vă duc cît de jos pot, dar nu voi ateriza, răcni pilotul.

Era mai puţin ţanţoş ca înainte. Întoarse capul spre stînga şi se uită în jos. Lui Kane nu-i plăcu. Nu putea afla cu ajutorul instrumentelor unde era? Se uită şi el în jos. Doar vîrtej alb. Se simţea ca la prora unei nave ce caută să se strecoare printre stînci. Făcuse asta cu mult timp în urmă. Unde oare?

Deodată, văzu stînci: suprafeţe urîte, negre, ridicîndu-se din zăpadă direct sub ei. Pilotul înjură. Elicopterul alunecă într-o parte. Kane văzu elicea răsucindu-se groaznic. Apoi se auzi un zgomot înfiorător, zăngănitul şi trosnetul metalului, o zguduitură ce-o simţi în şira spinării, cînd corpul avionului lovi stîncile şi se opri între ele, zbătîndu-se ca un animal pe moarte.

25

Înainte să plece spre lac, Susan făcuse o legătură cu cîteva dintre lucrurile ei: oglinda de buzunar, un pieptene, săpun, o

aşchie ascuţită de cremene. Purta pantalonii care-i rămăseseră, o pereche de blugi roasă, şi un tricou care intrase la apă. Mergînd pe cărare prin pădure, prin verdeaţa pătată de razele soarelui, îşi analiză temerile şi le examină din toate unghiurile.

Cu o seară înainte, Matt îi spusese ce discutase cu Van. Fusese indignată de falsificarea biletului de la hotel şi n-avusese nevoie să întrebe ce însemna că transmiţătorul emisese o localizare staţionară timp de săptămîni.

– Am fost folosiţi, spusese Matt. Sîntem în pragul unei operaţiuni uriaşe care se va abate asupra acestor munţi ca o secure, dacă nu găsim o cale s-o oprim.

– Singura cale să-i oprim e să scăpăm de aici şi să le ieşim în întîmpinare. Astfel putem să-i îndreptăm în altă direcţie.

– N-avem timp, replicase el. Cel mult cîteva zile.

– Mai am nevoie de o zi aici. Vreau să mă duc la Ochi-Întunecat. O lovitură cu bătaie lungă, dar ar putea să mă ajute să rezolv ceva – ceva ce-am văzut în peşteră.

Îi descrisese amănunţit Enigma din Khodzant, mai ales panourile lipsă. I le schiţase cît putuse mai bine, cît îşi amintise, în special portretul neanderthalianului singur, furios. Ştia că Enigma era cheia pentru dezlegarea unei enigme mai mari.

– De unde ştii? o întrebase Matt.

– Ştiu. Poate-i comunicare extrasenzorială.

– Hai, Susan! Avem destule probleme! Nu face pe mediumul cu mine!

Luase schiţa cu ea. O scoase şi o privi. O redare bună. În amintire îi reveni remarca lui Matt. Acesta se speriase, trebuia să admită că şi ei îi era teamă. Prea multe au mers rău. O îngrijora că oamenii pentru care lucrase Van puteau decima tribul. Şi se îndoia că raidul renegaţilor asupra satului va fi ultimul. Şocul atacului lui Serghei va trece, instinctul lor prădalnic se va trezi, li se va urca sîngele la cap...

Trebuia să se gîndească. Alese lîngă lac un loc retras – ciudat, nu renunţase la decenţă – îşi scoase bluza şi o atîrnă de-o

cracă. Își trase blugii de pe ea, apoi și chiloții, își cufundă picioarele în apă, pipăi fundul și se aruncă în unde. Deși lacul era cald, sfîrcurile i se întăriră cînd simți furnicarea bulelor ce se ridicau. Cînd obosi, ieși și-și spălă trupul cu săpun, apoi se cufundă iar în lac.

În ciuda fricii, Susan știa că-i pe cale să aibă o satisfacție cum nu avusese niciodată. Era dificil să separe firele încurcate. Sigur, exista latura profesională, faptul că o viață de curiozitate științifică fusese răsplătită de descoperirile de aici. Și încrederea ce provenea din faptul că-și cîștigase existența prin inteligență proprie, că supraviețuise în sălbăticie. Dar la un nivel mai profund trăise o senzație de seninătate ce însemnase ceva nou pentru ea, de parcă demonii ei, acea anxietate oribilă ce tăbăra asupra ei din senin, fuseseră în cele din urmă exorcizați.

O cauză fusese valea aceea incredibilă, care deschidea ușile spre un univers mai larg. Se simțea conectată la viață și moarte într-un fel nou, nu ca un mănunchi insignifiant de oase și zgîrciuri, care putea să dispară într-o clipă, ci ca parte din evoluția ce continua veșnic. Viața *avea* înțeles. De parcă urcai pe o culme de unde puteai vedea toate pantele și vîrfurile pe care le-ai escaladat, iar cînd le priveai, îți dădeai seama că trecutul nu dispăruse, ci se afla acolo, în fața ochilor tăi, înțepenit în timp, plin de înțelesuri.

Relația ei cu Matt se aprofundase. Era sigură. Știa din ceea ce simțea cînd îl privea, din ceea ce vedea că simte el cînd o privea. Dragostea vine prin ochi, scrisese Yeats.

Se așeză pe un buștean și-și tăie părul cu cremenea, șuviță cu șuviță, verificînd deseori în oglindă. Se privi, cu părul umed atîrnîndu-i pe-un obraz, un ochi verde cu o pupilă neagră. Simțind cremenea grea în cealaltă mînă, o trecu un fior plăcut, se simțea primitivă, pămînteană în goliciunea ei, puternică și senzuală. Puse oglinda pe sol și-și privi reflectarea trupului, a coapselor, a coastelor, a sînilor. Cînd mai făcuse asta? În camera

de hotel din Khodzant, cu mult timp în urmă, cînd era o altă persoană.

Deodată, Susan simți că nu era singură. Se întoarse. Pe culmea din spatele ei, rezemat de un trunchi de copac, stătea Kellicut. Nu-i făcu nici un semn, doar o privea. Susan își luă hainele, stînjenită. Deși nu-l căutase, voia să-i vorbească – nu-l mai văzuse de dinainte de raid. Dar cînd se uită din nou, profesorul dispăruse, la fel de iute ca umbra unui nor pe solul văii.

Se îmbrăcă încet, cu grijă, cufundată în gînduri. Știu deodată ce trebuia să facă. Strecură oglinda în buzunarul blugilor și porni pe cărarea ce ducea în sat. Ochi-Întunecat se afla în coliba lui. Poate știuse că venea, poate nu, dar, cu ochiul lui bun o privi intrînd. Susan se așeză, căută în buzunar, scoase schița Enigmei și o așeză pe sol, în fața lui, într-o rază de lumină ce pătrundea pe ușă. Umanoidul o privi îndelung, inexpresiv. Cînd se ridică încet, se ridică și femeia. El o prinse de braț, cu strînsoarea lui ca de gheară, și o conduse afară.

Merseră pe o cărare pe care Susan n-o văzuse niciodată, prin frunzișul cu miros puternic, sufocant. Drumul urca prin pădure, iar cînd se apropiară de zidul văii, era plin de pietre și grohotiș, întretăiat de albii de torente, încît mersul deveni dificil. Femeia fu uimită de agilitatea lui Ochi-Întunecat, care-și continua drumul fără efort, în timp ce ea gîfîia. Folosea toiagul ca pe un baston pentru mers. După ce-l pierdu din vedere, îl auzi lovind în pămînt, de parcă-i atrăgea atenția.

După un timp, ajunseră pe o pantă cu iarbă deasă, apoi deasupra vîrfurilor copacilor. La capătul drumului se afla o peșteră, iar umanoidul o așteptă. Vîrfurile ascuțite păreau înalte, dar aproape. O ieșitură de piatră albă îi atrase atenția. Se ridica din stînca înconjurătoare ca un os și avea o curbură la margini. Susan o privi îndelung, i se păru ciudat de familiară. Cînd perdeaua de ceață se mișcă, iar culmea rămase clar vizibilă pe cerul albastru, Susan se gîndi că seamănă cu dosul unui pumn strîns.

Ochi-Întunecat o conduse în peştera îngustă, a cărei intrare strîmtă o făcu pe Susan să aibă senzaţia de claustrofobie. Înăuntru mirosea a mosc şi existau pietre pe care puteau să se aşeze, stînd faţă în faţă. Cînd ochii i se obişnuiră cu lumina slabă, Susan văzu într-un colţ o grămadă de oase îngălbenite, străvechi, după înfăţişare. Bătrînul umanoid părea obosit, stătea cu spatele rezemat de peretele peşterii. Îşi trase traista, o aşeză cu grijă pe podea şi scoase un mănunchi de frunze. Le desfăcu, de parcă ar fi jupuit o banană şi dădu la iveală o foaie cu un jăratic mic, încă roşu şi strălucitor. Luă dintr-un colţ o mînă de frunze cafenii, făcu din ele o grămăjoară şi o aprinse cu tăciunele. Suflă pînă se aprinse flacăra. Aplecîndu-se de pe piatră, inhală adînc fumul. Cînd Susan îl imită, simţi un şoc în plămîni şi o năvală zăpăcitoare în minte.

Ochi-Întunecat sfărîmă o frunză cafenie în palmă, scoase din traistă o pipă, o umplu cu frunza, o aprinse şi trase trei, patru fumuri, apoi o întinse femeii. Aceasta simţi mustiucul fierbinte, iar fumul îi arse plămînii. Îl ţinu în piept cît putu, apoi îl expiră lent. Peştera începu să se rotească. Susan puse pipa jos şi cînd privi crăpăturile din pereţi, simţi ochiul umanoidului privind-o şi ceva o arse înăuntru. Simţea că i se întinde corpul pe dinăuntru, de parcă i se întorcea pe dos, capul i se deschise larg, cuprinzînd fumul, peştera şi creatura zbîrcită din faţa ei. Îşi dădu seama că intonează un fel de incantaţie.

Susan leşină. Podeaua peşterii se deschise şi o înghiţi. Fu năpădită de viziuni: gînduri spectrale, apariţii. Călătorea printr-o pîlnie lungă a timpului, care se rotea şi se răsucea în timpul prăbuşirii ei, urmînd ochii arzători din faţă. Peretele peşterii se strînse, simţi că-i acoperă pielea ca o membrană, înfundînd-o în pîlnie. Trecură ere. Brusc, îşi simţi mintea plutind afară din peşteră, iar cînd se uită în jos văzu cîmpia, golită de copaci. Două triburi se înfruntau printre stînci. Exista un miros muscat de umezeală şi o vălmăşeală de umbre. Apoi flăcări pîlpîiră de-a lungul unui zid acoperit cu picturi de siluete, desenate cu ocru-

roşu. În jur doar beznă, mormăituri şi fugă, păr ud, miros de transpiraţie şi teamă.

În pîlnia timpului, cele două triburi de războinici nu erau aceleaşi. Un trib arăta îndesat şi musculos, cu capete turtite şi dungi osoase chiar deasupra frunţilor înclinate. Venea din munţii din nord, membrii lui comunicau în tăcere. Celălalt trib era înalt şi zvelt, făcut să alerge, cu oase subţiri şi frunţi netede. Membrii lui vorbeau prin sunete şi veneau din pădurile din sud. Cele două triburi învăţaseră să distingă care elan e slab sau rănit şi care tigru cu dinţi ca sabia e gata să se năpustească. Natura îi învăţase în grădiniţa ei. Supravieţuirea depindea de recunoaşterea diferenţelor şi de alegerea taberelor, iar triburile se aflau în război, o bătălie primitivă între specii.

Pe cînd mintea ei plutea ca o pasăre, Susan privi în jos, urmărind triburile ce se luptau. Poziţia lor, loviturile cu măciuci şi lănci. Alergau înainte, se retrăgeau, nişte pete pe cîmpia stîncoasă. O tabără ataca şi cealaltă fugea. Apoi îşi schimbau locurile. Simţi mirosul puternic de mosc şi frunze ude, de urină şi de fum.

Văzu un ochi privind în ea, se simţi privindu-se, văzînd stînca din spatele capului său, apoi pluti iar prin pîlnie. Încă o dată triburile se ciocniră. Agitînd ciomegele, se întîlniră ca două valuri ce se izbeau. Armele izbeau spinări şi cranii. Unii luptători căzură în genunchi. Sîngele curgea pe pietre. Un cap fu despicat, creierul se scurse afară. Taberele se despărţiră, cu urlete şi gesturi. Morţii erau înmormîntaţi în copaci, fără ochi. Apoi, cu ţipete şi fente, lupta începu din nou. Alergau unii spre alţii şi se încăierară, cele două valuri amestecîndu-se în zgomotul măciucilor ce izbeau carne şi oase. De la distanţă, în apropierea muntelui în formă de pumn, atacurile păreau ciudat de ireale, cu sunetul amortizat. Cele două triburi se apropiară şi se despărţiră pentru a treia oară, lăsînd trupuri nemişcate pe sol, ca nişte valuri ce izbesc ţărmul, aruncînd pietricele înainte şi înapoi, apoi lăsîndu-le deodată nemişcate pe plajă.

Timpul trecu, se făcu pace. Acum cele două triburi se apropiau cu prudenţă, dar nu în luptă. La celălalt capăt al cîmpiei pietroase, veneau încet unul spre celălalt, cu armele întinse. Se priveau nervoşi pe măsură ce se tot apropiau. Se opriră, lăsînd între ei o distanţă de treizeci de paşi şi aruncară armele. După aceea se apropiară lent, cu ochii ţintă asupra celorlalţi, arătîndu-şi mîinile goale, cu palmele în sus. Păşiră peste ciomege şi continuară să meargă încet unii către ceilalţi, cu gesturi nervoase. Deodată, izbucni agitaţie, se ridică praf. Pămîntul se deschise şi înghiţi o întreagă tabără, zeci dintre membrii acesteia dispărînd în gropi. Cu răcnete de bucurie, cei lungi şi zvelţi atacară, aruncînd o ploaie de pietre şi pămînt ca să-şi îngroape duşmanii. Prinşi în capcană, cei cu frunţi proeminente se zbăteau, dar pămîntul curgea peste ei, pînă le astupă ţipetele, acoperindu-i ca o avalanşă. Îi acoperi pe toţi încet, inexorabil, pînă rămase doar o groapă, iar în ea conducătorul striga, cu capul dat pe spate, izbind cu pumnii în pereţi. Cînd praful căzu în jurul lui, rămase locului, privind în sus. Cu dinţii rînjiţi, slobozi din gît un urlet lung, gutural, de furie neputincioasă faţă de trădarea suferită de el şi de tribul său, din partea duşmanilor nimicitori cu capete mici. Urletul lui se înălţă peste munţi, răsunînd în vale şi prin pădure, chiar şi după ce mormîntul îi fusese acoperit.

Susan ieşi din peşteră şi-şi umplu plămînii cu aer rece. Se uită la vîrfurile copacilor.

Totul se clarificase, gîndi ea pe cînd îl urma pe Ochi-Întunecat pe drum. Miturile originii şi supravieţuirii au un scop îndelungat: sînt istorie păstrată cu sfinţenie şi reformulată ca lecţie. Povestea lui Noe şi a potopului, o legendă orală, întîlnită sub diferite forme în Eurasia, avertizează asupra pedepsei divine pentru decadenţă morală. Adam şi Eva e povestea păcatului trufiei, care a produs căderea omenirii din favoarea divină.

Cain şi Abel istoriseşte despre prima vărsare de sînge şi despre preţul plătit.

Ochi-Întunecat ajunsese departe, nu-l mai vedea pe cărarea ce cotea în serpentine pe suprafaţa stîncii. Deci acesta fusese evenimentul deosebit din preistoria umanoizilor, punctul crucial ce-i condamnase la o existenţă chinuită în zonele superioare, friguroase şi pustii de pe acoperişul lumii. Era istoria nu a unei victorii, ci a unei înfrîngeri. O bătălie pierdută nu din cauza armelor inferioare, a numărului redus, dezorganizării sau laşităţii. Pierdută din ignoranţă, naivitate, printr-o încredere ce dovedea incapacitate de a recunoaşte profunzimea trădării inamicului. Cu siguranţă că era o comunicare ce merita transmisă printr-o capsulă a timpului. Poate fusese reprezentată pe peretele peşterii de o ceată redusă de supravieţuitori din bătălie, binecuvîntaţi de prezenţa unui artist extraordinar. Se adresa generaţiilor ce vor veni şi care urmau să înfrunte inamicul inevitabil, şi conţinea un mesaj: fereşte-te de cel înalt şi zvelt, pentru că-i în stare de ceva ce noi nu sîntem.

Susan ajunse la o ramificaţie a drumului. Ochi-Întunecat ajunsese departe, nu ştia pe ce cărare o luase. Alese şi ea una. După un colţ, cărarea se lărgea şi trecea pe lîngă o crevasă ascunsă, peste care atîrna un mănunchi de viţe. Viţele erau dese, trebui să se strecoare printre ele cu grijă, păşea atentă.

Deodată, simţi că-i dispare pămîntul de sub picioare, iar viţele se strînseră în jurul gleznelor ei, de parcă păşise într-un cuib de şerpi. Căzu cu capul înainte. Instinctiv, întinse mîinile, să amortizeze prăbuşirea, simţi pămîntul şi pietrişul julindu-i palmele. Dar viţele îi ţineau încă picioarele şi se strînseră şi mai tare. Auzi un zgomot în spatele ei, din direcţia crevasei, o piatră zbură prin aer şi-o lovi în coapsă. Înainte să se întoarcă, simţi o strînsoare de fier pe braţe, trăgînd-o în spate, apoi alte degete puternice apucînd-o de umeri şi altele prinzînd-o de picioare.

Neajutorată, fu ridicată din spate, mîinile îi fură trase într-un laţ de lemn în spate, atît de tare că o durură umerii. Simţi ceva frecîndu-se de spatele şi gîtul ei. Se cutremură cînd îşi dădu seama ce era: osul tare al crestei de pe frunte.

Matt voia să-i spună lui Susan că drumul pe care puteau scăpa fusese blocat. Deoarece femeia nu se întoarse în sat pînă tîrziu, se duse s-o caute, urmînd cărarea spre lac, strigînd-o. Se învîrti pe mal pînă dădu de locul retras în care se scăldase. Văzu urme de spumă de săpun printre resturile ce pluteau lîngă ţărm, pe mal găsi aşchia subţire de cremene, cu fire de păr negru pe muchia ascuţită. De acolo, urmele dispărură.

Se întoarse în sat şi-l găsi pe Serghei. Împreună colindară jumătate din vale prin noapte, împărţind-o în zone şi parcurgîndu-le metodic. Dar se întoarseră cu mîinile goale. Matt era distrus. Scotoci prin bagaje, prin rucsacul lui Susan, dar nu descoperi nici o indicaţie. Totul părea la locul lui.

– Nu înţeleg. Ce se putea întîmpla? se întreba el, stînd împreună cu Serghei lîngă foc.

Fusese cuprins de teamă, dar nu voia s-o manifeste.

O siluetă se apropie din semiîntuneric, din cealaltă parte a focului, iar Matt tresări, apoi văzu că era Kellicut, pe care nu-l mai văzuse dinainte de atacul renegaţilor. Kellicut se aşeză indiferent, fără să bage de seamă prezenţa lui Serghei, pe care nu-l întîlnise niciodată. Rusul fu prea uimit ca să vorbească, doar se uită la el. Profesorul abia privi spre Matt cînd acesta luă un lemn şi-l puse pe foc, aruncînd jar şi făcînd să sară scîntei. Părea dărîmat. Matt fu sigur: *ştia ceva.*

– Te-am auzit strigînd-o, începu Kelicut. Cred că n-ai căutat unde trebuia.

Matt îşi ţinu răsuflarea, prea nervos să spună ceva. Kellicut vorbea calm, impersonal, iar Matt nu voia să spulbere vraja care-l cuprinsese. Dar profesorul tăcu. Chestia asta îl înnebunea.

– Spune-mi! ceru Matt, cu vocea strangulată de încordare, încît ieşi doar o şoaptă.

– Şamanul ştie unde este.

– De unde ştii?

– I-am văzut urcînd împreună pe munte în dimineaţa asta.

– Nu s-a întors. De ce n-a venit Ochi-Întunecat să-mi spună?

– Se roagă. Încearcă o putere mai înaltă.

Matt sări, fugi prin sat pînă la coliba şamanului, împinse uşa închisă şi aproape căzu peste umanoid. Acesta stătea în genunchi, rugîndu-se. Matt îl ridică, de parcă ar fi fost un sac cu paie şi-l duse la uşă. Apoi văzu schiţa Enigmei, făcută de Susan pe podea, şi se opri s-o ridice.

Îl cără pe bătrînul şaman pe braţe, ca pe o legătură, pînă la foc şi-l aşeză jos. Ochi-Întunecat privi în jur nesigur, lucirea focului reflectîndu-i-se în ochi, ca la pisici.

– Cum să-l întrebăm? zise Matt, încercînd să se calmeze.

– Există căi de a comunica, după cum ştii, replică profesorul, dar e nevoie de timp. Ar însemna să urc în munţi cu el, la templul lui.

– N-avem timp, protestă Matt.

Serghei plecă brusc şi se întoarse în grabă după cîteva minute, aducînd cămaşa de lucru a lui Susan, din bumbac bej.

– Arată-i asta, îi ceru el lui Matt.

Matt o ţinu în faţa şamanului, care o privi îndelung. Apoi se ridică încet pe membrele-i osoase, se duse la foc, luă un băţ care ardea şi stinse flacăra. După aceea se apropie de o piatră lată şi se aşeză pe vine lîngă ea. Ţinînd băţul între degete, îl duse, cu o mişcare graţioasă, pe piatră. Matt se aşeză lîngă el şi văzu o linie neagră. Treptat, apăru o siluetă, conturul unui umanoid.

Ochi-Întunecat se duse după alt băţ, iar cu acesta completă detaliile. Se vedea părul şi fruntea ieşită în afară. Apoi adăugă amănunte caracteristice: piele de animale pe piept şi în jurul

trunchiului, iar în jurul frunții turtite un guler de blană. Cu totul, un portret excelent al lui Kee-wak.

26

Susan înfipse călcîiul în pămînt, să vadă dacă-i moale. Era zgură și praf presat de milenii de acțiune vulcanică, deci imposibil de săpat un tunel. Fără să mai pomenim că nu avea loc de săpat, nici de faptul că temnicerii ei și-ar da seama imediat ce face.

Ca o culme a ironiei, se afla în groapa lui Van. O examină. Groapa fusese adîncită între timp, ca să fie greu de ieșit din ea. Nu putea să privească peste margine în peșteră, chiar dacă stătea în vîrful picioarelor la capătul ei. Încercă acest lucru doar ca să nu se gîndească la pericol.

După ce căzuse în capcană, mîinile îi fuseseră strînse în lat atît de strîns, că țipase de durere. Avusese impresia că i se rupseseră încheieturile umerilor. Fusese cărată fără grijă, atîrnînd cu fața în jos. Văzuse doar picioarele celor ce-o capturaseră, tălpi late și degete răschirate în noroi. Răsucindu-și capul într-o parte, zărise partea de jos a stîncii și-și dăduse seama după mers că umanoizii coborau panta în grabă.

Știuse după întuneric cînd intraseră în peșteră. Pereții de stîncă, de la nivelul ochilor ei, erau uneori scăldați de lucirea gălbuie a torțelor nevăzute, de deasupra. De trei ori umerii și genunchii i se frecară de stînci, cînd coti. Din cauza atîtor cotituri și schimbări de direcție, nu putu să țină minte drumul. Sîngele îi coborîse în cap, dar nu leșinase.

Se ridică în picioare, în groapă, și se ținu bine. Picioarele îi erau libere, dar mîinile îi rămăseseră prinse în latul ăla blestemat. O dureau umerii. Cînd îi încordă, simți durerea în încheieturi, dar își dădu seama, ușurată, că nu fuseseră dislocați. Bluza se rupsese în timpul ambuscadei, iar pe piept avea o tăietură. Și o

vînătaie pe frunte, cu care se alesese cînd o aruncaseră în groapă. Se uită în jur. Peste tot erau răspîndite oase. Se aplecă să le examineze cu ochi de expert. Oase de animal, iar zgîrîieturile subțiri din părți reprezentau urme de canini omenești, deci oasele proveneau de la hrană, nu de la victime. Găsi în asta oarecare consolare.

Se întrebă dacă Matt avea idee ce i se întîmplase. Şi dacă nu văzuse nimeni că fusese capturată? Dacă Ochi-Întunecat se aflase prea departe pe cărare? Discutase cu Matt despre faptul că renegații răpeau membri ai tribului, așa că, dacă nu apărea, el ar trebui să tragă concluzia corectă. Dar cît va dura pînă se va întîmpla asta și ce va face, după ce se va lămuri? Știa că va încerca s-o elibereze, că n-o va părăsi, dar planul lui avea oare cea mai mică șansă de succes?

Făcu în minte un inventar a ceea ce avea. Nu prea multe, doar oglinda în buzunarul din față. Se aplecă din mijloc, încercînd să-și dea seama dacă rămăsese întreagă. Nu simți zgomot de sticlă sfărîmată. Își răsuci torsul, trăgîndu-și mîinile legate cît să ajungă în partea din față a pantalonilor, ca un contorsionist, întinzînd latul și forțîndu-și bazinul, dar nu reuși să strecoare nici deget în buzunar.

Auzi un sunet deasupra. Se uită și văzu o creatură ce-o privea, sprijinindu-se în lance. O cuprinse un simțămînt copleșitor de scîrbă. Bruta arăta atît de hidoasă, iar prezența ei putea fi detectată doar prin duhoare. În ochii făpturii se zărea o scînteiere de inteligență, dar era lucirea unei șiretenii josnice, nu strălucirea rafinată a unei ființe superioare.

Cine crezi că ești, ar fi vrut ea să întrebe, de te zgîiești la mine ca la un animal într-o grădină zoologică? Se opri din zbătut și rămase dreaptă. Îi venea să-și ridice bărbia și să proclame: cum îndrăzniți să mă tratați astfel pe mine, *Homo sapiens sapiens?* Apoi simți umplerea minții, simțămîntul unei prezențe străine se mișcă precum un cheag de sînge negru prin cortexul ei.

Senzaţia dură cîteva minute, apoi creatura îşi luă lancea şi plecă, fără să privească în urmă. Susan se cutremură. Senzaţia pe care o trăise nu fusese caldă şi intimă, ca aceea a lui Levitic. Fusese dură, rece, ameninţătoare. Şi-şi dădu seama că exista ceva de care se temea mai mult decît orice din lume: momentul în care Kee-wak va sta acolo, focalizîndu-şi energia sinistră asupra psihicului ei.

Matt sătea în umbrar, cu capul în mîini, gîndind. Scoase din rucsac fragmentul de craniu de neanderthalian pe care i-l dăduse Kellicut, lăsînd lanţul de argint să-i curgă printre degete ca nisipul. Săpăturile din sudul Franţei avuseseră loc în altă viaţă – cu multe vieţi înainte.

Matt făcu un inventar al bunurilor pe care le aduseseră cu ei din lumea exterioară. Cuţitul lui, magnetofonul, rachetele luate de la Van, trusa medicală, doi saci de dormit, trei metri de gută de pescuit, cîteva conserve, o farfurie din metal ce putea fi folosită ca tigaie, tot felul de mărunţişuri. În rucsacul lui Susan se găsea mîncare, bucăţi de ciocolată, carnete, jurnalul lui Kellicut, casetofonul şi casete, vitamine, instrumente arheologice şi o pernă pneumatică mică. Zîmbi văzînd perna, singura ei concesie făcută luxului, pe care nici n-o folosise.

Imaginea lui Susan singură, speriată, îl înnebunea. Nu avea idee unde era ţinută, îşi imagina tot ce poate fi mai rău. Poate ar trebui să încerce să fie şi el răpit. Măcar ar fi împreună. Dar dacă n-o vor face? Poate ar trebui să-l trimită pe Serghei să caute întăririle din exterior, care nu puteau fi departe. Dar dacă expediţia aceea era doar o ficţiune? Poate că el şi Serghei ar trebui să facă arcuri şi săgeţi şi să încerce să pătrundă în peşteră. Dar n-ar ajunge prea departe...

Trebuia să stabilească o strategie. El şi Susan reuşiseră să-l salveze pe Van, dar atunci avuseseră norocul şi surpriza de partea lor. Acum nu se mai punea problema surprizei, renegaţii se aşteptau cu siguranţă la un contraatac. Şi cine să-l ajute, în

afară de Serghei şi unul, doi umanoizi? Tribul fusese decimat în timpul raidului, unii dintre cei mai buni luptători-vînători, precum Levitic şi Lancelot, muriseră. De data asta va fi imposibil să se strecoare în linişte prin tunelele din spate. Renegaţii puseseră cu siguranţă santinele, nu erau naivi şi incapabili să facă planuri ca umanoizii din vale, iar ca vînători se pregătiseră şi pentru ofensivă şi pentru defensivă. Mai mult, dacă puseseră santinele, acestea, cu puterea pe care o aveau, erau, practic, infailibile.

În timp ce Matt medita, privirea îi rătăcea prin umbrele pădurii, peste vîrfurile copacilor, prin întunericul ce se instala către sfîrşitul după-amiezei. Zări la vest luna, un disc palid, de culoarea smîntînii, aproape rotund. Tresări şi-şi aminti teoria lui Van despre luna plină.

Susan îşi sprijini bazinul de o ieşitură a stîncii şi prinse marginea buzunarului de aceasta. Se răsuci iute şi auzi zgomotul de sfîşiere, cînd buzunarul de desfăcu, iar oglinda căzu. Întinse repede piciorul drept, ca să-i amortizeze căderea. Se ghemui şi o prinse, cu mîinile la spate, apoi găsi o ieşitură în piatră, la nivelul încheieturii, şi o rezemă acolo. După ce se convinse că oglinda se afla în siguranţă, se întoarse. O poziţionase bine.

Apoi se plimbă un pic – ca Van, îşi dădu seama, înfiorîndu-se – şi lăsă mintea să sorteze posibilităţile. Dacă l-ar fi văzut pe Matt cînd coborîse de pe munte, dacă ar fi reuşit să-i povestească lucrurile aflate în peştera lui Ochi-Întunecat! Bineînţeles că lecţia lăsată moştenire prin tablou era cheia înţelegerii a tot ce se întîmplase, o adevărată piatră de la Rosetta ce lumina brusc cel mai critic eveniment al preistoriei. Se gîndi la bătăliile dintre specii, *Homo sapiens sapiens* împotriva lui *Homo sapiens neanderthalensis*, se gîndi la tragicul om de Neanderthal din panoul final, la furia ce părea să emane chiar din stîncă. Matt văzuse schiţa ei, dar îi înţelesese oare mesajul? Dacă

ar găsi o cale să i-l transmită! Se așeză, își sprijini spatele de zid, închise ochii și se concentră.

I se păru imposibil. Poate era prea îngrozită să se poată concentra. Respiră profund de cinci ori și-și impuse să se relaxeze. Încercă să-și curețe mintea de tot, ca o tablă ștearsă cu buretele. La început și-l imagină pe Matt, cu înfățișarea sa din tinerețe. Apoi se gîndi la cel de acum, cum îl văzuse la Institut: cu părul cărunt la tîmple, cu riduri la ochi, individul nou care devenise din nou familiar. Își aminti cum făcuseră dragoste. Apoi încercă să-l cheme, să folosească porțiuni ale creierului neutilizate pînă atunci. Îi repetă numele iar și iar, pînă-i vizualiză fața. Cînd simți că o avea bine prinsă în centrul minții, ca pe un diamant în montură, îi vorbi în tăcere. Repetă același gînd, încercînd să-l proiecteze la distanță, de parcă ar fi fost un turn de transmisie ce emitea un semnal radio. Să fie un mesaj simplu, își zise ea. Un cuvînt, repetat de multe ori, ca o mantra: *înșelăciune, înșelăciune, înșelăciune.* Îl chemă pe nume în tăcere, iar cînd simți că-l prinde, repetă iar: *înșelăciune, înșelăciune, înșelăciune.* Și tot așa, ore în șir.

Matt luă schița Enigmei, făcută de Susan, și se uită la ea. O lăsă să-i cadă din mînă, puse mîinile sub cap și se uită la cer. Apoi avu o inspirație. Lăsă mintea să-i rătăcească, așa cum lucra cel mai bine. Gîndurile parcurseră întreaga aventură, retrăind-o, numai că de data asta aranjă toate piesele de puzzle în ordine cronologică, nu în ordinea stabilită de întîmplare. Ca și cum ar fi aranjat un pic ordinea panourilor Enigmei din Khodzant, ca să aibă înțeles, își spuse el.

Mai întîi, începuseră să dispară oameni în Pamir. Guvernul SUA aflase acest lucru. Un umanoid fusese capturat. Institutul a intrat în acțiune, sub înfățișarea unui centru legal de cercetări. A făcut experiențe asupra umanoidului, strict secrete, numind toată acțiunea Operațiunea Ahile. S-a descoperit că făptura deține puteri speciale. Institutul l-a trimis pe Kellicut să localizeze tribul.

El a trimis dovezi că acesta a existat, dar a dispărut. Atunci Institutul i-a trimis pe Matt şi Susan să afle unde dispăruse Kellicut. Van i-a însoţit ca să-i dirijeze şi să anunţe forţele de sprijin după stabilirea contactului. Pînă aici, totul se lega.

Ahile era un nume ciudat, îşi spuse Matt. Marele războinic grec. Îşi scotoci prin amintiri. Thetis, mama lui Ahile, era o nimfă a mării. I se spusese, de către zeiţele sorţii, că fiul ei va muri tînăr, că fusese condamnat de destin – ca şi neanderthalienii. Atunci Thetis a cufundat pruncul în rîul Styx, sperînd că apele magice ale acestuia îl vor apăra de orice rană. Dar l-a ţinut de călcîi, un loc pe care apa nu l-a atins. Asta reprezenta un indice? Guvernul căuta un punct slab pentru a contracara neanderthalienii? Sau călcîiul era slăbiciunea lor ascunsă care-i dusese la dispariţie? Cînd a izbucnit războiul troian, Ahile a fost un mare luptător, pînă cînd s-a certat cu regele Agamemnon şi a refuzat să se întoarcă în bătălie. A împrumutat armura sa prietenului său, Patrocles, care a fost ucis de Hector. Ahile l-a omorît pe Hector, dar apoi săgeata otrăvită trimisă de Paris i-a găsit punctul slab, călcîiul.

Matt sări în sus. Sigur! *Aici* era stratagema! se afla în trecut, aşteptînd să fie scoasă la iveală: cea mai faimoasă bătălie din istorie, cea mai mare înşelătorie din istorie.

Vîntul se potoli în timpul nopţii, iar la lumina dimineţii se văzu limpede că furtuna trecuse. În zori, aerul era atît de rar şi de limpede, că oamenii puteau vedea kilometri întregi în jur. Cînd soarele se ridică, albastrul cerului deveni mai profund, iar crusta de zăpadă de pe ferestrele elicopterului, în care Kane rămăsese închis de la prăbuşire, căpătă o culoare aurie.

Se liniştise: stabiliseră legătura radio cu Sodder, care zburase înapoi în tabără cu celălalt elicopter, iar acum, că furtuna trecuse, puteau fi salvaţi. Abia cînd teama dispăru, îşi dădu seama cît de profund îl cuprinsese, că-i pătrunsese pînă-n oase, ca frigul.

Se îndreptă şi şimţi o durere cumplită în şale. Împărţise cabina zdrobită cu Sheriden, care se tăiase la ambii ochi în geamurile sparte în timpul prăbuşirii şi purta un bandaj în jurul capului. Individul sforăise toată noaptea, în timp ce Kane îngheţase. Ceilalţi făcuseră tabără afară, săpînd în zăpadă să facă loc unui cort mai mic.

Auzea oamenii mergînd, apoi un şuierat de uimire.

– Ia veniţi să vedeţi! Sînteţi chiar lîngă marginea prăpastiei! Aţi avut noroc că n-aţi căzut!

O mînă mătură zăpada de pe fereastră, apoi răzui gheaţa. Cînd Kane se ridică în cot, chinuindu-se, şi privi afară, văzu un cap ce se zărea vag prin stratul subţire de gheaţă. Răsucindu-şi gîtul şi uitîndu-se în jos, zări vîrful unui troian la cîţiva paşi, iar în spatele lui doar gol. Dacă vîntul ar fi fost mai puternic, ar fi aruncat elicopterul în rîpă. Îl cuprinse un sentiment de bucurie, de uşurare că scăpase dintr-un pericol. Slavă Domnului că nu ştiuse cît de precar fusese adăpostul lor!

De cealaltă parte a elicopterului, oamenii făcuseră cafea. Îi aduseră o cană lui Kane, iar acesta o ţinu în ambele mîini, simţind căldura radiind către coate. Îl îngrijorau picioarele; putea să le mişte, dar nu le simţea. Ştia că-şi îndoia degetele doar uitîndu-se la ghete. Degerături, probabil. Ăsta ar fi biletul lui de plecare de pe munte. Se săturase de misiunea asta. Citise scrisoarea doctorului Arnot, lăsată în tabără pentru Kellicut, asigurîndu-se să n-o vadă şi altcineva. Femeia se referea la un fel de jurnal. Era evident că profesorul descoperise creaturile. Poate că, în clipa aceea, nu se aflau prea departe...

Deschiseră raţiile gata preparate. Abia se puteau mînca, iar Kane împinse hrana pe gît cu ajutorul cafelei rămase. Unul dintre oameni îl ajuta pe Sheriden, tăindu-i îmbucături mari şi vîrîndu-le în gura pe care rănitul o deschidea mare, ca un pui de pasăre.

Sodder îl contactă prin radio şi-i spuse că erau gata de plecare, că aduceau ceva provizii în elicopterul de salvare.

– Domnule comandant, zise pilotul, vîrînd capul în cabină, cu un ton respectuos, avînd în vedere că va mai dura pînă ajung aici, ne-am gîndit să căutăm transmiţătorul prin satelit. Nu-i departe.

Mă anunţă, nu mă întreabă, gîndi Kane. De fapt, de ce nu?

– Bine, dar faceţi treaba asta repede. Trebuie să-l ducem pe Sheriden la medic. Nu putem zăbovi aici.

– Ne vor lua în mai multe zboruri, nu putem să supraîncărcăm ultimul aparat la altitudinea asta.

Kane mîrîi. Era supărat din cauza prăbuşirii, care avusese loc din cauza pilotului. Deja pregătea în minte reclamaţia pe care urma s-o facă.

Auzi zăpada scîrţîind, cînd oamenii plecară. Se părea că plecau toţi. Nu înţelesese că asta intenţionau. Curînd, în jur se aşternu liniştea, cu excepţia sunetului produs de briza uşoară.

– Alo! strigă el, dar nu prea tare. E cineva acolo?

Nu-i răspunse nimeni.

– S-a întîmplat ceva rău? întrebă Sheriden, cu o urmă de panică în glas.

– Nimic.

– Atunci de ce strigaţi?

– N-am strigat. Am vrut să văd dacă-i cineva acolo.

Kane se aplecă şi se jucă la radio, asigurîndu-se că funcţionează. Chemă elicopterul lui Sodder, doar ca să-şi găsească de lucru, dar nu-i răspunse nimeni. Poate nu porniseră încă, îşi zise Kane.

Apoi începu să simtă ceva amuzant, ca şi cum cabina s-ar fi umplut încet cu apă. Dar asta nu se întîmpla în cabină, ci în capul lui, o ocupare bizară, înspăimîntătoare a craniului său. O senzaţie familiară, o mai simţise. Inima începu să-i bată mai iute. Aşa ceva era imposibil!

– Ce se întîmplă? strigă Sheriden. Simt ceva bizar!

Rănitul îşi rupse bandajele de la ochi, scoţînd la iveală două tăieturi cu sîngele coagulat.

Kane simți înainte să vadă: ceva ce stătea deasupra lui, prezența unei umbre dense, întunecate. Cu groază în suflet, ridică încet capul. În cealaltă parte a ferestrei acoperită de gheață, privindu-l, se afla o figură lată, cu gura largă, urîtă, ca o rană, cu nas turtit, cu ochi de ucigaș. Trăsăturile erau vagi, deformate de gheață, dar arătau arogante, pline de-o ură nedisimulată. Se priviră, iar în mintea lui, Kane auzi, ca un ecou: *Și tu ne-ai face același lucru!*

Apoi îi auzi pe alții mișcîndu-se în jur.

– Ce se întîmplă? strigă Sheriden, isteric.

Kane nu-i răspunse. Era prea îngrozit. Auzea sunete care arătau că făpturile ocupau poziții în jurul elicopterului, mîrîituri, scrîșnet de metal frecat de stînca de dedesubt. Simți că-s ridicați, apoi zgîlțîituri, alte scrîșnete...

– Ce se întîmplă? De ce nu răspunzi?

Cabina se legănă, ca un copac în furtună, se răsuci, apoi se răsturnă încet. Timpul păru să înghețe. Radioul porni, se auzi vocea lui Sodder întrebînd; alo, mă auziți? Sheriden țipă. Se auzi un trosnet zdravăn cînd elicopterul lovi marginea rîpei, apoi se prăbuși fără zgomot în gol. Kane plutea, cădea, prea speriat ca să țipe, așteptînd să se termine totul o dată cu zdrobirea trupului său în mii de bucăți. În timp ce se prăbușea, își dădu seama, vag, că făcuse în pantaloni.

La scurt timp după explozia din prăpastie, elicopterul lui Sodder ateriză în apropiere. Vîrtejul elicei șterse orice urmă de pași din zăpadă. Ceilalți oameni, care auziseră zgomotul, dar nu văzuseră prăbușirea, veniră alergînd pe pantă. Toți fură de acord că fusese vina vreunei rafale de vînt, pornită din senin.

Matt se trezi de dimineață și se duse în sat. Mai întîi îl căută pe Dinte-Lung și-l găsi dormind în colibă. Nu departe de capul lui se aflau, pe o placă de piatră, bucăți de carne crudă. Dinte-Lung continua să fie vînător și atrăsese doi tineri în expedițiile sale. Matt îl trezi trăgîndu-l ușor de umăr, apoi ieșiră și se așezară

lîngă foc. Dinte-Lung se frecă la ochi, se întinse şi se uită în jur. O dimineaţă luminoasă, cu rouă pe tufişurile de ienupăr. Cerul cenuşiu, din care curseseră tone de zăpadă în cealaltă parte a muntelui, fusese înlocuit de unul senin, cu norişori ca din bumbac.

Matt scoase carnetul de notiţe şi un pix şi încercă s-o deseneze pe Susan, sperînd că Dinte-Lung va înţelege că-i cerea să comunice cu ea. Nici o şansă, Dinte-Lung nu înţelese, iar Matt renunţă curînd.

Apoi îi dădu o sarcină lui Dinte-Lung, cea mai periculoasă din scurta carieră de vînător a acestuia. Desenă animalul pe care voia să-l omoare umanoidul, trasînd liniile cu grijă, ca să fie bine înţeles: trunchiul, aspectul blănii, fălcile puternice, capul turtit cu dinţi lungi şi ochi mici. O reprezentare bună o unui urs de peşteră. Apoi îl desenă pe Dinte-Lung atacînd fiara. Umanoidul îl urmărea atent, privind fascinat mişcarea stiloului pe hîrtie. Matt îl desenă pe Dinte-Lung, cu lancea lui, lîngă ursul mort, apoi îi întinse carnetul să-l vadă bine. Umanoidul înţelese mesajul. Păru aţîţat. Se duse în colibă şi reveni cu lancea. Matt îi dori succes din tot sufletul, pentru că succesul lui era esenţial pentru planul său.

Apoi se duse să-l caute pe Serghei. Îl găsi spălîndu-se în pîrîu şi-i explică planul, urmărindu-l pe rus cum se încruntă. Îşi dădu seama că Serghei se îndoia de eficienţa planului, dar era prea amabil ca să-i spună. Era necăjit de răpirea lui Susan şi ar fi făcut orice ca s-o salveze.

– Ai multă imaginaţie, zise el la sfîrşit, strîngîndu-i mîna ca şi cum ar fi încheiat o înţelegere.

– Atunci să începem, propuse Matt. Să nu pierdem timpul.

La distanţă, auzi un sunet străin, mecanic, înfundat, dar distinct. Înlemni. Părea zgomotul unui elicopter. Forţele institutului se apropiau.

Aveau nevoie în primul rînd de scînduri. Nu puteau să doboare copaci uriaşi şi să-i taie în scînduri, dar aveau nişte bucăţi de lemn pe care le folosiseră pentru acoperişul colibelor. Dărîmară trei dintre ele. Pentru bucăţi mai lungi, colindară pădurea pînă găsiră copaci prăbuşiţi.

Matt ciopli un ciocan mare din piatră şi-i legă un mîner, vorbind cu voce tare în timp ce umanoizii îi pîndeau fiecare mişcare.

– Asta se cheamă punerea de mîner. Conform manualelor, nu ştiţi să faceţi asta.

Apoi dădu unor bucăţi mari de cremene formă de pană, ţinînd cu grijă într-o mînă fragmentul de stîncă şi folosind cealaltă mînă pentru a izbi cu o piatră, scoţînd aşchii mici.

– Îi spunem tehnica Levallois, zise el, răspunzînd privirilor lor de neînţelegere. Numită după o suburbie din Paris. Strămoşii voştri erau foarte buni la asta, în paleoliticul mijlociu. Sigur, asta era înainte să plecaţi din Franţa, pentru a vă stabili aici.

Matt înfipse penele într-un copac cu trunchiul deja înmuiat de putregai, le scoase cu ciocanul şi despică trunchiul. O muncă epuizantă. El şi Serghei lucrau cu rîndul. După două ore, aveau un morman de scînduri utilizabile, pe care Ochi-Albaştri, Genunchi-Rănit şi alţi cinci le cărară în sat.

Atraseră mai mulţi muncitori, iar Matt îi ajută să facă mai multe topoare din piatră. Petrecuse o vară, cu mulţi ani în urmă, împreună cu studenţi la arheologie, care reproduseseră în pădurile din Massachusetts modul de viaţă preistoric. Curînd, grupul începu să facă unelte, înfiinţaseră un mic atelier preistoric. Ţăcănitul cioplirii lor se auzea la distanţă de cîţiva kilometri. Cînd avură şase topoare, Matt şi Serghei duseră o grupă în pădure, căutînd pini puternici cu trunchiuri rotunde, fără defect. Doborîră patru, îi tăiară în buşteni lungi de trei metri şi folosiră securi din piatră pentru a le netezi capetele.

Se întoarseră în sat şi strînseră toate pieile rămase de la vînătoarea lor anterioară. Le aşezară într-o grămadă lîngă

scînduri şi buşteni. Spre seară, cînd totul era pregătit, întreg centrul satului fusese ocupat de echipamentul lor cel nou.

Matt era prea îngrijorat de soarta lui Susan, ca să mănînce ca lumea. Pierduse o zi întreagă cu pregătirile, dar nu avusese de ales. Cu carnetul şi stiloul în mînă, se aşeză lîngă foc, alături de Serghei. Mai înainte, rusul şi Dinte-Lung fripseseră o pulpă de antilopă la foc. Umanoidul împărţea carnea gătită colectivităţii vînătorilor. Serghei fărîmiţase bucăţi de frunze de zmeură, le opărise cu apă fiartă şi făcuse o imitaţie de ceai. Îşi făcuse şi ţigări din foi de iasomie înfăşurate în foi de viţă. Trase un fum, tuşi şi-i oferi un fum lui Matt, care refuză şi începu să facă o schiţă. Nu-l mulţumi prima încercare, rupse hîrtia şi o aruncă în foc.

– Nu trebuie să fie perfectă, îi zise Serghei.

– Nu, dar trebuie să folosească.

Încercă din nou, începînd de data asta de la bază. Schiţă o platformă grosolană, sprijinită pe doi buşteni, care să acţioneze ca nişte roţi. Alţi doi buşteni trebuiau puşi în faţă, pentru ca întreaga construcţie să poată fi împinsă. Din acea platformă se ridicau patru grinzi, ce sprijineau o platformă mai mică, ce se afla la trei metri, deasupra. Pe aceasta desenă o cameră. Pornind dintr-o latură a acesteia, ridicîndu-se mai sus, un cilindru ce reprezenta gîtul. După aceea craniul: un cap de urs uriaş, înspăimîntător. În cele din urmă adăugă, în partea de sub cameră, un chepeng. Arăta bine, o reprezentare perfectă a capului de zeu al renegaţilor. Un cal troian perfect.

Matt se cufundase atît de mult în examinarea desenului, că nu-l observă pe Kellicut pînă cînd bătrînul se aşeză lîngă el şi-i privi peste umăr. După aceea Kellicut se uită în jur, mirosi aerul, se întoarse spre Serghei şi-i vorbi pentru prima oară:

– Ai gătit carne!

Nu era o întrebare, ci o recunoaştere a faptelor, spusă ca o acuzaţie. Serghei dădu din cap şi trase încă un fum din ţigară. Kellicut se uită mult timp în foc, devenind limpede că pregătea o declaraţie importantă.

– N-ai nici un drept să faci ceea ce plănuiești, îi spuse el lui Matt, rostind astfel cuvintele încît să aibă impact maxim. Șmecheria asta răutăcioasă reprezintă violarea a tot ceea ce credem. Este împotriva tuturor lucrurilor cărora mi-am devotat viața, adăugă el, privindu-l pe Matt în ochi.

– Ai cooperat cu Institutul, îi replică Matt. Ai venit aici primul. Ești cel care a deschis cutia Pandorei.

Kellicut tăcu un timp, apoi recunoscu:

– Da, ai dreptate. Am bănuit de la început Institutul că face treburi urîte – dar n-am fost destul de bănuitor. Aveam nevoie de ei. Fără ei n-aș fi avut nici o șansă să ajung aici.

– Te-au folosit.

– Știu, dar și eu i-am folosit. Am fost circumspect de la început. Savanții nu erau de clasă mondială, studiile lor sînt recente. Institutul avea prea mulți bani de aruncat. La început nu mi-a păsat. Cei de la Institut mi-au spus că aveau rapoarte vagi despre zărirea unor făpturi în Pamir. Voiau să investighez. De ce nu? O ceată preistorică de umanoizi – un gînd foarte tentant. Merita, chiar dacă șansa era de unu la un milion.

– Știai că au fost aici înaintea ta?

– Da. Am aflat de la tatăl lui Șarafidin. Asta m-a făcut mai bănuitor, dar m-a și intrigat. Acționau ca și cum ar fi crezut în chestiile astea. Am început să cred și eu. Apoi, cînd am venit aici, am găsit aceste ființe incredibile, continuă el, privind în foc. Am văzut că au puteri speciale. Apoi, toate bănuielile mele au luat formă, am descoperit jocul indivizilor de la Institut. Știam că puterea poate fi folosită în scopuri întunecate – asta căuta Institutul. Am decis să mă despart de ei.

– Dar le-ai trimis craniul.

– Adevărat. Un mesaj final care să-i descurajeze. N-a mers.

– De ce ai îngropat jurnalul?

– Era pentru voi. M-am gîndit că Institutul vă va trimite să-mi dați de urmă. Știam că o să dați de jurnal. În acel moment îmi păsa încă de lucruri ca reputația – voiam să știți ce găsisem. Dar

nu mă gîndisem că vor trimite pe cineva cu voi. Am bănuit că v-aţi alăturat celor de la Institut. Pe atunci nu-mi mai păsa să-mi fac cunoscută descoperirea. Îmi păsa doar de putere, să o învăţ, s-o capăt, să ajung la un adevăr superior.

– N-am făcut niciodată parte din Institut, Jerry. Ar fi trebuit să ştii, zise Matt.

– Poate. Dar reprezinţi o parte a problemei.

Matt puse jos carnetul, fiind convins că profesorul văzuse schiţa. Se gîndi dacă să-i spună că Van trimisese mesaje prin satelit, că avea motive să creadă că forţele Institutului erau deja pe drum, dar decise să tacă.

Kellicut făcu semn spre carnet şi spuse:

– Poate vezi acum de ce schema ta e greşită, greşită moral. Ai văzut ce s-a întîmplat cînd l-ai salvat pe Van. Nu poţi aduce concepte din lumea exterioară în aceasta. E rău să faci aşa ceva. Mi-e teamă că nu pot permite aşa ceva – vocea lui ajunsese o şoaptă, ceea ce o făcea să pară ameninţătoare – chiar dacă asta înseamnă ca Susan să piară.

– Nu poţi să faci asta! exclamă Matt, neîncrezător.

– Ba da, îl contrazise Kellicut, fără să clipească.

Se opri şi se uită în foc, iar flăcările îi luminară conturul feţei şi ochii îi deveniră două găuri întunecate. Oftă, de parcă şi-ar fi asumat fără chef o povară, şi declară:

– Nu se poate întîmpla aşa ceva. N-o să te las. Dacă preferi să continui, atunci o să mori, ca şi Susan.

Apoi profesorul se ridică şi dispăru imediat în pădure, sub luna plină.

27

Susan ştiu că venea Kee-wak înainte să-l audă, pentru că detectă agitaţie în peşteră, în jurul gropii, şi, într-un fel pe care nu-l putea defini, intui apropierea lui.

Îi era atît de sete, că i se uscase gura. Se gîndi să se prefacă adormită, dar ştia că şiretenia n-ar fi folosit la nimic. N-avea ce face, trebuia să-l aştepte.

La început apăru garda pretoriană, două creaturi purtînd pe umeri piei dungate cu galben, ca pe nişte pelerine. Se uitară în jos cu dispreţ, iar Susan simţi că-i încearcă mintea, doi nori ce trecură prin conştiinţa ei şi apoi dispărură. Ea nu manifestă interes pentru ei, iar creaturile se traseră de lîngă marginea gropii.

Femeia privi podeaua plină de praf şi văzu umbra îndesată apărînd peste ea ca un gargui. Se uită în sus şi-l văzu pe Kee-wak pe buza gropii, cu înălţimea accentuată de faptul că stătea deasupra, ca o statuie grotescă pe un piedestal. Se vopsise cu roşu în jurul gurii, încît aceasta arăta ca o rană deschisă, iar ochii înconjuraţi cu negru erau cufundaţi în orbite, ca la hiene. În jurul frunţii avea pielea zburlită, neagră cu alb, de maimuţă.

Părea să ştie că-i e sete, şi-i coborî o jumătate de craniu cu apă murdară, cafenie, dar avînd mîinile legate la spate, nu putea să-l ridice la buze. Umanoidul nu făcu nici o încercare s-o ajute. Oricum, apa părea prea respingătoare ca s-o bea. Kee-wak sări în groapă, în spatele ei, şi strînse şi mai tare laţul. Mirosul lui, o duhoare de mosc şi sînge, îi făcu greaţă. Individul o apucă de păr, o împinse să cadă în genunchi şi rămase în picioare în spatele ei. Susan simţi teaca pistolului atingîndu-i spinarea. Apoi simţi lucrul de care se temuse: începu să-i pătrundă în minte, încet, ca un lichid ce se întinde. După aceea simţi durere, la început neclară, care deveni tot mai ascuţită, pînă îi veni să ţipe. Umanoidul stătea chiar în spatele ei, dar parcă intrase în ea, uitîndu-se prin corneea ei, recepţionînd ceea ce vedea ea pe retină. Dar se infiltrase şi în centrul durerii.

Susan se trase mai aproape de zidul gropii, se tîrî centimetru cu centimetru, fără să se sinchisească de durerea din umeri şi de durerea din interior, pînă văzu obiectul pe care-l căuta. Nu se uită la oglindă pînă nu ajunse la o jumătate de metru de ea, iar atunci

deschise larg ambii ochi şi privi direct în reflectarea argintului, văzînd propriii ochi uitîndu-se la ea, lărgiţi de frică, dar uşor de recunoscut, de-un verde-profund. Se uită la propriii ei ochi de parcă ar fi fost fîntîni gemene de apă verde, iar ea cădea în ele, pînă simţi brusc o mişcare în spate, o retragere, iar durerea îi încetă în minte, ca o strînsoare relaxată deodată. Kee-wak strigă – de zăpăceală, nu de durere – şi, dintr-un salt, ieşi din groapă şi plecă, ca o fantomă dispărînd în zori.

Susan se ridică. Avea o pată de grăsime pe mijlocul spatelui, acolo unde o atinsese, şi-şi frecă încheietura de ea, lărgind strînsoarea laţului.

Kellicut nu simţea teamă. Era ca un profet din vechime, ca un creştin ce se ruga în tunelele subterane ale Coliseumului. Îl mîna convingerea copleşitoare că avea dreptate.

Traversă terenul de înmormîntare şi ajunse la gura peşterii cînd se lumina. Acolo nu era nimeni, nimic care să întrerupă muzica liniştitoare a păsărilor. Îi rămăsese doar o cămaşă şi decisese s-o poarte – nu numai pentru că era o ocazie deosebită, ci şi pentru că era un emisar, iar emisarii se îmbracă potrivit rolului lor.

Atinse buzunarul şi simţi bucata de hîrtie de acolo. Acela era mesajul, misiunea lui, dar nu-l putea înmîna ca un curier sosit pe neaşteptate în Roma lui Caesar din avanposturile imperiului. Trebuia să fie atent ca lucrurile să se petreacă aşa cum se cuvine.

Privi în jur, înainte să intre în peşteră. Nu-şi lua rămas-bun, îşi zise el, pentru că s-ar putea să se întoarcă. Se întărea doar, văzînd peisajul, pentru călătoria prin tunele. Nu fusese niciodată în peşteră, dar îşi imaginase cît de întunecoasă şi de apăsătoare trebuia să fie.

Misiunea lui era periculoasă. Dacă nimerea peste un paznic greu de cap care decidea că venise cu scopuri rău-voitoare şi-l dobora pe loc? Dacă nu ajungea la cel care trebuia, singurul

suficient de inteligent ca să priceapă avertismentul pe care încerca să-l transmită?

Tunelul uriaş pătrundea drept în munte, de parcă ar fi fost construit pentru o cale ferată gigantică. Se simţea pitic, ascultîndu-şi ecoul paşilor. Nu avea rost să se strecoare în tăcere, din moment ce venise ca să fie descoperit. Tunelul făcu o curbă, apoi ajunse într-o peşteră subterană imensă, luminată de torţe prinse în pereţi. Se opri şi ascultă: nimic, doar picături ce se scurgeau cînd şi cînd de pe stalactite, căzînd pe stalagmitele de dedesubt. Fu cuprins de-un val de îndoială pe care trebui să-l înfrîngă. Avu impresia că mintea îi era invadată, dar nu fu sigur.

Mergi înainte, îşi zise, apoi se pierdu în detalii: nişele pentru torţe, care-l intrigară, vetre abandonate. Alese coridorul cel mai mare şi-i urmă urcuşul treptat, pătrunzînd în munte. Trecu pe lîngă mai multe culoare laterale şi fu uluit de ce se putea întîmpla acolo. Tunelul coti la stînga, apoi la dreapta. Văzu o intrare strîmtă, sub o arcadă, intră pe acolo şi se trezi într-o peşteră uriaşă, iar vreo zece figuri se întoarseră către el.

Se aşteptase să-i ia prin surprindere, dar în loc de asta fu el surprins, cînd braţe puternice îl apucară din spate, strîngîndu-i umerii să nu poată mişca. Pe cînd durerea îi străpunse omoplaţii, îşi dădu seama de adevăr. Ei îl atraseseră în peşteră – de aceea nu întîlnise pe nimeni pe coridoare. Acum avea o singură speranţă, că vor fi suficient de curioşi ca să-l păstreze în viaţă, că se vor întreba de ce a venit, poate că-l vor duce la conducătorul lor.

Nu-l lăsară să aştepte. Trei creaturi îl tîrîră printr-un tunel lateral, cîte una în fiecare parte şi a treia ţinînd vîrful unei lănci în spatele lui, pînă ajunseră într-o cameră. Acolo, pe o piatră, stătea Kee-wak, care întoarse uşor capul să se uite la el, dar altfel nu se mişcă. Kellicut rămase ca trăsnit. Atît de maiestuoasă era creatura, atît de puternică, atît de evident superioară celor printre care trăise în ultimele luni. Se simţi uşurat. Decizia pe care o luase, riscîndu-şi viaţa, fusese corectă. Renegaţii fuseseră aleşi de des-

tin ca viitor al speciei. Dar uşurarea fu urmată imediat de alt sentiment, de energia curgînd în el, grăbindu-se să-i ocupe cîmpul receptor. Îl făcu să se simtă nesigur, aproape cuprins de panică, pentru că era mult mai puternică decît orice trăise vreodată.

Kellicut se aşează pe un bolovan şi caută în buzunarul cămăşii. Mişcarea produse încordarea paznicilor, dar Kee-wak nu se clinti. Încet, Kellicut scoase schiţa lui după desenul lui Matt despre creaţie, care-şi bătea joc de zeul renegaţilor. Desfăcu hîrtia, o ţinu în faţa lui şi o privi, concentrîndu-se asupra liniilor, încercînd să le vadă ca un întreg. În interiorul capului de zeu, Kellicut reprezentase secretul, schiţînd ceva ce Matt nu desenase: siluete, soldaţi zăcînd în pîntece, aşteptînd să atace. Se uită la siluete, pe care le desenase cît mai realist posibil. Îl privi pe Kee-wak, să vadă dacă acesta recepţiona, dar n-avea de ce să fie îngrijorat, din moment ce-l simţea pe Kee-wak în el, privind cum privea hîrtia ce-i tremura în mîini.

Slavă Domnului, îşi zise Kellicut, mesajul fusese transmis, planul lui Matt putea fi neutralizat. Nu-l văzu pe Kee-wak făcînd o mişcare scurtă, cu o mînă. Dar altceva pluti în mintea lui, o viziune. Folosea puterea, îşi dădu el seama, o cucerise, pînă la urmă. Viziunea se focaliză şi luă formă – era o ceafă, propria lui ceafă. De ce ceafa lui?

Nu avu timp să evite lovitura care veni din spate şi-i izbi gîtul ca o lamă, atît de puternică şi de perfect plasată că-l tăie exact prin măduva spinării. Moartea îi fu instantanee, lucru foarte bun, pentru că ultimul lui gînd fusese plin de speranţă. Optimismul rămase întipărit pe figura lui chiar cînd capul îi căzu şi i se opri pe piept.

Matt găsi un loc bun să ridice construcţia, o vale îngustă, pitorească, aproape de gura peşterii. Era despărţită de aceasta printr-un şir de pini, ceea ce le permitea să lucreze în relativă izolare, cu condiţia să lucreze iute.

Se duse la marginea pîlcului de pini şi privi spre peşteră. Mirosul reconfortant de cetină se ridica de pe solul moale, amintindu-i de munţii din Vermont unde-i plăcea să se plimbe toamna.

Croi, în minte, un drum pentru capul de zeu, ca să ajungă la peşteră. Exista un petec dificil, dar în cea mai mare parte solul era înclinat uşor în jos. După ce terminau construcţia, trebuia să fie în stare s-o împingă pînă la gura peşterii, folosind buşteni rotunzi, cîte doi deodată, mutîndu-l pe cel din spate în faţă pe măsură ce avansau. Spera ca umanoizii să prindă ideea, pentru că ei trebuiau să facă cea mai mare parte a transportului. După ce afurisitul de obiect era pus pe locul prevăzut, restul aparţinea renegaţilor.

El şi Serghei sosiră devreme. Un grup condus de Genunchi-Zdrobit şi de Băiat-Înalt căra materialul de construcţie către locul de muncă. Refuzaseră să traverseze terenul de înmormîntare, deci fuseseră siliţi să-l ocolească, parcurgînd o distanţă de două ori mai lungă şi un teren mult mai dificil. Dar ajunseseră la timp şi nu trudiseră prea tare.

Matt îşi aşează rucsacul pe crengile unui copac. Avea acolo lucruri speciale, inclusiv cele la care lucrase o mare parte din noapte, pe care urma să le instaleze mai tîrziu, în final, cînd nu va fi nimeni în jur.

Puse toate schiţele în şir, pe pămînt. Făcuse opt desene, unul al aspectului general şi celelalte ale părţilor individuale şi ale îmbinărilor. Treaba cea mai dificilă era construirea trupului şi a capului, astfel încît să semene cu capul de zeu din peşteră. Un lucru greu de făcut chiar cu cherestea adevărată, cu un ciocan bun şi cuie, îşi spuse el, dar aşa... nu-şi termină gîndul.

Puseră sculele jos şi le priviră, o grămadă de instrumente rudimentare: viţe, oase, pietre cioplite, pietre grele, bucăţi de rocă şi aşchii de cremene. Măcar avea briceagul...

Serghei păru că-i citeşte gîndurile:

– Sculele or fi preistorice, zise el, zîmbind încurajator, dar mintea ce le foloseşte e din secolul douăzeci.

Aleseră doi buşteni groşi pentru bază şi-i aşezară în paralel. Alţi doi buşteni fură aşezaţi perpendicular pe primii, ca la un ponton, şi-i fixară cu viţe. Legară grinzile verticale, apoi construiră două platforme pentru trup, înţepenind îmbinaţiile cu aşchii de os şi piatră. Fixară ramuri groase, ca nişte coaste, pînă scheletul fu destul de solid să se ţină în picioare. Regretînd, Matt renunţă la chepeng şi lăsă o deschizătură între ramuri, pe care o acoperi cu blănuri.

Matt se urcă pe platformă, în interiorul capului de zeu, se duse la margine şi-şi şterse fruntea. Din locul în care se afla, construcţia părea impresionantă. Se ridica şapte metri deasupra solului şi era solidă.

Apoi îl văzu pe Dinte-Lung ieşind din pădure, ţanţoş. În urma lui veneau doi umanoizi mai tineri, ce cărau ceva pe capete, împleticindu-se sub greutate. Ceva lung, negru. Cînd se apropiară, Matt zări un cap uriaş, rotund, şi o blană neagră. Dinte-Lung îşi îndeplinise misiunea, ucisese un urs de peşteră. Acum, capul de zeu urma să fie o replică exactă.

Serghei sări în sus şi strigă de bucurie. Se duse să examineze blana ursului şi-l îmbrăţişă pe Dinte-Lung, care reuşea cu greu să-şi ascundă satisfacţia. Cei doi tineri se alăturară celorlaţi care lucrau şi terminară iute trunchiul gol pe dinăuntru, completînd laturile cu crengi şi atîrnînd deasupra piei de animale, ca să dea impresia unui monstru.

După aceea se apucară să lucreze capul. Matt croi o falcă inferioară hidoasă, avînd grijă să lase găuri mari pentru gură şi nări. Vor avea nevoie de ele mai tîrziu. Pe jumătatea de sus a figurii plasă capul ursului, cu trăsăturile şi ochii lui mici. Blana neagră atîrna în jurul gîtului ca un guler, iar efectul era identic celui produs de capul de zeu din peşteră: inspira teamă.

Matt sări pe sol şi verifică lucrarea. Semăna leit cu originalul, chiar şi la lumina zilei, părea posedată de acelaşi spirit răuvoitor. Umanoizii o priviră cu teamă şi se ţinură la distanţă.

După cum discutaseră, Serghei se strecură să construiască ascunzătoarea secretă. Scotoci pînă găsi locul potrivit, nu prea departe de gura peşterii, dar nu la vedere. Mai întîi săpă o groapă largă, puţin adîncă. O acoperi cu doi buşteni, care arătau ca aceia folosiţi pentru trunchiul zeului. Apoi întinse piei peste ele. Se vîrî înăuntru, s-o examineze. Interiorul întunecos nu era prea mare, dar încăpeau acolo şase persoane.

– Misiune îndeplinită, îi spuse Serghei lui Matt, cînd se întoarse, apoi privi capul de zeu, care se ridica deasupra ca o forţă a răului. Deci asta reprezintă progres în civilizaţie? Ce fel de zeu crezi că este?

– Nu-s sigur. Dar e legat de vînătoare şi de vărsare de sînge. Ursul de peşteră e aproape o zeitate, el conduce pe munte. Toţi se tem de el, iar lui nu-i e teamă de nimeni. Deci e normal că s-au apucat să-l venereze cînd au început să omoare şi să mănînce carne. Ştim din mormintele preistorice că ursul de peşteră era considerat sacru.

– Nu ştiu dacă ai dreptate, replică Serghei, dînd din umeri.

Matt îl bătu pe spate, apoi îşi văzură de treabă.

Cu ajutorul umanoizilor, aşezară buştenii, pe care urma să fie transportată construcţia, la baza acesteia. Îşi ocupară cu toţii locurile şi împinseră cu toată puterea statuia gigantică pînă începu să scîrţîie, apoi să se mişte. Alţii trăgeau de vîţele legate de trup. Traseră şi împinseră tot mai tare, pînă buştenii se rotiră. Aşezară alţi doi buşteni în faţă şi-i luară pe cei doi din spate. În felul acesta, mişcară construcţia pînă cînd, după o jumătate de oră, o duseră chiar în faţa intrării în peşteră.

Aşezară buştenii rămaşi între zeitate şi gura peşterii, lăsînd funiile din viţe să atîrne. În sfîrşit, opera lor se afla pe poziţie, gata să fie ocupată. Matt îşi luă rucsacul şi se căţără în construcţie. Se ascunse în interior printr-un chepeng de piei, se stre-

cură prin gît în capul gol pe dinăuntru şi făcu lucrul pentru care venise.

Apoi reveni în pîntece, după care sări pe sol. Înfipse un par în pămînt, legă ceva de el şi plecă. Cînd se duse în vîlcea, observă că soarele trecuse de amiază. Curînd se va însera, vreme de vînătoare, cînd creaturile îşi vor părăsi bîrlogul. Se rugă să vină, să trimită santinele sau chiar un grup pentru un raid. Se uită la capul de zeu. Era rău, maiestuos, soarele îi făcea blana să sclipească, era o ofrandă gigantică, un tribut ce nu putea fi refuzat. Înţelese atunci imaginaţia mincinoasă ce se afla în spatele calului troian, gluma supremă a darului otrăvit ce nu putea fi respins.

Se duse în vale şi urcă spre culme, unde-l găsi pe Serghei moţăind. Se întinse pe iarba înaltă, caldă, şi simţi oboseala copleşindu-l, dar nu riscă să adoarmă. Trebuia să vegheze. Efortul adevărat nu începuse încă. Şi urma să aibă curînd nevoie de toate rezervele lui de energie.

Susan reuşise să-şi scoată o mînă din laţ, dar o ţinea la spate aproape tot timpul, ca să-i înşele. Grija ei era mai degrabă o superstiţie, ştia destule despre puterile lor ca să ştie că nu o vedeau de la distanţă, că vedeau doar prin ochii ei. Dar nu voia să rişte. Folosise o mînă ca să ridice jumătatea de craniu pe care-l lăsase Kee-wak. Mai avea un pic de apă cafenie pe fund, dar putea prea tare ca s-o bea.

Nu putea să iasă din groapă. Zidul era prea înalt să se cţăre. Exista o ieşitură undeva sus, într-o parte. Dacă aş putea să mă urc acolo, gîndea ea. Dar nu putea ajunge nici sărind, era prea sus. Trebuia să se cţăre pe ceva.

Pe Susan o îngrijora întîlnirea cu Kee-wak. Ştia că acesta se va întoarce şi se putea ca trucul ei să nu mai meargă încă o dată. Puse oglinda în buzunar, s-o aibă la îndemînă. Un al şaselea simţ îi spunea că se întîmpla ceva în peşteră, o neliniştе ce sugera că va avea loc o activitate sau o ceremonie. Poate erau pregătirile pentru sacrificarea ei...

Îi era teamă de durere. Întotdeauna îi fusese. Nu moartea o speria, ci tortura. Iar monștrii aștia erau în stare să tortureze, nu pentru vreun țel macabru, ci pentru că le lipsea atît de mult empatia, că nu puteau să aprecieze consecințele acțiunilor lor.

Gîndurile îi fură întrerupte de tărăboiul de deasupra. Se uită în sus, dar nu reuși să vadă, din cauza strălucirii torțelor, decît picioarele solide de pe marginea gropii. În întunericul dens păreau să fie ale unui șir de creaturi care cărau ceva, poate un giulgiu – voalul pe care urma să-l poarte ca mireasă a morții? – apoi îl ținură deasupra gropii și-i dădură drumul. Căzu greu și izbi fundul gropii cu un bubuit, iar Susan putu să vadă un braț întins, apoi un picior. Era un cadavru, un cadavru uman. Creaturile plecară. Încet, cu grijă, Susan se apropie, se aplecă, își trase mîna de la spate și întoarse trupul. Era Kellicut! Avea figura strîmbă, deformată cumva, și ochii deschiși, holbați. Susan gîfîi, lăsă trupul să cadă, acesta căzu pe burtă și femeia văzu că avea o rană adîncă în cap. Putea să vadă prin rană, chiar în craniu. Începu să țipe, pentru că zări osul din interiorul capului. Craniul era gol. Creierul lipsea.

Creaturile ieșiră din peșteră încet, uitîndu-se la capul de zeu de parcă ar fi putut să-i doboare în orice clipă. Unele clipeau, de parcă ar fi privit la soare. Înconjurară statuia, cei mai curajoși se apropiară, întinseră mîinile tematori și atinseră baza de lemn pe care stătea.

Din ascunzătoare, Matt îi urmărea nervos, cuprins de-o nouă grijă: poate zeitatea arăta prea feroce, poate nu aveau curaj s-o miște. Totul depindea de transportarea ei în peșteră. Se autoconvinsese că asta va fi acțiunea lor instinctivă, dar probabil că se înșelase, probabil că nu era în stare să pătrundă în lumea lor mentală și să le prevadă comportarea. Simțea însă că exista unul printre ei, însuși Kee-wak, care ar dori ca lucrarea aceea să-i aparțină, s-o posede, să-i mărească puterea.

Exact în acel moment, de parcă Matt l-ar fi chemat, Kee-wak apăru în gura peșterii. Nu puteai să nu-i recunoști silueta înaltă,

solidă, şi fîşia de blană de maimuţă ce-i îngroşa fruntea. Matt zări mînerul revolverului lucind în razele soarelui, în timp ce creatura stătea dreaptă, uitîndu-se la capul de zeu, apoi – singurul care făcu acest lucru – cercetînd orizontul.

Imediat, Matt se ghemui în ascunzătoare. Genunchiul lui lovi spatele lui Serghei, după care se strînseră unul în altul în beznă, în timp ce senzaţia misterioasă, periculoasă, le pătrunse în cortex, începînd din centru şi răspîndindu-se spre exterior, precum cerneala în apă. Serghei era speriat. Îl prinse pe Matt de braţ şi-l strînse atît de tare, că-i întrerupse circulaţia sîngelui, pînă cînd Matt se întinse şi-l bătu pe genunchi. Curînd, senzaţia încetă.

– Nu fi îngrijorat, zise Matt. Asta a fost un pic de explorare. Probabil că-i mai bine să ieşim.

De pe culme priviră cum creaturile se străduiau, ca nişte liliputani, să tragă construcţia uriaşă în peşteră. Unii trăgeau, alţii împingeau, dar abia cînd alcătuiră şiruri ce traseră de odgoane reuşiră s-o clintească. Matt îi grăbea în tăcere, abia stăpînindu-şi dorinţa de a le striga îndrumări privind folosirea a ceva atît de elementar ca roata. Apoi ideea păru să-i atragă, construcţia începu să se mişte pe butuci, greoi, ca o corabie navigînd sub o briză nesigură. Păru că trece o veşnicie pînă ajunse la gura peşterii, zăbovind acolo un pic pînă siluetele mici, negre, curăţară drumul de pietre. În cele din urmă, capul de zeu pătrunse înăuntru, fu înghiţit de gaura întunecată.

– Să-i dăm drumul! strigă Matt şi o luă la goană înainte ca Serghei să iasă din ascunzătoare.

Coborîră culmea, străbătură luminişul, apoi urcară spre peşteră. Matt ascultă: se auzea o cacofonie de zgomote, de pietre izbite, de rostogolit de buşteni, de gîfîituri, de paşi, de tîrşîituri şi scîrţîituri, dar totul în depărtare. Intră. Serghei îl urmă îndeaproape. Aşteptară puţin pînă li se obişnuiră ochii cu întunericul, lipindu-se de pereţii peşterii ca să evite lumina zilei. În faţă, chiar la cotitura tunelului, văzură capul de zeu ca o corabie de ceremonie, întorcîndu-se într-o parte, cu conturul distorsionat

de lumina torţelor şi aruncînd umbre hidoase pe stîncă. Din senin, tobele începură să bată, grav, continuu, lugubru.

Matt se sili să stea locului. Cînd consideră că trecuse suficient timp, se strecură de-a lungul tunelului urmat de Serghei, pînă ajunseră la pantă. Acolo se opri să privească dincolo de suprafaţa netedă de piatră. Scena din faţa lui era de coşmar. Capul de zeu ocupa centrul peşterii, părînd mai mare şi de două ori mai hidos înăuntru, înconjurat de pumnalele stalactitelor şi ale stalagmitelor. Liliecii fîlfîiau în jurul scalpului ursului. Războinicii înconjuraseră capul de zeu din toate părţile, iar Matt observă imediat că aveau ciomege şi suliţe. Într-o parte, toboşarii băteau în instrumente, castroane negre din lemn acoperite cu piei întinse. Alţii cărau torţe aprinse. Conducînd totul, îmbrăcat cu însemnele lui obişnuite, stînd pe scaunul curbat ce-i servea de tron, în mijlocul întregului tărăboi se afla Kee-wak.

Kee-wak se ridică şi toboşarii se opriră. Se uită la capul de zeu, părînd nesigur. Parcă ar fi încercat să-l citească, să-i descopere secretul. Toţi se uitau la simbolul hidos. Apoi Kee-wak făcu un gest şi celelalte creaturi cărară braţe de lemne, pe care le strînseră la baza construcţiei. După ce terminară, toboşarii se dezlănţuiră din nou, dar Kee-wak le făcu semn să se oprească. Se ridică iar şi privi reprezentarea, încercînd să-i descifreze misterul, să pătrundă în fiecare colţ al interiorului ei cu ochiul puterii lui. Ceva, cumva, mergea prost. Foarte prost. În acel moment, din interiorul capului de zeu se auzi un răcnet, la început timid, apoi insistent, un vaiet strident, o implorare. Ţipătul de alarmă al umanoizilor. Creaturile se traseră înapoi speriate, împiedicîndu-se unele de altele. Dar Kee-wak se repezi, de parcă s-ar fi aşteptat la aşa ceva. Înhăţă o torţă şi, cu mişcări febrile, aprinse lemnul, înconjurînd baza, pînă cînd flăcările o cuprinseră din toate părţile.

Umanoidul aruncă torţa şi se trase înapoi, în timp ce focul rodea capul de zeu. Arse grinzile, ajunse la interior, pîrlind lemnul, aprinzîndu-l. Toboşarii începură din nou, iar fumul se ridică spre tavanul boltit, provocînd agitaţie printre lilieci, încît pla-

fonul se transformă într-o masă țipătoare, forfotind de capete și aripi. Apoi se întîmplă ceva neașteptat, foarte neașteptat.

De undeva, din măruntaiele zeității, se auzi un urlet, bătăi continue, iar muzica lui Bruce Springsteen izbucni deodată în peșteră, răsunînd cu o intensitate înnebunitoare: *Born in the U.S.A.* Și cînd flăcările urcară pe gît și ajunseră la cap, iar fiara păru să cadă pe spate, ochii și gura ei se deschiseră și scuipară mingi de foc, flăcări colorate ce ajungeau la douăzeci de pași și mai mult. Pîrliră pereții peșterii, izbiră podeaua și transformară peștera rece într-un infern de fum, flăcări și cenușă, cu liliecii zburînd deasupra și cu muzica pulsînd prin ea, împrăștiindu-se prin tunele.

Creaturile intrară în panică. Mînați de viziunea zeității răzbunătoare care înhăța pe oricine-i stătea în cale, umanoizii fugiră din peștera principală, în străfundurile tunelelor, urmăriți de muzică. Împreună cu ei gonea și Kee-wak, împingîndu-i pe ceilalți din drum. În peșteră, șeful se opri o clipă și fugi spre groapă. Era goală, cu excepția trupului lui Kellicut, care fusese împins într-o parte, sub o ieșitură a stîncii, iar prizoniera reușise astfel să scape. Kee-wak răcni furios, apoi alergă împreună cu ceilalți, cît de iute putea, pînă ajunseră la tunelurile superioare și la intrarea principală. Acolo se strînseră afară, în siguranța zăpezii adînci, cufundîndu-se în mormanele de nea proaspătă.

Matt alergă în urma creaturilor ce goneau. Cînd ajunse în peștera principală, aceasta se golise. Văzu groapa și se pregăti să se ducă spre ea, cînd o voce îl strigă din urmă:

– Matt, nu! E oribil! Acolo-i trupul lui Kellicut.

Matt o luă pe Susan în brațe și o ținu mult timp. Femeia tremura. O mai ținea încă atunci cînd Serghei năvăli în peșteră, împreună cu Genunchi-Zdrobit, Dinte-Lung și ceilalți, care așteptaseră în ascunzătoare. Reluară urmărirea, gonind prin tunele goale, trecură pe lîngă vetre părăsite doar cu cîteva minute înainte, pînă ajunseră la intrare, locul unde Matt, Susan, Van și Rudy văzuseră prima oară creaturile, cu mult timp în urmă.

Rămaseră alături, privind din gura peşterii cum renegaţii, încă în panică, se tîrau prin zăpadă, ca nişte animale rănite. Creaturile se împingeau cu sălbăticie, chiar se loveau, aruncînd stropi de sînge pe zăpada frămîntată. Matt şi Susan îl văzură pe Kee-wak răsărind în mijlocul haosului, încă o figură cu putere de comandă.

Kee-wak stătea drept, cei din jurul lui se retraseră. Într-o clipă în care totul împietri, îşi ridică fruntea şi-şi întoarse privirea rea către Matt, Susan şi Serghei. În clipa aceea, înţelese totul. Îl cuprinse furia, pricepînd înşelăciunea. Urlă, cu capul lăsat pe spate. Apoi, foarte calm, trase tocul pistolului peste cap şi luă arma în mînă. O răsuci în fel şi chip, pînă atinse trăgaciul. Explozia răsună spre zări. Glonţul zbură în zăpadă, nevătămător. Dar fu urmat de altul, şi altul...

Atunci se auzi alt sunet, mai profund, ca al unui cutremur. Crescu şi se apropie, pînă începu să se zgîlţîie coasta muntelui. De sus veni o năvală tunătoare de zăpadă, căzînd ca un gheţar.

– Priviţi! strigă Matt. O avalanşă!

Fugiră înapoi în peşteră. În fracţiunea de secundă înainte de fugă, se uitară în urmă şi-l văzură pe Kee-wak, peste care curgea zăpada grea. Kee-wak se uita în sus şi, în clipa de înţelegere finală, rămase drept, arătîndu-şi dinţii, şi deschise gura. Din ea ieşi un urlet gutural de furie. Un sunet fantomatic, amar şi chinuit. Păru că răsună prin timp, prin secole, prin milenii. Apoi zăpada se opri şi se făcu linişte.

28

Matt şi Susan se treziră cînd soarele se ridicase sus pe cer, îşi strînseră lucrurile şi se pregătiră să plece. Tot ce aveau încăpea uşor în rucsacuri, cu excepţia hanoracelor, pe care le purtau. Aveau nevoie de ele ca să coboare cealaltă pantă a muntelui. Se mai uitară la vale pentru ultima oară.

– E o prostie, dar cred că o să-mi lipsească, zise Susan.

– E într-adevăr o prostie, îi replică Matt.

– Ce crezi că ar trebui să publicăm?

– Nu știu. M-am tot întrebat. Evident, dacă povestim totul, locul ăsta e terminat. Chiar dacă modificăm ceva, oamenii vor veni, mai devreme sau mai tîrziu. Kellicut avea dreptate – măcar în privința asta.

– Sînt de acord. Dar nu-mi place să mă gîndesc la cîte am aflat și să știu că se vor pierde. Gîndește-te la știință. Nu-i nici o cale să transmitem cunoștințele noastre generațiilor viitoare?

– Nu cunosc nici una. Nu, pînă ce această societate nu va dispărea cîndva, în viitor, dar noi nu avem cum să știm cînd se va întîmpla acest lucru – dacă se va întîmpla.

Susan clătină din cap, nemulțumită, exclamînd:

– Cum să mai citesc vreun articol despre omul de Neanderthal? Sau să scriu vreunul?

– Ar trebui să-ți schimbi specialitatea, glumi Matt. *Australopithecus, Homo habilis...*

– Sau poate noul meu favorit, *Homo erectus*.

Rîseră amîndoi.

Serghei îi aștepta lîngă foc. Avea și mai puține bagaje decît ei și abia aștepta să plece. Dar mai aveau un lucru important de făcut, iar umanoizii fuseseră instruiți pentru asta toată dimineața. Trupul lui Kellicut fusese scos din groapă și zăcea, gol, pe o lespede, cu capul pus la loc, dar ușor într-o parte. În apropiere ardea un foc uriaș, aruncînd scîntei la șapte metri în aer și zvîrlind valuri de căldură ce făceau norii să danseze pe cerul albastru. Matt privi satul și zise:

– Aruncă totul în foc. Distrug colibele...

– Asta pentru că se vor muta în interiorul muntelui, replică Serghei. Vor ocupa peștera părăsită de ceilalți. Cred că le place să trăiască în interior, adăugă el, dînd din umeri, în timp ce Matt și Susan schimbară priviri.

Întregul sat se strînsese pentru funeralii. Susan observă, ușurată, că populația rămăsese destul de numeroasă, în ciuda

faptului că raidul şi cutremurul o decimaseră. Dar femeile, copiii şi alţii care se refugiaseră în pădure se întorseseră. Întreaga adunare se strînsese în jurul trupului lui Kellicut, întins în luminiş.

Matt, Susan şi Serghei aveau rezervate locuri de onoare. În spatele lor, tineri scoteau din buşteni scobiţi pe dinăuntru sunete lente, sincopate, jalnice. Ceilalţi dansau într-un fel bizar, lugubru, răsucindu-şi coatele şi genunchii în unghiuri stranii. Focul arse puternic pînă cînd, în cele din urmă, Ochi-Întunecat ieşi din colibă, ducînd cochilia plină cu ulei. Merse pe o cărare de jeratic ce fusese pregătită pentru el şi vîrî cochilia în foc. Apoi se duse la trupul profesorului, ţinînd în mînă o aşchie lungă de cremene şi puse vîrful ascuţit lîngă nas.

– Ar fi bine să te uiţi în altă parte, îl sfătui Matt pe Serghei, dar după exclamaţia pe care o auzi, îşi dădu seama că acesta nu-l ascultase.

Ochi-Întunecat scoase cochilia din flăcări şi turnă uleiul cald pe pieptul şi picioarele lui Kellicut. Apoi trupul fu înfăşurat în frunze groase de viţă şi legat, iar cînd toboşarii grăbiră ritmul, îngrijitorii mormintelor apărură să ia cadavrul. Îl aşezară pe un catafalc nou făcut, plasat pe buşteni, care urmau să folosească drept roţi.

După plecarea lor, Ochi-Întunecat se retrase în coliba sa, cu traista pe umăr, gata să adauge ochii profesorului celor ai membrilor tribului decedaţi înaintea lui.

– Bine, zise Serghei, am avut destulă răbdare. Spuneţi-mi totul. De unde aţi scos asta?

Abia terminaseră masa, ultima din vale, şi se relaxau înainte de a porni în călătoria lungă. Matt stătea întins, cu mîinile sub cap, privind cerul, iar Susan se lungise alături, cu picioarele întinse, rezemată în coate.

– Nu-s multe de spus, începu ea. Ai auzit de Enigma din Khodzant? întrebă ea, iar rusul clătină din cap. O pictogramă. A

fost descoperită nu departe de aici, în secolul trecut. O parte lipsea, aşa că nimeni nu i-a descifrat înţelesul. În lipsa originalului, nu s-a ştiut cît de veche era. Oricum, n-ar fi crezut nimeni. Ca în cazul în care ar fi fost descoperite tablele din piatră ale celor Zece Porunci. Prima dată cînd am fost în peşteră şi fugeam de creaturi, am văzut-o pictată pe un perete. Mai tîrziu m-am întors, s-o examinez. Descria o bătălie, sau mai degrabă o serie de bătălii, între doi duşmani nemiloşi. Într-o tabără era *Homo sapiens*, adică noi. În cealaltă, *Homo neanderthalensis*. Într-un anumit moment, cele două tabere s-au întîlnit, într-o întrunire pentru stabilirea păcii, aruncînd armele. *Homo sapiens* a recurs însă la şiretenii. Soldaţii au săpat capcane în care să-i prindă pe neanderthalieni, iar şiretlicul a ţinut. Au învins, chiar dacă nu prin luptă cinstită. O victorie a vicleniei. M-ai urmărit?

– Vrei să spui că a fost o singură bătălie? Şi printr-un singur vicleşug au fost raşi de pe faţa pămîntului toţi neanderthalienii?

– Nu. Probabil că au fost nenumărate bătălii, care au durat foarte mulţi ani, poate secole. Dar rezultatul a fost de obicei acelaşi: *Homo sapiens* învingea. Cu alte cuvinte, Enigma nu-i o singură poveste din trecut, ci o metaforă vizuală, o explicaţie a distrugerii – sau pe aproape – a unei întregi specii. Întruchipează o lecţie istorică. Învăţase ceva. Transmite, peste secole, celor care supravieţuiesc: nu uitaţi, trebuie să ştiţi ceva despre *Homo sapiens!*

– Şi anume?

– Că-i duplicitar, că trişează, că minte. Şi că învinge oricum.

– Şi că, dacă vrei să supravieţuieşti, interveni Matt, trebuie să înveţi de la el. Să devii ca el.

– Întrebarea care s-a pus, intrigînd arheologii, paleontologii şi pe oricine, din momentul găsirii primului craniu cu aspect omenesc în valea Neander, acum un secol şi jumătate, şi identificării lui ca aparţinînd altei specii, a fost: de ce eu şi nu el? spuse Susan. De ce am supravieţuit noi, iar el a dispărut? Era la fel de deştept. Era mai puternic. Supravieţuise ororilor epocii glaciare

în Europa şi Asia, locuise acolo două sute de mii de ani. Ce i s-a întîmplat? Ce trăsătură importantă îi lipsea?

– Şi care a fost aceea?

– Înşelăciunea. Capacitatea de a înşela. Doar atît.

– Şi-i un lucru care se poate învăţa, dar nu s-au ostenit să-l înveţe, zise Matt. Nu-i ceva uşor de acceptat. Dar ai văzut cît timp mi-a trebuit să-i învăţ că-i mai uşor să prindă un animal într-o ambuscadă, decît să-i stea în cale şi să-l ucidă cu lancea.

– Cum ai făcut planul?

– Pur şi simplu mi-a venit în minte. Cînd Susan a fost capturată, mi-am dat seama că trebuie să pun la punct o strategie. Numărul şi forţa brută erau de partea lor, deci trebuia să folosesc un şiretlic. Înşelăciunea îmi permitea să egalez scorul. Am simţit că asta se afla în miezul Enigmei, că acesta era mesajul secret.

– Ai simţit? întrebă Susan, zîmbind.

– Da. Pur şi simplu mi-a venit în minte. Chestie de inspiraţie.

Susan zîmbi din nou.

– Bine, insistă Serghei. Deci ai decis să-i înşeli ca s-o eliberezi pe Susan. Cum ai ajuns la calul troian?

– Cea mai veche şmecherie din istorie. Atît de perfectă, încît este povestea grecească preferată de toţi copiii. Am ştiut, văzînd capul lor de zeu, că nu vor rezista tentaţiei de a-l stăpîni. Dacă puteam face copia suficient de asemănătoare originalului, l-ar fi dus în peşteră.

– Şi de ce n-ai pus luptători înăuntru?

– Asta-i partea înşelătoare – şmecherie în mai multe feluri. Strategia mea se bizuia pe ideea că Kee-wak va fi în stare s-o descopere – măcar pe jumătate. Am pornit de la importanţa Enigmei. De ce era important pentru ei s-o păstreze? Din cauza lecţiei pe care-o învăţau: înşelăciunea. Dacă făpturile acelea erau decise să se ferească de înşelăciune, atunci trebuiau s-o descopere. Am pregătit o capcană pe care s-o descopere. N-aveau decît s-o înlăture. Dar am pus o capcană în interiorul capcanei. Pur şi simplu am ridicat înşelăciunea la următorul nivel.

– Bineînțeles! exclamă Serghei.

– Aceste lucruri au devenit la noi, oamenii, o a doua natură. Asta ne învață șahul. Sau cursa înarmărilor. Înșelătorie și contra-înșelătorie. Nivelul ipocriziei și al falsificării ajunge la cer. Psihologii îi spun *înșelătorie tactică*.

– Ca în experiențele cu cimpanzei, îl completă Susan. Un cimpanzeu poate să învețe să înșele la un nivel – să zicem, să ascundă banane de un cimpanzeu mai puternic într-o cutie și să pretindă că nu-s acolo. Al doilea poate învăța înșelătoria la un al doilea nivel – prefăcîndu-se că nu bănuiește nimic și spionîndu-l pe primul pînă deschide cutia. Dar cimpanzeii n-au fost în stare să ajungă la al treilea nivel – să-și imagineze că-s spionați și să deschidă altă cutie.

– Corect, zise Matt. Am presupus că acel Kee-wak nu va ajunge la un nivel mai înalt. Învățase lecția înșelătoriei umane, pentru că asta-l învățase Enigma, dar n-avea idee de profunzimile înșelătoriei.

– Cum l-ai făcut să creadă că înăuntru erau luptători?

– În primul rînd, era predispus să creadă. În al doilea rînd, pentru că citise asta cu puterile lui speciale. De aceea ți-am cerut să faci ascunzătoarea și am vîrît umanoizi în ea. Kee-wak a pătruns în ei și a văzut ce vedeau ei: semiîntuneric, cu raze de lumină strecurîndu-se printre crăci.

– Ce-a fost cu sunetele din capul de zeu?

– Tușa finală. Am pregătit o casetă pentru casetofonul lui Susan. Am lăsat-o liberă în prima jumătate de oră. Apoi am înregistrat sunetul de alarmă pe care-l înregistrasem cu săptămîni în urmă. Iar pentru completare, am adăugat opera unuia dintre cei mai distinși muzicieni, zise el zîmbindu-i lui Susan. Restul a fost ușor. Am pus casetofonul între două scînduri din interior, l-am pornit, am apăsat butonul de oprire temporară a benzii și l-am înțepenit cu un băț, ca să nu pornească. De băț am legat o sîrmă, iar celălalt capăt al sîrmei l-am legat de un par înfipt în

pământ. Când construcția s-a pus în mișcare, bățul a sărit, iar după o jumătate de oră, s-au auzit umanoizii țipând.

– De unde știai că vor da foc construcției?

– E metoda normală să distrugi ceva pe care l-ai tîrît într-o peșteră luminată de torțe. Mai ales dacă ai fost bănuitor de la început.

– Și focul a aprins rachetele pe care le-ai pus în ochi și gură.

– Exact.

– Trebuie să recunosc că voi, americanii, sînteți mai vicleni ca noi.

– Am fost crescuți de unchiul Remus.

– Cine-i ăsta?

– Nu contează. Dar ferește-te dacă auzi pe cineva zicînd: te rog, nu mă arunca în mărăcini!

Își luară rămas-bun cum putură. Un grup de umanoizi merse cu ei pînă la peșteră, condus de Genunchi-Zdrobit, care-și reluase rolul de ghid. Dinte-Lung, acoperit cu semne trasate cu ocru și cărbune, ce-i dungau fața și pieptul, nu zăbovi prea mult. Se pregătea să-și conducă ceata de vînători în vale, unde animalele, nevînate niciodată, reprezentau o pradă ușoară. Tinerii erau vopsiți ca și el, aveau lănci, topoare și ciomege. Dinte-Lung ducea mîndru arcul și tolba de săgeți pe care i le dăruise Serghei.

În timp ce traversau tunelele, văzură că rusul avusese dreptate. Umanoizii se mutau acolo, preluaseră vetrele abandonate și camerele mici risipite de-a lungul culoarelor laterale. Luaseră pieile de animale ce atîrnau pe pereți și cele care fuseseră întinse lîngă foc pentru dormit.

– Matt, întrebă Susan, ai observat? Copiii s-au împărțit în grupuri mai mici. Crezi că noul mod de locuit își va impune logica asupra grupării sociale?

– Dacă-ți închipui că au inventat familia, răspunsul este nu.

– De ce?

– Pentru că familia înseamnă o diviziune a muncii care începe prin mersul bărbaților la vînătoare, în timp ce femeile rămîn acasă ca să îngrijească pruncii. Am citit asta în primele manuale. Aici nu-s suficienți vînători printre bărbați.

Trecură printr-o cămăruță unde un bărbat și o femeie aveau grijă de foc.

– Cred că nu găsești așa ceva în literatură, remarcă Susan.

Cînd grupul ajunse în camera principală, Susan o luă înainte. Matt crezu că voia să vadă groapa în care fusese ținută de Keewak, dar ea se duse în camera sacră, să privească pentru ultima oară pictura. Se îndreptă spre panoul final și privi silueta solitară de acolo. Nu, nu greșise. Artistul surprinsese într-un mod strălucit emoția momentului: poziția sfidătoare, dreaptă, dar gata să se încovoaie sub greutatea pămîntului care curgea peste ea, dinții rînjiți, ochii plini de ură, furia provocată de trădare. Știa cît de reușită era pictura, pentru că văzuse scena.

Susan simți, ca un abur tăcut, cum mintea îi e ocupată de altul. Se întoarse și văzu că în umbra unei arcade apăruse silueta unei făpturi în vîrstă. Aceasta făcu un pas înainte și putu s-o vadă mai bine. Era Ochi-Întunecat, care veni lîngă ea și privi pictura. Ca și ea, se concentră asupra neanderthalianului singur. Se uită la strămoșul lui, furios din cauza trădării, de parcă și-ar fi dat seama că era prins în ceva mai mult decît o capcană, într-o fundătură a dezastrului, de proporții istorice. Pentru o clipă, Ochi-Întunecat păru a face parte din momentul acela. Susan simți o comunicare tridirecțională, un triunghi de durere, suferință, dar și curaj și supraviețuire, dîndu-și seama cu o certitudine greu de explicat că erau același lucru, că acele două specii alcătuiau un întreg, că neanderthalienii erau un fel de frați și surori mai mari, care muriseră în copilărie, dar care se continuau prin noi.

La gura peșterii, umanoizii se apropiară să le spună adio – Ochi-Albaștri, Băiat-Înalt, Genunchi-Zdrobit. Arătau timizi,

nesiguri, cu figurile stacojii. Despărțirea nu făcea parte din lumea lor, gîndi Matt. Genunchi-Zdrobit, cu cicatricea pe fruntea bombată, ca un semn deosebit, îi însoți pînă la pantă. În timp ce mergeau greoi prin zăpadă, Matt, Susan și Serghei simțiră umanoizii din urma lor încetîndu-și vraja, retrăgîndu-se treptat, ca un val ce se îndepărtează de țărm.

Vremea se încălzise, curînd lăsară zăpada în urmă. Genunchi-Zdrobit nu părea în largul lui aventurîndu-se atît de departe de peșteră, dar îi însoți pînă la ravena cu podul din viță. Acolo se opri și așteptă să treacă toți trei dincolo. Într-un fel, le venea mai ușor să meargă în direcția aceea, depărtîndu-se de culmea învăluită în ceață. Cu toate acestea, Susan simți că o cuprinde spaima, la jumătatea drumului. Închise ochii și rămase imobilă, să-și revină. Cu ochii închiși, începu să vadă vițele din față, să simtă locurile de care trebuia să se prindă, și știu că puntea era suficient de rezistentă ca s-o suporte. Continuă să înainteze pînă ajunse în siguranță. Genunchi-Zdrobit rămăsese lîngă ravenă.

Din cealaltă parte, cei trei oameni îi făcură semn cu mîna. Umanoidul îi privi, dar nu le imită gestul. Atunci cei trei se întoarseră și începură să coboare muntele. Făcură doar douăzeci de pași și auziră un zgomot în urmă, un sunet ce semăna cu cel produs de o avalanșă, dar mai ascuțit. Se răsuciră și văzură podul prăbușindu-se, frîngîndu-se ca un pai, căzînd în prăpastie. Genunchi-Zdrobit declanșase mecanismul de distrugere. Îi zăriră doar spatele, dispărînd după pantă.

Se odihniră lîngă un izvor rece de munte, în același loc în care se opriseră cînd urcaseră.

– Serghei, zise Matt. voiam să te întreb ceva. Voi v-ați gîndit de ce făceau negoț indivizii lui Kee-wak? Ce-i împingea să coboare de pe munte?

– Nu coborau pentru că doreau bunuri. Aveau tot ce le era necesar – cel puțin pentru stadiul lor de evoluție.

– Atunci de ce?

– Voiau oameni. Pieile pe care le lăsau reprezentau o momeală. Atrăgeau oamenii în munți.

– De ce?

– Pentru sacrificii. Pentru a potoli demonii care produceau cutremure. Așa spunea Șakanov. Am urmărit disparițiile din zonă începînd cu primii ani ai secolului și au corespuns întotdeauna cu reînceperea activității vulcanice.

– Și capul de zeu?

– Nu-s convins că-i un zeu al vînătorii. Cred că-i un zeu al groazei, cel care face pămîntul să se cutremure. Credeau că acel zeu este ursul de peșteră. Acesta-i singurul animal a cărui blană n-am găsit-o pe jos. E sacră. Cel puțin așa susțin savanții. Pînă acum savanții au făcut presupuneri. N-au văzut niciodată un yeti.

– Deci n-aveți nici o dovadă? întrebă Matt.

– Așa-i.

Tăcură un timp, ascultînd susurul apei. După care Serghei zise:

– M-am gîndit la ce-ați spus mai înainte, despre înșelăciune. Nu-i o ironie că trăsătura noastră de caracter cea mai detestabilă ne-a ajutat să supraviețuim?

– Nu-s convins că-i trăsătura noastră negativă, ripostă Susan. Într-un fel, nu poate fi despărțită de inteligență. Vorbind metaforic, este degetul nostru opozabil. Îți permite să manipulezi lumea. Dacă ai creier, ești deștept. Dacă ai șiretenie, ești inteligent.

– Gîndește-te la abilitatea de a crea iluzii și surprize, adăugă Matt. Atunci pătrunzi în tărîmul artei, magiei, muzicii și poveștilor. Gîndește-te la ochiul nostru interior, la abilitatea noastră de a ne proiecta în afară prin intermediul imaginației.

Serghei se gîndea, iar Susan îl privi atentă și-i puse întrebarea către care se îndreptase inexorabil conversația:

– Acum, cînd știi, te vei întoarce și vei spune celor din guvern că au dreptate?

Serghei se aplecă să soarbă din apa rece, iar după ce termină şi-şi şterse bărbia, zîmbi:

– Ai cunoscut vreun guvern care să aibă dreptate?

– Ticălosule! răcni Matt.

Susan se întinse şi-l prinse pe Serghei de mînă. Matt scotoci în rucsac, scoase magnetofonul, două benzi şi jurnalul lui Kellicut. Le aruncă departe, în prăpastie, unde dispărură fără zgomot.

– Pentru înşelăciune! strigă el.

– Trăiască înşelăciunea! replică Serghei.

Eagleton îi aştepta, împingîndu-şi nervos scaunul înainte şi înapoi în baracă, acea cuşcă pe care ajunsese s-o urască. Se agitase şi fumase fără oprire din momentul în care primise mesajul lui Sodder, din elicopter, la scurt timp după ce noul comandant al echipei îi descoperise pe cei trei coborînd pe cărare, la cîţiva kilometri mai sus de tabăra lui Kellicut.

– Trei? Adică doctorii Arnot, Mattison şi Van?

– Nu Van. Altcineva. Un rus.

– Un rus? Imposibil!

Eagleton nu-l putuse interoga fără ca răspunsurile să fie auzite şi de alţii. N-avea decît să aştepte. Se simţea ca beat, deşi nu băuse de-o veşnicie.

Zumzăitul elicopterului se auzi cu trei minute înaintea urletului ce zgudui pămîntul, scos de aparatul ce ateriză pe o lespede din tabără. Eagleton privi pe fereastră, aşa încît să nu fie văzut. Între ei *era* un străin, cu păr lung, negru, cu trăsături slave. Eagleton se întoarse la birou şi se prefăcu ocupat.

Nu bătură la uşă. Primul intră Sodder, apoi femeia, urmată de Mattison, iar străinul ultimul. Păreau slabi, epuizaţi. Nu-şi strînseră mîinile, iar Eagleton se strădui să găsească tonul potrivit: îngrijorat, nu de comandă.

– Mi-am făcut atîtea griji! Aţi lipsit atîta timp, fără nici un contact! Spuneţi-mi totul! Ce s-a întîmplat?

Matt trase adînc aer în piept, apoi începu:

– Un dezastru! Ne-a prins furtuna. Apoi o avalanşă. Am descoperit trupul lui Kellicut. După aceea a murit Van. A fost strivit de o stîncă. Nu l-am putut salva. Am avut noroc că am scăpat cu viaţă.

Eagleton voia să întrebe despre neanderthalieni, dar în loc de asta arătă spre Serghei:

– Ăsta cine-i?

– Serghei Ilici Konianov, răspunse rusul, făcînd un pas înainte şi întinzînd mîna.

Eagleton o luă, fără voie.

– Rus?

– Exact.

Eagleton se întoarse spre Matt:

– Nu înţeleg...

– L-am găsit rătăcind prin munţi. Se pare că ruşii au trimis şi ei o expediţie. Au pierit toţi, în afară de el.

– Sîntem morţi de oboseală, zise Susan. Putem să stăm jos?

– Ne-ar prinde bine nişte mîncare, adăugă Matt.

Eagleton, tulburat, îi zise lui Sodder să comande ceva de mîncare şi să aducă nişte scaune, dar Sodder, curios, nu prea voia să plece. Pînă la urmă cei trei spuseră că erau prea obosiţi ca să răspundă la întrebări, că aveau nevoie să se odihnească. Politeţea falsă a lui Eagleton îl obligă pe acesta să-i lase să plece, ascunzîndu-şi furia. Mai încercă o dată, venind cu scaunul în faţa pupitrului şi apucîndu-l pe Matt de braţ:

– Vrei să-mi spui că aţi umblat pe aici, pe-o vreme sub zero grade, prin furtună, timp de săptămîni, şi aţi reuşit să supravieţuiţi fără să vă ajute nimeni?

– Am avut noroc. Am găsit o peşteră şi am aşteptat acolo cît a durat furtuna. După care am descoperit o vale mai temperată. Dar a fost greu.

– Şi n-aţi văzut nici o urmă de neanderthalieni?

– N-am spus asta.

Eagleton înţepeni pe scaun.

– Ţi-am adus asta, zise Matt, căutînd în buzunar şi scoţînd ı fragment de mandibulă, cu un capăt neted, de unde rupsese ıcata în care fusese făcută gaura pentru lănţişor. Ar trebui s-o atezi.

În avion, Matt comandă şampanie. Stewardul, care părea s-o lacă pe Susan, le dădu fiecăruia cîte o sticlă, aşa că atunci cînd junseră la înălţimea de o mie de metri, se înveseliră.

– Nu voiam să deschid discuţia, zise Susan, dar am impreia că m-ai împins spre asta. Ştii că am avut dreptate.

– În ce privinţă? întrebă Matt, deşi îşi dădea seama la ce ăcea aluzie.

– Războiul, nu sexul i-a adus acolo.

– Pe cine?

– Nu face pe prostul!

– A, pe indivizii ăia! Uitasem de ei!

– Nu mă îndoiesc.

– Bine. Să zicem, pentru un minut – doar pentru un minut – că nu greşeşti complet. Ce vei face? Ce vei spune?

– Asta-i problema, recunoscu Susan, încruntîndu-se. M-am tot gîndit. Din toţi oamenii de pe pămînt unul singur ştie că am dreptate, iar ăla eşti tocmai tu. Nu pot să suport chestia asta!

– Iar eu nu pot să spun nimic. Deci, sau mă ţii pe lîngă tine, ca să-ţi dau dreptate mereu, sau trebuie să mă suni – convorbiri la distanţă lungă – de cîte ori te simţi deprimată.

– Asta înseamnă o grămadă de convorbiri.

– Exact asta voiam să-ţi zic. Vorbind serios, ce-ai de gînd să faci?

– Nu-s sigură. Mă gîndesc să mă duc în Africa de Est, în trecătoarea Olduvai.

– Glumeşti! Acolo mă duc eu! Poate la Lacul Turkana, în nordul Kenyei. Mă atrag descoperirile recente de acolo. Mersul biped demonstrat de acestea împinge mult în trecut originea omului. Dar tu? Ce oase vrei să cauţi?

– Mă gîndeam la ceva în domeniul biologiei moleculare.

Lui Matt îi căzu fața.

– Nu, Susan! Nu ADN! N-o să devii una din alea care adună placente, ca să demonstreze că ne tragem cu toții dintr-o strămoașă comună, numită Eva!

– E valul viitorului, Matt. Știință adevărată, măsurabilă, verificabilă. Nu presupuneri despre vechimea unui os, în ce geostrat a fost găsit și toate celelalte.

– Te-ai țicnit. Nu-i posibil să crezi că tu, eu și toți ceilalți ne tragem dintr-o boșimană de acum două sute de mii de ani.

– Calculul poate fi greșit. S-ar putea să fi durat mai mult de atît.

– Susan, zise Matt, ridicînd glasul. Datarea genetică contrazice teoria mea că am părăsit Africa acum un milion de ani. Ataci tot ce afirm eu!

– Ia-o mai ușor, Matt! N-am spus asta. Poate n-o să te atac direct. S-ar putea să fie o mică diferență – de șase sute de mii de ani.

– Șase sute de mii de ani! Asta distruge totul!

– Matt, gura mică! se uită lumea la noi!

– Cum poți să faci așa ceva?

– Ai o șansă să mă faci să tac.

– Te-am făcut eu vreodată să taci? oftă el și o luă în brațe.

– Ar fi pentru prima oară, recunoscu ea, cuibărindu-se la pieptul lui și sorbind din șampanie.

Prin fereastra din plastic văzură acoperișul lumii rămînînd în urmă, culmi ascuțite, negre cu alb, părînd purpurii în razele soarelui și micșorate din cauza distanței.

BIBLIOGRAFIE

Blum, Howard, *Out There,* Simon & Schuster Ltd., Londra 1990

Cadogan, Lucy, *Digging,* Chatto & Windus Ltd., Londra, 1987

Darwin, Charles, Struggle for Existence and Natural Selection, *Origin of Specis,* Orion Books, Londra, 1996

Gould, Stephen Jay, *Adam's Navel,* Penguin Books, Londra, 1995

Leakey, Richard. *The Origin of Humankind* , Weidenfeld&Nicolson, Londra, 1994

Schick, Kathy D. and Toth, Nicholas, New York, *Making Silent Stones Speak,* Simon&Schuster, 1993

Shacley, Myra, *Neanderthal Man,* Archon Books, The Shoe String Press Inc., hamden, Connecticut, 1980

Shackley, Myra, *Still Living?* Thames and Hudson, New York, 1983

Shreeve, James, *The Neanderthal Enigma,* William Morrow and Company Inc., New York, 1995

Slesser, Malcolm, *Red Peak,* Hodder and Stoughton, Londra, 1964

Stringer, Christopher and Gamble, Clive, *In Search of the Neanderthals,* Thames and Hudson, Londra, 1993

Toates, Frederick, *Biological Foundations of Behavior,* Open University Press, 1986

Trinkaus, Erik and Shipman, Pat, *The Neandertals,* Jonathan Cape, Londra, 1993

White, Edward and Brown, Dale, *The First Men,* Time-Life Books, New York, 1973

White, Michael and Gribbin, John, Darwin: *A Life in Science,* Dutton, New York, 1995